

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 4/2023

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ	4
Тълкувателно постановление № 2/2022 от 5.04.2023 г. на ОСС от НК на ВКС по т. д. № 3/2022 г., Първа и Втора колегия на Върховния административен съд, докладвано от съдиите Павлина Найденова и Петя Колева	4
Тълкувателно постановление № 3/2022 от 28.04.2023 г. на ОСС от НК на ВКС по т. д. № 5/ 2022 г., Първа и Втора колегия на Върховния административен съд, докладвано от съдиите Славина Вladoва и Деница Вълкова.....	7
Тълкувателно решение № 5/2021 от 11.04.2023 г. на ВКС по тълк. д. № 5/ 2021 г., ОСГК, докладчик съдията Геновева Николаева	17
Тълкувателно решение № 1/2022 от 13.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1/ 2022 г., ОСНК, докладчик съдията Блага Иванова	23
Тълкувателно решение № 1/2022 от 20.04.2023 г. на ВКС по тълк. д. № 1/ 2022 г., ОСГК, докладчик съдията Емилия Василева	26
II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ	32
Решение № 134 от 12.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 122/2023 г., III н. о., докладчик председателят Антоанета Данова	33
Решение № 135 от 12.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 896/2022 г., III н. о., докладчик съдията Красимира Медарова	37
Решение № 136 от 18.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 183/2023 г., I н. о., докладчик съдията Елена Каракашева.....	41
Решение № 153 от 28.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 156/2023 г., III н. о., докладчик съдията Невена Грозева	46
III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ	50
Решение № 50009 от 26.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1802/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова	51
Решение № 50019 от 25.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1519/2022 г., I г. о., докладчик председателят Бранислава Павлова	55
Решение № 50031 от 26.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1835/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова.....	58
Решение № 50055 от 24.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 197/2022 г., III г. о., докладчик съдията Николай Иванов	63
Решение № 50056 от 7.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4874/2021 г., III г. о., докладчик съдията Николай Иванов	66
Решение № 50070 от 4.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2256/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Яна Вълдобрева	70
Решение № 50103 от 20.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4560/2021 г., II г. о., докладчик председателят Снежанка Николова	75

Решение № 50126 от 19.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 883/2022 г., II г. о., докладчик съдията Соня Найденова.....	78
Решение № 50143 от 7.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 795/2022 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова.....	86
Решение № 50159 от 4.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1272/2022 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова.....	89
Решение № 50191 от 26.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2624/2021 г., IV г. о., докладчик председателят Зоя Атанасова	93
Решение № 50266 от 6.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4250/2021 г., III г. о., докладчик председателят Емил Томов.....	105
IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	116
Решение № 50029 от 6.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 2409/2021 г., I т. о., докладчик съдията Кристиана Генковска	116
Решение № 50047 от 26.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1927/2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаукова	119
Решение № 50138 от 11.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1773/2021 г., I т. о., докладчик съдията Мадлена Желева	122
Решение № 50171 от 12.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1948/2021 г., I т. о., докладчик съдията Десислава Добрева	128

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ

1. Тълкувателно постановление № 2/2022 от 5.04.2023 г. на ОСС от НК на ВКС по т. д. № 3/2022 г., Първа и Втора колегия на Върховния административен съд, докладвано от съдиите Павлина Найденова и Петя Колева

Тълкувателното дело е образувано за приемане на съвместно тълкувателно постановление по въпроса:

„Наказва ли се с предвиденото в чл. 175, ал. 3 от Закона за движението по пътищата наказание водач, който управлява моторно превозно средство, чиято регистрация е служебно прекратена по реда на чл. 143, ал. 10 от Закона за движението по пътищата, без за това да е уведомен собственикът на моторното превозно средство?“. В съдебната практика на районните и административните съдилища са оформени различни становища.

Според едното становище, когато собственикът на моторното превозно средство не е бил уведомен, че е прекратена служебно регистрацията на автомобила му, администрацията не е изпълнила своето задължение по чл. 143, ал. 10, изречение първо, предложение последно от Закона за движението по пътищата (ЗДвП), водачът на автомобила не би могъл да знае за прекратената регистрация, съответно, при неуведомяване, липсва субективна съставомерност на деянието по чл. 175, ал. 3 от ЗДвП. Извършването на неправомерно деяние под формата на непредпазливост изисква знание за прекратената регистрация на управлявания от водача автомобил, а в случая не е налице надлежен юридически факт за узнаване на служебната дерегистрация на моторното превозното средство. При установено неизпълнение на законовите задължения от надлежните органи, не следва да се носи административнонаказателна отговорност. Ако деецът управлява моторно превозно средство без действащ договор за застраховка „Гражданска отговорност“, то той осъществява състава на друго нарушение - управление на моторно превозно средство без сключена валидна задължителна застраховка „Гражданска отговорност“.

Според второто становище узнаването за прекратяването на регистрацията от собственика не представлява елемент от фактическия състав на дерегистрацията, поради което е ирелевантно за отговорността на водача обстоятелството дали е уведомен собственикът на автомобила, че е със служебно прекратена регистрация. Законодателят е предвидил задължение за административния орган да уведоми собственика на моторното превозно средство за служебно прекратената регистрация, без законът да предвижда получаването на уведомлението като предпоставка за дерегистрацията. В качеството си на водач на моторно превозно средство деецът е длъжен да знае, че за управляването от него моторно превозно средство не е налице сключена застраховка „Гражданска отговорност“, както и да познава законовите последици от неизпълнение на това задължение. Най-малкото, което е могъл да направи деецът, е да провери стикера, удостоверяващ наличието на валиден договор за „Гражданска отговорност“. Неизпълнението на това задължение е проява на небрежност, което обосновава вината на дееца.

Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегии на Върховния административен съд, за да се произнесе, взе предвид следното:

Поставеният въпрос следва да се разбира - дали се носи административнонаказателна отговорност по чл. 175, ал. 3 ЗДвП от водача, ако не е изпратено и съответно получено уведомление за служебно прекратяване на регистрацията по чл. 143, ал. 10 ЗДвП или собственикът не е узнал за този факт по друг начин.

Съгласно чл. 143, ал. 10 от ЗДвП служебно се прекратява регистрацията на пътни превозни средства, за които е получено уведомление от Гаранционния фонд по чл. 574, ал.

11 от Кодекса за застраховането и се уведомява собственикът на пътното превозно средство. Служебно прекратена регистрация на пътното превозно средство се възстановява служебно при предоставени данни за сключена застраховка от Гаранционния фонд по реда на чл. 574, ал. 6 или по желание на собственика след представяне на валидна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите. Уведомяването на собственика за служебно прекратената регистрация има значение както за възможността по желание да възстанови регистрацията на моторното превозно средство, така и за узнаването на служебното прекратяване на регистрацията.

Уведомяването на собственика на моторно превозно средство за служебно прекратената регистрация не е елемент от фактическия състав на прекратяването на регистрацията, а е последващо, но има пряко отношение към субективния елемент на административното нарушение по чл. 175, ал. 3 от ЗДвП, защото законът е възложил на административния орган задължението да уведоми собственика за извършеното служебно прекратяване на регистрацията на моторно превозно средство. Прекратяването на регистрацията не настъпва по силата на закона при непредставяне на доказателства за сключена застраховка „Гражданска отговорност“, а се извършва след автоматизирано уведомление от Гаранционния фонд по чл. 24 от Наредба № 54 от 30.12.2016 г. за регистрите на Гаранционния фонд за обмена и защитата на информацията и за издаването и отчитането на задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането. Собственикът на моторно превозно средство обективно няма как да знае кога точно е била прекратена служебно регистрацията на моторното превозно средство. Знанието за точната дата на дерегистрацията е от значение за субективната съставомерност на деянието. Обратното би довело до отговорност въз основа на предположение за знание. Едва след момента на узнаването на факта на прекратяването на регистрацията собственикът е длъжен да съобрази поведението си с дерегистрацията на моторното превозно средство и с породените от нея правни последици.

Действително собственикът на моторно превозно средство е длъжен да знае, че за моторното превозно средство няма валидна застраховка „Гражданска отговорност“, което води и до служебно прекратяване на регистрацията на моторното превозно средство, и незнанието на закона не е обстоятелство, изключващо административнонаказателната отговорност. Но в случая се касае за незнание на факт от обективната действителност - за извършеното служебно прекратяване на регистрацията на моторно превозно средство на основание чл. 143, ал. 10 от ЗДвП, тоест на фактическо обстоятелство, което принадлежи към състава на административното нарушение по чл. 175, ал. 3, предл. първо от ЗДвП. Това незнание се явява резултат от неизпълнено административно задължение по чл. 143, ал. 10 от ЗДвП за уведомяване на собственика на моторно превозно средство за служебно прекратената регистрация на автомобила, поради което липсва както умишъл, така и небрежност - незнанието на фактическото обстоятелство не се дължи на непредпазливост. Не е налице публично достъпен регистър, в който да се извърши справка за служебно прекратената регистрация. Регистърът по чл. 4, ал. 1, т. 12 и ал. 2 от Наредба № 54/2016 г., в който е отбелязано, че моторно превозно средство е със служебно прекратена регистрация поради липса на застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, е със защитена информация.

Неспазването на изрично записаното в закона задължение да се уведоми собственикът на моторното превозно средство за служебното прекратяване на регистрацията има правни последици. Ако собственикът не е бил уведомен за служебното прекратяване на регистрацията, не би могъл да съобщи този факт и на всяко лице, на което е предоставил управлението на автомобила. Съгласно чл. 186, ал. 2 от Наредба № I-45 от 24.03.2000 г., при прекратяване на регистрацията по ал. 1, т. 1, 2, 3, 4 или 8, се уведомява собственикът на превозното средство.

Съществува законово задължение по чл. 143, ал. 10, изр. 1 от ЗДвП за

административния орган да уведоми собственика за извършената служебна дерегистрация на моторното превозно средство, но е възможно той да е уведомен за този факт при посещение на място в отдел „Пътна полиция“, при връчване на акт за установяване на административно нарушение или по друг начин. В случаите, когато няма доказателства, че прекратяването на регистрацията е било съобщено на собственика на моторно превозно средство от отдел "Пътна полиция" или не се докаже по друг начин узнаването за служебното прекратяване на регистрацията, деянието по чл. 175, ал. 3 от ЗДвП ще е несъставомерно. Под уведомяване по поставения въпрос следва да се има предвид узнаване по какъвто и да е друг начин, не само по реда на чл. 143, ал. 10 от ЗДвП. Узнаването подлежи на доказване с всички доказателства и доказателствени средства. Необходимо е във всеки конкретен случай да бъдат изследвани и доказани всички елементи от състава на административното нарушение, включително вината, която в административнонаказателния процес не се предполага.

С оглед на изложените мотиви, Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегии на Върховния административен съд

ПОСТАНОВИ:

Не се наказва с предвиденото в чл. 175, ал. 3 от Закона за движението по пътищата административно наказание водач, който управлява моторно превозно средство, чиято регистрация е служебно прекратена по реда на чл. 143, ал. 10 от Закона за движението по пътищата, без за това да е уведомен собственикът на моторното превозно средство.

Особено мнение на съдия Павлина Найденова (ВАС)

Изискването на член 140, ал. 1 от ЗДвП по пътищата за обществено ползване да се допускат само моторни превозни средства, които са регистрирани, е скрепено със санкцията на чл. 175, ал. 3, предложение първо от ЗДвП, предвиждаща административнонаказателна отговорност за водач, който управлява моторно превозно средство, което не е регистрирано по надлежния ред, не само за собственика на нерегистрирано моторно превозно средство, а за всеки водач, който управлява моторно превозно средство.

Поради това уведомяването на собственика е ирелевантно за административнонаказателната отговорност по чл. 175, ал. 3 от ЗДвП. Административнонаказателната отговорност е за водача, независимо че уведомлението за прекратяване на регистрацията се изпраща на собственика. Разпоредбата на чл. 175, ал. 3 от ЗДвП не разграничава водача собственик от несобственика.

Преди да бъде служебно дерегистрирано моторно превозно средство, съгласно чл. 574, ал. 10 от Кодекса за застраховането, с уведомление от Гаранционния фонд до собственика, изпратено на актуалния адрес по регистъра на моторните превозни средства, му е даден 14-дневен срок от датата на изпращане на уведомлението да представи доказателства за наличие на сключен и действащ застрахователен договор за застраховка. Срокът, предвиден в закона, е от датата на изпращане на уведомлението, поради което тези уведомления имат информационен характер. Член 143, ал. 10 от ЗДвП също има предвид изпращане на уведомление на адреса по регистъра на моторните превозни средства, тъй като препраща към уведомлението по чл. 574, ал. 11 от Кодекса за застраховането.

Изпращането на уведомлението до собственика по чл. 143, ал. 10 от ЗДвП е с оглед възможността по желание на собственика да се възстанови регистрацията след представяне на валидна застраховка, която се възстановява и служебно при предоставени данни за сключена застраховка от Гаранционния фонд по реда на чл. 574, ал. 6 от Кодекса

на застраховането. Този извод може да са се направи при съпоставка на изречение първо и изречение второ на чл. 143, ал. 10 от ЗДвП. Уведомяването има информативен характер и не е предпоставка за ангажиране или освобождаване от административнонаказателна отговорност.

Уведомлението по чл. 574, ал. 10 от Кодекса на застраховането до собственика представлява един вид предупреждение, че след изтичане на този срок ще се прекрати служебно регистрацията на моторното превозно средство. Тази последица е предвидена в закона - Гаранционният фонд уведомява органа по ал. 1, т. 1 да прекрати регистрацията на моторното превозно средство. При положение, че собственикът продължава да управлява моторното превозно средство без сключен договор за застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“, е следвало да предвиди настъпването на тези последици. Водачът неособственик също отговаря за нарушение по чл. 175, ал. 3 от ЗДвП при условията на небрежност, тъй като не се е осведомил дали моторното превозно средство е регистрирано.

Съдия Павлина Найденова

2. Тълкувателно постановление № 3/2022 от 28.04.2023 г. на ОСС от НК на ВКС по т. д. № 5/ 2022 г., Първа и Втора колегия на Върховния административен съд, докладвано от съдиите Славина Влагова и Деница Вълкова

Производството е по реда на чл. 124 и следващите от Закона за съдебната власт.

Тълкувателно дело № 5/2022 г. е образувано с разпореждане от 28.07.2022 г. на председателя на Върховния касационен съд и председателя на Върховния административен съд по искане на председателя на Върховния касационен съд и председателя на Върховния административен съд за приемане на съвместно тълкувателно постановление от Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен съд по следните въпроси:

1. Коя е надлежната въззиваема страна при обжалване и протестиране на актовете по чл. 58д, т. 1 - 3 от Закона за административните нарушения и наказания? и

2. Приложим ли е чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания?

По поставените въпроси е налице противоречива съдебна практика, формирана с решения на административните съдилища, постановени в производства по чл. 208 и следващите от Административнопроцесуалния кодекс.

I. По отношение на първия въпрос относно това - коя е надлежната въззиваема страна по смисъла на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания в производството по чл. 59 и следващите от същия закон в хипотезата на обжалване и протестиране на актовете по чл. 58д, т. 1 – 3 от Закона за административните нарушения и наказания, в съдебната практика на районните и административните съдилища са се оформили две противоречиви становища, както следва:

В първата група съдебни актове се приема, че като надлежна страна в производството следва да бъде конституиран и призован наказващият орган, като само в случаите, когато се оспорва електронен фиш (акт по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания), като страна се конституира и призовава учредението или организацията, чийто орган е издал акта. Обосновава се изводът, че като въззиваема страна след влизане в сила на изменението на разпоредбата на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания (Държавен вестник (ДВ), бр. 109/2020 г., в

сила от 23.12.2021 г.) в случаите, в които се обжалват актове по чл. 58д, т. 1 – 3 от Закона за административните нарушения и наказания, следва да бъде конституиран и призован наказващият орган, който именно е надлежната страна в производството, като се застъпва, че от текста на разпоредбата е видно, че въззиваема страна следва да е учредението или организацията, чийто орган е издал акта, само и единствено в случаите на оспорване на акт по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания, а именно - електронен фиш.

Във втората група съдебни актове се приема, че като надлежна страна в производството по обжалване и протестиране на актовете по чл. 58д, т. 1 – 3 от Закона за административните нарушения и наказания може да бъде призован или наказващият орган или учредението/организацията, чийто орган е издал акта. В тях се приема, че изброяването в чл. 61, ал. 1 от същия закон е алтернативно и районният съд може да призове или наказващия орган или учредението/организацията, чийто орган е издал акта, съответно приемат за надлежна въззиваема страна както учредението или организацията, чийто орган е издал акта, така и наказващия орган като алтернативно дадени и взаимозаменяеми. Не се приема като съществено нарушение на съдопроизводствените правила призоваването на учредението или организацията, чийто орган е издал акта, в случаите, в които се обжалва или протестира акт по чл. 58д, т. 1 – 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

За да се произнесе по поставения първи въпрос - „Коя е надлежната въззиваема страна при обжалване и протестиране на актовете по чл. 58д, т. 1 - 3 от Закона за административните нарушения и наказания?“, Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен съд взе предвид следното:

Законът за административните нарушения и наказания е нормативният акт, който съдържа общата правна уредба относно административните нарушения и наказания, реда за установяване на административните нарушения, съответно за налагане и изпълнение на административните наказания. Това е и общият правен акт, който осигурява необходимите гаранции за защита правата и законните интереси на гражданите и организациите при установяване на административни нарушения и налагането на наказания за тях.

Чл. 58д е нов, приет със Закона за изменение и допълнение на Закона за административните нарушения и наказания, обнародван в ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г. Според тази нова разпоредба „На обжалване и протестиране подлежат:

1. наказателното постановление;
2. предупреждението по чл. 28;
3. резолюцията за прекратяване на административнонаказателното производство;
4. електронният фиш“.

Разпоредбата на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания определя кои са страните, които следва да бъдат призовани от районния съд при разглеждане на делото по оспорване или протестиране на актовете по този закон.

Предишният текст на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания (Обн. в ДВ, бр. 92 от 1969 г., доп. ДВ, бр. 10 от 2011 г.) предвижда, че: „При разглеждане на делото пред районния съд се призовават нарушителят, поискалите обезщетение, включително и тези по чл. 55, ал. 2, и учредението или организацията, чийто орган е издал наказателното постановление или електронния фиш, както и допуснатите от съда свидетели.“.

С изменение на тази разпоредба по Закона за изменение и допълнение на Закона за административните нарушения и наказания, обнародвано в Държавен вестник, бр. 109 от 2020 г., влязло в сила от 23.12.2021 г., е предвидено, както следва: чл. 61. (1) (Доп. - ДВ, бр. 10 от 2011 г., изм., бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г.) „При разглеждане на

делото пред районния съд се призовават нарушителят, поискалият обезщетение, включително този по чл. 55, ал. 2, собственикът на вещите, с които е извършено разпореждане или са отнети в полза на държавата, ако не е нарушител, наказващият орган или учреждението, или организацията, чийто орган е издал акта по чл. 58д, т. 4, както и допуснатите от съда свидетели.“.

Видно от цитираните текстове на нормата на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания в редакцията ѝ от ДВ, бр. 10 от 2011 г., като ответна страна при разглеждане на делото пред районния съд е предвидено да бъде призовано „учреждението или организацията, чийто орган е издал наказателното постановление или електронния фиш“. С изменението на тази разпоредба от ДВ, бр. 109/2020 г., в сила от 23.12.2021 г., е предвидено, че при разглеждане на делото от районния съд като ответник по делото се призовава „наказващият орган или учреждението, или организацията, чийто орган е издал акта по чл. 58д, т. 4“, като актът по чл. 58д, т. 4 е именно електронният фиш.

За да бъде установена действителната воля на законодателя при приемане на изменението на разпоредбата с оглед на поставения въпрос, следва да се приложат правилата за тълкуване на разпоредбите на нормативните актове, заложи в чл. 46, ал. 1 от Закона за нормативните актове, според която: „Разпоредбите на нормативните актове се прилагат според точния им смисъл, а ако са неясни, се тълкуват в смисъла, който най-много отговаря на други разпоредби, на целта на тълкувания акт и на основните начала на правото на Република България.“.

При сравнителен анализ на разпоредбите на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания в редакцията от ДВ, бр. 10 от 2011 г., преди актуалното изменение, и действащата към момента от ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г., е видно, че изменението касае допълване на разпоредбата с предвиждането като ответна страна при разглеждане на делото да бъде призоваван „наказващият орган“, без да е уточнено по отношение на кой подлежащ на оспорване акт по този закон. Запазена е частта от разпоредбата, която предвижда призоваването при разглеждане на делото пред районния съд като ответна страна на „учреждението или организацията, чийто орган е издал“, като обаче е отпаднало посочването на „наказателното постановление или електронния фиш“, като тази част е заменена само с „акта по чл. 58д, т. 4“.

Това обосновава извод, че призоваването като страна при разглеждане на делото от районния съд на учреждението или организацията, чийто орган е издал акта по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания, се дължи само в случаите на оспорване на акт по тази разпоредба, а именно - на електронния фиш, но не и при оспорване на наказателно постановление. Именно в тази част е допуснато изменението, като наказателното постановление е отпаднало при редакцията на нормата. Това разрешение кореспондира с правната природа на акта по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания. Съгласно § 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби на Закона за административните нарушения и наказания (обн. ДВ, бр. 81 от 2015 г., в сила от 21.11.2015 г.) "Електронен фиш" е електронно изявление, записано върху хартиен, магнитен или друг носител, създадено чрез административно-информационна система въз основа на постъпили и обработени данни за нарушения от автоматизирани технически средства или системи“. А според чл. 189, ал. 4 от Закона за движението по пътищата (нова, обн. ДВ, бр. 10 от 2011 г., изм. бр. 19 от 2015 г., бр. 101 от 2016 г., в сила от 21.01.2017 г., бр. 54 от 2017 г.) „При нарушение, установено и заснето с автоматизирано техническо средство или система, за което не е предвидено наказание лишаване от право да се управлява моторно превозно средство или отнемане на контролни точки, се издава електронен фиш в отсъствието на контролен орган и на нарушител за налагане на глоба в размер, определен за съответното нарушение. Електронният фиш съдържа данни за:

териториалната структура на Министерството на вътрешните работи, на чиято територия е установено нарушението, мястото, датата, точния час на извършване на нарушението, регистрационния номер на моторното превозно средство, собственика, на когото е регистрирано превозното средство, описание на нарушението, нарушените разпоредби, размера на глобата, срока, сметката, начините за доброволното ѝ заплащане. Образецът на електронния фиш се утвърждава от министъра на вътрешните работи“. Съобразно цитираните разпоредби електронният фиш, т. е. актът по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания, представлява електронно изявление, което е записано на съответен хартиен, магнитен или друг носител, създадено чрез административно-информационна система и при отсъствие на контролен орган. Именно поради това и съгласно законовото изискване в него се записва и териториалната структура на съответния орган, на чиято територия е установено нарушението, въз основа на данни от автоматизирани технически средства или системи. При тази законова регламентация при издаване на акт по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания законодателят е сметнал, че като страна в производството по оспорване на такъв акт пред районния съд следва да се призове учредението или организацията, чийто орган е издал това електронно изявление.

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за административните нарушения и наказания (обн. ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г.) са предвидени някои допълнителни правомощия за административнонаказващия орган, съответно е разширен кръгът от актове, включително във връзка с предоставените нови правомощия, които подлежат на съдебен контрол. Съгласно чл. 59, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания в редакцията от ДВ, бр. 10 от 2011 г., преди последното изменение, на обжалване са подлежали само наказателните постановления и електронният фиш.

Със създадения нов чл. 58д на Закона за административните нарушения и наказания (обн. ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г.) е предвидено, че на обжалване подлежат както наказателните постановления (чл. 58д, т. 1) и електронните фишове (чл. 58д, т. 4), така и предупреждението по чл. 28 (чл. 58д, т. 2) и резолюцията за прекратяване на административнонаказателното производство (чл. 58д, т. 3). За разлика от акта по чл. 58д, т. 4 – електронния фиш, актовете по чл. 58д, т. 1 – 3 се издават и производството се развива с прякото участие на административнонаказващия орган по смисъла на чл. 47, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания. Така относно акта по чл. 58д, т. 3 – прекратяването с резолюция, съгласно чл. 54, ал. 1 се извършва от наказващия орган, съответно наказателното постановление – акт по чл. 58д, т. 1, съгласно чл. 57 се издава от съответното длъжностно лице, имащо правомощията на наказващ орган съгласно предвижданията в съответен нормативен акт. Най-накрая актът по чл. 58д, т. 2 – предупреждението, също, съгласно чл. 28 от Закона за административните нарушения и наказания, се издава от наказващия орган. Обединяващото за актовете по чл. 58д, т. 1 – 3 от Закона за административните нарушения и наказания е, че се издават от наказващ орган по смисъла на чл. 47, ал. 1 от Закона при развитие на административнонаказателно производство пред него. За разлика от тях актът по чл. 58д, т. 4 е такъв, при който е създадено електронно изявление в отсъствие на контролен орган.

Тълкуването на разпоредбата на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания с оглед на изискването на чл. 46, ал. 1 от Закона за нормативните актове при неяснота разпоредбите да се тълкуват в смисъла, който най-много отговаря на други разпоредби, предполага съобразяване на посочените по-горе разпоредби относно разширения кръг на правомощия на наказващия орган досежно издаваните от него актове, съответно допълнението, касаещо предвиждане на повече актове на наказващите органи, които подлежат на съдебен контрол.

Това налага извод, че съгласно чл. 61, ал. 1 от Закона за административните

нарушения и наказания като страна при разглеждане на делото пред районния съд в случаите на обжалване на актовете по чл. 58д, т. 1 – 3, издадени от наказващ орган, следва да се призовава именно този наказващ орган с оглед на защитата и в съдебното производство на издадения акт. Този извод следва и от граматическото тълкуване на разпоредбата, която предвижда призоваване на учреждението или организацията само за случаите на оспорен акт по чл. 58д, т. 4 от Закона за административните нарушения и наказания, т. е. в случаите, в които актът представлява електронно изявление.

Това разрешение кореспондира и с разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс и в частност с чл. 153, ал. 1, определящ кои са страните в съдебния административен процес, а именно: „Страни по делото са оспорващият, органът, издал административния акт, както и всички заинтересовани лица.“. В случая с изменението на разпоредбата на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания, предвид спецификата на делата с административнонаказателен характер по оспорване на актовете с административнонаказателен характер, е предвидено и участието на наказващия орган (съответния административен орган в административнонаказателните производства) и в съдебната фаза по оспорването на такива актове. Това съответства и на разпоредбите, определящи правилата за разпределение на доказателствената тежест и по-конкретно на чл. 170, ал. 1 от Административнопроцесуалния кодекс, според който: „Административният орган и лицата, за които оспореният административен акт е благоприятен, трябва да установят съществуването на фактическите основания, посочени в него, и изпълнението на законовите изисквания при издаването.“. В случая при участие на наказващия орган и в съдебното производство по оспорване на издаден от него акт се гарантира в по-голяма степен възможността му за защита на издадения от него акт.

Във връзка с изложените по-горе съображения при граматическото и систематичното тълкуване на разпоредбите, нормата на чл. 61, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания следва да се тълкува в смисъла, че надлежната въззиваема страна при обжалване и протестиране на актовете по чл. 58д, т. 1 - 3 от Закона за административните нарушения и наказания е само и единствено наказващият орган.

II. По отношение на втория въпрос относно това - „Приложим ли е чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания“, в съдебната практика на административните съдилища също са се оформили две противоречиви становища, както следва:

В първата група съдебни актове се приема, че разпоредбата на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс е приложима в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания. Съдебните състави достигат до извод, че при касационната проверка по реда на Глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс административният съд следи служебно за допустимостта на решението на районния съд, която допустимост се основава на наличието или липсата на касационните основания по чл. 348 от Наказателно-процесуалния кодекс. В случаите, когато административният съд установи наличието на касационните основания по чл. 348 от Наказателно-процесуалния кодекс, съставляващи недопустимост на решението, следва да упражни правомощията по чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс и да обезсили решението на районния съд. Това важи и в случаите, когато първоинстанционният съд е конституиран като страна в процеса учреждението вместо наказващия орган. Последният е надлежната страна, като неучастието на такава в производството представлява съществено нарушение на процесуалните правила по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 2 от Наказателно-процесуалния кодекс. Провеждането на производство срещу ненадлежна страна води до постановяване на недопустим съдебен акт, тъй като надлежната страна не може да се ползва от правните последици на постановеното съдебно решение, а ненадлежната страна формално е обвързана от тези правни последици, без обаче да е разполагала с процесуална

легитимация за участие в процеса. В тази хипотеза освен това надлежната страна остава лишена от възможността да упражни правото да защити правата си. Недопустимият съдебен акт следва да бъде обезсилен от административния съд на основание чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на районния съд, който го е постановил.

Във втората група съдебни актове се приема, че разпоредбата на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс не е приложима в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания. Извежда се тезата, че при допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, включително поради участието на ненадлежна страна в производството пред първоинстанционния съд, постановеното от него решение следва да бъде отменено и делото да се върне на същия съд за ново разглеждане от друг състав, тъй като в Наказателнопроцесуалния кодекс липсва касационно основание недопустимост на решението (аргумент от разпоредбата на чл. 348 от Наказателно-процесуалния кодекс), което изключва правомощието на касационната инстанция по чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс да обезсили проверяваното съдебно решение.

За да се произнесе по поставения втори въпрос - „Приложим ли е чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания?“, Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен съд взе предвид следното:

С правната новела в чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания (обн. ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г.) се предвиди, че решението на районния съд, постановено по жалби срещу актове по чл. 58д от Закона за административните нарушения и наказания (наказателни постановления, предупреждения по чл. 28 от Закона за административните нарушения и наказания, резолюции за прекратяване на административнонаказателното производство и електронните фишове), „подлежи на касационно обжалване пред административния съд на основанията, предвидени в Наказателнопроцесуалния кодекс, и по реда на Глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс“. В тази разпоредба са съединени обективно процесуалноправни норми от два различни процесуални закона – Наказателнопроцесуалния кодекс и Административнопроцесуалния кодекс, които по силата на препращането регулират образуването и провеждането на касационното производство за проверка на решенията на районните съдилища, постановени по жалби срещу актове по чл. 58д от Закона за административните нарушения и наказания. От безусловното препращане в чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания към касационните основания по Наказателно-процесуалния кодекс следва, че касационна проверка на такова съдебно решение може да бъде предизвикана само при формулирани и обосновани в жалбата/протеста касационни основания по Наказателно- процесуалния кодекс, които са различни от касационните основания в Административнопроцесуалния кодекс, и са изчерпателно изброени в чл. 348, ал. 1, т. 1 („когато е нарушен законът“), т. 2 („когато е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила“) и т. 3 („когато наложеното наказание е явно несправедливо“) от Наказателно-процесуалния кодекс. Касационните основания в Наказателно- процесуалния кодекс са законна предпоставка за самото образуване на касационното производство.

Във втората си част разпоредбата на чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания предвижда касационното обжалване да се проведе по Административнопроцесуалния кодекс, като ясно препраща към установения за това процесуален ред в Глава дванадесета „Касационно производство“ от Административнопроцесуалния кодекс.

Тази уредба отчита характера на административнонаказателните производства, които

включват както елементи от наказателното право, така и от административното право. Така при уредените касационни основания по Наказателнопроцесуалния кодекс е предвидено такава, което отчита явна несправедливост на наложеното наказание, каквото касационно основание в Административнопроцесуалния кодекс няма, но за което законодателят е отчел, че е относимо към особеностите на уредените обществени отношения във връзка с налагането на административни наказания. Тази уредба обаче взема предвид и наличието на административен елемент в тези обществени отношения, които не намират регулация в Наказателно-процесуалния кодекс. При наличие и на административния елемент в административнонаказателните производства законодателят е предвидил касационното обжалване на съдебни актове да се извършва по реда на

Административнопроцесуалния кодекс, който ред отчита административния елемент в тези отношения, съответно многообразието на хипотези при оспорването на актове, включващи и административен елемент.

Независимо че касационното производство може да започне въз основа на някое от касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 - 3 от Наказателно-процесуалния кодекс, в предмета на касационната проверка задължително се включва и преценката на контролиращия (административен) съд за валидността, допустимостта и съответствието на решението с материалния закон, която следва да се обективира в мотивната част на решението на касационната инстанция – съответният административен съд. Аргумент за това е императивният характер на разпоредбата на чл. 218, ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс, съгласно която касационният съд следи служебно за валидността, допустимостта и съответствието на решението с материалния закон, както и систематичното място на тази процесуална правна норма в Глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс. Бланкетният характер на разпоредбата на чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания предопределя запълване на съдържанието ѝ с конкретните и по своето естество императивни правни норми от Глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс относно контролно-отменителните правомощия на касационната инстанция, към които безспорно принадлежи и това по чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс – да обезсили проверявания съдебен акт. Необходимото условие за упражняването на това правомощие, съгласно хипотезата и диспозицията на тълкуваната правна норма, е предхождащата го положителна преценка на касационния съд, че съдебното решение е „недопустимо“, а не „неправилно“ или „нищожно“ по смисъла на чл. 221, ал. 2 и ал. 5 от Административнопроцесуалния кодекс. Следователно винаги, когато е налице основание за определяне на решението като недопустимо (например като постановено при липсата или при ненадлежно упражнено право на жалба или след предходно десезиране на съда и др.), разпоредбата на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс е приложима и оправомощава касационната инстанция да го обезсили със съответните правни последици от това (да прекрати делото, да го върне за ново разглеждане или да го прати на компетентния съд или орган). Това важи и за порочното процесуално действие на районния съд, изразяващо се в постановяване на недопустимо съдебно решение поради участие на ненадлежна страна, което се явява абсолютна процесуална пречка за допустимост на съдебното производство.

Упражняването на това правомощие, но и задължение на съда по аргумент от чл. 218, ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс, е гаранция за спазването на правата на засегнатите от административнонаказателен акт лица, съответно осигуряването възможността за упражняване на правото им на защита, включително в контекста на чл. 6 и чл. 13 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи и чл. 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Това е така, защото провеждането на производство срещу ненадлежна страна води до постановяване на недопустим съдебен акт, тъй като надлежната страна не може да се ползва от правните последици на постановеното съдебно решение (в случай, че е благоприятно), от една

страна, а от друга, е била лишена от възможността да се защити срещу административнонаказателния акт (в случай на неблагоприятно решение), а ненадлежната страна формално е обвързана от тези правни последици, без обаче да е разполагала с процесуална легитимация за участие в процеса. Т. е. в тази хипотеза надлежната страна остава лишена от възможността да упражни правото да защити правата си. В тези случаи касационният (административният) съд на основание чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания във връзка с чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс следва да обезсили порочния съдебен акт и да върне делото за ново разглеждане от друг състав на районния съд, който е допуснал развитието на недопустимото съдебно производство и последиците от него – постановяване на недопустимо съдебно решение.

Разпоредбата на чл. 84 от Закона за административните нарушения и наказания, макар и наименувана в закона като „особена“, не изключва приложението на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс, ерго правомощието на административния съд, когато правораздава като касационна инстанция в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания, да обезсили недопустимото съдебно решение, тъй като предвиденото в нея субсидиарно приложение на Наказателно-процесуалния кодекс за произнасянето по касационни жалби пред административния съд влиза в действие под условие - само доколкото в Закона за административните нарушения и наказания „няма особени правила ... за производството пред съда по разглеждане на жалби срещу наказателни постановления, на касационни жалби пред административния съд и предложения за възобновяване“. Такива особени правила за произнасянето по касационни жалби и протести пред административния съд са предвидените в Глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс („Касационно производство“), към които разпоредбата на чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания изрично препраща. В тази глава систематично е уредено правомощието на касационния (административния) съд да обезсили съдебното решение, предмет на касационната проверка, когато е недопустимо, а то е винаги такова, когато съдебното производство пред районния съд е проведено при отсъствие на абсолютни процесуални предпоставки, в това число липсата на процесуална легитимация на страните в процесуалното правоотношение. В този смисъл не е налице същинска конкуренция между разпоредбата на чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания и тази в чл. 84 от същия закон, макар последната да е определена от законодателя като „особена“, която да се налага да бъде преодоляна чрез общия правен принцип, че специалната дерогира приложението на общата (*Lex specialis derogat generali*). В исторически план с приемане на коментираното съдържание на чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания (обн. ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 23.12.2021 г.) при завареното действие на чл. 84 от закона (обн. ДВ, бр. 92 от 1969 г., изм. ДВ, бр. 59 от 1998 г. и ДВ, бр. 39 от 2011 г.) законодателят недвусмислено е заявил волята си касационното производство по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания да се провежда по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като не е изключил нито едно от предвидените в този процесуален закон правомощия на касационната инстанция, в това число отстраняване на порочните (недопустими) съдебни решения на основание чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс чрез обезсилването им.

Въз основа на изложените по-горе съображения и на основание чл. 124, ал. 3 от Закона за съдебната власт Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен съд

ПОСТАНОВИ:

1. Надлежната въззиваема страна при обжалване и протестиране на актовете по чл.

58д, т. 1 - 3 от Закона за административните нарушения и наказания е наказващият орган.

2. Разпоредбата на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс е приложима в производствата по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания.

Особено мнение по т. 2 на тълкувателно дело № 5/2022 г. по описа на Общото събрание на съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегии на Върховния административен съд от съдиите: Галина Тонева, Мина Топузова, Мая Цонева, Милена Панева, Христина Михова, Петя Колева, Мария Митева, Татяна Грозданова (ВКС); Ваня Анчева, Светлозара Анчева, Анна Димитрова, Таня Вачева, Донка Чакърва, Илиана Славовска, Даниела Мавродиева, Анелия Ананиева, Мадлен Петрова, Мирослава Георгиева, Албена Радославова, Юлия Раева, Весела Павлова, Емилия Иванова, Юлия Тодорова, Емил Димитров (ВАС)

Изразяваме настоящото особено мнение като несъгласие със становището на мнозинството, че разпоредбата на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) е приложима в касационното производство по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН).

Разпоредбата на чл. 221, ал. 3 АПК не е приложима в касационното производство по чл. 63в ЗАНН по следните съображения:

Субсидиарното приложение на АПК в административнонаказателното производство е уредено в 63в ЗАНН, а на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) - в чл. 63в и 84 ЗАНН.

Член 84 ЗАНН предвижда, че доколкото в този закон няма особени правила за призоваване и връчване на призовки и съобщения, извършване на опис и изземване на вещи, определяне разноси на свидетели и възнаграждения на вещи лица, изчисляване на срокове, както и за производството пред съда по разглеждане на жалби срещу наказателни постановления, на касационни жалби пред административния съд и предложения за възобновяване, се прилагат разпоредбите на Наказателно-процесуалния кодекс.

Относно касационното производство такова особено правило е чл. 63в ЗАНН, който предвижда, че решението на районния съд подлежи на касационно обжалване пред административния съд на основанията, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс, и по реда на Глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс (преди последните изменения и допълнения на ЗАНН със същата редакция беше чл. 63, ал. 1, изр. 2 ЗАНН). Но това особено правило препраща към АПК само за реда, по който се провежда касационното производство, не и към предвидените в същия кодекс касационни основания, като законодателят изрично посочва, че решението подлежи на касационно обжалване на основанията, предвидени в НПК.

В мотивите на постановените досега тълкувателни решения на Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен съд относно приложението на АПК в касационното производство по ЗАНН (Тълкувателно решение № 2 от 03.06.2009 г. по т. дело № 7/2008 г. на Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен, Тълкувателно решение № 3 от 10.05.2011 г. по т. дело № 7/2010 г. на Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен и Тълкувателно решение № 8 от 16.09.2021 г. по т. дело № 1/2020 г. на Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен) се приема, че препращането към Глава дванадесета от АПК касае само процесуалния ред, по който се развива касационното производство пред административния съд, и то доколкото не противоречи на НПК.

Приложението на чл. 221, ал. 3 АПК в касационното производство по ЗАНН би довело до въвеждането на ново, допълнително касационно основание наред с вече

регламентираните касационни основания в НПК. Разпоредбата на чл. 221, ал. 3 АПК урежда правомощието на касационната инстанция да обезсилва решението на първоинстанционния съд по административни дела, когато то е недопустимо, т. е. нейното приложение в административния процес е пряко обусловено от наличието на касационното основание „недопустимост“ по чл. 209, т. 2 АПК. Касационно основание „недопустимост“ обаче липсва в НПК. Съгласно чл. 348, ал. 1 НПК касационните основания са следните: 1. когато е нарушен законът; 2. когато е допуснато съществено нарушение на процесуални правила; 3. когато наложеното наказание е явно несправедливо.

Разширяването на приложното поле на АПК в касационното производство по ЗАНН чрез въвеждане на касационното основание „недопустимост“ по чл. 209, т. 2 АПК е не само в противоречие с цитираните по-горе тълкувателни решения на ВАС, но и със съдебната практика по наказателни дела относно същността и приложението на касационните основания по НПК. При постановени съдебни актове на въззивната инстанция по съществото на спора в противоречие с чл. 323, ал. 1, т. 2 НПК (просрочие на жалбата) и чл. 323, ал. 1, т. 3 НПК (жалбата или протестът не са подадени от страна, която има право на жалба или протест) Върховният касационен съд (ВКС) приема, че е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, което е основание за отмяна на съдебния акт по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК и прекратяване на производството. Практика на Наказателната колегия (НК) на ВКС за обезсилване на съдебни актове е налице само по отношение на тяхната гражданска част – по предявени граждански иски в наказателното производство при субсидиарно приложение на Гражданския процесуален кодекс (ГПК) на основание чл. 88, ал. 1 НПК. Същевременно в практиката на Наказателната колегия на ВКС се застъпва и обратното становище – че съдът няма правомощие да обезсили присъдата и в гражданската част, тъй като гражданският иск на пострадалия се разглежда в единен съдебен процес – наказателен, в който разпоредбата на чл. 270, ал. 3 ГПК не намира приложение (в този смисъл Решение № 548 от 9.01.2009 г. на ВКС по н. д. № 594/2008 г., III н. о., НК, Решение № 51 от 3.04.2009 г. на ВКС по н. д. № 660/2008 г., II н. о., НК, Решение № 235 от 5.06.2009 г. на ВКС по н. д. № 224/2009 г., III н. о., НК, Решение № 51 от 3.04.2009 г. на ВКС по н. д. № 660/2008 г., II н. о., НК и Решение № 420 от 20.10.2011 г. на ВКС по н. д. № 2157/2011 г., I н. о., НК).

За разлика от първия въпрос по настоящото тълкувателно дело, по който противоречивата практика е във връзка с последното изменение на чл. 61, ал. 1 ЗАНН (ДВ, бр. 109/2020 г., в сила от 23.12.2021 г.), по втория въпрос няма промяна в съдържанието на приложимите разпоредби (новият чл. 63в ЗАНН е със същото съдържание като старата редакция на чл. 63, ал. 1, изр. 2 ЗАНН), поради което няма причина за промяна на тълкуването и приложението на касационните основания и правомощията на административния съд при обжалване на решенията на районния съд. В този смисъл са и мотивите към проекта на ЗИДЗАНН (№ 002-0130/23.07.2020 г.) – в т. 10 от мотивите се посочва, че правомощията на съдилищата в административнонаказателното производство не търпят изменение в сравнение с досега съществуващите в чл. 63, ал. 1 ЗАНН.

Положителен отговор на поставения въпрос не може да се обоснове с аргументи, изведени от разпоредбата на чл. 218, ал. 2 „Предмет на касационната проверка“ от Глава дванадесета от АПК, съгласно която за валидността, допустимостта и съответствието на решението с материалния закон съдът следи служебно.

Първо, горното правило касае част от касационните основания по АПК (чл. 209, т. 1, 2 и 3, пр. 1 АПК), докато по силата на препращащата разпоредба на чл. 63в ЗАНН касационното обжалване по административнонаказателните дела е на основанията по НПК, а в НПК липсва касационно основание недопустимост на решението.

Второ, разпоредбата на чл. 218, ал. 2 АПК е израз на принципа на служебното начало, който има различно проявление в административния и в административнонаказателния

процес. Макар и да се приема в съдебната практика, че дейността по административно наказване е форма на административна дейност, това не приравнява наказателното постановление по същност и правни последици на административен акт (т. 1 от мотивите на Тълкувателно постановление № 2 от 19.05.2015 г. по т. дело № 2/2014 г. на Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегии на Върховния административен съд), нито подчинява производството по издаването и обжалването им на едни и същи принципи с еднакво проявление.

Трето, отчитайки различния подход в съответното национално законодателство при дефинирането на нарушенията на установения правов ред (като дисциплинарни, административни, престъпления и пр.) и регламентацията на реда за тяхното преследване, в своята практика по всяко конкретно дело Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) винаги осъществява собствена проверка дали процедурите имат наказателен характер по смисъла на чл. 6, § 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ/Конвенцията). Признаците за преценка дали едно производство е наказателно по смисъла на чл. 6, § 1 от Конвенцията са известни като тест „Енгел” или критерии „Енгел” (делото *Engel and Others v. Netherlands*). Критериите са следните: 1) квалификация на деянието по националното право; 2) характер и естество на нарушението; 3) вид и тежест на предвиденото наказание („суровост на възможното наказание”). Целта на тази проверка е да се гарантира баланс между необходимостта от защита на засегнатия правов ред и осигуряване на правото на справедлив съдебен процес по чл. 6, § 1 от ЕКПЧ на лицето, подведено под отговорност. За да се обоснове, че процедурата има наказателен характер, ЕСПЧ приема, че е достатъчно наличието само на един от разглежданите критерии. Критериите могат да бъдат преценени и кумулативно, ако анализът им поотделно не е достатъчен за убедително заключение. В случая поставеният въпрос относно правомощието на касационната инстанция да обезсилва решението на въззивния съд като недопустимо засяга всички видове административни нарушения - без значение на степента на обществена опасност на конкретното административно нарушение, вида и размера на установеното за него административно наказание, т. е. ако му се даде положителен отговор, то това разрешение би било приложимо за всички случаи, включително и когато са изпълнени критериите Енгел. В резултат на това би се стигнало до прилагане на касационно основание по АПК дори в производство, което има наказателен характер по смисъла на чл. 6, § 1 от ЕКПЧ.

Волята на законодателя, обективирана в чл. 63в ЗАНН, че проверката на решението на въззивния съд се извършва на касационните основания по НПК, е ясна и категорична и е недопустимо по тълкувателен път да се въвежда допълнително касационно основание от друг процесуален закон, който регламентира основанията за касационна проверка в административния, а не в административнонаказателния процес.

Точно защото чл. 63в ЗАНН представлява особено правило, ограничаващо обхвата на препращането на чл. 84 ЗАНН към НПК в касационното производство, тълкуването на чл. 63в ЗАНН следва да бъде стриктно, а не разширително. Трайно е становището в съдебната практика, че нормите, установяващи изключение от правило, подлежат на стриктно, а не на разширително тълкуване.

По горните съображения разпоредбата на чл. 221, ал. 3 от Административнопроцесуалния кодекс не е приложима в касационното производство по чл. 63в от Закона за административните нарушения и наказания.

3. Тълкувателно решение № 5/2021 от 11.04.2023 г. на ВКС по тълк. д. № 5/ 2021 г., ОСГК, докладчик съдията Геновева Николаева

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 20.12.2021 г. на Председателя

на Върховния касационен съд, в хипотезата на чл. 124, ал. 1, т. 1 ЗСВ, по предложение на състав на ВКС поради формирана противоречива съдебна практика в три решения по чл. 290 ГПК на ВКС, по следния правен въпрос:

Подлежи ли на прекратяване трудовото правоотношение с педагогически специалист, осъден за умишлено престъпление от общ характер, когато осъждането е станало преди влизане в сила на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО (обн. ДВ, бр. 79/13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г.) и на разпоредбата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ (обн. ДВ, бр. 79/13.10.2015 г.), и приложим ли е в тази хипотеза § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО?

Според първото становище, в хипотезата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, работодателят има правомощието да прекрати без предизвестие трудово правоотношение с педагогически специалист по смисъла на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), който е осъден за умишлено престъпление от общ характер с влязъл в сила съдебен акт (присъда, одобрено от съда споразумение, решение по чл. 78а НК), независимо от реабилитацията по право по чл. 86 НК и реабилитацията по съдебен ред по чл. 87 НК. Новата норма на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ се прилага освен за нови трудови правоотношения, възникнали след влизането ѝ в сила, и за заварени трудови правоотношения, включително когато съдебният акт (присъда, решение по чл. 78а НК или споразумение, одобрено от наказателния съд) е породил правни последици преди 01.08.2016 г. (датата на влизане в сила на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО). Прилагането на прекратителното основание по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ е изключено от приложното поле на § 27, ал. 1 ПЗР на ЗПУО. Последното преходно правило се отнася до други условия за заемане на педагогически длъжности, които новият закон изменя (условията в чл. 213 и чл. 214 ЗПУО), но не касае основанията за несъвместимост по чл. 215, ал. 1 ЗПУО.

Според второто становище, новото изискване за заемане на длъжност на педагогически специалист в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и съответстващото му основание за уволнение по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, се прилагат за трудови договори, сключени след 01.08.2016 г. и за съществуващи трудови правоотношения с педагогически специалисти, чиито осъждания са факт, осъществил се след 01.08.2016 г.. За осъждания на педагогически специалисти преди 01.08.2016 г. е приложим § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според който условията за заемане на педагогическата длъжност, действали по отменените Закон за народната просвета (ЗНП) и Правилника за приложение на ЗНП, се преценяват към момента на осъждането. Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС намира за правилно второто становище по правния въпрос по следните съображения:

В хипотезата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, работодателят има правомощието да прекрати без предизвестие трудово правоотношение с педагогически специалист по смисъла на ЗПУО, който е осъден за умишлено престъпление от общ характер с влязъл в сила съдебен акт (присъда, одобрено от съда споразумение, решение по чл. 78а НК), независимо от реабилитацията. Това правомощие не възниква, според изричната норма на чл. 215, ал. 2 ЗПУО, спрямо педагогически специалисти, които са осъдени по наказателните дела, посочени в чл. 1 Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица. То не възниква и спрямо онези педагогически специалисти, за които е настъпила т. нар. пълна (абсолютна) реабилитация по чл. 88а НК, при която по силата на закона се заличава осъждането и неговите последици, независимо от предвиденото в друг закон или указ (чл. 88а, ал. 1 НК), освен ако осъждането е за тежко престъпление против Република България и за престъпления против мира и човечеството (чл. 88а, ал. 5 НК). Нормата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО е "друг закон" по смисъла на чл. 88а, ал. 1 НК, поради което работодателят няма правото и задължението да прекрати без предизвестие трудовото правоотношение, когато за педагогическия специалист е настъпила абсолютна реабилитация по чл. 88а НК. Работодаателят има правомощието по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ спрямо педагогически специалист, за когото реабилитацията е относителна - предвидените в чл. 86 НК реабилитация по право и в чл. 87 НК реабилитация по съдебен

ред.

Действието на гражданския закон се проявява от момента на влизането му в сила (чл. 5, ал. 5 Конституцията на Република България (КРБ)), а отмяната на гражданския закон преустановява неговото действие за в бъдеще. Правилото за действието на новия граждански закон по време е, че той урежда юридически факти, които са се проявили след влизането му в сила, както и заварените висящи граждански правоотношения за в бъдеще (ex tunc). Само по изключение, законодателят може да придаде обратна сила (ex tunc) на новоприетия закон. В българското право забраната за обратно действие на законите е принцип, който се извежда от понятието за правовата държава, уредено в Преамбюла и в чл. 4, ал. 1 КРБ.

Този принцип е прогласен изрично в чл. 5, ал. 3 КРБ за наказателните закони, без това да означава, че е изключен за другите закони, независимо, че липсва изрична конституционна норма. Принципът се съдържа в правилото на чл. 14 Закона за нормативните актове (ЗНА), което предвижда, че обратна сила на нормативен акт може да се придаде само по изключение, и то с изрична разпоредба. В практиката си Конституционният съд на РБ последователно приема, че правовата държава в "материален смисъл" е държава на справедливостта, а във "формален смисъл" тя е държава на правната сигурност, в която съдържанието на правния ред е ясно, предвидимо и недвусмислено определено (решение № 1 от 2005 г. по конст. д. № 8 от 2004 г., решение № 7 от 2005 г. по конст. д. № 1 от 2005 г.). Производни от принципа на правовата държава са принципът на правната сигурност, предвидимост и стабилност; принципът за забрана на същинското обратно действие на правните норми и принципът за закрила на законно придобити права (решение № 7 от 29.09.2009 г. по конст. д. № 11/2009 г.).

Разпоредбата на чл. 330 ал. 2, т. 10 КТ урежда ново основание за прекратяване на трудовия договор с педагогически специалисти по смисъла на ЗПУО, която е включена в КТ с § 33, т. 3 ПЗР ЗПУО (обн. ДВ бр. 79/13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г.), като новото основание се прилага от 01.08.2016 г., съгласно определения в § 60 ПЗР ЗПУО момент на влизане в сила на новия ЗПУО. Фактическият състав на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО включва два основни елемента: 1 служителът, чието трудово правоотношение се прекратява, да има качеството на педагогически специалист по смисъла на ЗПУО, и 2 педагогическият специалист да е осъден за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията, при съобразяване на изключението по чл. 215, ал. 2 ЗПУО. При възприетото ново законодателно разрешение, без значение е видът и тежестта на наложеното на лицето наказание, като правното значение на факта на осъждането се запазва и представлява пречка за заемане на длъжността „педагогически специалист“, въпреки че лицето може да е реабилитирано по реда на чл. 85 – чл. 88 НК. С § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО е уредено преходно правило, според което лице, което към влизането в сила на закона (01.08.2016 г.) заема длъжност на педагогически специалист, запазва трудовото си правоотношение, „ако е имало право да заема съответната длъжност към момента на възникване на правоотношението“. Това преходно правило съставлява проявление на общия правен принцип, че валидността и действието на един договор се урежда от закона, действал по време на сключването му.

При извършения сравнителен анализ на отменените и действащите след 01.08.2016 г. норми се налага изводът, че законодателното разрешение по чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, въз основа на което е въведено новото основание за уволнение по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, е по-рестриктивно - урежда както нови, така и по-тежки ограничения във възможността да се заемат длъжности на педагогически специалисти, което на собствено основание изключва ретроактивното му действие. Това е така, предвид разширения му обхват по отношение на лицата - адресати на нормата (статутът на съдимост придобива правно значение и за заемането на длъжностите: ръководители на направление "информационни и комуникационни технологии", психолози, педагогически съветници, логопеди,

рехабилитатори на слуха и говора, корепетитори, хореографи и треньори по спорт; служители, изпълняващи функции, свързани с образованието, възпитанието и социализацията, както и с подкрепата на децата в детските градини, училищата и в различните центрове за развитието на децата и учениците, както и за служители, изпълняващи управленски функции в последните институции); ирелевирането на вида и тежестта на наложеното с присъдата наказание, както и на последиците от реабилитацията по чл. 85 - чл. 88 НК.

Разпоредбите на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ са материалноправни и съобразно общите правила за действие по време на правните норми, имат действие занапред, защото законодателят изрично не им е придал обратна сила (чл. 14, ал. 1 ЗНА). Новото уволнително основание е прието въз основа на ЗПУО, който видно от преходните и заключителните му разпоредби няма обратна сила, от което следва, че и чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ не може да има такава. Такова действие е изключено и по силата на преходното правило на § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, което изрично обвързва запазването на трудовите правоотношения с преценката към минал момент - дали лицето "е имало право да заема", т. е. дали е отговаряло на изискванията за заемане на съответната длъжност по тогава действалия закон.

Новото изискване за заемане на длъжност на педагогически специалист в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и съответстващото му основание за уволнение по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ се прилага за в бъдеще - за трудови договори, сключени след 01.08.2016 г. и за съществуващи трудови правоотношения с педагогически специалисти, чиито осъждания са факт, осъществил се след 01.08.2016 г. За осъждания на педагогически специалисти преди 01.08.2016 г. е приложим § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според който се преценяват условията за заемане на педагогическата длъжност, действали по отменените ЗНП и ППЗНП към момента на осъждането, тъй като юридическият факт и последиците му в гражданскоправната сфера на лицето са възникнали и са се осъществили преди влизане в сила на новия закон. Да се приеме обратното, като се признае възможността на основание чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ да се прекрати трудовото правоотношение с педагогически специалист, чието осъждане преди 01.08.2016 г. не е пречило правото му да работи на съответната длъжност, би означавало в нарушение на закона да се придаде същинско обратно действие на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, при което ще се накърнят валидно придобити и конституционно защитими права – правото на труд и правото на упражняване на избраната професия. В практиката си Конституционният съд на Република България, приемайки, че правото на труд не е абсолютно и подлежи на определени ограничения (решение № 3 от 25.09.2002 г. по конст. д. № 11/2002 г.), подчертава, че единствено съображения от конституционен порядък могат да оправдаят ограничаването на основни права (решение № 11 от 05.10.2010 г. по конст. д. № 13/2010 г.). При разширително тълкуване на санкционни по характера си норми, каквато е нормата на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, и прилагането им с обратна сила спрямо юридически факти, възникнали и породили действието и правните си последици при друга правна уредба (осъждане с влязъл в сила съдебен акт за умишлено престъпление при действието на ЗНП (отм.)), би се нарушил основният конституционен принцип за правовата държава.

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

Работодателят няма правомощието да прекрати на основание чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО трудовото правоотношение с педагогически специалист, осъден за умишлено престъпление от общ характер, когато осъждането е станало преди влизане в сила на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ. Приложение в тази

хипотеза намира § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според който завареното трудово правоотношение се запазва, ако лицето е имало право да заема съответната длъжност към момента на възникването му.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ по тълкувателно дело № 5/2021 г. на ОСГК на ВКС

Новата норма на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ се прилага освен за нови трудови правоотношения, възникнали след влизането ѝ в сила, и за заварени трудови правоотношения, включително когато съдебният акт (присъда, решение по чл. 78а НК или споразумение, одобрено от наказателния съд) е породил правни последици преди 01.08.2016 г. (датата на влизане в сила на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО). При основанието по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, както и при останалите въведени след 2003 г. с допълнения и изменения на чл. 330, ал. 2 КТ основания (по т. 7 - т. 11), правото и едновременно задължението на работодателя да прекрати трудовото правоотношение при посочените в тези норми обстоятелства, е без оглед на това дали са настъпили преди или след възникване на трудовото правоотношение, защото законодателят императивно счита продължаването му за нетърпимо. В трайната практиката на ВКС по трудови спорове (решение № 704 от 09.12.2010 г. по гр. д. № 216/2010 г. на III г. о., решение № 46 от 04.07.2011 г. по гр. д. № 16/2010 г. на IV г. о., решение № 146 от 17.05.2016 г. по гр. д. № 298/2016 г. на IV г. о. и решение № 131 от 20.01.2021 г. по гр. д. № 3855/2019 г. на III г. о., постановени по реда на чл. 290 ГПК), безпротиворечиво е извеждана общата характеристика на горепосочените прекратителни основания като въведени в публичен интерес, свеждащи се до обективен факт на несъвместимост, при задължение за работодателя да я съобрази, включително при заварените трудови правоотношения. Несъвместимостта следва да е налице към датата на уволнението и е без значение дали е съществувала при възникване на трудовото правоотношение или е настъпила след това.

До приемането на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, несъвместимостта за заемане на педагогическите длъжности, следваща от чл. 40, ал. 4, пр. 1 Закона за народната просвета (ЗНП) (отм.), водеше до прилагане на прекратителното основание по чл. 328, ал. 1, т. 12 КТ (решение № 38 от 14.02.2013 г. по гр. д. № 269/2012 г. на IV г. о. на ВКС), поради липса на изрична уредба в КТ. Като изричен законов текст, основанието на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, е продиктувано от необходимостта да се уредят с прекратяване именно съществуващите, вече възникнали, трудови правоотношения за педагогическите длъжности (занапред възникването им вече се препятства от императивната норма на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО). Аргумент в подкрепа на този извод е и текста на чл. 215, ал. 3 ЗПУО, според който при всички уредени в чл. 215, ал. 1, т. 1 – т. 3 хипотези на несъвместимост за заемане на длъжността „педагогически специалист“, при възникване на съответния обективен факт, работодателят дължи прекратяване на възникналото преди това трудово правоотношение. Досежно несъвместимостта, уредена в чл. 215, ал. 1, т. 3 ЗПУО, в практиката си (решение № 131 от 20.01.2021 г. по гр. д. № 3855/2019 г. на III г. о.), ВКС приема, че „норми като чл. 215, ал. 1 ЗПУО, въвеждащи забрани за заемане на определена длъжност имат императивен характер и са свързани със защита на конституционно значими обществени интереси. В хипотезата на чл. 215, ал. 1, т. 3 ЗПУО е предвидена забрана длъжността „педагогически специалист“ да се упражнява от лице, което страда от заболявания и отклонения, които застрашават живота и здравето на децата и учениците, определени с наредба, издадена от Министъра на здравеопазването, съгласувано с Министъра на образованието и науката. С нормата се цели да се защитят правата и интересите на по - уязвимата обществена група участници в образователния процес – малолетните и непълнолетните деца и ученици, при което работодателят е длъжен да прекрати възникнало вече трудово правоотношение с педагогическия специалист, при установяване на съответното заболяване.“ Доколкото в

чл. 215, ал. 1 ЗПУО законодателят е уредил три различни хипотези на несъвместимост за заемане на длъжността „педагогически специалист“, правният режим на последните не би могъл да е различен досежно упражняването на правото и задължението на работодателя да прекрати незабавно след установяване на обективния факт възникналото преди това трудово правоотношение.

Даденото ново нормативно разрешение в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО е израз на държавната образователна политика в областта на предучилищното и училищно възпитание с оглед правото на образование по чл. 53, ал. 1 Конституцията на Република България (КРБ) и развитието на личността на детето при завишаване на отговорностите на държавата и на педагогическите специалисти като участници в образователния процес. Изискването за чисто съдебно минало на педагогическите специалисти не е в конфликт със закрепеното в чл. 48 КРБ право на труд и избор на професия, макар да го ограничава. Това право не е сред абсолютните, т. е. допустимо е да бъде ограничавано, но само от съображения от конституционен порядък (решение № 11 от 2010 г. по конст. дело № 13 от 2010 г.), т. е. когато се налага да бъде защитен друг конституционно значим обществен или личен интерес. Ограничаването му с чл. 215, ал. 1 ЗПУО произтича от съображения за конституционен порядък и съответства на принципа за пропорционалност. Несъмнено при всички педагогически длъжности се касае за дейност, налагаща изисквания за високи морални качества, включващи зачитане на правовия ред в държавата, предвид което изискването за чисто съдебно минало се явява адекватно за постигане на легитимната цел, без да я надхвърля - осигуряване на образование при максимална обезпеченост за нравствените устои на упражняващите съответната педагогическа дейност лица. Педагогическите специалисти са участници в образователния процес (чл. 2, ал. 1 ЗПУО), а другите участници са децата (физически лица, ненавършили 18 годишна възраст). Чрез забраните за заемане на педагогическа длъжност по чл. 215, ал. 1 ЗПУО, държавата предоставя закрила на правата на децата (чл. 14 КРБ и чл. 24, § 1 Хартата на основните права на Европейския съюз) в контекста на конституционно гарантираното им право на образование (чл. 53 КРБ), и обезпечава висшия интерес на детето, прогласен в чл. 3 и чл. 4 Конвенцията за правата на детето.

Според чл. 40, ал. 4 ЗНП (отм.), длъжностите „директор“, „помощник-директор“, „учител“ (възпитател) са могли да се заемат само от лица, които не са осъдени на „лишаване от свобода“ с влязла в сила присъда за умишлено престъпление, не са лишени от право да упражняват професията си и не страдат от заболявания и отклонения, които застрашават живота или здравето на децата и учениците, определени с наредба на Министъра на образованието и науката, съгласувано с Министъра на здравеопазването. В новия чл. 215, ал. 1 ЗПУО, в сила от 01.08.2016 г., е уредена разширена по обем несъвместимост за осъждани за умишлени престъпления педагогически специалисти, включваща осъждания за умишлени престъпления от общ характер, независимо от реабилитацията по чл. 86 и чл. 87 НК. Без значение е вида и тежестта на наказанието и настъпилата относителна реабилитация. Нормативна уредба като тази по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, придаваща правна значимост на факти, които до нейното приемане не са имали същото значение, не представлява "обратна сила на нормативен акт" по смисъла на чл. 14 ЗНА и не е пример за ретроактивно действие на закон. Същевременно характерът на самото действие на закона, свързано с несъвместимост за заемане на определени длъжности, е занапред ограничително, а спрямо съществуващи трудови правоотношения поражда задължението на работодателя да ги прекрати незабавно. Противното би означавало правни субекти от една и съща категория, които в еднаква степен не отговарят на императивни изисквания за заемане на длъжност, установени в публичен интерес, да бъдат третирани различно и неравнопоставено, в нарушение на чл. 6, ал. 2 КРБ. Следователно, противоречащо на правната природа на института на несъвместимост за заемане на определена длъжност би било преживялото

(запазено) действие на предишни, вече отменени, изисквания за несъвместимост. Ето защо прилагането на прекратителното основание по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ е изключено от приложното поле на § 27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според която норма лице, което към влизане в сила на закона заема длъжност на педагогически специалист, запазва трудовото си правоотношение, ако е имало право да заема съответната длъжност към момента на възникване на правоотношението. Преходното правило се отнася до други условия, които последващият закон изменя (в чл. 213 и чл. 214 ЗПУО), т. е. условия извън постановената от новия закон в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО разширена по обем несъвместимост за заемане на педагогически длъжности, като ограничава упражняването на правото на работодателя да прекрати трудовото правоотношение на други безвиновни основания. При уволнителното основание по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО се касае за незабавно действие на новия закон спрямо съществуващи, заварени правоотношения, което е проявление на правилото за действие на гражданския закон по време, а именно – действие за в бъдеще. Незабавното действие е различно от обратното действие на новия закон, каквото може да има само по изключение и с изрична правна норма (чл. 14, ал. 1 ЗНА), и каквото не е налице (в този смисъл решение № 4/11.03.2014 г. по конст. дело № 12/2013 г. на Конституционния съд на РБ). Съобразно гореизложеното, правилният отговор на поставения правен въпрос би следвало да бъде:

Работодателят има правомощието да прекрати на основание чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО трудовото правоотношение с педагогически специалист, осъден за умишлено престъпление от общ характер, когато осъждането е станало преди влизане в сила на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ. В тази хипотеза не намира приложение §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО.

Съдия Геновева Николаева, съдия Гълъбина Генчева, съдия Илияна Папазова, съдия Джулиана Петкова, съдия Боян Цонев, съдия Драгомир Драгнев, съдия Ваня Атанасова, съдия Бонка Дечева, съдия Снежанка Николова, съдия Веска Райчева, съдия Таня Орешарова, съдия Соня Найденова, съдия Теодора Гроздева, съдия Геника Михайлова, съдия Гергана Никова, съдия Бранислава Павлова, съдия Емилия Донкова

4. Тълкувателно решение № 1/2022 от 13.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1/ 2022 г., ОСНК, докладчик съдията Блага Иванова

Главният прокурор на Република България, на основание чл. 125 от Закона за съдебната власт /ЗСВ/, е направил искане Общото събрание на Наказателната колегия /ОСНК/ на Върховния касационен съд /ВКС/ да постанови тълкувателно решение по повод констатирана противоречива съдебна практика при налагане на допълнителното кумулативно наказание по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК: „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, на основание чл. 343г от НК, на деец, чиято наказателна отговорност е определена при условията на чл. 55 от НК.

В искането е формулиран следният въпрос:

Разпоредбата на чл. 343г от НК по отношение на кумулативно предвиденото наказание „лишаване от право“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК изключва ли приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите, в които основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК, е определено при условията на чл. 55 от НК?

Общото събрание на съдиите от Наказателната колегия на Върховния касационен съд, в изпълнение на правомощията си по чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт и по чл. 124 от Конституцията на Република България, за да се произнесе, взе предвид следното:

В съдебната практика са формирани две разнопосочни становища.

Според първото, разпоредбата на чл. 343г от НК не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК, когато наказанието е определено при хипотезата на чл. 55 от НК.

Според второто становище, разпоредбата на чл. 343г от НК изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК, когато наказанието е определено при условията на чл. 55 от НК.

Основното различие в двете становища се свежда до начина, по който се тълкува употребеният от законодателя израз в нормата на чл. 343г от НК: „във всички случаи“.

Правилно е становището, според което изразът има за цел да обхване всички състави на транспортни престъпления, изброени в чл. 343г от НК, които са четири: чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК. Използваният от законодателя израз семантично е равнозначен на израза „в тези случаи“ /в изброените такива/ се налага кумулативно по-леко наказание: „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК. Формулировката, използвана в чл. 343г от НК, позволява да се обобщят всички състави на транспортни престъпления, включени в тази норма, за които, наред с основното наказание „лишаване от свобода“, се предвижда допълнително кумулативно наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“. Аналогично би било, ако законодателят е избрал друг подход за формулиране на същото правно положение, а именно: за всяко транспортно престъпление да бъде предвидено допълнително наказание, наред с основното такова. Въпрос на законодателна преценка е кой подход да бъде използван, но и в двата случая целта е да бъдат формулирани санкционните последици в пълния им обем.

Отговорът на поставения за тълкуване въпрос е свързан с хронологичното проследяване на уредбата, касаеща санкционирането на транспортните престъпления в наказателния закон.

В чл. 343, ал. 4 от НК /ДВ, бр. 54 от 1978 г./ е предвидено допълнително наказание „лишаване от права“ по чл. 37, т. 6 и 7, като е използван изразът „във всички случаи на предходните алинеи“. В отделните алинеи на чл. 343 от НК са очертани три състава на транспортно престъпление: основен, квалифициран и привилегирован. Задължително за налагане при всеки от тях е наказанието „лишаване от свобода“, а допълнително кумулативно определимо е „лишаване от права“ по чл. 37, т. 6 и 7 от НК. В този случай, законодателят е очертал признаците на трите състава в самостоятелни алинеи, в които е предвидил основното наказание „лишаване от свобода“, а допълнителното такова, в друга алинея на същия текст. Наказването и в трите възможни хипотези е постигнато с формулировката „във всички случаи на предходните алинеи“ /чл. 343, ал. 4 от НК/.

През 1982 г. е създаден чл. 343а от НК /ДВ, бр. 28 от 1982 г./, в който е очертан привилегирован състав на транспортно престъпление. Основното наказание за престъпната проява по чл. 343 от НК, както и за тази по чл. 343а от НК, е „лишаване от свобода“. Допълнителното кумулативно наказание, относимо към чл. 343 и чл. 343а от НК, е залегнало в новосъздадения текст: чл. 343б от НК, който предвижда, че „във всички случаи по чл. 343 и 343а“, съдът постановява и „лишаване от право“ по чл. 37, т. 7 от НК.

През 1995 г., с ДВ, бр. 50 от 1995 г., е направена законодателна промяна в уредбата на транспортните престъпления. Създадени са нови състави на престъпни прояви в областта на транспорта: чл. 343б и чл. 343в от НК. Тогава е формулиран чл. 343г от НК, действащ и понастоящем, в който е предвидено кумулативно по-леко наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, относимо към изброените в нормата случаи.

Проследяването на измененията в НК дава основание да се направи извод, че законодателят е избрал обобщаващ подход при създаване на чл. 343г от НК, като е целял в една разпоредба да включи случаите, при които се налага кумулативно наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, при извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б, чл. 343в, ал. 1 от НК.

Приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите по чл. 343г от НК би могло да бъде

изключено, ако двете норми се намират в съотношение на специална към обща такава. Чл. 343г от НК не носи белезите на специална разпоредба и не би могла да дерогира чл. 55, ал. 3 от НК, тъй като между тях не се поражда конкуренция. Спецификата на чл. 343г от НК я очертава като норма от особената част на НК, имаща за цел да обхване хипотезите, при които се налага кумулативно по-леко наказание, наред с основното такова. Разпоредбата на чл. 55 /и ал. 3 от НК се намира в общата част на НК и доколкото в закона липсват ограничаващи приложениято й правила, тя се явява универсално приложима към нормите от особената част. Неприемливо е разбирането, че използваният в чл. 343г от НК израз „във всички случаи“, има за цел да предвиди, че налагането на допълнителното наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“ е императивно и не зависи от приложениято на чл. 55 от НК. Разбирането би могло да бъде споделено само при наличие на такава формулировка в закона, която изрично съдържа забрана за приложение на чл. 55, ал. 3 от НК, в случаите по чл. 343г от НК. Доколкото в Наказателния кодекс липсва правило, ограничаващо чл. 55, ал. 3 от НК, отнесено към чл. 343г от НК, съдът разполага с правомощие да прецени дали да определи допълнителното по-леко наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, когато е наложил основното наказание при условията на чл. 55 от НК.

Най-същественият аргумент относно възможността да се приложи чл. 55, ал. 3 от НК, в случаите по чл. 343г от НК, произтича от систематичното място на първата норма - в общата част на НК, което предопределя нейната универсална приложимост спрямо разпоредбите от особената част. Аргумент в същата насока може да бъде изведен, като бъде съобразена формулировката на други норми от особената част, съдържащи наказание „лишаване от права“, за които в съдебната практика липсва спор, че е приложим чл. 55, ал. 3 от НК. Такива са чл. 160, чл. 202, ал. 3, чл. 203, ал. 2, чл. 282, ал. 3, чл. 282а, чл. 301, ал. 4 от НК, а чл. 343г от НК съдържателно не се различава от тях. Следователно, не би могло да бъде подкрепено становище, според което е допустимо да възникне различие в съдебната практика по приложение на чл. 55, ал. 3 от НК, което да касае единствено транспортните престъпления, обхванати от чл. 343г от НК.

Налагането на наказание като специфична правосъдна дейност се основава на принципите на законност и индивидуализация на наказанието. Принципът на законност се проявява по два начина. Първо, въз основа на правната квалификация се установяват санкционните последици от деянието, тоест, какво е предвиденото наказание, дали то е единично или съдържа комплекс от санкции. Съдът взема предвид и нормата на чл. 343г от НК с оглед налагане на кумулативното наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК. Второ, съдът отмерва наказанието в пределите, определени от санкционната част на материалната наказателноправна норма, съдържаща състав на престъпление. Наред с това, прилага и разпоредби от общата част, които имат отношение към извършеното престъпление, като например, опит по чл. 18, съучастие по чл. 20, продължавано престъпление по чл. 26, редукция на наказанието за непълнолетни по чл. 63 от НК.

При определяне на наказанието се прилага принципът за индивидуализация, който изисква да се съобразят установените по делото смекчаващи и отегчаващи обстоятелства и да се постигне съответствие на наложеното наказание със спецификата на конкретния случай. Този принцип предполага да бъдат реализирани целите по чл. 36 от НК, а наказанието да отговори на законовия критерий за справедливост по чл. 348, ал. 5 от НПК. Независимо че нормата на чл. 55 от НК систематично предхожда чл. 56 и 57 от НК, тя се прилага след установяване на релевантните за наказателната отговорност обстоятелства, когато съдът приеме, че са налице многобройни и/или изключителни смекчаващи обстоятелства, респективно, когато бъде направен положителен извод относно втората кумулативна предпоставка на чл. 55 от НК. Когато съдът определи основното наказание при условията на чл. 55 от НК, той може да реши да не наложи допълнителното по-леко

наказание, като приложи ал. 3. Това е в съответствие с принципите за определяне на наказанието и преди всичко, с принципа за индивидуализация и привеждане на наказанието в съответствие с особеностите на конкретния случай.

С оглед на изложеното, ОСНК на ВКС прие, че е правилно становището, според което разпоредбата на чл. 343г от НК относно кумулативното наказание по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК, когато основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК, се налага при условията на чл. 55 от НК.

По тези съображения и на основание чл. 124, ал. 1 от Закона за съдебната власт, Общото събрание на съдиите от Наказателната колегия на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

Разпоредбата на чл. 343г от НК по отношение на кумулативно предвиденото наказание „лишаване от право“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите, в които основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК, е определено при условията на чл. 55 от НК.

5. Тълкувателно решение № 1/2022 от 20.04.2023 г. на ВКС по тълк. д. № 1/ 2022 г., ОСГТК, докладчик съдията Емилия Василева

Тълкувателно дело № 1/2022 г. на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии /ОСГТК/ на Върховния касационен съд /ВКС/ на Република България е образувано с разпореждане от 27.01.2022 г. на И. Ф. Председателя на ВКС /съгласно Заповед № 49/25.01.2022 г./ на основание чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ за постановяване на тълкувателно решение по следния правен въпрос:

Какво е правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици – неопозволено увреждане или неоснователно обогатяване?

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

По поставения правен въпрос съществува противоречива практика на различни съдебни състави на ВКС.

Според едно от становищата правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а от Закона за енергията от възобновяеми източници /ЗЕВИ/, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 от Закона за Конституционен съд /ЗКС/ да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, е неопозволено увреждане - чл. 49 от Закона за задълженията и договорите /ЗЗД/.

Според другото становище вземането относно таксата, събрана /удържана/ от частноправния субект и постъпила в държавния бюджет по закон, обявен за противоконституционен с решение на Конституционния съд, не може да се реализира с деликтен иск срещу Държавата, тъй като таксата, внесена без основание в държавния бюджет, не е вреда, която се обезщетява от Държавата, а е имуществото, излязло от

патримониума на частно-правния субект, което подлежи на връщане като пряк резултат от обратното действие на решението на Конституционния съд за обявяване на противоконституционността на закона на основание чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД.

Постановени са и съдебни актове, в които се застъпват различни становища, а именно: правните субекти, платили таксите по чл. 35а ЗЕВИ, имат право да ги търсят от Държавата като обезщетение за причинени имуществени вреди /чл. 49 ЗЗД/ или като платена без основание сума /чл. 55 ЗЗД/; правното основание на исковете е по чл. 59 ЗЗД.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище по следните съображения:

Отговорът на поставения правен въпрос е обусловен от отговора на въпроса какво е действието на решението на Конституционния съд за обявяване за противоконституционен закон, който е даден с решение на Конституционния съд № 3/28.04.2020 г. по к. дело № 5/2019 г. Според неговите мотиви определящи за правните последици на решенията на Конституционния съд, постановени по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ, са принципите на правовата държава и на върховенството на Конституцията на Република България /КРБ/, регламентирани в чл. 4, ал. 1 и чл. 5, ал. 1 КРБ. Съдържанието на конституционния принцип на правовата държава съчетава два елемента – принципа на правната сигурност /формален елемент/ и принципа на материалната справедливост /материален елемент/. С разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ законодателят е възприел правилото за действие на решението на Конституционния съд за противоконституционност, постановено по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ, занапред /ex nunc/ - актът, обявен за противоконституционен, не се прилага от деня на влизане на решението в сила. Изразът „не се прилага“ съдържа забрана за прилагане на акта занапред и като резултат от тази забрана следва, че обявеният за противоконституционен акт престава да регулира обществени отношения. Правната последица на решението на Конституционния съд, обявяващо закон за противоконституционен, с действие „ex nunc“, е преустановяване занапред на регулативното действие на противоконституционния закон, т. е. от деня на влизане в сила на решението на Конституционния съд обявеният за противоконституционен акт престава да действа и да регулира обществени отношения, предмет на неговата уредба.

С разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ законодателят дава превес на правната сигурност, предвид оборимата презумпция, че законът е в съответствие с Конституцията и валидно регулира обществените отношения, за чието уреждане е създаден, докато Конституционният съд не го обяви за противоконституционен. Обявените за несъответни на Конституцията закони губят своето действие занапред /ex nunc/, а възникналите от прилагането на закона правни последици в рамките на правоотношения, приключили до влизане в сила на решението на Конституционния съд, се запазват, но Народното събрание е длъжно да преуреди тези последици според посоченото в това решение. Това задължение на Народното събрание следва от разпоредбата на чл. 7 КРБ, предвиждаща отговорност на държавата за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица, което обхваща и отговорността на органа, издал противоконституционния акт – Народното събрание при приет противоконституционен закон.

Спазването на конституционните принципи на правовата държава и на върховенството на Конституцията се осъществява чрез съчетано прилагане на действие занапред /ex nunc/ и обратно действие /ex tunc/ на решенията на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ в различните хипотези, което се извлича от систематичното тълкуване на чл. 150, ал. 2 и чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ. Правилото, че решенията на Конституционния съд действат занапред, не е абсолютно и е несъвместимо с върховенството на Конституцията, което конституционното правосъдие гарантира. Законодателят допуска имплицитно изключения от правилото в чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ,

за които решението на Конституционния съд има обратно действие */ex tunc/*, а именно спрямо заварени правоотношения и правоотношения, предмет на висящи съдебни производства.

При правоотношенията, които не са приключени към момента на влизане в сила на решението на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ /заварени правоотношения/, въздействието на противоконституционния закон спрямо тях се преустановява изцяло, а регулативната му способност се отнема спрямо всеки един от елементите на правоотношението, вкл. и спрямо неговия правопораждащ юридически факт. От разпоредбата на чл. 150, ал. 2 КРБ се извлича и действието на решението на Конституционния съд спрямо правоотношенията, предмет на висящи съдебни производства. Целта е да се осуети постановяване на съдебни решения в противоречие с решението на Конституционния съд и следователно уронващи върховенството на Конституцията, тъй като противното разбиране е несъвместимо с върховенството и непосредственото действие на Конституцията, с духа и принципите на правовата държава. В тези случаи съдът решава спора, като не прилага обявената за противоконституционна законова норма, а се позовава пряко на Конституцията, когато това е възможно, както и прилага аналогия на закона и аналогия на правото. Това обаче касае заварените правоотношения и няма отношение към правоотношенията, по които правните последици са настъпили /приключени правоотношения/.

С § 6, т. 2 и т. 3 от Заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет за 2014 г. /ДВ, бр. 109/20.12.2013 г./, в сила от 01.01.2014 г., е изменен Законът за енергията от възобновяеми източници, като в глава 4 е създаден раздел V, включващ разпоредбите на чл. 35а - чл. 35в, въвеждащи държавна такса, дължима от производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия в размер 20% от преференциалната цена по чл. 31, ал. 1 ЗЕВИ без ДДС, подлежаща на удържане и внасяне в държавния бюджет от обществения доставчик или съответния краен снабдител, които имат задължение за подаване на тримесечна справка в КЕВР и за превеждане на удържаните такси в срок до 15-то число на месеца, следващ тримесечието, за което се отнася.

С решение № 13/31.07.2014 г. по конст. дело № 1/2014 г. на Конституционния съд на Република България, обнародвано в ДВ, бр. 65/06.08.2014 г., в сила от 10.08.2014 г., са обявени за противоконституционни точки 2 и 3 от § 6 от Заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет за 2014 г. /ДВ, бр. 109/20.12.2013 г./, с които са създадени чл. 35а, ал. 1, 2 и 3, чл. 35б, ал. 1, 2, 3 и 4, чл. 35в, ал. 1, 2 и 3 и чл. 73, ал. 1, 2, 3 и 4 ЗЕВИ /ДВ, бр. 35/03.05.2011 г., посл. изм. и доп., бр. 109/20.12.2013 г./ като противоречащи на чл. 60, ал. 1 и чл. 19, ал. 2 и ал. 3 КРБ.

Правоотношенията, по които падежът на таксите е настъпил преди 10.08.2014 г., т. е. правоотношенията за първите две тримесечия на 2014 г., за които падежите са настъпили на 15.04.2014 г. и 15.07.2014 г., са приключени. През периода от 01.01.2014 г. до 09.08.2014 г. вкл. за сметка на съответните производители на електрическа енергия от ВЕИ са удържани такси по чл. 35а ЗЕВИ, които са внасяни в държавния бюджет в установените срокове за първите две тримесечия /с падежи 15.04.2014 г. и 15.07.2014 г./. Производителите на електрическа енергия от ВЕИ са били задължени за таксата за производството на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия, като таксата е удържана и внасяна от обществения доставчик, съответно от крайния снабдител. За приключени към момента на влизане в сила на решението на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ правоотношения следва да се приемат тези правоотношения, при които са настъпили правнорелевантните юридически факти и породените от тях правни последици. Възникналите и реализирали се юридически факти, правни последици и извършени плащания на таксите по чл. 35а ЗЕВИ през периода от 01.01.2014 г. до 09.08.2014 г. вкл., т. е. преди датата на влизане в сила на решение № 13/31.07.2014 г. по к. дело № 1/2014 г. на Конституционния съд - 10.08.2014 г., са осъществени в рамките на

приключени правоотношения към датата на влизане в сила на решението на Конституционния съд. Удържането и внасянето на таксите до 09.08.2014 г. вкл. е извършено на правно основание и не може да се приеме, че престираното по приключилото правоотношение в изпълнение на задължение, основано на действащи към момента на плащане законови разпоредби, които впоследствие са обявени за противоконституционни, представлява дадено при начална липса на основание. В хипотезата на начална липса на основание преценката за наличието или отсъствието на основание се преценява към момента на имущественото разместване, а не в по-късен момент. Към момента на удържане и внасяне на таксите през периода от 01.01.2014 г. до 09.08.2014 г. вкл. е съществувало правно основание, тъй като разпоредбите на раздел V на глава IV /чл. 35а – чл. 35в/ ЗЕВИ са имали правно действие, пораждали са задължение за производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия, съответно обществения доставчик и крайния снабдител, скрепено при неизпълнение с неблагоприятни последици.

Действието на решението на Конституционния съд за в бъдеще, уредено от конституционния законодател като проявление на принципа на правната сигурност, не може да дерогира действието на принципа за примат на правовата държава, който е от по-висш порядък. Всяко действие, което противоречи на Конституцията, е противоправно, без значение кога е извършено и кой е неговият извършител – физически лица, юридически лица или държавата в лицето на нейните органи.

Разпоредбата на чл. 7 КРБ регламентира отговорността на Държавата за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи, включително Народното събрание и длъжностни лица. Съгласно чл. 5, ал. 1 и чл. 62, ал. 1 КРБ Народното събрание е длъжно да приема закони, които не противоречат на Конституцията на Република България. Основно задължение на народните представители, което поемат под клетва на основание чл. 76, ал. 2 КРБ при конституирането на всяко новоизбрано Народно събрание, е да спазват Конституцията. Приемането на противоконституционен закон е неизпълнение на основното задължение на Народното събрание и представлява деликт, тъй като е противоправно действие. Няма правно значение съставът на Народното събрание, нито как са гласували отделните народни представители, защото правно обвързващо е решението на мнозинството, а това е решение на държавния орган, осъществяващ законодателната власт.

Разпоредбата на чл. 22, ал. 4 ЗКС, чрез която се осъществява баланс между принципа за правна сигурност и принципа за правна справедливост, установява задължение на Народното събрание да уреди възникналите правни последици от запазеното действие на обявения за противоконституционен закон, за да възстанови по този начин нарушения конституционен ред. Законодателният орган е длъжен в срок до два месеца от влизане в сила на решението на Конституционния съд да преуреди конституционносъобразно в последващ закон последиците от обявения за противоконституционен закон - чл. 88, ал. 4 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, приет на основание § 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗКС /ПОДНС, ДВ, бр. 53 от 18.06.2013 г./, чл. 90, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 97 от 25.11.2014 г./, чл. 94, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 35 от 02.05.2017 г./, чл. 90, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 65 от 6.08.2021 г./ и чл. 90, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 109 от 21.12.2021 г./. Бездействието на Народното събрание да уреди правните последици от прилагането на противоконституционен закон също представлява противоправно деяние, както и приемането на такъв закон, тъй като в противоречие на императивна правна норма /чл. 22, ал. 4 ЗКС/ не е изпълнено предвиденото в нея задължение.

В резултат на противоправното действие на приемане на противоконституционен закон и противоправното бездействие, изразяващо се в неуреждане на имуществените последици след обявяването на закона за противоконституционен, за частноправните

субекти могат да настъпят вреди като пряка и непосредствена последица от противоправното деяние. Имущественото разместване, което е осъществено въз основа на законови разпоредби, обявени впоследствие за противоконституционни, без Народното събрание да уреди последиците от това в разумен срок, съставлява вреда за платилия правен субект.

Неблагоприятните последици за частноправните субекти са вследствие надлежно и законосъобразно изпълнение на задължение за заплащане на държавна такса въз основа на закон, който впоследствие е обявен за противоконституционен, и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС. Вредите са настъпили в чужда правна сфера – на производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия съгласно чл. 35а, ал. 3 във връзка с чл. 35б, ал. 1 ЗЕВИ, и представляват претърпяна загуба, изразяваща се в намаляване на имуществото – неполучена преференциална цена в пълен размер, предвид удържането и внасянето на таксата в държавния бюджет съобразно предвидения в чл. 35а и чл. 35б ЗЕВИ механизъм от обществения доставчик или крайния снабдител.

Въз основа на изложените съображения Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на ВКС счита, че правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, е непозволено увреждане – чл. 49 ЗЗД. Отговорността на Държавата е деликтна, обективна, безвиновна, има гаранционно-обезпечителен характер и се реализира, без оглед обстоятелството виновно ли е било поведението на съответните длъжностни лица.

По изложените съображения на основание чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

Правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, е непозволено увреждане – чл. 49 ЗЗД.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

на решението по тълкувателно дело № 1/2022 г. ОСГТК на ВКС

Тези дела са за таксите, платени (удържани и внесени в държавния бюджет) от производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия при условията и по реда на закон, обявен за противоконституционен с решение на Конституционния съд на Република България (РКС № 13/2014 г.). Отговорът на поставения за тълкуване въпрос налага: 1) да се разграничи деликтното от кондикционното вземане и 2) да се изясни действието на РКС № 13/2014 г. по отношение на тези висящи дела.

Българското облигационно право разграничава деликтното от кондикционното вземане. Деликтното вземане произтича от противоправно нарушаване на забраната да не се вреди другиму, представлява сурогат (заместител) на засегнатото от нарушението благо (имуществено и/или неимуществено) и никога не е същото благо. Кондикционното вземане се обяснява със забраната за неоснователно обогатяване на един правен субект за сметка на друг, провеждана последователно от законодателя (арг. от чл. 59 ЗЗД), и винаги

е за връщане на същото имущество (на полученото). Паричните задължения и плащания са за стойност. Когато една сума е излязла от имуществото на един субект в полза на друг, искането за връщането ѝ е за същото, а не за друго имущество. Във фактическия си състав всяка кондикционна претенция включва разместване – загуба на фактическа власт над нещо – пари или вещ – и преминаването ѝ от един правен субект към друг. Патримониумът на загубилия вещта или парите обаче не намалява, тъй като имуществото не се е загубило. Съществува правна възможност за връщане на кондицираното „нещо“. Производителят на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия (производителят на зелена енергия - ПЗЕ) може да претърпи загуби и да пропусне ползи от неизпълненото задължение на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС след РКС № 13/2014 г., защитими с деликтен иск, но искът му срещу държавата за таксите по чл. 35а ЗЕВИ, платени (удържани и внесени в бюджета) по закона, обявен за противоконституционен, е за възстановяване на същото имущество, а не за обезщетение. Вземането е за възстановяване на неоснователно разместеното имущество/ стойност на това имущество, и е с кондикционен/реституционен/възстановяващ характер. То е частно, защото не попада в чл. 162, ал. 2, 5, 6 и 7 ДОПК, където изчерпателно са изброени всички публични вземания. Спорът за него е подведомствен на гражданския съд.

Таксите по чл. 35а ЗЕВИ са плащани (удържани и внесени в бюджета) по реда и условията на чл. 35а – чл. 35в ЗЕВИ (Раздел V от Глава IV ЗЕВИ). Разделът е създаден с § 6, т. 2 и т. 3 ЗР на ЗДБ за 2014 г. и е обявен за противоконституционен с РКС № 13/2014 г. Следователно обявеният за противоконституционен закон е нов в смисъла, разяснен с РКС № 3/2020 г. С РКС № 3/2020 г. в упражнението на правомощията по чл. 149, т. 1 КРБ Конституционният съд разтълкува чл. 151 от Конституцията и поясни, че новият закон, обявен за противоконституционен, не се прилага за заварените от РКС (неприключени) правоотношения и за правоотношенията (приключени и неприключени), предмет на висящи съдебни производства. Нормата на чл. 35а ЗЕВИ за периода 01.01.2014 г. - 09.08.2014 г., преди да бъде обявена за противоконституционна с РКС № 13/2014 г., е приложимо право в отношенията между добросъвестните правни субекти с оглед правната сигурност, уредена и в чл. 151, ал. 2, изр. 3 от Конституцията. Правните субекти имат основание да предполагат, че приетата от легитимния орган правна норма е конституционносъобразна, да изпълнят породените от нея задължения и да се възползват от предоставените права. По приложения чл. 35а ЗЕВИ е налице финансов автоматизъм, при който има фактическо разместване на блага. По висящите дела за таксите по чл. 35а ЗЕВИ обаче съдът е длъжен да зачете задължителното действие на РКС № 13/2014 г. и да откаже да приеме, че обявеният за противоконституционен закон е породил правни последици. По тези дела съдът е длъжен да приеме, че не е имало момент, в който държавата е имала основание да получи таксите по чл. 35а ЗЕВИ. След като разместването в имуществото на ПЗЕ към имуществото на държавата е без основание (противоконституционен закон, обявен за такъв с РКС № 13/2014 г.), то може да бъде отстранено само с кондикционен иск. Правната квалификация на предявените иски е чл. 55, ал. 1, изр. 1 ЗЗД. За извода е без значение моментът на предявяването на иска – преди, по време на производството, по което е постановено РКС № 13/2014 г., или след влизането му в сила на 09.08.2014 г. Без значение е и дали таксите по чл. 35а ЗЕВИ са платени (удържани и постъпили в държавния бюджет) до или след 09.08.2014 г. Различният извод, възприет в мотивите на тълкувателното решение, означава да се приеме, че и след РКС № 13/2014 г. държавата може да претендира (да начисли) и събере принудително всички такси по чл. 35а ЗЕВИ, които не са платени (удържани и внесени в държавния бюджет) до 09.08.2014 г. Подобен извод влиза в противоречие със задължителното действие на РКС № 13/2014 г., т. е. е конституционно нетърпим.

Приетата в тълкувателното решение теза за деликтна отговорност и посочването, че РКС № 13/2014 г. за обявяване противоконституционност по чл. 35а ЗЕВИ няма обратно

действие, а удържаните противоконституционни такси по висящите дела са по приключени правоотношения, влиза в противоречие с възприетото в теорията и практиката разбиране, че противоконституционният закон е задължителен, докато не бъде обявен за противоконституционен от КС. Деликтната по характера си, обективна отговорност на държавата по чл. 7 КРБ няма как да възникне от приемането на противоконституционен закон. Липсва елементът противоправност – законът е бил задължителен и е произвел ефект до РКС № 13/2014 г. Отговорността по чл. 7 КРБ може да възникне за неизпълнение на задължението по чл. 22, ал. 4 ЗКС за приемане на корекционни мерки, когато от неизпълнението на това задължение ПЗЕ понася вреди, но не както се прие в мотивите на тълкувателното решение, че деликтът възниква както поради приемане на противоконституционния закон, така и от неизпълнение на задължението по чл. 22, ал. 4 ЗКС, а вземането за таксите по чл. 35а ЗЕВИ е вреда. Таксите, внесени в държавния бюджет, не са вреда. Те са престацията в изпълнение на законово задължение. След РКС № 13/2014 г. може да се очаква Народното събрание със закон да предвиди условия и ред, по който ПЗЕ да реализира правото на възстановяване на таксите по чл. 35а ЗЕВИ (чл. 22, ал. 4 ЗКС), но не и законът да уреди право на държавата да ги задържи. Това е очакваното действие (приет закон от Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС), а неизпълненото задължение по чл. 22, ал. 4 ЗКС обективно не се свързва с извода, че висящите иски са за непозволено увреждане.

При тези съображения отговорът на поставения за тълкуване въпрос следваше да бъде:

Чл. 55, ал. 1, изр. 1 ЗЗД е правното основание на предявен срещу държавата иск за заплащането на сума – платена (удържана и внесена в държавния бюджет) такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ поради обявяването на нормата за противоконституционна с РКС № 13/31.07.2014 г. по конст. д. № 1/2014 г. (обн. ДВ, бр. 65 от 06.08.2014 г.).

съдия Веска Райчева, съдия Светлана Калинова, съдия Геника Михайлова, съдия Десислава Попколева, съдия Розинела Янчева, съдия Бранислава Павлова, съдия Теодора Гроздева, съдия Гълъбина Генчева, съдия Маргарита Соколова, съдия Емил Томов, съдия Геновева Николаева, съдия Бонка Дечева, съдия Ваня Атанасова, съдия Маргарита Георгиева, съдия Драгомир Драгнев, съдия Тотка Калчева, съдия Джулиана Петкова, съдия Владимир Йорданов, съдия Веселка Марева, съдия Мадлена Желева, съдия Десислава Добрева, съдия Снежанка Николова, съдия Пламен Стоев, съдия Соня Найденова

II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

6. Необходимо е да се прави разграничение между причината за произшествието, от една страна и от друга - настъпилите вследствие на нея вреди. Докато причината за смъртта на [...] и средните телесни повреди на [...] и [...] е само виновното поведение на подсъдимия, който е допуснал нарушения на правилата за движение, то вредните последици от престъплението са явяват не само резултат от деянието на подсъдимия, но са такива и от съпричиняването на пострадалите. Обстоятелството, че пострадалите са се качили в автомобила, като са съзнавали, че водачът му е употребил алкохол, не може да се третира като принос за осъществяване на престъпното деяние, тъй като те /пострадалите/ не са допуснали нарушение на правилата за движение, които да са в причинна връзка с произшествието, т. е. последното е резултат единствено от виновното поведение на подсъдимия. Поведението на пострадалите има отношение за определяне на размера на имуществените и неимуществени вреди. Това е така, тъй като, качвайки се в автомобила на пияния подсъдим, пострадалите са поели риска да бъдат увредени,

ако настъпи произшествие и тяхното поведение е в причинна връзка с уврежданията им. Следователно настъпилите имуществени и неимуществени вреди се явяват не само резултат от поведението на подсъдимия, но и от това на пострадалите, поради което то следва да бъде отчетено във връзка с обезщетението по гражданския иск, ако такъв е предявен.

чл. 343, ал. 3, б. "б" НК

чл. 348, ал. 1, т. 3 НПК

Решение № 134 от 12.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 122/2023 г., III н. о., докладчик председателят Антоанета Данова

Производството е образувано по касационна жалба, депозирана от адв. Я., защитник на подсъдимия И. К. Й., срещу решение № 102 от 12.12.2022 г., постановено по внохд № 189/2022 г. по описа на Бургаски апелативен съд.

В жалбата се релевира касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК, като се твърди, че наложеното на подсъдимия наказание не съответства на обществената опасност на дееца, на смекчаващите отговорността обстоятелства и целите по чл. 36 от НК. Посочва се, че съдът не е съобразил наличието на многобройни смекчаващи фактори, които обосновават приложението на чл. 55 от НК. Моли се да бъде изменено атакуваното съдебно решение, като бъде намален размера на наложеното на подсъдимия Й. наказание лишаване от свобода на три години, чието изтърпяване да бъде отложено на основание чл. 66, ал. 1 от НК с изпитателен срок от пет години.

В срока по чл. 351, ал. 4 от НПК е постъпило и прието от съда възражение срещу касационната жалба, изготвено от адв. М. в качеството ѝ на повереник на частните обвинители П. Х. В., Й. Й. Д., В. Й. Д., М. Й. Д., И. Й. Д., Д. Й. Д., Д. Й. Д., М. Й. Д., М. Д. Й., Е. Д. И., И. Д. И., С. Д. И., Д. Д. И., К. Д. И., М. Д. И., М. Д. И. и Я. Д. И., в което се изразява несъгласие с твърденията, съдържащи се в инициращия процесуален документ. Посочва се, че решаващият съд е съобразил всички смекчаващи и отегчаващи отговорността обстоятелства. Повереникът намира за верен извода на апелативната инстанция, че макар и да е налице значителен превес на смекчаващите такива, същите не са многобройни, нито изключителни по своя характер, така че да е приложима разпоредбата на чл. 55, ал. 1 от НК. Изложени са и конкретни съображения, с които се оспорва претенцията на касатора за намаляване размера на наказанието лишаване от свобода на три години, както и досежно приложението на чл. 66, ал. 1 от НК. В заключение се моли касационната жалба да бъде оставена без уважение, а въззивното решение - в сила.

В съдебното заседание пред Върховния касационен съд, защитникът на подсъдимия поддържа касационната жалба по изложените в нея съображения и с направените искания. Акцентира на обстоятелството, че по делото изобщо не са налице отегчаващи отговорността факти, че подсъдимият в хода на процеса е дал доказателства за своето поправяне, предвид демонстрираното изключително добро процесуално поведение. Развиват се съображения и за това, че изолирането на подсъдимия в пенитенциарно заведение ще се отрази неблагоприятно върху неговото семейство, което ще изнемогва и живее в лишения.

Представителят на Върховната касационна прокуратура взема становище за неоснователност на касационната жалба и предлага решението на Бургаски апелативен съд да бъде потвърдено, тъй като наложените на подсъдимия наказания не са явно несправедливи. Счита, че в конкретният случай не са налице основания за приложение на чл. 55 от НК, а така също и на института на условното осъждане. Намира за справедлив размера и на наложеното наказание лишаване от правоуправление.

Адв. Ц., повереник на частния обвинител Е. Д. Г. изразява несъгласие с доводите на защитата за явна несправедливост на наложеното на подсъдимия наказание и pledира за отхвърляне на касационната жалба.

Аргументите, обективирани в писменото възражение срещу касационната жалба, изготвено от адв. М., като процесуален представител на частните обвинители П. В., Й. Д., В. Д., М. Д., И. Д., Д. Д., М. Д., М. Й., Е. И., И. И., С. И., Д. И., К. И., М. И., М. И. и Я. И., се поддържат в съдебното заседание. Предлага се касационната жалба да бъде оставена без уважение.

В последната си дума подсъдимия И. К. Й. изразява съжаление за случилото се и моли за условна присъда.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, трето наказателно отделение като обсъди релевираните в касационната жалба оплаквания, доводите на страните от съдебното заседание и извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в рамките на правомощията си, установи следното:

С присъда № 9 от 16.06.2022 г., постановена по нохд № 484/2021 г., Сливенски окръжен съд е признал подсъдимия И. К. Й. за виновен в това, че на 26.11.2020 г. на път II-66, км. 10, в [община], при управление на МПС - л. а. "Опел А." с рег. [рег. номер на МПС], нарушил правилата за движение по пътищата - чл. 21, ал. 1 от ЗДвП и по непредпазливост причинил смъртта на Й. Д. Й. и средна телесна повреда на повече от едно лице - на Е. Д. Г. и на Д. Й. Д., като деянието е извършено в пияно състояние, поради което и на основание чл. 343, ал. 4 във вр. с ал. 3 пр. 1 б. "а" и "б" във вр. с ал. 1 във вр. с чл. 342, ал. 1 и чл. 58а ал. 1 и чл. 54 от НК го е осъдил на три години и четири месеца лишаване от свобода, при първоначален "общ" режим на изтърпяване, като го е оправдал за това да е нарушил чл. 5, ал. 3, т. 1 и чл. 20, ал. 1 от ЗДвП.

На основание чл. 343 г от НК подсъдимият Й. е лишен от право да управлява МПС за срок от пет години.

На основание чл. 59 от НК е било зачетено предварителното задържане на подсъдимия под стража.

С присъдата съдът се е разпоредил с веществените доказателства и е възложил в тежест на подсъдимия направените по делото разноси, както и тези, сторени от частния обвинител Е. Г..

По въззивни жалби на подсъдимия и на частния обвинител Е. Г. пред Бургаски апелативен съд е било образувано внохд № 189/2022 г., приключило с решение № 102 от 12.12.2022 г., с което първоинстанционната присъда е била изменена, като престъплението е било преквалифицирано в такова по чл. 343, ал. 3 пр. 1 б. "б" във вр. с ал. 4 във вр. с ал. 1 във вр. с чл. 342, ал. 1 от НК, подсъдимият е бил оправдан по б. "а" на ал. 3 на чл. 343 от НК и вместо зачетения на основание чл. 59, ал. 1 от НК срок от 27.11.2020 г. до 20.01.2021 г. е зачетен срок от 26.11.2020 г. до 26.01.2021 г. В останалата част присъдата е била потвърдена.

Касационната жалба е НЕОСНОВАТЕЛНА.

Производството пред първата инстанция е протекло по реда на глава XXVII от НПК, в хипотезата на чл. 371, т. 2. За извършеното от подсъдимия престъпление, законодателят е предвидил наказание лишаване от свобода от три до петнадесет години. Първостепенният съд е определил наказание на И. Й. в размер на пет години лишаване от свобода, което на основание чл. 58а ал. 1 от НК е редуцирал на три години и четири месеца, което наказание е било потвърдено с въззивното решение.

ВКС счита, че липсва явна и очевидна диспропорция между размера на наложеното на подсъдимия Й. наказание пет години лишаване от свобода, редуцирано на три години и четири месеца и обществената опасност на деянието и дееца, която да произтича от несъответна преценка на смекчаващите отговорността обстоятелства. Независимо, че извършеното от подсъдимия престъпление е непредпазливо, при по-леката форма на

непредпазливост- небрежност, то неговата конкретна обществена опасност се завишава както от употребата на алкохол /2, 14‰/, която многократно надхвърля допустимата граница от 0, 5% промила, така и от характеристиките по изпълнение на престъпната дейтелност, свързани с извършване на едно от най-тежките нарушения на ЗДвП, а именно с режима на скоростта.

Като смекчаващи отговорността обстоятелства въззивната инстанция е ценила необремененото съдебно минало на подсъдимото лице, младата му възраст, влошеното здравословно състояние, трудовата и семейната му ангажираност /в последната се включват фактите, че е баща на две деца и съпругата му е безработна/, изразеното съжаление за извършеното, положителните характеристични данни, съпричиняването на резултата от страна на пострадалите, доколкото те са знаели, че подсъдимият е употребил алкохол и независимо от това са се качили в превозното средство, управлявано от него. ВКС не споделя извода на апелативния съд за наличие на принос на пострадалите за настъпване на произшествието, разгледан в контекста на смекчаващо отговорността обстоятелство. И това е така, тъй като е необходимо да се прави разграничение между причината за произшествието, от една страна и от друга - настъпилите вследствие на нея вреди. Докато причината за смъртта на Й. И. и средните телесни повреди на Е. Г. и Д. Д. е само виновното поведение на подсъдимия, който е допуснал нарушения на правилата за движение, то вредните последици от престъплението са явяват не само резултат от деянието на подсъдимия, но са такива и от съпричиняването на пострадалите. Обстоятелството, че пострадалите са се качили в автомобила, като са съзнавали, че водачът му е употребил алкохол, не може да се третира като принос за осъществяване на престъпното деяние, тъй като те /пострадалите/ не са допуснали нарушение на правилата за движение, които да са в причинна връзка с произшествието, т. е. последното е резултат единствено от виновното поведение на подсъдимия. Поведението на пострадалите има отношение за определяне на размера на имуществените и неимуществени вреди. Това е така, тъй като, качвайки се в автомобила на пияния подсъдим, пострадалите са поели риска да бъдат увредени, ако настъпи произшествие и тяхното поведение е в причинна връзка с уврежданията им. Следователно настъпилите имуществени и неимуществени вреди се явяват не само резултат от поведението на подсъдимия, но и от това на пострадалите, поради което то следва да бъде отчетено във връзка с обезщетението по гражданския иск, ако такъв е предявен /Р № 160/25.02.1981 г. по н. д. № 21/81 г. на трето н. о. на ВС/. На следващо място, настоящият касационен състав приема, че към кръга на смекчаващите отговорността фактори следва да се причисли и признаването на вина от страна на И. Й., понеже подсъдимият при признаването на фактите по обвинителния акт, с оглед провеждането на съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 2 от НПК, не е длъжен да признава и вината си. Когато той е сторил това обаче /в случая още на досъдебното производство/, посоченият факт следва да бъде взет под внимание и ценен като смекчаващ. По-нататък, ВКС се съгласява с приетото от апелативния съд, че признанието на дееца по реда на чл. 371, т. 2 от НПК не следва да се третира като допълнително смекчаващо отговорността обстоятелство, тъй като не съставлява елемент от цялостно, обективно проявено на досъдебното производство поведение, спомогнало за своевременното разкриване на престъплението и неговия автор. Действително на досъдебното производство И. Й. е дал обяснения за събитията, случили се на процесната дата, но това е извършено едва в края на разследването - на 13.12.2021 г., когато престъплението и неговия автор са били разкрити от органите на досъдебното производство. По тази причина не може да се приеме, че процесуалното поведение на подсъдимия е такъв благоприятстващ реализацията на наказателната му отговорност фактор, че да доведе до допълнителното му премиране. Не почива на данните по делото твърдението на защитника на подсъдимия за липса изобщо на отегчаващи отговорността обстоятелства. В тази насока апелативният съд правилно е отчетел причиняването на повече

от една средни телесни повреди на пострадалия- частен обвинител Е. Г., както и конкретната величина на скоростта, с която Й. е управлявал МПС, значително надвишаваща разрешената за конкретния участък от пътя. Освен това демонстрираното от подсъдимия нежелание след произшествието за неуведомяване на полицейските органи, целящо избягване на отговорност и укриване на пияното му състояние, както и настъпилите несъставомерните вредни последици- леки телесни повреди, причинени на Е. Г., П. В. и Д. Д., са факти които също следва да бъдат включени в групата на отегчаващите.

С оглед на изложеното, ВКС верифицира извода на въззивната инстанция, че не са налице основания за приложението на чл. 55 от НК. Отчетените смекчаващи отговорността обстоятелства обуславят налагане на наказание, значително под средния размер на предвиденото в чл. 343, ал. 3 б. "б" от НК, а именно пет години лишаване от свобода, но същите не са нито многобройни, нито изключителни по своя характер, още повече, че не е налице и другата предпоставка, визирана в чл. 55 от НК, а именно и най-лекото, предвидено за конкретното престъпление наказание да се явява несъразмерно тежко. Наказанието от пет години, редуцирано на три години и четири месеца лишаване от свобода е адекватното на целите по чл. 36 от НК, защото ще даде възможност на подсъдимия в един достатъчен срок да преосмисли поведението си като водач на МПС, ще способства за неговото поправяне и превъзпитание, както и ще въздейства превантивно по отношение на онези членове от обществото, склонни към неправомерно поведение на пътя.

Размерът на наказанието лишаване от свобода, което подсъдимият следва да понесе, не предполага обсъждане на разпоредбата на чл. 66 от НК, тъй като не са налице законовите предпоставки за нейното приложение.

Досежно размера на наказанието лишаване от правоуправление, касаторите не сочат конкретни аргументи, по които ВКС да вземе отношение.

По изложените съображения, настоящият състав прие, че не е налице претендираното касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК, поради което касационната жалба следва да бъде оставена без уважение, а атакуваният съдебен акт - в сила.

7. Неправилно при описаната правна оценка на релевантните факти, съдилищата са квалифицирали извършеното деяние по чл. 115, вр. ал. 18, ал. 1 от НК и на осн. чл. 12, ал. 4 от НК не са наказали дееца. Приложимият в случая материален закон е разпоредбата на чл. 119 от НК, която разпоредба се явява специална спрямо тази на чл. 115 от НК, поради което деянието следва да се квалифицира по този привилегирован текст, във вр. с чл. 115, ал. 1, вр. 18, ал. 1 от НК, тъй като се касае за довършен опит по основния състав на убийството /чл. 119 е приложим и при квалифицираните състави на престъплението/.

Установените факти относно психологичното състояние, в което е действал подсъдимият при извършването на опита за убийство при превишаване пределите на неизбежната отбрана, /съгласно заключението на психиатричната експертиза при нанасянето на удара спрямо пострадалия той е бил в състояние на уплаха/ правилно са обусловили приложението на чл. 12, ал. 4 от НК относно ненаказуемост за извършеното деяние. Последният текст не е елемент от квалификацията на деянието /приложим е при всички хипотези на превишаване пределите на неизбежната отбрана/, а касае само реализацията на наказателната отговорност на дееца, който в тази хипотеза не се наказва.

чл. 119, вр.

чл. 115, вр.

чл. 18, ал. 1 НК

чл. 12, ал. 4 НК**Решение № 135 от 12.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 896/2022 г., III н. о., докладчик съдията Красимира Медарова**

Производството е по реда на глава XXIII от НПК.

Образувано е по касационна жалба на адв. С. в качеството на упълномощен защитник на подсъдимия М. С. К. срещу въззивно решение № 233/21.07.22 г. на Софийски апелативен съд, Наказателно отделение, 1-ви състав, постановено по в. н. о. х. д. № 495/22 г.

В жалбата се релевират касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и 2 от НПК /които не са изрично посочени, но се извеждат от съдържанието на оплакванията/ и се прави искане за отмяна на решението на САС в наказателната и гражданска част.

Защитата оспорва извода на въззивния съд за механизма на получаване на процесното увреждане, поради неправилна оценка на заключението на съдебно-медицинската експертиза за пострадалия – вид и тежест на увреждането и средство, с което е причинено. Оспорва и правната квалификация на деянието, като счита, че подзащитният му е действал изцяло при условията на неизбежна отбрана.

Срещу касационната жалба на подсъдимия е постъпило възражение от частния обвинител М. К. чрез упълномощения повереник, адв. Е. Я., с което се застъпва становище за нейната неоснователност и за оставяне в сила на въззивното решение като правилно и законосъобразно. Частният обвинител счита, че доказателствата по делото и медицинските експертизи са правилно интерпретирани от контролираните съдилища при възприемане на изводите по фактите на обвинението и правилно е прието, че подсъдимият не е извършил деянието при неизбежна отбрана. Във възражението се застъпва тезата, че от фактите по делото се извежда по-тежка правна квалификация на деянието, по чл. 115, вр. чл. 18 от НК, както и че справедливо обезщетение за понесените от частния обвинител неимуществени вреди е пълната стойност на предявения граждански иск, в размер на 100 000 лв.

В съдебно заседание пред касационната инстанция подсъдимият К., редовно призован, не се явява.

Представява се от упълномощения защитник, адв. С., който поддържа жалбата по изложените в същата доводи в подкрепа на наведените касационни основания и с направеното искане за оправдаване на подсъдимия и за отмяна на присъденото обезщетение за вреди, поради това, че е извършил деянието при неизбежна отбрана.

Частният обвинител и граждански ищец М. К., редовно уведомен не се явява пред ВКС.

Упълномощеният повереник адв. Я., пред касационната инстанция поддържа становището по жалбата, изразено в писменото възражение срещу нея. Счита, че въззивното решение съдържа мотивирани отговори на всички възражения на защитата и при липсата на подадена от доверителя му касационна жалба, /независимо от занижения размер на уважения граждански иск/ моли същото да се остави в сила.

Прокурорът от ВКП пред ВКС счита, че касационната жалба на подсъдимия е неоснователна и следва да се остави без уважение. Намира, че правилната квалификация а деянието е по чл. 119, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК и счита, че в правомощията на ВКС е да промени въззивното решение в този смисъл, тъй като промяната е в полза на подсъдимия.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, след като обсъди доводите от касационната жалба на подсъдимия и възражението на частния обвинител и граждански ищец, както и заявените становища от съдебно заседание, в рамките на законовите си правомощия по чл. 347, ал. 1 от НПК, намира за установено следното:

С присъда № 900797/22.06.2021 г., постановена по н. о. х. д. № 532/2019 г. по описа на Окръжен съд-Благоевград, Наказателно отделение, 9 състав подсъдимият М. С. К. е признат за виновен в това, че на 11.08.2018 г. около 21.00 часа в [населено място], [община], област Благоевград, в двора на имот с пл. № 193, УПИ V, кв. X по плана на същото село е направил опит умишлено да умъртви М. Д. К. като деянието е останало недовършено по независещи от дееца причини, престъпление по чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК, като на осн. чл. 12, ал. 4 от НК не го е наказал, поради извършване на деянието при превишаване пределите на неизбежната отбрана, което се дължи на уплаха, като е оправдан по обвинението по чл. 118, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК.

Със същата присъда подсъдимият М. К. е осъден да заплати в полза на гражданския ищец М. К. обезщетение за неимуществени вреди от процесното деяние в размер на 20 000 /двадесет хиляди/ и обезщетение за имуществени вреди от същото деяние в размер на 1440 лв., ведно със законната лихва от датата на деянието до пълното изплащане на главниците, като е отхвърлен предявения граждански иск за неимуществени вреди в останалата част до пълния размер от 100 000 лв.

С присъдата съдът се е разпоредил с веществените доказателства по делото и на осн. чл. 189, ал. 3 от НПК е възложил в тежест на подсъдимия направените разноси и съответни държавни такси.

С въззивно решение № 233/22 г. на Софийски апелативен съд, Наказателно отделение, 1-ви състав, постановено по в. н. о. х. д. № 495/22 г. присъдата на Окръжен съд-Благоевград № 900797/22.06.2021 г. по н. о. х. д. № 532/2019 г. е потвърдена изцяло.

Касационната жалба на подсъдимия К. е подадена в законовия срок по чл. 350, ал. 2 от НПК и от активно легитимирана страна, поради което се явява допустима, като разгледана по същество се намери за частично основателна.

По касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК относно допуснати съществени нарушения на процесуалните правила при постановяване на въззивното решение:

Касационната проверка не установи процесуални нарушения със съществен характер, които контролираните съдебни инстанции да са допуснали при проверката и оценката на доказателствата, въз основа на които е постановено въззивното решение, с което е потвърдена присъдата срещу подсъдимия Кардаш.

Основното оплакване от касационната жалба на подсъдимия е сведено до неправилна интерпретация на заключенията на съдебномедицинските експертизи за пострадалия, въз основа на които е формиран фактическият извод на инстанциите по същество за вида и характера на телесното увреждане, което подсъдимият му е причинил в областта на главата. Както и за механизма на причиняване на същото увреждане, който е функционално свързан с първия фактически извод и на практика се обуславя от него.

Възражението е неоснователно. По делото са назначени две експертизи, които са изследвали естеството на причиненото нараняване на пострадалия и начина на получаването му /съдебномедицинска експертиза по писмени данни и комплексна съдебномедицинска - трасологична експертиза/. Експертните заключения са еднопосочни в изводите си, че нараняването в областта на главата на пострадалото лице по естеството си представлява остра травматична полифрагментна проникваща импресионно-депресионна фрактура на фронтална, /челна/ кост вдясно, контузия на мозъка фронтално вдясно, разкъсно - порезна рана фронтално вдясно на главата. В комплексната експертиза ясно е посочено, че описанието на раната, съгласно представената медицинска документация, разгледано съвкупно с морфологичните особености на всички увреждания в цялостния комплекс на откритата черепно-мозъчна травма, дава основание да се направи извода, че се касае за посечна рана, която от своя страна е причинена от посечно оръжие – предмет, който се характеризира с режещ ръб, по-голяма маса и дръжка за действие със замах, в която категория оръжия се причислява и брадвата. Вещите лица са категорични,

че процесната рана е причинена от острата част на оръжието. Експертният извод е базиран на морфологичните особености на раната, / позиционирана челно вдясно/ които я определят като резултат от действие на предмет с режещ ръб, а наличието на счупването на челната кост вдясно /описано с медицинския термин проникваща импресионно-депресионна фрактура/ е определило начина на причиняването - ѝ чрез замах и удар с острието на оръжието, които са особености, характерни за посечна рана. Отделно е посочено, че от тежестта и замаха на оръжието, същото придобива немалка жива сила, при което посича меките тъкани и разсича подлежащите кости. Описаната разкъсна компонента на раната / съгласно епикризата/ е дала основание за извод, че посечното оръжие се е забило в главата на пострадалия полегато с режещата част на брадвата. Тази характеристика на нараняването е послужила и за определяне позицията на нападателя, който се е намирал срещу пострадалия, като разстоянието между двамата е било в размерите на размаха на ръката му с дръжката на посечното оръжие до главата на пострадалото лице.

При тези данни от медицинските заключения по делото, базирани на характеристиките на полученото нараняване, възражението за доказателствена необезпеченост на извода на въззивния съд, че пострадалият е бил ударен с острата част на брадва/ а не с дръжката на оръдието/ в областта на челото, което му е причинило полученото увреждане, представляващо опасност за живота не почива на обективен прочит на експертните становища и на устните разяснения на вещите лица при изслушването им в съдебно заседание. От същите безпротиворечиво се изяснява, че острата част на оръжието е причинила разкъсването на кожата, а големината на силата на удара е довела до счупване на черепа, като се касае за единно увреждане, причинено от един и същ удар с посечно оръжие с остър ръб.

С оглед изложеното, доводите за противоречие между характеристиката на нараняването, което се изразява във фрактура на черепа и нанасянето на удара, който го е причинил с острата част на брадвата се опровергават от наличните доказателства за комплексния характер на нараняването и описаните по-горе компоненти на полученото увреждане съобразно механизма на получаването му. При това положение се налага извода, че доказателствата по делото от значение за инкриминираното деяние са оценени съобразно действителното им съдържание и смисъл, като не е налице превратно или тенденциозно интерпретиране при възприемането на релевантните факти, които са установени обективно от наличната доказателствена съвкупност.

В заключение, касационната проверка не установи допуснато нарушение на процесуалните правила със съществен характер, поради което не са налице и основания за отмяна на въззивното решение и за връщане на делото за ново разглеждане.

Оплакването за неправилно приложение на материалния закон е правилно, макар и не по съображенията от касационната жалба.

Възражението от жалбата за неправилна квалификация на деянието /защитата счита, че подсъдимият е действал при неизбежна отбрана/ се основава преимуществено на довода, че ударът е нанесен с тъпата част на оръдието, което не почива на вярна интерпретация на доказателствените източници, както се установи при проверката на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, поради което се явява неоснователно. Въззивният съд е дал аргументиран отговор за неоснователността на аналогично поддържано пред него възражение, който е базиран на комплексен анализ на обстоятелствата, от които се определя несъответствието между защита и нападение, който ВКС напълно споделя.

Становището на САС е изцяло съобразено със задължителното тълкуване на института на неизбежната отбрана и превишаването на нейните предели, /ППВС № 12/73 г./ в което се съдържа ясно предписание, че наличието или не на такова съответствие е фактически въпрос, който се преценява във всеки отделен случай в зависимост от

конкретните обстоятелства по делото, доколкото едни и същи обстоятелства е възможно да имат значение както за характера/степената на засягане на обществените отношения/, така и за опасността /интензивност, начин и средства на извършване/ от нападението. Както и че законът не поставя ограничение нападението да се отблъсква с по-интензивни средства и начини на защита, стига това да не надхвърля явно възможността за неговото отблъскване и/или забрана действията на отбраняващия се да не са насочени към уязвими за здравето и живота места на нападателя. Определящ критерий при всички случаи е дали е явно несъответствие между защита и нападение, като отговорът на въпроса е в зависимост от фактите по делото.

Въззивният съд е приложил правилно цитираните указания спрямо фактите по делото съгласно които деецът е нанесъл удар с острата част на брадва в областта на главата на пострадалия като защитна реакция срещу първоначално предприетото от него противоправно нападение по нанасяне на удари с дебела дървена тояга по тялото в областта на лопатката и лявата предмишница. При тези факти съдът правилно е оценил ситуацията, в която се е намирал подсъдимият като ситуация на неизбежна отбрана, в която е действал при нанасянето на ответния удар с брадвата. Независимо от това, правилно е приел, че от негова страна е налице превишаване пределите на неизбежната отбрана, с оглед явното несъответствие между интензитета на нападението и защитата, което е извел не само от вида на използваното от подсъдимия оръжие, брадва срещу дървена тояга, но и от механизма на самото нападение /голяма сила на удара, отправен в жизненоважна част на пострадалия, глава от непосредствено близко разстояние за отблъскване на удари в лопатката и лява предмишница/, което обективно е било от естество да му причини такова по вид увреждане, от което да настъпи неговата смърт. С оглед изложеното становището, че подсъдимият не е действал в условията на неизбежна отбрана е правилно и законосъобразно.

Независимо от това материалният закон не е приложен коректно от решаващите съдилища, доколкото квалификацията на деянието по чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК не съответства на възприетите факти за поведението на подсъдимия. Окръжният и апелативен съд са приели от правна страна, че подсъдимият е извършил опита за убийство на пострадалия, докато е бил поставен в ситуация на неизбежна отбрана, но е действал при превишаване на нейните предели, което поведение се субсумира в правната норма на чл. 119 от НК, във вр. с чл. 18, ал. 1 от НК, тъй като се касае за опит/. Отделно са установили, че състоянието, в което се е намирал деецът при извършване на опита за убийство се характеризира с уплаха, което обуславя приложението на чл. 12, ал. 4 от НК. Независимо от това са квалифицирали извършеното по чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК като опит за умишлено убийство, която квалификация е несъвместима с приложението на чл. 12, ал. 4 от НК.

Правната оценка на поведението на подсъдимия като опит за убийство при превишаване пределите на неизбежната отбрана е правилна и съответна на фактическите положения от решението, както и е съобразена със задължителната съдебна практика /ППВС № 12/73/. Неправилно при описаната правна оценка на релевантните факти, съдилищата са квалифицирали извършеното деяние по чл. 115, вр. ал. 18, ал. 1 от НК и на осн. чл. 12, ал. 4 от НК не са наказали дееца. Приложимият в случая материален закон е разпоредбата на чл. 119 от НК, която разпоредба се явява специална спрямо тази на чл. 115 от НК, поради което деянието следва да се квалифицира по този привилегирован текст, във вр. с чл. 115, ал. 1, вр. 18, ал. 1 от НК, тъй като се касае за довършен опит по основния състав на убийството /чл. 119 е приложим и при квалифицираните състави на престъплението/.

Установените факти относно психологичното състояние, в което е действал подсъдимият при извършването на опита за убийство при превишаване пределите на неизбежната отбрана, /съгласно заключението на психиатричната експертиза при

нанасянето на удара спрямо пострадалия той е бил в състояние на уплаха/ правилно са обусловили приложението на чл. 12, ал. 4 от НК относно ненаказуемост за извършеното деяние. Последният текст не е елемент от квалификацията на деянието, /приложим е при всички хипотези на превишаване пределите на неизбежната отбрана/ а касае само реализацията на наказателната отговорност на дееца, който в тази хипотеза не се наказва.

Разпоредбата на чл. 119 от НК е по-леко наказуем състав на престъплението "убийство" /задължителен елемент от фактическия й състав е деецът да е действал при превишаване пределите на неизбежната отбрана/, поради което прилагането й, като закон за по-леко наказуемо престъпление е в правомощията на ВКС по чл. 354, ал. 2, т. 2 от НПК за изменяване на въззивното решение, доколкото промяната е в полза на подсъдимия.

С оглед изложеното относно приложимия материален закон, решението на САС следва да се измени в частта относно правната квалификация на деянието, като извършеното от подсъдимия К. се преквалифицира от престъпление по чл. 115, ал. 1, вр. чл. 18, ал. 1, вр. чл. 12, ал. 4 от НК като престъпление по чл. 119, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК, като се остави в сила приложението на чл. 12, ал. 4 от НК относно това, че деецът не се наказва за извършеното престъпление, поради това, че е действал в състояние на уплаха и при превишаване пределите на неизбежната отбрана, каквото е кумулативното изискване на тази разпоредба.

В останалата част, включително и относно присъдените обезщетения за вреди от процесното деяние, решението на САС следва да се остави в сила. Жалбата на подсъдимия за отхвърляне на предявените граждански иски се мотивира с искането за оправдаване на подсъдимия, което в рамките на приетите факти не може да бъде удовлетворено, поради което е напълно неоснователна. Контролираните съдилища са изложили законосъобразни съображения за ангажиране на гражданската отговорност на подсъдимия, която възниква независимо от липсата на наказателна отговорност в случаите по чл. 12, ал. 4 от НК, като присъденото обезщетение за неимуществени вреди не е прекомерно високо спрямо тежестта на понесените от пострадалия болки и страдания/тежко животозастрашаващо увреждане в областта на главата, което е наложило оперативно лечение и немалък възстановителен период/. При присъждането на това обезщетение изцяло е съобразено, че вредите са понесени, докато деецът е действал в ситуация на неизбежна отбрана, при превишаване на пределите й, което е довело до значително редуциране на размера на уважения граждански иск за неимуществени вреди, от предявен в размер на 100 000 лв. искът е уважен до размера от 20 000 лв., което отговаря изцяло на критериите за справедливост по чл. 52 от ЗЗД.

8. Неоснователно се счита, че хулиганските подбуди следва да се проявят при всички случаи в хулигански действия, различни от действията, в които се е изразило причиняването на телесното увреждане (в този см. виж и т. 19 от ППВС № 2/57 г., изм. с ППВС № 7/87 г.). Нещо повече, хулиганските мотиви не са несъвместими с чисто личните (виж Р № 65/2010 г. на ВКС по н. д. № 718/09 г., I н. о.).

чл. 131, ал. 1, т. 12, вр.

чл. 129, ал. 2 от НК

Решение № 136 от 18.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 183/2023 г., I н. о., докладчик съдията Елена Каракашева

Производството е по реда на чл. 346, т. 1 от НПК.

Образувано е по касационна жалба, депозирана от подсъдимия В. К. И., чрез служебния му защитник адв. Г. Г. срещу нова присъда № 145 от 09.11.2022 г., постановена по внохд № 2668/2022 г. по описа на Софийски градски съд, НО, 4 въззивен състав.

Релевираните в сезирация документ и в допълнението към него доводи ангажират всички касационни поводи по чл. 348, ал. 1 от НПК, като са изложени подробни съображения в тяхна подкрепа. Изразено е несъгласие и с определения от въззивния съд размер на присъденото обезщетение за неимуществени вреди.

Отправено е искане за изменение на присъдата чрез оправдаване на подс. И. за това да е извършил вмененото му деяние по хулигански подбуди и прилагане на закон за по-леко наказуемо престъпление; за намаляване на наказанието и за редуциране размера на гражданския иск.

В съдебното заседание пред касационния съд подсъдимият и защитникът му поддържат подадената жалба и изложените в същата съображения, както и отправените искания.

Реализирайки правото си на лична защита подс. И. изразява съжаление за извършеното деяние, като заявява, че същото е плод на спонтанната му реакция.

Представителят на ВКП намира жалбата за неоснователна. Счита, че въззивният съд не е допуснал нарушение на материалния закон, като е приел, че деянието на подсъдимия е извършено по хулигански подбуди. Предлага присъдата да бъде оставена в сила.

Повереникът на гражданския ищец и частен обвинител, адв. В. счита, че въззивният съд не е допуснал заявените в жалбата пороци. Намира постановената присъда за законосъобразна и правилна и настоява същата да бъде оставена в сила. Акцентира върху тежестта на претърпените от пострадалия оперативни интервенции, необходими за лечение на причиненото му от подсъдимия увреждане и направените в тази връзка разходи, които надвишават размера на присъденото обезщетение и моли последното да не бъде редуцирано.

Гражданския ищец и частен обвинител К. Д. П. поддържа заявеното от повереника.

В последната си дума подсъдимия И. моли да се потвърди първоинстанционната присъда. Твърди, че конфликта му със св. М. и обстоятелството, че пострадалият е бил с него на инкриминираните дата и място са формирали грешната му преценка, резултирала в нанесения на последния удар, обусловил съставомерния резултат.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, първо наказателно отделение като обсъди доводите, релевираните в касационната жалба, становището на страните от съдебното заседание и извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в рамките на правомощията си, установи следното:

С присъда № 20267740 от 02.12.2020 г., постановена по н. о. х. д. № 4682/2019 г., Софийски районен съд, НО, 105 състав е признал подс. В. К. И. за виновен в това, че на 17.10.2018 г. около 20. 30ч. в гр. София, ж. к. "Редута", пред кафе-клуб "Цитадела" чрез нанасяне удар с ръка в областта на лицето на К. Д. П. му причинил средна телесна повреда, изразяваща се в счупване на челюст, поради което на основание чл. 129, ал. 2 вр. ал. 1 от НК и чл. 55, ал. 1, т. 2, б. "б" от НК му наложил наказание "ПРОБАЦИЯ" за срок от една година и шест месеца, чрез налагане на пробационни мерки "задължителна регистрация по настоящ адрес" и "задължителни периодични срещи с пробационен служител" и двете с продължителност една година и шест месеца, като на основание чл. 304 от НПК го оправдал по първоначалното обвинение деянието да е извършено по хулигански подбуди по чл. 131, ал. 1, т. 12 от НК.

С присъдата, на основание чл. 45 от 33Д осъдил подсъдимия В. И. да заплати на гражданския ищец К. Д. П. сумата от 5000 лв., представляваща обезщетение за претърпените от него неимуществени вреди от престъплението, ведно със законната лихва от датата на увреждането - 17.10.2018 г. до окончателното изплащане на сумата, като отхвърлил предявеният граждански иск за разликата до 15 000 лв. като неоснователен.

Възложил разноските по делото в тежест на подсъдимия, като го осъдил да заплати и дължимата държавна такса върху уважения размер на гражданския иск.

По жалба на частния обвинител и граждански ищец, съдържаща искане за осъждане

на подсъдимия по вмененото му с обвинителния акт престъпление и увеличаване размера на граждански иск, първоинстанционната присъда била проверена по въззивен ред. Образуваното въззивно производство приключило със сега обжалваната присъда № 145 от 09.11.2022 г., постановена по ВНОХД № 2668/2022 г. по описа на СГС, НО, с която първоинстанционния съдебен акт бил отменен в наказателната част, като вместо това подс. И. бил признат за виновен в това причинената на пострадалия П. средна телесна повреда да е извършена по хулигански подбуди, като на основание чл. 131, ал. 1, т. 12 във вр. с чл. 129, ал. 2, вр. ал. 1 от НК и чл. 55, ал. 1, т. 1 от НК му наложил наказание лишаване от свобода за срок от една година, изтърпяването на което отложил за срок от три години.

С присъдата бил увеличен и размера на присъденото на пострадалия П. обезщетение за обезвреда на причинените му в резултат на престъплението неимуществени вреди на 10 000 лв., като подс. П. бил осъден в тази насока с възлагане да заплати и допълнителна държавна такса върху така увеличения размер на гражданския иск.

В останалата част първоинстанционната присъда била потвърдена.

Преимуществено разглеждане следва да получат доводите в подкрепа на касационния повод по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, тъй като само при изрядна процедурна дейност по установяване на фактите е възможна проверка за правилното приложение на материалния закон и за справедливостта на наложеното наказание.

Съображения в подкрепа на посоченото касационно основание са изложени в допълнението към касационната жалба. Прочитът на коментирувания документ обаче указва, че макар да са насочени към оспорване на дейността на въззивния съд по оценка и анализ на доказателствените източници, по същество оплакванията съставляват такива за необоснованост, доколкото се претендира преоценка на сведенията, които са депозирали свидетелите М. и П. в дадените от тях показания, както и на тези, съдържащи се в обясненията на подс. И., като на тази плоскост се претендират фактически изводи, различни от изведените от проверявания съд. В тази връзка касационният съд ще отбележи, че необосноваността, когато не е резултат на съществени процесуални нарушения, не е самостоятелен касационен повод, поради което посочените оплаквания на касатора не могат да бъдат предмет на настоящия касационен контрол. Извън правомощията на касационната инстанция при настоящото разглеждане на делото, което е извън хипотезата на чл. 354, ал. 5 от НПК, е да извършва преглед на доказателствените материали в тяхната същина, да прави преоценка на същите и да приема нови фактически положения, различни от приетите от съда по фактите. Касационната проверка се осъществява в рамките на приетите от инстанционните съдилища фактически положения и има за цел да проследи дали са спазени процесуалните правила при събиране, оценка и анализ на доказателствата и доказателствените средства, респ. дали не са допуснати пороци при формирането на вътрешното убеждение на съда по фактите и правото. Затова оплакванията на жалбоподателя ще бъдат разгледани на плоскостта на това дали при извеждане на фактическите и правни изводи решаващия съд е допуснал съществени процесуални нарушения от кръга на посочените по-горе.

Извършена в посочените рамки касационната проверка установява, че отправените към доказателствената и аналитична дейност на въззивния съд упреци са неоснователни. Доказателствената основа, послужила за възприемане на изведените в обжалвания акт фактически изводи е правилно оценена от контролираната инстанция, като не се констатира процесуален порок в дейността на съда по формиране на вътрешното му убеждение по фактите, релевантни за обвинението по чл. 131, ал. 1, т. 12 във вр. с чл. 129, ал. 2 от НК. Въззивният съд надлежно е изпълнил процесуалните си задължения по чл. 339, ал. 3 във вр. с чл. 305, ал. 3 от НПК, като не се е отклонил и от принципните положения, установени в чл. 13, чл. 14 и чл. 107 от НПК. Първо, съвсем основателно се е отнесъл критично към доказателствените разсъждения на първата инстанция и второ,

извършил е самостоятелен анализ на събраните доказателства при точно спазване на изискванията за обективно, пълно и всестранно изследване на обстоятелствата по делото.

Проблемните въпроси относно възникване на инцидента, неговото развитие, а също и механизмът на причиняване на съставомерните увреди, са били ясно и подробно обсъдени и разрешени. Несъмнено, основен източник на доказателствена информация са били показанията на пострадалия К. П. В тях той категорично и безпротиворечиво възпроизвежда събитието на престъпното деяние – действията на подсъдимия, предхождащи тези, насочени към телесната неприкосновеност на пострадалия, както и механизма на причиняване на съставомерното увреждане. Показанията му намират опора и в останалите събрани по делото гласни доказателствени източници а наред с това кореспондират и на констатациите, отразени в заключението на съдебномедицинската експертиза, определила медикобиологичния характер на увредата и механизма на нейното получаване. Съдът не може да бъде упрекат, че не е обсъдил подробно данните за предхождащ инкриминирания инцидент конфликт между подсъдимия И. и свидетеля М. и значението му за събитията по настоящото дело. На л. 4 и л. 5 от мотивите към обжалваната присъда съдът е изследвал изключително задълбочено заявеното от свидетеля М. относно този конфликт, както с оглед вътрешната му устойчивост, така и чрез съпоставка с твърденията на подсъдимия, както и със сведенията, които е дал свидетеля П. Изложил е убедителни и логични съображения за отхвърляне обективността на заявеното от подсъдимия за проведена /предхождаща настоящото деяние/ среща между него и св. М., на която последния е имал агресивно поведение към И. и е отправял закани за саморазправа с него. Отхвърлянето на коментираната част от обясненията на подс. И. като достоверен източник на доказателства, не е декларативно, а е заради констатираните съществени различия в поднесените от него данни и тези, съдържащи се в показанията на свидетелите М. и П. Идентичен законосъобразен подход е съблюдавал контролирания съд и по отношение на частта от обясненията на подсъдимия, в която са изложени твърдения, че е нанесъл удара с юмрук в областта на лицето на пострадалия, тъй като се е почувствал застрашен от нападение от св. М. Отчетена е както вътрешната противоречивост и неустойчивост на така заявеното от подсъдимия, така и опровергаването му от останалите събрани по делото доказателства чрез показанията на свидетелите, присъствали на инцидента – М., П. и П. Същевременно показанията на посочената група лица е подложена на критична оценка, анализ и съпоставка по-между им, като на тази плоскост е изведен убедително защитения извод за тяхната достоверност.

Обобщено въззивната инстанция не е допуснала съществени процесуални нарушения при оценката и анализа на доказателствата и доказателствените средства, които да налагат отмяна на въззивния акт и връщане на делото за ново разглеждане.

ВКС не констатира да е налице и касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК.

Неоснователно е оспорването на квалификацията на действията на подс. И. като извършени по хулигански подбуди. То се основава на твърдението, че след като подс. И. е имал личен конфликт със свидетеля М., това изключвало деянието му да е по хулигански подбуди. Въззивният съд правилно е приел така лансираната и пред него теза за несъстоятелна, като на л. 6 и л. 7 от мотивите ясно е изразил своята критичност към частта на съображенията, изложени от първата инстанция, с които е била споделена.

Като елемент от състава на престъплението по чл. 131, ал. 1, т. 12 от НК хулиганските подбуди се изразяват в стремеж у виновния към открито пренебрегване на обществения порядък, в прояви на явно неуважение към обществото, в извършване на действия, съпроводени с изключителен цинизъм и дързост, като при самият процес на причиняване на телесна повреда деецът цели да покаже себе си, да смае, да впечатли другите хора. Извършеното от подс. И. действие по нанасяне на удар в областта на лицето на пострадалия П. съдържат в себе си характеризиращите това престъпление елементи както

от обективна, така и от субективна страна. В конкретния случай подсъдимият е предприел нападение срещу пострадалия, без да е бил поставен в състояние, което да е налагало да се отбранява или да е бил провокиран от нападения по какъвто и да е начин, без даже да се познава с него. Действително, в предхождащ инцидента момент подсъдимият е имал конфликт със свидетеля М., в чиято компания е бил свидетеля П. Непосредствено преди подсъдимия да нанесе удара по свидетеля П., свидетелят М. е заявил на подсъдимия, че няма да се бие с него и двамата са си стиснали ръцете. Въпреки това подсъдимия е нанесъл удара, причинил на пострадалия увреждане с медико-биологичните характеристики на средна телесна повреда. При така установените фактически обстоятелства ВКС не намира, че са налице основания да се приеме, че деянието, вменено във вина на подс. В. И., съставлява престъпление по друг по-лек престъпен състав, поради което въззивното решение да бъде изменено, като подс. И. бъде оправдан за това престъпление, каквото искане е отправено в жалбата. Въззивният съд правилно е квалифицирал деянието на И. като престъпление по чл. 131, ал. 1, т. 12 във вр. с чл. 129, ал. 2 от НК. Правнооценъчната дейност на контролираната инстанция на събраната доказателствена съвкупност не сочи на неправилно приложение на материалния закон.

Неоснователно се счита от жалбоподателя, че хулиганските подбуди следва да се проявят при всички случаи в хулигански действия, различни от действията, в които се е изразило причиняването на телесното увреждане (в този см. виж и т. 19 от ППВС № 2/57 г., изм. с ППВС № 7/87 г.). Нещо повече, противно на виждането на касатора, хулиганските мотиви не са несъвместими с чисто личните (виж Р № 65/2010 г. на ВКС по н. д. № 718/09 г., I н. о.).

С оглед на изложеното ВКС намира, че не се налага каквато и да е намеса на касационната инстанция за промяна на правните изводи на контролирания съд относно квалификацията на престъплението, осъществено спрямо пострадалия П.

Наложено на подсъдимия И. наказание не е явно несправедливо. В жалбата наличието на касационния повод по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК е маркирано без да са изложени конкретни съображения в негова подкрепа. Касационната проверка не установява порок в дейността на проверявания съд по индивидуализацията на наказанието на жалбоподателя. Същото е определено при условията на чл. 55, ал. 1, т. 1 от НПК, като прекомерната продължителност на наказателното производство е отчетена като изключително смекчаващо отговорността на подсъдимия обстоятелство. Коректно са оценени и останалите смекчаващи отговорността на дееца обстоятелства, както и отегчаващите такива. Липсват обстоятелства, а и с жалбата такива не се сочат, които да са останали извън вниманието на контролираната инстанция и които да обосноват допълнително смекчаване на наложеното на подсъдимия наказание.

На последно място, неоснователен е и отправения упрек към гражданската част на присъдата. Във връзка с това оплакване отново не са изложени конкретни съображения, като единствено е оспорен размера на определеното обезщетение за обезвреда на пострадалия с твърдения, че той е непосилен за подсъдимия. Касационната проверка заключава, че определеният от въззивния съд размер на присъденото обезщетение съответства както на доказателствата по делото, така и на критериите за справедливост. Съобразени са в тази насока претърпените от пострадалия значителни болки и страдания; проведеното му оперативно лечение; продължителността на същото, както и продължаващия и понастоящем физически дискомфорт. С оглед на изложеното претенцията за редуциране размера на присъденото обезщетение е неоснователна и не може да бъде удовлетворена от касационния съд.

В обобщение на всичко гореизложено, не са налице релевираните в жалбата и допълнението към нея основания за отмяна или изменяване на въззивната присъда, която като правилна и законосъобразна, следва да бъде оставена в сила.

9. Тъй като в производството по чл. 12, ал. 8 от Закона за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни актове за налагане на наказание лишаване от свобода или на мерки, включващи лишаване от свобода /ЗПИИСАННЛСМВЛС/ се решават въпроси, идентични с производството по чл. 457, ал. 2 от НПК, свързани с приемането на съдебното решение и изпълнение на наложеното с него наказание – а именно на кои текстове от НК на РБ съответства извършеното престъпление, какво наказание следва да търпи осъдения, каква част от наказанието е изтърпял на територията на държавата членка, какъв остатък следва да изтърпи и при какъв режим, следва да се приеме, че съдебните актове, постановени по този ред, с оглед разпоредбите на чл. 419 от НПК, вр. чл. 341, ал. 1 от НПК, подлежат на проверка по глава 33 от НПК /в този смисъл е практиката на ВКС Р № 6012 по н. д. 346/21 г., Р № 60170 по н. д. 239/21 г. на III НО на ВКС и др./.

чл. 419 НПК

чл. 457, ал. 2 НПК

чл. 12, ал. 8 ЗПИИСАННЛСМВЛС

Решение № 153 от 28.04.2023 г. на ВКС по н. д. № 156/2023 г., III н. о., докладчик съдията Невена Грозева

Настоящото производство е образувано по реда на глава 33 от НПК, на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК по искане за възобновяване на нчд № 63/22 г. на ОС –Благоевград на адв. Д. А. - пълномощник на К. С. М..

В него се съдържат алтернативни искания – за изменение на решението на САС, в частта в която при "приравняване" на постановената спрямо М. присъда на гръцкия съд е определено наказание "доживотен затвор" при "специален режим", като вместо това се определи "лишаване от свобода" за срок от 15 до 20 години или за отмяна на решението на САС и за връщане на делото за ново разглеждане на ОС- Благоевград. Претендира се, че решенията на ОС- Благоевград и на САС са постановени в нарушение на закона. Направена е погрешна преценка, че не е приложима разпоредбата на чл. 13, ал. 1 и ал. 2 от ЗПИИСАННЛМВЛС, като е отказано приложението на ал. 3 от същата норма и въпреки, че въззивният съд е спазил изискването на закона да определи наказанието по вид, той не съобразил, че срокът в гръцкото законодателство е различен, тъй като макар да е предвидено наказание "доживотен затвор", то предвижда краен срок, който е двадесет години, като САС на практика е влошил положението на осъдения. Наказанието "доживотен затвор", съгласно гръцкото законодателство се заменя с лишаване от свобода, като изтърпяната част от наказанието и изработените дни се зачитат при изтърпяване на наказанието лишаване от свобода. Според адв. А. не съществува пречка българският съд да приравни наказанието "доживотен затвор" с лишаване от свобода, тъй като чл. 38а, ал. 5 от НК предвижда, че "изтърпяното наказание доживотен затвор се зачита за лишаване от свобода".

В съдебно заседание пред ВКС адв. А. и адв. В. - пълномощници на осъдения пледират за уважаване на искането за възобновяване на делото, тъй като при решаване на въпроса относно вида на наказанието, двете съдебни инстанции не са спазили специалния закон, съгласно който в това производство положението на осъдения не може да се утежнява. Настоява се "доживотния затвор" да бъде заменен с лишаване от свобода за срок от 20 години, както това е сторено за съучастника на М..

Осъденият М. заявява, че намира за несправедлива присъдата на гръцкия съд и че там не би търпял наказание доживотен затвор.

Прокурорът от ВКП счита, че направеното искане за възобновяване, макар процесуално допустимо е неоснователно по същество. Обръща внимание, че с него не се

оспорва направената от САС правна квалификация деянието по чл. 199, ал. 2, т. 2 от НК, а само приетото за изпълнение наказание "доживотен затвор", което не е по-тежко от предвиденото в гръцкото законодателство, позволяващо при определени условия замяната му с лишаване от свобода до 20 години. Приетото за изпълнение наказание следва да се изпълнява съгласно българските закони и за това претенцията за замяната с 20 години лишаване от свобода, на основание чл. 13, ал. 3 от специалния закон е неоснователна. Прокурорът сочи също така, че в развитата се процедура, българският съд не разполага с правомощие да преценява справедливостта на определено от издаващата държава наказание.

ВКС след като изслуша доводите и възраженията на страните и след като обсъди направеното искане от адв. А., съобразно правомощията си, намери следното:

Искането е допустимо, тъй като е подадено от процесуално легитимно лице в законоустановения в чл. 423, ал. 1 от НПК шестмесечен срок. Съдебният акт, чието възобновяване се иска, е влязъл в законна сила на 7.06.2022 г. а искането на адв. А. е постъпило в деловодството на БлОС на 7.12.22 г. На следващо място тъй като в производството по чл. 12, ал. 8 от ЗПИИСАННЛСМВЛС се решават въпроси, идентични с производството по чл. 457, ал. 2 от НПК, свързани с приемането на съдебното решение и изпълнение на наложеното с него наказание – а именно на кои текстове от НК на РБ съответства извършеното престъпление, какво наказание следва да търпи осъдения, каква част от наказанието е изтърпял на територията на държавата членка, какъв остатък следва да изтърпи и при какъв режим, следва да се приеме, че съдебните актове, постановени по този ред, с оглед разпоредбите на чл. 419 от НПК, вр. чл. 341, ал. 1 от НПК, подлежат на проверка по глава 33 от НПК/ в този смисъл е практиката на ВКС Р № 6012 по н. д. 346/21 г., Р № 60170 по н. д. 239/21 г. на Ш НО на ВКС и др. /.

Разгледано по същество искането е основателно, макар и не по развитите в него съображения.

С решение № 70 от 6.04.2022 г. по н. ч. д. № 63/21 г. Окръжен съд- Благоевград е признал и приел да изпълни в Република България решение № 397. 429/2016 г. от 20.10.2016 г. на втори смесен Апелативен съд- Атина – Република Гърция, влязло в сила на 8.01.2017 г., с което българският гражданин К. С. М. е бил признат за виновен за престъпление по чл. 45, чл. 299 от Наказателния закон на Република Гърция- "умишлено убийство, извършено в съучастие", за което е наказан с "доживотен затвор" и за престъпление по чл. 45 и чл. 380, пар. 1 от НК на Република Гърция- "грабеж, извършен в съучастие", за което е наказан с лишаване от свобода за десет години.

Престъплението по чл. 45, чл. 299 от НК на РГ "умишлено убийство извършено в съучастие" съответства на престъпление по чл. 116, ал. 1, т. 7 и т. 9, вр. чл. 20, ал. 2 на РБ, а престъплението по чл. 45, чл. 380, пар. 1 от НК на РГ- "грабеж в съучастие" по българското законодателство е престъпление по чл. 194, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 от НК, поради което и на основание чл. 13, ал. 1 от ЗПИИСАННЛСМВЛС е намалил размера на наказанието лишаване от свобода, наложено на осъдения за това престъпление от десет на осем години лишаване от свобода. Определил е на основание чл. 57, ал. 1, т. 1 от ЗИНЗС първоначален "специален" режим на изтърпяване на наказанието "доживотен затвор" и на основание чл. 57, ал. 1, т. 2, б. а от ЗИНЗС първоначален "строг" режим на изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода". На основание чл. 12, ал. 9 от ЗПИИСАННЛСМВЛС е приспаднал целия срок на изтърпяното наказание лишаване от свобода от осем години, три месеца и 22 дни, както и времето на задържането под стража до фактическото предаване в България за изпълнение на остатъка от наказанието.

По жалба на осъдения срещу първоинстанционния акт в САС е образувано внчд № 497/22 г. С решение № 155 от 8.06.2022 г. САС изменил решението на БлОС в частта, с която е посочено съответствието на престъпленията по гръцкото законодателство с българския закон и са определени наказанията, като приел:

- че престъпленията, за които е осъден българският гражданин – престъпление по чл. 45 и чл. 299 от Наказателния кодекс на РБ и по чл. 45 и чл. 380 от НК на РГ, съответстват на съставното престъпление по чл. 199, ал. 2, т. 2 пр. 1, вр. чл. 198, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 от НК- "грабеж извършен в съучастие, придружен с убийство",

- приел за изпълнение наказание "доживотен затвор", като определил първоначален "специален" режим на изтърпяване на основание чл. 57, ал. 1, т. 1 от ЗИНЗС,

- Не приел за изпълнение наложеното наказание "лишаване от свобода" за срок от десет години, при първоначален "строг" режим

- отменил решението на БЛОС в тази му част.

- потвърдил решението в останалата му част.

При проверка на постановените съдебни актове в рамките на предвидения в чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК извънреден способ и съгласно правомощия си, ВКС направи следните констатации:

Рамково решение 2008/909 на Съвета на ЕС за прилагане принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки включващи лишаване от свобода е транспонирано в българското законодателство със Законът за признаване изпълнение и изпращане на съдебни актове за налагане на наказание лишаване от свобода /ЗПИИСАННЛСМВЛС, приет с акт на 44 НС, обнародван в ДВ бр. 45/7.06.2019 г., в сила от 1.01.2020 г. /. Двете съдебни инстанции по същество са допуснали нарушения на закона, даващи основание за възобновяване на производството и за отмяна на постановените от тях съдебни актове.

ЗПИИСАННЛСМВЛС /закона/ се основава на принципа на взаимно доверие в правните системи на държавите - членки на Европейския съюз /ДЧ на ЕС/ и чрез него се урежда опростен и ефикасен механизъм за признаване и изпълнение на решения на държавите –членки, като техните актове трябва да се спазват и по принцип не следва да има преразглеждане или адаптиране на решенията им. Внимателният прочит на закона и РР 2008/909 на Съвета на ЕС не оставя никакво съмнение, че не допускат намеса на изпълняващата държава в решението и че то следва да бъде признато и изпълнено, при зачитане в максимална степен волята на издаващата държава. При осъществяване на правомощията си, изпълняващият орган не може да извършва самостоятелна правна преценка, на описаните факти, тъй като производството по чл. 12 от Закона, не предвижда самостоятелната интерпретация или приспособяване на фактите към съставите на престъпления по българския НК. Същността на производството е да продължи изпълнението на наложеното от издаващата държава наказание, по вид и размер, като следва да бъдат взети предвид две съществени изключения от принципа на продължаващо изпълнение, които произтичат от несъвместимостта на срока или характера на наложеното наказание в издаващата държава, със закона на изпълняващата. Те са свързани със случаите, когато срокът и характера на наложеното от издаващата държава наказание се различава от предвиденото в правната система на изпълняващата държава. Тогава съдът има правомощие да го адаптира, /да го намали до максимално предвиденото в приемащата държава или да адаптира доживотния затвор с лишаване от свобода от 20 години. / В този случай, изпълняващата държава е длъжна да гарантира, че адаптираното наказание съответства във възможно най-голяма степен на първоначалното наказание, което издаващата държава е наложила на осъдения.

Изпълняващият орган следва да направи проверка дали издаващият орган е определил, че някое от престъпленията, принадлежи към една от 32 – те категории престъпления, изброени в чл. 8, ал. 2 от закона, като последните, имат значение само за вида на престъплението и максималното наказание, съгласно правото на издаващата държава. Той следва да признае посочените от издаващия орган данни в удостоверението, без да ги подлага на собствена преценка, каквато дължи в хипотезите при двойна наказуемост.

В конкретния случай съдилищата по същество са пренебрегнали обстоятелството, че в удостоверението по чл. 4, издаващата държава е посочила, че К. М. е осъден за две престъпления - "умишлено убийство в съучастие" и "грабеж в съучастие" и че двете престъпления, принадлежат към категорията от 32 престъпления, изброени чл. 8, ал. 2 от закона/, за които не се изследва двойната наказуемост. Това означава, че изпълняващата държава няма задължение да проверява дали деянията описани в удостоверението представляват престъпления и по българския наказателен закон и дали за тях се предвижда наказание лишаване от свобода над три години. Съдилищата следва само да приемат решението и да го изпълнят, придържайки се стриктно към параметрите му, без да имат възможност, изхождайки от описаните в присъдата и удостоверението факти да внасят допълнителни /квалифициращи/ елементи в състава на престъпленията.

В тази връзка, не са лишени от основание наведените възражения, че съдилищата са направили погрешна констатация, за неприложимост разпоредбите на чл. 13, ал. 1 и ал. 2 от закона съгласно които, когато в българското законодателство, максималният срок на наказанието за извършено престъпление е по –малък от наложеното в издаващата държава наказание, съдът го намалява до този срок или, че съдът може да приспособи наложеното в издаващата държава наказание, когато то не съответства по вид на наказанията, предвидени за същото деяние в българското законодателство.

В конкретния случай, въззивният съд се е намесил по недопустим начин, като е заместил волята на издаващата държава, квалифицирайки двете престъпления, за които М. е осъден - "убийство в съучастие" и "грабеж в съучастие" в едно съставно престъпление по чл. 199, ал. 2, т. 2, вр. чл. 20, ал. 2 от НК – "грабеж придружен с убийство", като е приел за изпълнение наказанието "доживотен затвор" и е отказал да приеме за изпълнение второто наказание от десет години лишаване от свобода.

Първата инстанция, на свой ред, също е допуснала нарушение на закона, като е квалифицирала двете деяния, първото като престъпления по чл. 116, ал. 1, т. 6 и т. 7 вр. чл. 20, ал. 2 от НК и второто по чл. 194, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 от НК, като по този начин се е отдалечила от волята на издаващия орган. БлОС е обсъдил фактите, като е добавил нови обстоятелства към престъплението убийство – "користна цел" и "предумисъл" и е направил недопустима корекция по отношение на второто престъпление, преквалифицирайки го в по- леко наказуемо - кражба, излагайки материално правни съображения, каквито законът не изисква.

В обобщение следва да се посочи, че макар и да предоставя гъвкав подход, при преценката на условията за признаване, приемане и изпълнение на присъдата, издадена от друга държава- членка на ЕС, законът изисква от изпълняващата държава да се съобрази във възможно най- голяма степен с приетото от издаващата държава, както по отношение вида на престъпленията, така и по отношение на определените наказания. Това не е сторено в конкретния случай и от двата съдебни състава при ОС- Благоевград и АС- София, което налага намесата на касационната инстанция. Съобразявайки се със спецификите на обсъдените по-горе нарушения на закона, ВКС стигна до извод, че може да ги отстрани сам, без да връща делото на въззивната инстанция, тъй като това би било в интерес на осъдения.

Решенията на ОС – Благоевград № 70 от 6.04.2022 г., постановено по нчд № 63/21 г. и на САС № 155 от 8.06.2022 г. по внчд № 497/22 г. следва да бъдат отменени, като се възобнови производството и се решат по същество въпросите по приемането на присъдата и изпълнението на наложените от издаващата държава наказания, като се зачете изтърпяната вече част от наказанията.

К. М. е осъден от гръцкия съд за "умишлено убийство в съучастие", което съответствува на престъпление по чл. 115, вр. чл. 20, ал. 2 от НК. За него законът предвижда наказание лишаване от свобода от 15 до 20 години. Съгласно изискванията на чл. 13, ал. 2 от ЗПИИСАННЛСМВЛС наложеното наказание "доживотен затвор" от

гръцкия съд следва да се приспособи като се намали до максимално предвиденото наказание за това престъпление в НК на Република България- а именно на 20 години лишаване от свобода. Определеното наказание доживотен затвор не подлежи на изпълнение, тъй като за престъплението по чл. 115 от НК, не е предвидено като вид.

На следващо място, К. М. е осъден на десет години лишаване от свобода за престъпление "грабеж в съучастие", което като престъпление съответства на чл. 198, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 от НК на РБ и за него законът предвижда наказание от три до десет годни лишаване от свобода, като в случая определеното наказание по гръцката присъда следва да бъде прието за изпълнение във вида и срока, посочен в удостоверението.

Не са налице основания за групиране на двете наказания, тъй като съгласно посочената допълнителна информация, изпратена от издаващата държава в отговор на отправено запитване на 14.03.2022 г. от ОС- Благоевград /л. 274 Атинският Апелативен съд с решение № 397. 429 от 20.10.2016 г. е наложил "кумулятивна присъда" на К. М. на доживотен затвор и лишаване от свобода от десет години за престъпления "умишлено убийство в съучастие и съвместен грабеж". В повторна справка от 28.03.2022 г. /л. 295/, придружена от ново удостоверение по чл. 4 от РР2008/909 ПВР, издаващата държава е отговорила, че наказанията на осъдения са: "доживотно лишаване от свобода + лишаване от свобода десет години". При това положение следва да се приеме, че изпълняващата държава няма правомощие да групира двете наказания, като приложи чл. 23 от българския НК, тъй като нормата има материално правен характер и по мнението на настоящият съдебен състав би имала приложение, само ако издаващата държава беше групирала наказанията по конкретната присъда.

В искането за възобновяване, адв. А. е направил възражения, касаещи възможностите за замяна на наказанието доживотен затвор с лишаване от свобода, поради условията за условно предсрочно освобождаване от изтърпяване на остатъка от наказанието в издаващата държава и ВКС прецени, че те се явяват ирелевантни за нуждите на това производство. Последните касаят правни възможности, произтичащи след приемане и признаване на присъдата и след изтърпяване на част от наказанието. Разпоредбите от чл. 8 параграф 2 и 3 от РР и чл. 18, ал. 3 от закона се отнасят до адаптиране на наказанието, което е било първоначално наложено от издаващата държава, а чл. 17 от РР касае приложимото право при изпълнение на наказанието, като възможностите за предсрочното освобождаване възникват след определен бъдещ момент, след като лицето, вече е изтърпяло част от него в изпълняващата държава и има право на предсрочно освобождаване, като настоящият случай не е такъв и за това ВКС не дължи отговор на развитите доводи в тази насока.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

10. При направено оплакване в жалбата и твърдение за допуснато процесуално нарушение от първоинстанционния съд, въззивният съд е длъжен да допусне събирането на експертиза като доказателствено средство, когато възникне необходимост от установяването на идентичността на процесния имот. Това задължение произтича от ТР № 1/9.12.2013 г. по т. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС /т. 3 от същото/, в което е възприето, че необходимо и достатъчно е страната да се е позовала на процесуално нарушение на първата инстанция, което да е попретило на използването на доказателствено средство, включително пропускът да се назначи експертиза за изясняване на релевантни за делото въпроси.

чл. 281, т. 3 ГПК

Решение № 50009 от 26.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1802/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова

Производството е по чл. 290 и сл. ГПК.

С определение № 60289 от 28.06.2021 г. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение № 260015/15.01.2021 г., постановено по гр. д. № 373/2020 г. по описа на Шуменския окръжен съд. В касационната жалба на С. В. Б. се поддържа, че въззивното решение е неправилно като постановено при допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила, нарушение на материалния закон и необоснованост, поради което се моли за неговата отмяна и постановяване на касационно решение по съществото на спора, с което предявената срещу касатора искова претенция за собственост бъде отхвърлена или делото бъде върнато за ново разглеждане от въззивния съд.

Касаторът иска обжалваният съдебен акт да бъде отменен като неправилен - касационно отменително основание по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответницата по касация В. И. Д., в отговора на касационната жалба е изразила становище за нейната неоснователност.

С определение от 13.10.2022 г. на мястото на починалата ответница по касация са конституирани наследниците ѝ по закон – И. К. К. – С. и К. К. К. В съдебно заседание същите не изразяват становище.

Третото лице – помагач С. П. Й. взема становище за основателност на жалбата.

Върховният касационен съд на РБ, състав на Второ г. о., провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение и за да се произнесе, взе предвид следното:

С обжалваното въззивно решение е потвърдено решение № 419 от 8.07.2020 г. по гр. д. № 635/2019 г. на Шуменски районен съд, с което е признато за установено по предявения от В. И. Д. срещу ответницата С. В. Б. отрицателен установителен иск, че не е собственик на следния недвижим имот: поземлен имот с идентификатор *** по кадастралната карта, находящ се в [населено място], м. "С.", с площ 1 152 кв. м., с трайно предназначение земеделска земя и начин на трайно ползване – за вилна сграда, заедно с построената в него вилна сграда с идентификатор ****, подобренията и приращенията в него. Решението е постановено при участието на трето лице – помагач на страната на ответницата С. П. Й.

С определение, постановено в открито съдебно заседание на 9.11.2021 г., производството по делото е спряно до постановяване на тълкувателно решение по тълк. д. № 3/2021 г. на ОСГК на ВКС. С приемане на тълкувателно решение, с което е отклонено предложението за постановяване на тълкувателно решение по въпроса "Може ли съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част?". Същото е възобновено с определение от 1.11.2022 г., след обявяването на тълкувателното решение на 25.10.2022 г., когато са отпаднали пречките за движение на настоящото дело.

Върховният касационен съд, състав на Второ г. о., като разгледа жалбата на наведените в нея основания, приема за установено следното:

Ищцата В. Д. е изложила твърдения, че баща ѝ И. Ч. се е легитимирал като собственик на основание договор за покупко-продажба, сключен с нотариален акт № 162/1968 г. През 1995 г. родителите ѝ са дарили 1/3 ид. ч. /1/3 ид. ч. е била дарена и на брат ѝ Й. И. /. С нотариален акт № 155/1996 г. другият ѝ брат И. И. е прехвърлил правото на собственост върху целия имот на С. Й. През 2010 г. последният го е продал на ответницата. Исковата молба е предявена на 25.02.2019 г.

Ответницата С. Б. е възразила, че се легитимира като собственик на основание договор за покупко-продажба, а при условията на евентуалност е въвела и възразение за придобивна давност чрез упражнявано добросъвестно владение от 2010 г.

Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по следния процесуалноправен въпрос: длъжен ли е въззивният съд, при направено оплакване в жалбата и твърдение за допуснато процесуално нарушение от първоинстанционния съд, да назначи експертиза, когато от приетата такава и събраните гласни доказателства не се установява идентичността на процесния имот.

По така поставения въпрос трябва да се даде следният отговор:

При направено оплакване в жалбата и твърдение за допуснато процесуално нарушение от първоинстанционния съд, въззивният съд е длъжен да допусне събирането на експертиза като доказателствено средство, когато възникне необходимост от установяването на идентичността на процесния имот. Това задължение произтича от ТР № 1/9.12.2013 г. по т. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС /т. 3 от същото/, в което е възприето, че необходимо и достатъчно е страната да се е позовала на процесуално нарушение на първата инстанция, което да е попречило на използването на доказателствено средство, включително пропускът да се назначи експертиза за изясняване на релевантни за делото въпроси.

По касационната жалба.

По делото е установена следната фактическа обстановка:

Видно от нотариален акт № 162/1968 г. наследодателят на ищцата И. И. Ч. е закупил лозе от 1 200 кв. м., заедно с вила, кладенец и други подобрения, в м. "С.", в землището на [населено място], при граници: наследници на В. Д., наследници на Г. Г., В. и В. Ж., И. Н. и място на продавачите А. и П. В., отнето им от ТПС комисия и път. С нотариален акт № 120/1995 г. И. Ч. и съпругата му В. Ч. са дарили по 1/3 ид. ч. на ищцата и Й. И. от лозе, с пл. № *-*, при граници: наследници на В. Д., наследници на Г. Г. и И. Н.

В удостоверение от 31.01.2019 г. на [община] е посочено, че описаният в нотариален акт № 162/1968 г. имот се идентифицира с имот пл. № * по плана от 1964 г., както и че същият е идентичен с имот с идентификатор *** по кадастралната карта.

С нотариален акт № 155/1996 г. И. Ч. и П. Г. са продали на С. Й. лозе, заедно с построената в него помощна стопанска постройка, при описани граници: наследници на В. Д., наследници на Г. Г. и В. и В. Ж. С нотариален акт за покупко-продажба № 35/2010 г. С. Й. е прехвърлил на ответницата правото на собственост върху имот с идентификатор ***, при същите граници, заедно с вилна сграда /помощна стопанска постройка съгласно акта за собственост/.

От заверени преписи от искова молба, вписана на 18.03.1996 г. и от съдебни решения, е видно, че с влязло в сила на 26.06.2003 г. решение по гр. д. № 656/1996 г. на Шуменския районен съд са отхвърлени предявените от С. Й. срещу И. Ч. – син и П. Г. положителни установителни искове за собственост върху процесния имот на основание договор за покупко-продажба и отрицателни установителни искове срещу И. Ч. – баща и В. Ч., че не са придобили имота с нотариален акт № 162/1968 г.

Ищцата е призната за собственик с нотариален акт № 99/2010 г. /заедно с наследниците на братята си/ на основание наследяване върху имот с идентификатор *** /съседен на процесния/, с площ 1 311 кв. м., описан в нотариален акт от 1968 г. и в нотариален акт от 1995 г., при граници, посочени в същите, заедно с построената в него вилна сграда и кладенец. Прехвърлила е 2/18 ид. ч. от притежаваните 8/18 ид. ч. на В. И. и е дарила още 2/18 ид. ч. на дъщеря си.

Експертизата е изследвала имота по нотариалния акт от 1968 г., като е посочила, че същият представлява имот № * по земеустройствен план от 1964 г. Имотът на В. /негова граница от запад/ е с № *; предоставен е на И. М. през 1964 г.; имотът на Ж. - № *, съставлява граница от юг. В нотариален акт № 120/1995 г. е посочен имот № *-*, с граници, които съвпадат с описаните по-горе. Той съответства на имот с идентификатор *** по кадастралната карта. По заявление от 2010 г. на В. Д. имоти с идентификатори *** и *** са обединени в имот *** и е съставен констативен нотариален акт за този имот. През

2019 г. е установена грешка при идентифициране на имоти № *, * и * по земеустройствения план и по кадастралната карта, като имот с идентификатор *** е заличен и са върнати предишните № *** /с нов № ***/ и № *** /с нов № ***/. Имотът, описан в нотариален акт № 120/1995 г., е идентичен с имот *** по кадастралната карта. Посоченият имот с идентификатор *** /погрешно отразен/, описан в констативния нотариален акт от 2010 г., е идентичен с имот *** по кадастралната карта, както и с имоти с № № * и *.

Ответницата – касатор е оспорила заключението и е направила искане за допускане на повторна или тройна съдебно-техническа експертиза, което е оставено без уважение. Във въззивната жалба е въвела оплакване за допуснато от първоинстанционния съд процесуално нарушение, изразяващо се в недопускането на експертиза, както и доказателствено искане за назначаване на повторна такава. Въззивният съд е счел, че приетото заключение не е необосновано, нито са възниквали съмнения за неговата правилност, поради което също е оставил доказателственото искане без уважение.

Събрани са свидетелски показания на две групи свидетели, като първата от тях, посочени от ищцата /А., М. и С. /, установяват, че първият свидетел живее във вилата /до пътя/ от 12 години като наемател на В. Д. Имота са го посещавали само тя и дъщеря ѝ. Вторият свидетел сочи, че В. Д. има имот през един от неговия, като до преди 3 години е садила мястото. Вилата се намира в горния северен край на имота до пътя; има и кладенец; в сградата живее свидетеля А. Знае от ищцата, че е му позволила да живее там, за да пази имота. От около 10 години не е виждал други хора в него. Според С. във вилата са живели родителите ѝ, докато са били живи- съответно до 1999 и 2000 г. /нейната баба и майката на ищцата са били сестри/. Имало е "къщичка до пътя", както и кладенец. В. Д. го е садила; дала ѝ е и на нея място да си засади зеленчуци; в него е живял С. А. /първият свидетел/. Втората група свидетели са ангажирани от ответницата и третото лице-помагач /В., И., И., П. и М. /. Първият свидетел има впечатления от 6-7 години, като посочва, че в имота е имало барака. Посетил го е веднъж, защото С. Б. е искала да строи. В имота не е живял никой. Вторият свидетел е извършил оглед в качеството си на оценител заедно с предишния собственик преди закупуването. Соци, че в единия ъгъл е имало постройка /кирпичена/ с две стаи и салон; поддържани овощни дървета и кладенец. Третата свидетелка В. И. /племенница на ищцата/, която е живяла на семейни начала със С. Й. от 1993 г., посочва, че той е закупил имота /лозе/ от нейния баща И. Ч. Първоначално го е стопанисвал баща ѝ /той го е закупил през 1968 г. /; в него е имало малка къщичка /снабдена с ток и вода/, а до 2010 г. – С. Й. Тя е закупила идеални части от съседния имот. Не е посещавала процесния след 2010 г. Свидетелят П. през 2011 г. е посетил имота заедно със С. Б., която е искала да ремонтира покрива. Посочва, че преди 3-4 години постройката не е била обитаема. Последният свидетел възпроизвежда факти относно упражняваната от третото лице – помагач фактическа власт.

Във въззивното решение е прието, че имотът, описан в нотариалния акт от 1968 г. е идентичен с този по нотариален акт № 120/1995 г., както и с процесния. Изводът е обоснован с анализ на издаденото от [община] удостоверение, заключението на съдебно-техническата експертиза и заверените преписи на съдебните решения. Счетено е, че правилно първоинстанционният съд е приел, че не е била оборена материалната доказателствена сила на удостоверението като официален документ. В обобщение са изложени съображения, че действително имотите, описани в цитираните по-горе нотариални актове, са идентични и всъщност се касае за имот с площ от 1 200 кв. м., с пл. № * от земеустройствения план на м. "С. " от 1964 г., който към настоящия момент представлява имот с идентификатор *** по кадастралната карта. Посочено е също така, че третото лице-помагач е обвързано от силата на пресъдено нещо на влязлото в сила решение. Договорът, с който е закупил имота, не е породил вещно-правно действие, тъй като продавачите не са били собственици. Ответницата не е станала собственик на

основание договор за покупко-продажба. По възражението за придобивна давност е прието, че на първо място не се установява упражняването на фактическа власт от ответницата, както и че не е изтекъл изискуемия се десетгодишен давностен срок. Изложени са съображения, че предвид вписването на исковата молба, въз основа на която е образувано гр. д. № 656/1996 г. на Шуменския районен съд, С. Б. не е добросъвестен владеец.

Съдът не е допуснал изслушването на техническа експертиза, която да установи идентичността на процесния имот, независимо от въведеното в жалбата оплакване, че първоинстанционният съд е пропуснал да назначи експертиза за изясняване на релевантен по делото въпрос. В случая от значение за изясняване на обстоятелствата по делото е наличието на такава идентичност, заключението за чието съществуване не е обосновано. С оглед дадения отговор на поставения въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, следва да се приеме, че съдът е бил длъжен да допусне изслушването на повторна експертиза за изясняване идентичността на процесния имот с този, описан в нотариалните актове от 1968 г., 1995 г., 1996 г. и 2010 г. За имота, описан в последния цитиран нотариален акт, са налице данни, че е съседен на процесния. Изследването на идентичността предполага проследяване на описаните граници в документите за собственост, на посоченото в свидетелските показания и на местоположението на съществуващите вилна сграда и кладенец. Обжалваното решение е постановено, без да бъдат предприети дължимите от въззивния съд процесуални действия, изразяващи се в допускането на съдебно-техническа експертиза с формулираната по-горе задача, с оглед на което е неправилно като постановено при допуснато съществено процесуално нарушение, представляващо касационно основание за отмяна по чл. 281, т. 3 във вр. с чл. 293, ал. 2 ГПК. Въззивното решение следва да бъде отменено, като на основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото се върне за ново разглеждане на друг състав на въззивния съд, който трябва да допусне събиране на съдебно-техническа експертиза със задача да даде заключение за идентичността на процесния имот съобразно описаното по-горе. Преди произнасянето по същество следва да бъде извършена преценка за допустимостта на предявения отрицателен установителен иск за идеалните части, надхвърлящи собствените на ищцата идеални части от имота, с оглед данните за обема права, притежаван от нея и изложените в исковата молба твърдения, че е негов съсобственик. Този обем трябва да бъде определен в зависимост от установяване идентичността на имотите, описани в горните нотариални актове, доколкото нейните права са различни в случай че произтичат от нотариалния акт от 1995 г. или от акта от 2010 г.

11. Когато от държавно предприятие или ТКЗС, чрез приватизация или чрез търг се продадат обекти /сгради или земя/ на различни собственици, вътрешните пътища, които ги обслужват, дори и да не са проектирани като улици или пътища, по аналогия с чл. 38 ЗС придобиват статут на обща част и не могат да се придобиват по давност поради естеството им да осигуряват пълноценно упражняване на правото на собственост върху отделните имоти.

Първият признак, за да се определи един участък от земната повърхност като общински път по смисъла на чл. 3 ЗП, е той да бъде отворен за обществено ползване т. е. да може да бъде ползван от неопределен кръг лица. Вторият признак е, този път да осъществява транспортни връзки от местно значение и да е свързан с републиканските пътища или с улиците.

чл. 38 ЗС

чл. 3 ЗП

чл. 8 ЗП

Решение № 50019 от 25.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1519/2022 г., I г. о., докладчик председателят Бранислава Павлова

Производството е по чл. 290 и сл. ГПК.

Община Троян, чрез процесуалния представител адв. С. С., е подала касационна жалба срещу въззивното решение на Ловешкия окръжен съд № 4 от 14.01.2022 г. по гражданско дело № 433/2021 г., с което е потвърдено решението на Троянския районен съд, IV-ти състав, № 260095 от 08.07.2021 г. по гражданско дело № 316/2020 г., с което е признато за установено на основание чл. 124, ал. 1 ГПК, във вр. с чл. 79 ЗС, че "ЕВРОМЕКС" О. е собственик на поземлен имот с идентификатор..... по КККР на [населено място], с адрес на поземления имот: [населено място], местност "Д. ", с площ от 6463 кв. м., номер по предходен план: 0. 301, както и на поземлен имот с идентификатор....., с адрес на поземления имот: [населено място], местност "Д. ", с площ от 4919 кв. м., номер по предходен план: 0. 305.

В касационната жалба се поддържа, че въззивното решение е незаконосъобразно, постановено при съществени процесуални нарушения, необосновано и очевидно неправилно. Развити са доводи, че процесните пътища, предмет на исковата претенция, са публична общинска собственост, поради което същите не могат да се придобият по давност.

Ответникът "ЕВРОМЕКС" О., чрез процесуалния си представител адв. С. Г., оспорва жалбата и счита, че доводите в нея са неоснователни, а въззивното решение е правилно.

Касационната жалба е приета за допустима и е допусната за разглеждане по същество с определението по чл. 288 ГПК № 50511 от 01.12.2022 г. по правния въпрос: Какъв е правният статут на вътрешен път, част от стопанския двор на ТКЗС – дали същият е общинска собственост или частна собственост.

Върховният касационен съд, първо гражданско отделение обсъди доводите на страните и намира следното:

Предявен е установителен иск за собственост за имоти..... и..... по КККР на [населено място], [община], основан на придобивна давност от "ЕВРОМЕКС" О. срещу [община]. Ответникът е възразил, че тези имоти представляват общински път и не могат да се придобиват по давност предвид забраната на чл. 86 ЗС.

Ловешкият окръжен съд е приел, че [община] и "ЕВРОМЕКС" О. претендират, че са собственици на поземлени имоти с идентификатори.... и..... по КККР на [населено място], [община], като същите попадат в територията на бившето "Телеугоително стопанство" (Технологичен комбинат по механизация, техническо обслужване и борба с ерозията) в с. Дълбоки Дол, местност "Д. ", [община]. Процесните имоти имат характер на пътища, като същите са извън регулационния план и извън урбанизираната територия на [населено място]. "Телеугоително стопанство" е част от ТКЗС "Р. ", [населено място], създадено въз основа на Наредба - закон за трудови кооперативни земеделски стопанства, приета с Указ № 82 от 18.04.1945 г., обн., ДВ, бр. 95 от 25.04.1945 г. С решение № 314/11.12.1990 г. на министъра на земеделието и хранителната промишленост е създадено държавното предприятие "АГРОТЕХНИКА Т. ", което впоследствие е преобразувано в "АГРОТЕХНИКА Т. " Е. и впоследствие "АГРОТЕХНИКА Т. " ЕАД, на което е предоставено цялото имущество на бившето "Телеугоително стопанство". С акта на образуване на това държавно предприятие, предоставените на него за управление и стопанисване недвижими имоти се превръщат от държавна, в собственост на търговското дружество. Възражението на [община], че съгласно действаща КККР процесните имоти представляват общинска собственост е прието от въззивния съд за неоснователно по следните съображения: вписването в кадастралните регистри, че [община] е собственик на процесните два имота с идентификатори..... и..... не е равнозначно на доказване на собственост върху недвижим имот, тъй като одобрените по реда на ЗКИР кадастрални

карти и кадастрални регистри имат декларативно действие, от тях не произтичат промени във вещноправния статут на имотите. Общината не е ангажирала доказателства в тази насока, по делото липсват данни, че процесните имоти са общинска собственост, а и от събраните доказателства, се установява, че след приватизацията и последващите продажби, имотите са частна собственост на юридически лица – капиталови търговски дружества. Въззивният съд е приел, че в периода от 23.02.1996 г. до 05.04.1996 г. цялото "Телеугоително стопанство" се е намирало в ликвидацията, както и че всички имоти от стопанството са включени като обекти в сега действащата кадастрална карта и кадастрални регистри, както и по парцеларния план на селото. За една част от имотите са съставени актове за държавна собственост, а за друга част, включително и процесните междускладов път и път между халета - с идентификатори..... и....., не е съставен акт за държавна собственост. Процесните пътища са изградени да обслужват стопанството и постройките, с оглед на което са имали помощна функция, за тях не е съставен отделен акт за държавна собственост, тъй като не са били самостоятелен обект на правото на собственост към онзи момент. С договор за продажба на обособена част с изх. № 22/06.02.1997 г. на Министерство на земеделието и хранителната промишленост, обособена част от "Агротехника" ЕАД, [населено място], е продадена на "Т. " О., [населено място]. Съгласно предоставения опис на дълготрайни материални активи (Д.) на "Телеугоително стопанство", [населено място] дол, в обособената част от "Агротехника" ЕАД, [населено място], която се продава чрез приватизационна сделка, са включени освен описаните Д., и прилежащата им земя и 48% от между складовите пътища и 48% от пътищата между халета. Процесните имоти с идентификатори..... и..... са включени в тази приватизационната сделка, тъй като същите два имота представляват именно 48% от междускладовите пътища и 48% от пътищата между халета. Тези пътища следват собствеността на главната вещ - стопанството и постройките, на основание чл. 98 ЗС. Съобразявайки посоченото в исковата молба придобивно основание – придобивна давност, съдът е уважил иска на предявеното основание със следните мотиви: С изкупуването на всички обекти от ищцовото дружество на 30.10.2009 г., то е станало изключителен собственик на сградите, поради което процесните пътища вече не се явяват общи за всички сгради, а обслужват господстващите имоти, сгради, собственост на "ЕВРОМЕКС" О.. Същите представляват отделен поземлен имот, обект на кадастралната карта. Именно от този момент - 30.10.2009 г., ищцовото дружество е могло да установи фактическа власт върху процесните имоти. Макар тяхното предназначение да е било да обслужват цялото стопанство преди приватизацията и да са имали характер на общи части по предназначение до приватизацията 06.02.1997 г., то същите могат да се придобият по давност и да преминат в самостоятелна собственост на ищцовото дружество след като предназначението им е променено по съгласие на всички хоризонтални съсобственици – собствениците на отделните постройките от стопанството. Със сключването на договора за приватизация и последващите продажби, се е постигнало обособяването на тези отделни поземлени имоти от всички пътища в стопанството, като по този начин тяхното предназначение е променено - вместо да обслужват цялото стопанство, те обслужват само постройките, собственост на приобретателите по приватизационния договор и последващите продажби. Анализирайки събраните по делото гласни доказателства, съдът е достигнал до извода, че "ЕВРОМЕКС" О. е установило фактическо господство върху имоти с идентификатори..... и..... от 2002 г. до 01.06.2021 г. Съдът е изследвал владението и от посочената в исковата молба дата, а именно - 30.09.2009 г. до момента на предявяването на иска и е приел, че от момента на сключването на договора за продажба, обективиран в нотариален акт от 30.10.2009 г. е преминала фактическата власт върху вещта, доколкото противно не е уговорено в договора. От този момент ищецът е влязъл във владение на постройките и процесните пътища, придобил е качеството на добросъвестен владеец и с изтичането на 5-годишен срок, на основание чл. 79, ал. 2 ЗС е

станал техен собственик на 30.10.2014 г. Въззивният съд е посочил, че упражняването на владение е явно, спокойно, непрекъснато и несъмнително. През целия период владелецът не е лишен от фактическата власт. Общината е издала заповед за изземване на имота, което се е състояло само в премахване на бариера, но е липсвал въвод във владение или извеждане на ищеца от тях. Обстоятелството, че дружеството е позволявало преминаването на трети лица през имотите е квалифицирано от въззивната инстанция като търпими действия, които са извършвани с изричното съгласие на владелеца ищец.

По правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване.

Съгласно чл. 3, ал. 1 от Закона за пътищата /ЗП/, пътищата са републикански и местни като последните според чл. 3, ал. 3 ЗП са общински и частни, отворени за обществено ползване, които осигуряват транспортни връзки от местно значение и са свързани с републиканските пътища или с улиците. За тези пътища се прилага Законът за движение по пътищата /чл. 1/. Съгласно чл. 8, т. 4 ЗП, съществуват и частни пътища, които са собственост на отделни физически или юридически лица. На основание чл. 9, ал. 2 от ЗП, частните пътища могат да бъдат отворени за обществено ползване, когато това се налага от обществени интереси, по инициатива на съответния общински съвет и със съгласието на собственика при договаряне на взаимоотношенията.

Към категорията частни пътища по чл. 8 ЗП, които осигуряват маршрути от частни интереси /чл. 5, ал. 1 ППЗП/ и не са предназначени за обществено ползване, могат да се причислят вътрешноведомствените пътища, когато те осъществяват връзката между отделни части от обособена стопанска единица, състояща се от земя и сгради, които принадлежат на един или няколко правни субекта в съсобственост. Когато от държавно предприятие или ТКЗС, чрез приватизация или чрез търг се продадат обекти /сгради или земя/ на различни собственици, вътрешните пътища, които ги обслужват, дори и да не са проектирани като улици или пътища, по аналогия с чл. 38 ЗС придобиват статут на обща част и не могат да се придобиват по давност поради естеството им да осигуряват пълноценно упражняване на правото на собственост върху отделните имоти.

От изложеното следва, че първият признак, за да се определи един участък от земната повърхност като общински път по смисъла на чл. 3 ЗП, е той да бъде отворен за обществено ползване т. е. да може да бъде ползван от неопределен кръг лица. Вторият признак е, този път да осъществява транспортни връзки от местно значение и да е свързан с републиканските пътища или с улиците.

По основателността на касационната жалба.

За да се определи вещноправният статут на процесните имоти - дали те представляват общински или частен път по чл. 8 ЗП, следва да се изясни дали са предназначени единствено да осъществяват връзката между собствени сгради на "ЕВРОМЕКС" О. – халета и складове, или осигуряват и маршрути от обществен интерес по смисъла на чл. 3, ал. 2 от ППЗП. Тези маршрути трябва да отговарят на поне едно от следните условия: да свързват урбанизирани територии в дадена община помежду им или с общински и областни центрове; да осигуряват транспортни връзки с други общински пътища, като образуват с тях непрекъсната пътна мрежа, свързана с републиканските пътища; да осигуряват транспортни връзки с местности, курорти, жп гари, пристанища, културно-исторически паметници и други обекти от местно значение; или да свързват урбанизирани територии с обходни пътища от републиканските пътища. По настоящото дело е останало неизяснено от заключението на вещното лице обстоятелството дали процесните имоти са само вътрешни пътища или осигуряват маршрут в обществен интерес и това им придава статут на общински път, който е публична собственост и не може да се придобива по давност на основание чл. 8, ал. 3 ЗП и чл. 86 ЗС. Вещното лице посочило, че те обслужват само обектите на ответника, но не е изследвало задълбочено как са проектирани и дали са свързани с други общински пътища, излизайки извън територията на бившия телеугоителен комплекс.

Налице е допуснато нарушение на процесуалните правила от въззивния съд, който според разясненията на т. 3 от ТР 1/2013 г. на ВКС, ОСГТК, е бил длъжен във връзка с доводите във въззивната жалба да назначи допълнителна техническа експертиза, която след като извърши проверка на старите планове и карти за пътищата около територията на бившето ТКЗС [населено място] дол и евентуално съхранявани аерофотоснимки, да даде заключение дали двата процесни пътя са имали и имат връзка сега с други общински пътища и кои имоти обслужват. Допуснатото съществено процесуално нарушение е основание по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК обжалваното въззивно решение да се отмени и на основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на Ловешкия окръжен съд за изслушване на вещо лице. При новото разглеждане на делото съдът следва да предостави възможност на страните да представят доказателства и да поставят конкретни задачи на вещото лице за изясняване на въпроса дали процесните имоти осигуряват маршрут в обществен интерес по смисъла на чл. 3 ППЗП и представляват общински път по чл. 3, ал. 2 ЗП, или са частен път по чл. 8, ал. 4 ЗП.

12. Подробният устройствен план (независимо дали е заварен по смисъла на § 6, ал. 1 ПР на ЗУТ или е одобрен по правилата на ЗУТ) определя допустимите за в бъдеще дейности в урегулирания поземлен имот, но не се отразява на границите на правото на собственост, нито е пречка собствеността да бъде защитавана в действителните си граници или пък в тези граници да бъде прекратена чрез съдебна делба съществуваща съсобственост.

Когато границите на собствеността на един поземлен имот (като част от земната повърхност) са определени от установено по делото придобивно основание и липсват доказателства за настъпила промяна в тези граници вследствие на приложена до изтичане сроковете по § 6 ПР на ЗУТ дворищна регулация, несъобразена с имотните граници, респ. друго основание по чл. 77 ЗС за промяна на границите на собствеността, то обстоятелството, че по действащия ПУП за част от едни поземлен имот е отреден УПИ, а друга част от същия поземлен имот, попадаща в същата територия, обозначена с понятието "основно предназначение на територията" е отразена като самостоятелен неурегулиран поземлен имот, е от значение единствено за начина на индивидуализиране на границите на собствеността съобразно градоустройствения им статут.

чл. 19, ал. 1, т. 4 и т. 5 ЗУТ

чл. 24, ал. 2 ЗКИР

чл. 77 ЗС

Решение № 50031 от 26.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1835/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на С. П. Т., чрез пълномощника му адвокат М. Д., против решение № 260025 от 14.02.2022 г., постановено по гр. д. № 1274 по описа за 2019 г. на Окръжен съд - Пловдив, с което е обезсилено решение № 1294 от 5.04.2019 г. по гр. д. № 20471/2017 г. на Районен съд - Пловдив (за допускане на съдебна делба на дворно място цялото от 1875 кв. м., представляващо УПИ *-* в кв. 68 по плана на [населено място], одобрен със Заповед № АБ-45/20.08.1992 г., ведно с дворно място с площ от 200 кв. м., съставляващо поземлен имот 442 в кв. 68, който поради допуснатата грешка в кадастралната основа на действащия план на [населено място] е обособен като нов имот пл. № * в кв. 68 в рамките на УПИ *-* в кв. 68 по плана на [населено място] между съделителите и при права в съсобствеността: С. П. Т. – 1200. 60/1875 ид. ч., С. С. С. и С.

Н. С. – 474. 40/1875 ид. ч. в режим на СИО и Д. С. П. и Д. С. П. – 200/1875 ид. ч. в режим на СИО), като е прекратено делбеното производство.

Отговор по реда и в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК са подали Д. С. П. чрез пълномощника си адвокат С. Д. и Д. С. П. чрез пълномощника си адвокат С. А., в които оспорват касационната жалба и претендират възстановяване на направените по делото разноски.

С. С. С. и С. Н. С. не са изразили становище по касационната жалба.

С определение № 50472 от 6.12.2022 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК с цел преценка дали не е очевидно неправилен извода на съда, че иска за делба е недопустим като преждевременно предявен и следва да се предяви след като ПИ * бъде включен в УПИ *-* чрез изменение на действащия подробен устройствен план, като е посочено, че преценката следва да се извърши като се съобрази, че предмет на делбата е един поземлен имот, за който се твърди, че една част е урегулирана с УПИ *-*, а друга част е заснета като самостоятелен ПИ * и съобразно правното действие на дворищно-регулационен план одобрен по ЗТСУ-отм. и правното действие на подробен устройствен план по ЗУТ, включително и за заварените от ЗУТ действащи регулационни планове и как урегулирането се отразява на правата в съсобствеността в хипотеза, в която за част от един имот е отреден урегулиран поземлен имот, а друга част е заснета като самостоятелен имот.

Данните по делото са следните:

Искът за делба е предявен от С. П. Т., като съсобствеността е основана на следните твърдения: дворното място от 1675 кв. м., съставляващо УПИ *-* в кв. 68 и дворно място, съставляващо поземлен имот 442 в кв. 68 с площ от 200 кв. м. е било едно цяло, собственост на С. К. А. През 1964 г. С. К. А. е продал на Г. Е. Г. 1292/1442 ид. ч. от дворно място, съставляващо парцел *-* по плана на селото към този момент. През 1999 г. наследникът на Г. Г. – Х. Г. е признат за собственик на 308/1660 ид. ч. от имот пл. № *, за който е отреден парцел * в кв. 68. През 1999 г. С. и С. С. придобиват собственост върху 474. 40 ид. ч. от парцел *-* в кв. 68. С влязло в сила решение по гр. д. № 3151/1999 г. на Районен съд - Пловдив е признато за установено по отношение на Х. Г. Г. и С. С. С., че към момента на влизане в сила на действащия регулационен план от 1992 г. С. К. А. е бил собственик на 200/1800 ид. ч. от парцел *-* и че е допусната грешка в кадастралната основа на действащия регулационен план, изразяваща се в обособяване на нов имот пл. № * в кв. 68 в рамките на парцел *-* в кв. 68. Д. С. П. е закупил през 2015 г. поземлен имот * с площ от 200 кв. м. През 2017 г. ищецът е закупил от наследниците на Х. Г. Г. 1200. 60/1675 ид. ч. от УПИ *-* и построените в него двуетажна масивна сграда и две стопански сгради-навес.

Отговор на исковата молба са подали Д. С. П., С. С. С. и С. Н. С., които са се явили и в първото по делото заседание, като не са оспорили наличието на съсобственост, а само иска за делба, тъй като всеки съсобственик може реално да ползва правата си.

Първоинстанционният съд е приел, че е безспорно между страните, а се установява и от писмените доказателства, че: УПИ *-* по регулационния план на селото, одобрен със Заповед № АБ-45/20.08.1992 г. е с площ от 1675 кв. м.; ищецът е собственик на 1200. 60/1675 ид. ч.; Д. С. П. е собственик на ПИ * с площ 200 кв. м., придобит в режим на СИО с Д. С. П.; С. С. С. и С. Н. С. са собственици в режим на СИО на 474. 40 ид. ч.; страните са обвързани от влязло в сила решение от 19.01.2000 г. по гр. д. № 3151/1999 г. на Районен съд – Пловдив, че С. К. А. (праводател на Д. и Д. П.) е собственик на 200/1800 ид. ч. от парцел *-* и че е допусната грешка в кадастралната основа на действащия план на селото, одобрен със Заповед № АБ-45/20.08.1992 г. изразяваща се в обособяването на нов имот пл. № * в рамките на парцел *-*, кв. 68; преди одобряването на действащия план на селото от 1992 г. имот пл. № * и имот пл. № * са образували общ парцел.

Възприемайки заключенията на съдебно-техническите експертизи (потвърждаващи

допусната грешка в кадастралната основа на регулационния план от 1992 г., чрез отразяване на самостоятелен имот пл. № * в рамките на парцел *-*, кв. 68), районният съд е приел, че ПИ * следва да бъде в рамките на УПИ *-*, кв. 68 и не може да съществува като самостоятелен имот. Счел е, че тази грешка вероятно се дължи на отразеното в нотариалния акт за покупко-продажба от 1964 г., в който е отразено, че прехвърлителят си запазва източното крило на намиращата се в имота постройка, като изхода към улицата на тази част ще се ползва реално самостоятелно с 4 м лице към улицата, мерено от северозападния ъгъл на парцела, която част вероятно е отразена като имот пл. № * по одобрения кадастрален план от 1992 г. Посочил е, че техническите органи при изработване на дворищно-регулационен план не могат да прокарват по собствена инициатива разделителна линия в съсобствен парцел и да обозначават частите с различни планоснимачни номера, защото по този начин извършват делба на парцела, каквото правомощия те нямат. Направил е извод, че е налице съсобственост върху един имот, включващ УПИ *-*, кв. 68 и ПИ * в кв. 68 с обща площ 1875 кв. м.

Въззивното производство е било образувано по жалба на Д. С. П. с довод, че със съпругата му са собственици на самостоятелен ПИ * с площ от 200 кв. м. и грешка в регулационния план не може да се констатира в делбеното производство и по жалба на С. С. С. и С. Н. С. с доводи, че е необоснована претенцията, че ПИ * следва да бъде част от УПИ *-*, кв. 68, че те желаят да ползват придобитата идеална част от УПИ и грешка в регулационния план не може да бъде констатирана и коригирана в делбеното производство.

Окръжен съд - Пловдив е приел, че спорен между страните е въпросът дали между тях е възникнала съсобственост по отношение на урегулиран поземлен имот * - * в кв. 68 и поземлен имот * с площ от 200 кв. м., в кв. 68, както и дали тези имоти следва да се разглеждат като един, като ПИ * да е част от УПИ * - *.

Възпроизвел е заключенията на съдебно-техническите експертизи. Съгласно заключението на вещото лице Й. Й. имот *, за който е отразен УПИ *-*, кв. 68 с площ от 1675 кв. м. е заключен между точки 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 и 1, а имот *, кв. 68 с площ от 200 кв. м. е заключен между точки 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, и 1 от скица на л. 96. Вещото лице е констатирало, че с изработването на регулационния план през 1992 е допусната грешка, като не е включен ПИ * към УПИ-*, както и че към настоящия момент ПИ * не е включен към УПИ; че ПИ * не отговаря на изискванията за обособяване като самостоятелен имот, тъй като площта му не отговаря и на изискванията на чл. 19, ал. 1, т. 4 и т. 5 ЗУТ, ПИ * и на Наредба № 7 за правила и нормативи за устройство на отделни видове територии и устройствени зони; че е необходимо чрез ПУП-ПРЗ да се извърши поправка на КРП от 1992 г. като се обединят двата имота в едно общо УПИ.

Обстоятелството, че за УПИ *-*, ПИ № * и ПИ № * има допусната явна грешка в регулационния план от 1992 е констатирано и от комисия към [община] в приетият по делото констативен акт № 3 от 11.04.2018 г., където е казано, че трябва да се предприемат действия от съсобствениците по процедиране на ПУП-ПРЗ.

Със заключението на вещото лице К. Д. се потвърждават констатациите на вещото лице Й., че за УПИ *-*, кв. 68 и ПИ * има грешка в регулационния план, одобрен със заповед от 20.08.1992 г., изразяваща се в това, че съгласно регулационните линии в червено и синьо ПИ * и ПИ * попадат в общ УПИ, което е некоректно отразено в плана - по ПУП за ПИ 442 няма образуван самостоятелен УПИ, а е в границите на УПИ *-*, което не е отразено в плана; че ПИ * не може да бъде обособен в самостоятелно УПИ според изискванията на чл. 19, ал. 1, т. 4 ЗУТ и Наредба № 7 от 19.9.2005 г. за правила и нормативи за устройство на отделни видове територии и устройствени зони за лице и минимална площ.

Въззивният съд е отчел и влязлото в сила решение от 19.01.2000 г. по гр. д. № 3151/1999 г. на Районен съд - Пловдив.

Направил е извод, че искът за делба е преждевременно заведен, тъй като страните не са стартирали процедура в [община] за промяна на регулационния план от 1992 г. въз основа на влязлото в сила решение от 19.01.2000 г. по гр. д. № 3151/1999 г. на Районен съд - Пловдив, с което е прието, че ПИ * е част от парцел *-*, кв. 68 и че С. А. (праводател на Д. П.) е собственик на 200/1800 ид. ч. от парцел *-*, кв. 68. Затова решението на районния съд следва да се обезсили и делото да се прекрати, тъй като след като ПИ * не е част от парцел *-*, кв. 68, а същевременно не съставлява и самостоятелен урегулиран поземлен имот - липсва годен предмет за делба. Искът за делба следва да се предяви след като бъде включен ПИ * към УПИ *-* от кв. 68 в регулационен план на селото.

По основанията за допускане на касационно обжалване:

Изводът на въззивния съд за недопустимост на иска за делба като преждевременно предявен, тъй като след като ПИ * не е част от парцел *-*, кв. 68 и не съставлява и самостоятелен урегулиран поземлен имот, то липсва годен предмет на делба, като искът следва да бъде предявен след като бъде включен ПИ * към УПИ *-* от кв. 68 по регулационен план на селото, е очевидно неправилен.

Предмет на делбата е индивидуализирана в исковата молба или в молба по чл. 341, ал. 2 ГПК индивидуално определена вещ, съставляваща самостоятелен обект на вещни права и съсобствена между страните по делото. Когато се иска делба на част от земната повърхност, преценката дали се касае до самостоятелен обект на вещни права се извършва с оглед на установеното по делото придобивно основание или основание, от което следват правата в съсобствеността. Това следва от легалното определение в чл. 24, ал. 2 ЗКИР, съгласно което поземлен имот е част от земната повърхност, определена с граници съобразно правото на собственост и императивните норми на чл. 77 ЗС (правото на собственост се придобива чрез правна сделка, по давност или по други начини, определени в закон) и чл. 99 ЗС (правото на собственост се изгубва, ако друг го придобие или ако собственикът се откаже от него).

Урегулирането на имотите с дворищно-регулационен план според терминологията на ЗБНМКБ, ЗБ, ЗПИНМ и ЗТСУ (отменени), подробен устройствен план според терминологията на ЗУТ в границите на населените места установява режима на тяхното бъдещо развитие като определя възможността за застрояване и допустимите при използването им дейности. До 1.01.2001 г. (влизане в сила на измененията на ЗТСУ от ДВ бр. 34/2000 г.) дворищно-регулационния план има непосредствено отчуждително действие, т. е. докато действа регулационния план парцелните граници съставляват и граници на правото на собственост и то независимо дали при урегулирането са отнети или придадени площи към имота, послужил като кадастрална основа на парцела. Наличието на отнети или придадени площи е от значение само за съвпадане на имотните и парцелните граници с оглед необходимостта от прилагане на регулацията (Тълкувателно решение № 3 от 15.07.1993 г. по гр. д. № 2/1993 г., ОСГК на ВС) и то само доколкото не е установено, че е допусната грешка в кадастралния план, отразяващ имотните граници и послужил за основа при изработване на дворищно-регулационния план.

ЗУТ запазва действието на заварените дворищно-регулационни планове, но не и отчуждителното действие на неприложената дворищна регулация по отношение на придаваемите части - § 6 и § 8 ПР на ЗУТ, като същевременно въвежда изискването регулационните граници да съвпадат с имотните – чл. 17, ал. 1 ЗУТ (освен в случаите на първоначално урегулиране на територията по чл. 16 ЗУТ). Подробен устройствен план (независимо дали е заварен по смисъла на § 6, ал. 1 ПР на ЗУТ или е одобрен по правилата на ЗУТ) определя допустимите за в бъдеще дейности в урегулирания поземлен имот, но не се отразява на границите на правото на собственост, нито е пречка собствеността да бъде защитавана в действителните си граници или пък в тези граници да бъде прекратена чрез съдебна делба съществуваща съсобственост.

Следователно когато границите на собствеността на един поземлен имот (като част от

земната повърхност) са определени от установено по делото придобивно основание и липсват доказателства за настъпила промяна в тези граници вследствие на приложена до изтичане сроковете по § 6 ПР на ЗУТ дворищна регулация, несъобразена с имотните граници, респ. друго основание по чл. 77 ЗС за промяна на границите на собствеността, то обстоятелството, че по действащия ПУП за част от едни поземлен имот е отреден УПИ, а друга част от същия поземлен имот, попадаща в същата територия, обозначена с понятието "основно предназначение на територията" е отразена като самостоятелен неурегулиран поземлен имот, е от значение единствено за начина на индивидуализиране на границите на собствеността съобразно градоустройствения им статут.

По основателността на касационната жалба:

С оглед изложеното по основаниято за допускане на касационно обжалване въззивното решение е неправилно като постановено в нарушение на материалния закон. В исковата молба ясно е отразена волята на ищеца С. П. Т. да се прекрати съсобствеността на общия с ответниците поземлен имот, съставляващ УПИ *-* в кв. 68 по ПУП на [населено място] с площ от 1675 кв. м. и неурегулиран поземлен имот № * в кв. 68 с площ от 200 кв. м. Първоинстанционният съд е приел, че е налице съсобственост именно на тези два имота (урегулиран и неурегулиран) и ги е индивидуализирал в решението по допускане на делбата, макар погрешно да е посочил, че имот № * е обособен като нов имот в рамките на УПИ *-* от кв. 68, доколкото в площта на УПИ *-* не е включвана площта от 200 кв. м. заснета с № *, а мотивите и диспозитива са за допусната грешка в кадастралната основа на одобрената през 1992 г. регулация чрез заснемането на имот № * като самостоятелен (което обстоятелство е установено между страните със сила на пресъдено нещо по решение от 19.01.2000 г. по гр. д. № 3151/1999 г. на Районен съд - Пловдив).

Въззивният съд в нарушение на материалния закон е придал отчуждително действие на действащия ПУП, приемайки, че след като урегулирането не е по границите на собствеността, то липсва годен обект на делбата до изменението на ПУП и привеждане на регулационните граници в съответствие с имотните. Правно необосновано е смесил изискванията за минимални размери по чл. 19, ал. 1 ЗУТ с оглед възможността за самостоятелно урегулиране на поземлени имоти с цел ниско жилищно застрояване и възможността да съществува самостоятелен обект на вещни права, който не отговаря на тези изисквания и съответно при урегулирането му се прилага чл. 19, ал. 6 ЗУТ. Същевременно не е съобразил, че релевантно за въпросите, които разрешава с решението по допускане на делбата по чл. 344, ал. 1 ГПК е какви са границите на собствеността, следващи от въведеното от всеки съделител придобивно основание и осъществили ли са се впоследствие факти, които да са довели до промяна на тези граници, а не дали съсобствения имот е заснет като един или като повече урегулирани или неурегулирани имоти по ПУП и дали реалните части от него могат да се урегулират самостоятелно. Квалификацията на ответниците по иска, че чрез установяване на тези факти се иска установяване на грешка в ПУП, от една страна не обвързва съда, а от друга страна е несъответна на данните по делото, по което подобно искане не е заявявано.

Изложеното обуславя отмяна на атакуваното въззивно решение, с което е прекратено производството за съдебна делба и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на Окръжен съд – Пловдив. При новото разглеждане на делото въззивният съд следва съобразно доводите във въззивните жалби да се произнесе осъществило ли се е за Д. С. П. и Д. С. П. придобивно основание за самостоятелен имот от 200 кв. м., заснет като неурегулиран поземлен имот № * в кв. 68, респ. дали този имот е част от общия съсобствен имот, както и дали първоинстанционният съд правилно е индивидуализирал границите на съсобствеността, посочвайки, че поземлен имот № * е част от УПИ *-*, кв. 68 (в каквато насока са оплакванията на въззивниците С. С. С. и С. Н. С.) и да постанови решение по същество съобразно изводите си за установените по делото граници на

правото на собственост, посочвайки и как тези граници са отразени в действащия ПУП на [населено място].

13. Допустимо е едно лице да има на две различни основания вземане за една и съща сума срещу различни лица, като при отсъствието на изрична законова разпоредба, уреждаща поредността или връзката помежду им в съотношение на кумулативност, евентуалност или солидарност, те съществуват успоредно, като конкуриращи се, а не взаимно изключващи се.

При установяване на всички елементи от фактическия състав на неправомерното увреждане извършено от ЧСИ е налице право на ищеца - длъжник в изпълнителното производство да получи обезщетение за тях, независимо че разполага с възможност да събере част от незаконно удържаните му суми, които са били приведени на вискателя, по реда на чл. 245, ал. 3 ГПК, като се снабди с обратен изпълнителен лист срещу него.

чл. 245, ал. 3 ГПК

чл. 441 ГПК

чл. 74 ЗЧСИ

Решение № 50055 от 24.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 197/2022 г., III г. о., докладчик съдията Николай Иванов

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Д. И. П., чрез пълномощник адв. З. В. И. от САК, срещу решение № 625/9.06.2021 г., постановено по възз. гр. д. № 3464/2020 г. по описа на Софийски апелативен съд, в частта му, с която въззивният съд е отменил решение от 20.03.2020 г. по гр. д. № 35/2019 г. по описа на Окръжен съд-Монтана, в частта му, с която е осъден на основание чл. 441 вр. с чл. 74 ЗЧСИ В. Г. Й., ЧСИ с рег. № 721 при Камарата на ЧСИ, да заплати на Д. И. П. обезщетение за претърпени имуществени вреди от процесуално незаконосъобразно принудително изпълнение по изп. дело № 705/2016 г. по описа на ЧСИ, за разликата над 3450,36 лв. до 81060,80 лв., ведно със законната лихва върху сумата, считано от 5.10.2016 г. до окончателното изплащане и е отхвърлили иска в тази му част, а така също е отхвърлил и претенцията на Д. И. П. за законна лихва за периода: 12.12.2017 г. до 18.12.2018 г.

В касационната жалба са изложени доводи за неправилност на въззивното решение, поради допуснати нарушения на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост – касационни основания по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответникът по жалбата В. Г. Й., в писмен отговор изразява становище за становище за неоснователност на жалбата.

Третите лица помагачи на ответника ЗАД"ОЗК-Застраховане" и "Обединена българска банка" АД не изпращат представител в о. с. з. и не вземат становище по жалбата.

С определение № 50757/20.10.2022 г. на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК е допуснато касационно обжалване на въззивното решение по въпроса: Следва ли въззивният съд да изложи собствени мотиви като обсъди всички доводи на страните, свързани с твърденията им относими към фактическия състав на деликта, обуславящ отговорността по чл. 74 от ЗЧСИ на частния съдебен изпълнител, за вредите, които неправомерно е причинил при изпълнение на своята дейност?

По правния въпрос, във връзка с който е допуснато касационното обжалване на решението: Съгласно практика на ВКС, включително посочената от касатора, задължение за въззивния съд е да основе решението си върху всички приети за установени и относими

към предмета на спора факти и закона. Съдебната практика приема, съгласно чл. 12 ГПК и чл. 235, ал. 2 ГПК, че решаващият съд е длъжен да обсъди всички относими и допустими доказателства, поотделно и в тяхната взаимосвързаност, съотнесено към доводите и възраженията на страните. Съблюдаването на това правило обезпечава истинността и обосноваността на фактическите констатации относно релевантните за спора факти и обстоятелства и правилността на решението. При иск предявен на основание чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ отговорността ще възникне, когато има неправомерни действия на ЧСИ, настъпила вреда, причинена при изпълнение на дейността на ЧСИ и причинна връзка. Съдът по деликтния иск е длъжен да прецени процесуалната законосъобразност на действията и бездействията на съдебния изпълнител. Принудителното изпълнение е процесуално законосъобразно, когато изпълняемото вземане е удостоверено в изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на принудително изпълнение и са спазени другите изисквания на процесуалния закон. Противоправността, като елемент от фактическия състав на вземането за обезщетение, се състои в процесуалната незаконосъобразност на действието или бездействието на съдебния изпълнител. Обезщетение от частните съдебни изпълнители се дължи за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, т. е. тези които уврежданият не би претърпял, ако не бе незаконосъобразното действие или бездействие на частния съдебен изпълнител, и които са типична, нормално настъпваща последица от вредоносния резултат. След като в специален закон е предвидено основание за деликтна отговорност на ЧСИ за неправомерно причинени при изпълнение на дейността му вреди, при установяване на всички елементи от фактическия състав на непозволеното увреждане, ЧСИ не може да бъде освободен от отговорност, като без значение в случая е дали ищецът разполага с възможност да събере незаконно удържаните му суми, по реда на чл. 245, ал. 3 ГПК, като се снабди с обратен изпълнителен лист срещу взискателя си.

Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, като разглежда жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, намира жалбата за основателна, по следните съображения:

От данните по делото е видно, че ответникът В. Г. Й., в качеството си на ЧСИ с рег. № 721, въз основа на представен от Й. К. изпълнителен лист /издаден по ч. гр. д. № 927/16 г. по описа на Районен съд Бяла Слатина/, за сумата 170 000 лв., дължима на основание издаден запис на заповед от 21.09.2019 г., и за сумата от 3 400 лв. за разноски за държавна такса, е образувал на 27.09.2016 г. изпълнително дело № 705/2016 г. по описа на ЧСИ, срещу касатора Д. И. П.. С оглед посочения в молбата взискателя изпълнителен способ - запор върху банкови сметки, ЧСИ В. Г. Й. разпоредил да се изпрати призовка за доброволно изпълнение и заповедта за изпълнение, и е наложил запор върху банковите сметки на длъжника в "ОББ" АД. Съобщението било получено от банката на 30.09.2016 г., като на 4.10.2016 г. тя превела по сметка на ЧСИ сумата 81481,80 лв., като произхода на същата бил обезщетение за неимуществени вреди от ПТП. На същата дата на длъжника Д. П. е била връчена покана за доброволно изпълнение. На 5.10.2016 г. от получената сума, ЧСИ е направил превод на взискателя и за дължими такси на ЧСИ и разноски. На 6.10.2016 г. ищецът подал възражение и поискал спиране на производството по изпълнителното дело. С определение от 14.10.2016 г. Районен съд - Бяла Слатина спрял производството и дал указания на взискателя по реда на чл. 415 ГПК. С решение № 106/6.11.2017 г., по т. д. № 16/2017 г. по описа на Врачански окръжен съд, влязло в сила на 12.12.2017 г., е отхвърлен предявеният от Й. К. срещу Д. И. П. иск за сумата от 170 000 лв., представляващ част от общата сума от 300 000 лв., на основание Запис на заповед от 14.01.2016 г, с падеж на 19.08.2016 г., ведно със законната лихва, считано от подаване на заявлението в съда-19.09.2016 г. до окончателното изплащане на сумата, въз основа на който е било образувано ч. гр. д. № 927/2016 г. по описа на РС-Бяла Слатина. С Постановление на ЧСИ на 27.02.2018 г. по молба на длъжника и представеното съдебно решение, производството

по изп. дело № 705/2016 г. по описа на ЧСИ В. Й. е прекратено. С решение № 228/12.12.2019 г., постановено по гр. д. № 3047/2019 г. по описа на ВКС, е оставено в сила решение от 27.03.2019 г. по дисциплинарно дело № 22/2018 г. на Дисциплинарна комисия на КЧСИ, с което е наложено на ЧСИ В. Й. дисциплинарно наказание по чл. 68, ал. 1, т. 4 ЗЧСИ – "лишаване от правоспособност за срок от две години", включително за нарушения допуснати по горепосоченото изпълнително дело.

Въззивният съд правилно е приел, че отговорността за вреди по чл. 74 ЗЧСИ може да се ангажира само след констатирана материална и/или процесуална незаконосъобразност на действията или бездействията на частния съдебен изпълнител, както и връзката им с настъпилите неблагоприятни последици на засегнатата от принудителното изпълнение страна. Също така обосновано съдът е приел, че се установява наличие на нарушение от страна на съдебния изпълнител – извършил принудителни действия – превод на запорираната сума на вискателя на 5.10.2016 г., в срока за доброволно изпълнение, преди да изтече двуседмичния срок /на 18.10.2016 г. /, като е бил уведомен за определението за спиране на 19.10.2016 г. В нарушение на закона, обаче, въззивният съд приема, че събраната принудително сума, с което се намалява имуществото на длъжника не съставлява вреда, тъй като законодателя уредил облекчено производство по чл. 245, ал. 3 ГПК за снабдяване на първоначалния длъжник с обратен изпълнителен лист срещу бившия му вискател, чиито заповед за незабавно изпълнение и изпълнителен лист са се оказали обезсилени в резултат на иск по чл. 422, ал. 1 ГПК. Пзовавайки се на Решение № 212/27.11.2017 г- на ВКС по т. д. № 754/2017 г., I т. о., съдът е направил извод, че евентуална вреда, която длъжникът може да претендира за обезщетяване в производство по чл. 441 ГПК е единствено възнаграждението на ЧСИ по чл. 26 от ТТРЗЧСИ, както и лихвите върху главницата на събраните по принудителен ред от банковата му сметка сума за периода от инкасирането им до датата на обезсилване на първоначално издадените в полза на вискателя заповед за незабавно изпълнение и изпълнителен лист. Даденото в посоченото решение на ВКС разрешение е неприложимо в настоящия случай, тъй като решението е постановени при друга доказателствена съвкупност. Там е обсъждана хипотеза, при която е прието, че не са извършени процесуални нарушения от ЧСИ, и исковата сума претендирана като "невъзстановена разлика" между върнатите му от ответния ЧСИ суми /постъпили от наложените запори на сметки след датата на спиране на принудителното изпълнение/ и събраните принудително такива до датата на спиране на изпълнителното дело не се явява неправомерно събрана, тъй като до датата на постановеното от заповедния съд спиране на принудителното изпълнение, съдебния изпълнител не само е нямал право да бездейства, а е дължал стриктно подчинение на изпълнителния лист. Даденото разрешение е в контекста на законосъобразни действия на ЧСИ, извършени до датата на влизане в сила на определението на заповедния съд за спиране на принудителното изпълнение. С решението не е отречена възможността главницата на обезщетение на вреди от действия на ЧСИ да включва неправомерно събрани от този ЧСИ суми от банковите сметки на длъжника /като например в разгледания в решението случай- събрани след датата на постановеното от заповедния съд спиране на принудителното изпълнение/.

Безспорно е, че в настоящия случай ответникът е изплатил на вискателя по изпълнителното дело постъпилата по реда на чл. 455, ал. 1 ГПК сума от банковата сметка на длъжника на 5.10.2016 г., т. е. на следващия ден след получаване от длъжника на призовката за доброволно изпълнение и преди да е изтекъл двуседмичния срок по чл. 428, ал. 1 ГПК. Няма пречка едновременно с поканата за доброволно изпълнение да се извършат действия по налагане на запор или възбрана върху имуществото на длъжника, но в срока за доброволно не могат да бъдат извършвани действия на принудително изпълнение. В случая до 18.10.2016 г. /последния ден на срока за доброволно изпълнение/, ЧСИ не е имал право да изплаща суми на вискателя. Като е пристъпил към принудително

изпълнение преди 19.10.2016 г., ответникът е извършил съществено нарушение на разпоредбата на чл. 428, ал. 2 ГПК, което е в пряка причина връзка с претърпяната от ищеца вреда. Освен това сумата е изплатена на вискателя без да е било изготвено разпределение от ЧСИ /съгл. чл. 460 ГПК/ и без такова да е предявено на длъжника с възможност за възражения в срока по чл. 462, ал. 2 ГПК. Следва извода, че с оглед постъпилото по изпълнителното дело на 19.10.2016 г. определение на заповедния съд за спиране на принудителното изпълнение, ако ЧСИ не беше извършил нарушение на горепосочените разпоредби, сумата нямаше да бъде изплатена на вискателя преди спиране на производството. Тъй като по предявен от вискателя иск по чл. 422 ГПК, претенцията му срещу длъжника е била отхвърлена, то всички събрани по изпълнителното дело суми представляват вреда за длъжника. При установяване на всички елементи от фактическия състав на непозволеното увреждане извършено от ЧСИ е налице право на ищеца - длъжник в изпълнителното производство да получи обезщетение за тях, независимо че разполага с възможност да събере част от незаконно удържаните му суми, които са били приведени на вискателя, по реда на чл. 245, ал. 3 ГПК, като се снабди с обратен изпълнителен лист срещу него. Допустимо е едно лице да има на две различни основания вземане за една и съща сума срещу различни лица, като при отсъствието на изрична законова разпоредба, уреждаща поредността или връзката помежду им в съотношение на кумулативност, евентуалност или солидарност, те съществуват успоредно, като конкуриращи се, а не взаимно изключващи се. По изложените съображения, като е приел, че за разликата над 3450,36 лв. до 81060,80 лв. искът е неоснователен, въззивния съд е постановил решението си в нарушение на материалния и процесуалния закон, поради което същото следва да бъде отменено в тази му част, като на ищеца следва да се присъди допълнително сумата от 77 610,44 лв. По делото не се твърди и не се доказва посочената сума да е била възстановена в патримониума на ищеца.

14. Неизпълнението на неправилни или неясни указания на съда не влече след себе си неблагоприятни последици за ищеца, включително и не може да е основание за прекратяване на делото или за обезсилване на първоинстанционното решение.

чл. 129, ал. 3 ГПК

чл. 82 ЗЗД

чл. 260, ал. 2 ЗЗД

Решение № 50056 от 7.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4874/2021 г., III г. о., докладчик съдията Николай Иванов

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба, подадена от Български институт по стандартизация [населено място], чрез пълномощник адв. В. В. от САК, срещу решение № 740/29.06.2021 г., постановено по възз. гр. д. № 2610/2020 г. по описа на Софийски апелативен съд. С обжалваното въззивно решение е върната искова молба вх. № 82439/10.07.2013 г. по описа на Софийски градски съд, депозирана от Български институт за стандартизация против Ю. В. С. за заплащане на сумата 140 240 лева - обезщетение за причинени имуществени вреди, вследствие неизпълнение задълженията по сключения между страните Граждански договор № 02/01.03.2010 г., ведно със законната лихва, считано от датата на подаване на исквата молба в съда, обезсилено е решение от 24.11.2017 г. по гр. д. № 9610/2013 г. на Софийски градски съд, I-9 състав и е прекратено производството по в. гр. д. № 2610/2020 г. на САС, I състав.

В касационната жалба са изложени доводи за неправилност на въззивното решение, поради допуснати нарушения на материалния закон и процесуалния закон, и

необоснованост – касационни основания по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответникът Ю. В. С., оспорва жалбата.

С определение № 50723/11.10.2022 г. на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК е допуснато касационно обжалване на въззивното решение по процесуалноправния въпрос: Неизпълнението на неправилни или неясни указания на съда влече ли след себе си неблагоприятни последици за ищеца, включително може ли да бъде основание за прекратяване на делото на основание чл. 129, ал. 3 ГПК, и за обезсилване на първоинстанционното решение?.

По поставения процесуалноправен въпрос настоящият състав приема следното: Когато исковата молба не отговаря на изискванията на чл. 127, ал. 1 и чл. 128, съгласно разпоредбата на чл. 129, ал. 1 ГПК, на ищеца се съобщава да отстрани в едноседмичен срок допуснатите нередовности. При неизпълнение на указанията в срок, исковата молба се връща – чл. 129, ал. 3 ГПК. Съгласно приетото в решение № 434/13.05.2010 г. по гр. д. № 700/2009 г. на ВКС, I г. о. и решение № 280/05.07.2012 г. по гр. д. № 298/2011 г. на ВКС, I г. о., неизпълнението на неправилни или неясни указания на съда не влече след себе си неблагоприятни последици за ищеца, включително и не може да е основание за прекратяване на делото или за обезсилване на първоинстанционното решение. Тази практика на ВКС следва да бъде приложена и в настоящия случай.

Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, като разгледа доводите изложени в жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, намира следното:

С решение № 113/29.07.2020 г. по гр. д. № 2974/2019 г. на ВКС, IV г. о. е било обезсилено решение № 375/15.02.2019 г. по в. гр. д. № 1002/2018 г. на САС, с което след отмяна на решение № 7914 от 24.11.2017 г., постановено по гр. д. № 9610/2013 г. по описа на Софийския градски съд, САС е осъдил Ю. В. С. да заплати БИС на основание чл. 82, изр. първо ЗЗД, вр. чл. 260, ал. 2 ЗЗД, и чл. 86, ал. 1 ЗЗД, сумата от 140240 лева, представляваща обезщетение за причинени имуществени вреди вследствие неизпълнение на задълженията по сключения между страните граждански договор № 02/01.03.2010 г., ведно със законната лихва от датата на исковата молба. Делото е било върнато от ВКС на въззивната инстанция, за разглеждане от друг състав на САС с указания, исковата молба като нередовна да бъде оставена без движение на основание чл. 129, ал. 2 ГПК и на ищеца да се дадат указания за посочване на конкретните задължения, произтичащи от договор № 02/01.03.2010 г., които ответницата С. не е изпълнила, както и за уточняване каква е връзката между неизпълнението на тези задължения и претендираните вреди. Прието е, че в исковата молба първоначално било посочено, че задълженията на ответницата по сключения между страните договор били да управлява, координира и контролира административното и техническото изпълнение на проекта; да организира подбора на експерти и консултанти във връзка с изпълнението на проекта; да отговоря за постигане целите и резултатите на проекта. След това се сочело, че тя допуснала нарушение на процедурата за обявяване на обществената поръчка, като не е изпратила за публикуване в Официалния вестник на Европейския съюз обявлението за откриването на процедурата и информация за сключения договор. По този начин в обстоятелствената част на исковата молба били въведени неясни твърдения за неизпълнение от страна на ответницата на сключения между страните граждански договор, без да са конкретизирани самите задължения, неизпълнението на които според ищеца е станало причина за настъпване на вредата. Наред с това в писмените бележки на БИС пред първоинстанционния съд се сочело, че С., в качеството си на изпълнител по процесния граждански договор, имала вменено задължение да контролира спазването на задълженията и отговорностите на членовете на екипа, свързани с процеса на проектното изпълнение, а във въззивната жалба на ищеца пък се сочело, че нито в исковата си молба, нито в някое от последващите становища по делото, ищецът е излагал твърдения, че задълженията на С. по договора се

изразяват в публикуване на обявления за откриване на процедурата по обществени поръчки в страната и в Официалния вестник на ЕС. Прието е, че непълното и неясно излагане на фактите и липсата на конкретно посочване на нарушените според ищеца уговорки в гражданския договор от страна на ответницата, затруднява насрещната страна при реализирането на правото ѝ на защита, при недопустимо в хода на процеса "доуточняване" на фактическите твърдения.

При новото разглеждане на делото, в изпълнение на указанията дадени от въззивния съд, с разпореждане от 17.08.2020 г. /в посочения от ВКС смисъл/, с молба от 14.09.2020 г. ищецът Български институт за стандартизация /БИС/ е посочил, че ответницата Ю. В. С., в качеството си на Ръководител на проект, не е изпълнила задължението, предвидено в т. 4. 2. от граждански договор № 02/01.03.2010 г., а именно, не е управлявала и не е контролирала ефективно административното и техническото изпълнение на проекта, както и не е изпълнила възложените ѝ задължения качествено и добросъвестно. Заявено е, че непубликуването на обявлението за възлагане на обществена поръчка в Официалния вестник на ЕС било следствие именно от неизпълнението на горепосочените задължения, поети по гражданския договор от страна на ответницата. Тя не упражнила качествено и добросъвестно контрол върху процедурата по публикуване на обществената поръчка. Непубликуването на обществената поръчка от своя страна представлявало нарушение на изискванията на Регламент (ЕО) № 1177/2009 г. на Комисията от 30.11.2009 г., с което бил нарушен принципът за публичност и прозрачност при възлагане на обществените поръчки. Заради нарушението, прието от министерство на икономиката за изключително тежко и съществено, на БИС била наложена финансова корекция в размер на 25% от стойността на договора за обществена поръчка. Изброени са задълженията на ответницата произтичащи от т. 4. 2. от гражданския договор, като е посочено, че С. е имала задължението да контролира спазването на задълженията и отговорностите на членовете на екипа, свързани с процеса на проектно изпълнение. Ищецът е посочил, че ако ответницата бе изпълнила посоченото по-горе задължение, предвидено в т. 4. 2. от гражданския договор, обявлението за откриване на обществена поръчка е щяло да бъде публикувано и нямало да бъде наложена финансова корекция. Тази финансова корекция била имуществена вреда за БИС. Твърди, че е налице причинна връзка между неизпълнението на задълженията на ответницата по сключения с нея граждански договор, описани в молбата и имуществените вреди претърпени от ищеца, изразяващи се в наложената му финансова корекция. Гражданският договор с ответницата бил сключен на 01.03.2010 г., в изпълнение на договора между МИЕТ и БИС, поради което ответницата могла да предвиди какви вреди ще настъпят за БИС при неизпълнение на договора с МИЕТ и на съответните подзаконови нормативни актове, в това число от неспазване на изискването за публикуване на обявената обществена поръчка в Официалния вестник на ЕС.

С разпореждане от 23.12.2020 г. съдът отново е указал на ищеца, че следва да конкретизира уточнението на исковата молба, направено с молба от 14.09.2020 г., като точно и ясно посочи какви конкретни действия е дължала С. във връзка с общото ѝ задължение за управление и контрол на проекта по отношение изпращането за обявяване в Официалния вестник на ЕС на съобщение за процесната обществена поръчка и спрямо кое/кои лица е дължала управление и контрол, чрез тези конкретни действия.

С молба от 18.01.2021 г. Български институт по стандартизация е посочил, че действията, които е дължала ответницата във връзка с изпращането за обявяване в Официалния вестник на ЕС са изброени в т. 4. 2. от гражданския ѝ договор с дружеството и като ръководител на проекта тя носи отговорност за наложената финансова санкция в размер на 25% от стойността на договора за обществена поръчка. Посочено е още, че С. дължала управление и контрол по отношение на екип, който тя е избрала да ръководи, като списъкът на конкретните лица се съдържа в приетите и представени по делото

писмени доказателства. В проведеното от въззивния съд на 20.05.2021 г. открито съдебно заседание процесуалният представител на Български институт по стандартизация е заявил, че многократно са правили по делото уточнения, че конкретните задължения на ответницата са посочени в чл. 4. 2. от нейния граждански договор, тъй като същата е дължала контрол по отношение на екипа, който е назначила, т. е., тя не е изпълнила задължението, уговорено в чл. 4. 2. да упражнява контрол върху наетия от нея екип. Посочил е, че във връзка с изпращането на обявлението в Официалния вестник на ЕС, С. не изпълнила задължението си да контролира наетия от нея екип. Тя не е проконтролирала лицето, което е трябвало да изпрати обявлението в Официалния вестник на ЕС. По тази причина според ищеца била наложена финансова корекция в размер на 25% на Български институт по стандартизация.

За да обезсили като процесуално недопустимо/постановено въз основа на нередовна искова молба/ решение от 24.11.2017 г. по гр. д. № 9610/2013 г. на Софийски градски съд и да прекрати производството по делото, въззивният съд е приел, че ищецът, въпреки дадените му изрични указания, не е отстранил нередовностите на исковата молба, във връзка с които ВКС върнал делото за ново разглеждане на въззивния съд. Приел е, че въпреки направените от Български институт по стандартизация [населено място] уточнения е налице непълнота и неяснота относно това, какви свои конкретни задължения във връзка с изпращането на обявление до Официалния вестник на ЕС не е изпълнила ответницата С., в причинна връзка с които е настъпила вреда за ищеца. Прието е, че общата препратка към задълженията по чл. 4. 2. от договора и посочване на нейно задължение да управлява и контролира проекта, чрез управление и контрол на екип, не съдържа конкретни твърдения за неизпълнение на конкретни задължения, които ответницата имала във връзка с договора между страните, и които не е изпълнила така, че да осигури обявяване на процесната обществена поръчка в Официалния вестник на ЕС.

Предвид дадения отговор на поставения процесуален въпрос, настоящата инстанция намира, че този извод на въззивния съд е неправилен. Това е така, тъй като с молбата от 14.09.2020 г. ищецът е изпълнил указанията на съда, дадени с разпореждане от 17.08.2020 г., а именно да уточни обстоятелствата, на които се основава претенцията му, като е посочил кои според него са конкретните задължения, произтичащи от договор № 02/01.03.2010 г., които ответницата С. не е изпълнила, и е уточнил каква е връзката между тях и претендираните вреди. Съдът е следвало да прецени, че с молбата от 14.09.2020 г. е преодоляно непълното и неясно излагане на фактите от страна на ищеца. Указанието на съда от 23.12.2020 г. е било неправилно. Тъй като обстоятелствената част на исковата молба е била достатъчно конкретизирана с подадената от ищеца молба, и не е имало основание въззивният съд да я оставя отново без движение и съответно след изтичане на дадения от него срок, да прекратява делото и да обезсилва решението на първоинстанционния съд.

Като е прекратил производството по делото поради неизпълнение на едно неправилно указание за отстраняване недостатъците на исковата молба, въззивният съд е постановил незаконосъобразно решение, което следва да бъде отменено и делото да се върне за ново разглеждане от друг тричленен състав. В случая ВКС не може да постанови решение по съществува на правния спор, тъй като липсва такова решение на въззивната инстанция.

15. По правило преклузиите, уредени в действащия ГПК, имат само вътрешнопроцесуално значение и се свеждат до погасяване на правото на страната, която не е упражнила в определения в закона срок едно свое процесуално право, да извърши пропуснатото процесуално действие в същия процес. Затова пропускът на страната да направи в съответния срок възражение, основано на фактически твърдения, пораждащи права, не препятства възможността тези права да бъдат упражнени в друго производство. Възраженията обаче, които имат отношение към

предявеното за защита спорно право, страната е длъжна да изчерпи във висиящия процес, в противен случай те се преклудират не от пропускането на срока, а от силата на пресъдено нещо на влязлото в сила решение. Ако с влязъл в сила съдебен акт спорното право е признато за съществуващо, неговото съществуване не може да се оспорва в нов процес въз основа на факти, възникнали преди приключване на устните състезания пред инстанцията по същество /арг. чл. 299, ал. 1 ГПК/.

чл. 299, ал. 1 ГПК

чл. 79, ал. 1

чл. 365 ЗЗД

Решение № 50070 от 4.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2256/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Яна Вълдобрева

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 50913 от 13.12.2022 г., постановено по настоящото дело на IV ГО на ВКС, по касационната жалба на Д. А. П., чрез пълномощника адв. Н. Ц., е допуснато касационно обжалване на решение № 176 от 01.02.2022 г. по в. гр. дело № 9673/2021 г. на СГС, ГО, II Е състав, в частта, с която след частична отмяна на решение № 20102462 от 22.04.2021 г. по гр. д. № 33845/2020 г. на СРС, II ГО, 177 състав, Д. П. е осъдена, на основание чл. 79, ал. 1, във вр. с чл. 365 ЗЗД, да плати на "Итал-Текс" ЕООД сумата 70 068, 91 лева, дължима съгласно т. 1. 5 от спогодба от 19.10.2018 г., сключена между ищеца "Итал-Текс" ЕООД и ответницата П., ведно със законната лихва, считано от 12.11.2019 г., до окончателното плащане.

Решението на въззивния съд в обжалваната част е допуснато до касационно обжалване по процесуалноправния въпрос, уточнен от състава на ВКС, в изпълнение на правомощията му съгласно ТР № 1/2009 г. на ОСГТК, въз основа на доводите в изложението за допускане на касационно обжалване и с оглед конкретния правен спор за преклузията на възраженията на ответника в исково производство при предявен против него иск за реално изпълнение на договор, които възражения са във връзка с релевантни за същото правоотношение факти.

По правило преклузиите, уредени в действащия ГПК, имат само вътрешнопроцесуално значение и се свеждат до погасяване на правото на страната, която не е упражнила в определения в закона срок едно свое процесуално право, да извърши пропуснатото процесуално действие в същия процес. Затова пропускът на страната да направи в съответния срок възражение, основано на фактически твърдения, пораждащи права, не препятства възможността тези права да бъдат упражнени в друго производство. Възраженията обаче, които имат отношение към предявеното за защита спорно право, страната е длъжна да изчерпи във висиящия процес, в противен случай те се преклудират не от пропускането на срока, а от силата на пресъдено нещо на влязлото в сила решение. Ако с влязъл в сила съдебен акт спорното право е признато за съществуващо, неговото съществуване не може да се оспорва в нов процес въз основа на факти, възникнали преди приключване на устните състезания пред инстанцията по същество /арг. чл. 299, ал. 1 ГПК/. Именно поради това в Тълкувателно решение № 3/22.04.2019 г. по тълк. д. № 3/2016 г. на ОСГТК, ВКС, се прие, че силата на пресъдено нещо на решението, постановено по иска за защита на субективно право, препятства последващото твърдение на ищеца, че вземането му е по-голямо, възражението на ответника, че то е по-малко, както и последващите твърдения и възражения на ответника, че вземането се дължи на друго основание, съответно друго материално правоотношение. Забраната за оспорване се отнася до всеки елемент на установеното или отречено от съда спорно право – не само до неговия размер, но и до основанията и правната му квалификация. Същият извод следва и

от задължителното тълкуване, обективизирано в Тълкувателно решение № 7/31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК, ВКС, т. 5. В него се прие, че основанието на чл. 303, ал. 1, т. 4 ГПК ще е налице, когато разрешаването на спора по единия иск – обусловената претенция имплицитно съдържа в себе си произнасянето по другия иск – обуславящата претенция и разрешенията по обуславящия спор си противоречат. Това положение е нетърпимо и налага отмяна на едното от влезлите в сила решения, а по аргумент за по-силното основание когато едното от решенията не е влязло в сила, то съдът, постановяващ следващото, е длъжен да съобрази преклудиращата сила на пресъдено нещо на предходното. Такъв извод следва да се направи и въз основа на задължителното тълкуване, дадено с Тълкувателно решение № 5/14.11.2012 г. по тълк. д. № 5/2012 г. на ОСГТК, ВКС, с което се прие, че е недопустим иск за установяване на неистинност на документ по чл. 124, ал. 4, изр. 1 ГПК, ако ищецът извежда правния си интерес от възможността да се позове на влязлото в сила решение по установителния иск в производството по висящ исков процес, в който документът е бил представен, но ищецът е пропуснал срока за оспорването му по чл. 193, ал. 1 ГПК. В мотивите на решението е посочено, че пропускането на срока по чл. 193, ал. 1 ГПК лишава страната от правото да оспори истинността на документа и възможността за оспорване истинността на документа в това производство се преклудира, но се преклудира и възможността въобще впоследствие да се предяви иск за неистинност на същия документ, освен ако той няма значение за някакви други правоотношения между страните. Тълкуването е дадено и с оглед концентрационното начало, залегнало в основата на действащия ГПК, което цели обезпечаване на разглеждането на делото в разумен срок и стимулиране страните да спазват процесуална дисциплина. Затова в отговор на поставения въпрос съдът приема, че преклудията на възраженията на ответника в исково производство при предявен против него иск за реално изпълнение на договор, които се основават на фактически твърдения за неизпълнение на този договор, има за последица невъзможност тези твърдения да бъдат заявени в последващ процес, иницииран от ответника за реализиране на отговорността за същото неизпълнение. Силата на пресъдено нещо задължава съда по последващия процес да приеме, че призната за изправна по договора страна в приключилия с влязло в сила решение процес е изправна и в последващия процес. Следва да бъде уточнено, че както предявяването на насрещния иск, така и навеждането на възражението за неизпълнение на договор представляват възможност, но не и задължение за страната. Затова неупражняването им не води до недопустимост на предявен от нея иск за вземането ѝ. В този смисъл решение № 240/22.05.2019 г. по гр. д. № 406/2018 г. на IV ГО на ВКС.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, след преценка на данните по делото и на заявените касационни основания, в съответствие с правомощията по чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

За да постанови обжалваното решение, СГС е извършил самостоятелен анализ и преценка на събраните в първоинстанционното производство доказателства и е приел, че ищецът-работодател "Итал Текс" ЕООД претендира процесната сума на договорно основание-т. 1. 5 от спогодба, сключена между страните на 19.10.2018 г., като неизпълнението от страна на ответницата се изразява от една страна в иницииране на съдебен процес срещу работодателя, водещо до отпадане на правния му интерес от договора за спогодба и до неговото прекратяване, а от друга-в невръщане на получените суми-задължение за връщането на които ответницата има съгласно т. 1. 5 от спогодбата и при условията, посочени в този текст.

От фактическа страна е прието, че между страните е съществувало трудово правоотношение, прекратено със заповед от 17.10.2018 г. на основание чл. 328, ал. 1, т. 2 КТ. На 19.10.2018 г. страните са подписали спогодба, според т. 1. 1 от която дружеството е поело задължение да плати на ответницата общо сумата 42 290 евро, като след изплащането ѝ страните са се съгласили, че всички отношения между тях са окончателно

уредени (чл. 1. 2). Съгласно чл. 1. 3, ответницата се е отказала от претенции срещу дружеството, включително да оспорва законността на заповедта за прекратяване, да претендира възстановяване на работа и обезщетение по чл. 225, ал. 1 КТ. В чл. 1. 4 отново е обективизиран неотменим и безусловен отказ на ответницата и опрощаване от нея относно всякакви други претенции спрямо работодателя, произтичащи или свързани с трудовото правоотношение. Според т. 1. 5 в случай на предприемане на каквито и да било действия по оспорване, включително по съдебен ред, на който и да е аспект от отношенията между страните, съществували до датата на спогодбата и уредени по окончателен начин, съгласно т. 1, платените от работодателя суми по т. 1. 1 са недължими и няма да бъдат заплатени или ако са заплатени-ще подлежат на незабавно възстановяване от служителя, ведно с всички лихви и разноски по тях. Установено е по делото, че дружеството е платило на ответницата 70 068, 91 лева, представляваща част от сумата, уговорена в спогодбата.

По повод процесната спогодба, на 12.02.2019 г. П. е предявила против "Итал-Текс" ЕООД иск по чл. 79, ал. 1, във вр. с чл. 365, ал. 1 ЗЗД за плащане на сумата 5 871, 94 лева, дължима на основание спогодбата от 19.10.2018 г. С решение № 234581 от 04.10.2019 г. на СРС, II ГО, 170 състав по гр. дело № 8676/2019 г., дружеството е осъдено да плати посочената сума. С решение от 03.08.2021 г. по гр. дело № 16763/2019 г. на СГС, II-В въззивен състав, образувано по въззивна жалба на "Итал-Текс" ЕООД, влязло в сила на 21.09.2021 г., решението на СРС е потвърдено.

Междувременно докато е било висящо производството по гр. дело № 8676/2019 г., ответницата е предявила против "Итал-Текс" ЕООД и "Тедди" АД иск за установяване и деклариране на симулативност на трудовите правоотношения между нея и "Итал-Текс" ЕООД и "Розенруист" ООД, както и за установяване и деклариране наличието на трудовото правоотношение за периода от 02.01.2000 г. до 22.01.2019 г. между П. и "Тедди" АД, регистрирано в Италия - едноличен собственик на капитала на "Итал-Текс" ЕООД. По този иск на П. в Редовния съд в Римини - Италия е било образувано дело № 521/2019 г., като с решение № 24/2020 г., обявено на 13.02.2020 г. искът /жалбата на П. е приет за недопустим. Данните по делото сочат, че "Итал Текс" ЕООД е било уведомено за образуването в Италия производство с определение от 13.09.2019 г. по гр. дело № 52064/2017 г. по реда на чл. 7 от Регламент (ЕО) № 1393/2003 г. за връчване на съдебни книжа, тоест след датата на провеждане на устните състезания по гр. дело № 8676/2019 г. на СРС, II ГО, 170 състав и преди подаване на въззивната жалба срещу постановеното в това производство първоинстанционно решение № 234581 от 04.10.2019 г.

При така установените факти, въззивният съд е приел от правна страна, че е сезиран с допустим иск. Преценил е за неоснователно възражението на П. за недопустимост на иска (тъй като следвало да се заведе като насрещен във воденото пред СРС гр. д. № 8676/2019 г. по иска по чл. 79, ал. 1 ЗЗД на П. срещу "Итал -Текс" ЕООД и сега срокът за това е пропуснат). Според състава на СГС преклузиите по чл. 133 ГПК имат вътрешнопроцесуален ефект, като неупражняването на материални права, които ответникът има срещу ищеца, като средство за защита срещу предявения иск, не води до тяхното погасяване и е допустимо същите да бъдат предявени в последващ процес между страните.

Въззивният съд е приел, позовавайки се на съдебна практика на ВКС (решение № 60156/14.07.2021 г. по гр. дело № 3156/2020 г. на III ГО), за допустимо сключването на договор за спогодба по смисъла на чл. 365 ЗЗД между работодателя и служителя след прекратяване на трудовото правоотношение, с цел да бъдат уредени по окончателен начин всички отношения между страните по повод трудовото правоотношение. Посочил е, че тъй като спогодбата е сключена след прекратяване на ТПО не е налице предварителен отказ от права; не е налице и "отказ" от права, тъй като спогодбата по дефиниция предполага страните да си направят взаимни отстъпки, с цел да прекратят един

съществуващ спор или да избегнат един възможен спор – чл. 365, ал. 1 ЗЗД. В обобщение съдът е приел, че процесният договор за спогодба не е нищожен поради противоречие с чл. 8, ал. 4 КТ и същият обвързва страните; по силата на този договор ответницата е поела задължение за негативна престация – бездействие, като уговарянето му не противоречи на закона и добрите нрави, предвид факта, че същото е поето срещу насрещно задължение на работодателя да плати определени суми, без необходимост да се установява тяхната дължимост на друго основание, като в тази връзка не се установява и нееквивалентност на престациите, която да доведе до нищожност на договора. Според съда предявяването на иск от ответницата за установяване симулативност на трудовото правоотношение, без значение от постигнатия резултат, представлява нарушение на поетите по спогодбата задължения да не оспорва нито един аспект на взаимоотношенията между страните (т. 1. 5). Предвид доказването на извършени плащания от ищеца към ответницата в общ размер 70 068, 91 лева, въззивният съд е приел, че на основание т. 1. 5 от процесната спогодба платената от дружеството сума подлежи на връщане. По повод направеното от ответницата възражение за неизпълнен договор от страна на "Итал-Текс" ЕООД, въззивният съд е посочил, че дори ищцовото дружество да е неизправна страна по договора за спогодба, с оглед неплащане на сумата, предмет на гр. д. № 16763/2019 г. на СГС, тази сума не е предмет на настоящето дело, била е предмет на друг съдебен процес между страните, ответницата е получила защита във връзка с така заявеното неизпълнение от страна на ищеца, поради което възражението, целящо отхвърляне на иска, е неоснователно.

С оглед отговора на въпроса, обусловил допускането на касационно обжалване, законосъобразно въззивният съд е приел, че предявеният от "Итал Текс" ЕООД иск против П. е допустим. Данните по делото сочат, че към датата на подаване на отговора на исковата молба по предходното исково производство, "Итал Текс" ЕООД не е било уведомено за предприетото от П. оспорване на ТПО пред италианския съд. Фактът на неизпълнение на задължението на П. е станал известен на дружеството след датата на устните състезания в първоинстанционното производство по гр. дело № 8676/2019 г., поради което дружеството-ответник в този спор, не е могло да направи възражения в тази връзка в срока за отговор на исковата молба, нито да предяви насрещен или инцидентен иск в законоустановения срок. Във въззивното производство по това дело, "Итал Текс" ЕООД е могло да релевира възражение, основаващо се на факта на неизпълнение на процесната спогодба от страна на П. за да отблъсне претенцията й. В случая, доколкото от факта на неизпълнение дружеството черпи свои самостоятелни материални права, е допустимо да ги предяви в самостоятелно исково производство, претендирайки вземане срещу П. във връзка с чл. 1. 5 от договора за спогодба, каквото е и сторило към момента на подаване на въззивна жалба срещу решението на СРС, постановено по гр. дело № 8678/2019 г. Неправилно обаче въззивният съд е приел, че доводът на дружеството за неизпълнен договор от страна на П. не е преклудирен. С оглед отговора на процесуалноправния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, този довод е преклудирен, макар не от пропускането на възможността да се направи в производството по предходното дело, а от силата на пресъдено нещо на решението по това дело. Това решение установява в отношенията между страните, че Д. П. е изправната страна по договора и този въпрос не може да бъде пререшаван.

Върховният касационен съд, състав на IV ГО намира, че незаконосъобразно и в противоречие с материалния закон, въззивният съд е уважил частично предявения иск, приемайки, че клаузата на чл. 1. 5 от спогодбата е действителна и обвързва страните.

Несъмнено установено е по делото сключването на споразумение на 19.10.2018 г., с което работодателят-ищец се е задължил да плати на ответницата парични суми, включващи дължими възнаграждения, бонуси, обезщетения, подлежащи на възстановяване суми или други такива, свързани с прекратеното трудово правоотношение,

както и че дружеството е платило част от сумите, посочени в спогодбата и в уговорените в нея срокове. С подписване на споразумението и срещу плащането на сумите по спогодбата ответницата се е отказала от парични претенции спрямо дружеството работодател, както и от правото си да оспорва законността на заповедта за прекратяване на ТПО, да претендира възстановяване на работа и обезщетение по чл. 225, ал. 1 КТ; неотменимо и безусловно се е отказала и опростила всякакви други претенции спрямо работодателя, произтичащи или свързани с трудовото правоотношение (чл. 1. 3 и чл. 1. 4 от спогодбата). Клаузата на чл. 1. 5 от спогодбата е със санкционен характер. Според съдържанието ѝ предприемането от страна на П. на каквито и да било действия по оспорване, включително и по съдебен ред, на който и да е аспект от отношенията между страните, съществували до датата на спогодбата и уредени по окончателен начин, съгласно т. 1, платените от работодателя суми по т. 1. 1 са недължими и няма да бъдат платени или ако са заплатени-ще подлежат на незабавно възстановяване от служителя, ведно с всички лихви и разноски по тях.

Процесното споразумение от 19.10.2018 г. от гледна точка на гражданското право несъмнено включва фактическия състав и правните последици на извънсъдебната спогодба по чл. 365 ЗЗД. Спогодбата по дефиниция е двустранен възмезден договор, с който страните прекратяват съществуващ спор или избягват един възможен спор, като си правят взаимни отстъпки. Отстъпката е частичен отказ от първоначалното правно твърдение на страната и тя е средство, а не цел на спогодбата. Целта е да се внесе определеност и яснота в отношенията между страните. За да се постигне тази цел спорещите са готови да пожертвуват действителното правно положение, като се съгласят да считат помежду си, че то е било и е такова, каквото го прогласява спогодбата. Затова тя включва в себе си воля за частичен отказ от съществуващо право, респективно за частично поемане на несъществуващо задължение- чл. 365, ал. 2 ЗЗД.

Споразумението от 19.10.2018 г. е погасило възможността на ответницата да предявява допълнителни парични претенции във връзка с прекратеното трудово правоотношение, без да е ограничена възможността ѝ да търси от дружеството - работодател изпълнение на споразумението. Същественото в уговорката на страните в чл. 1. 5 от процесната спогодба е, че същата макар и направена след прекратяване на ТПО, касае процесуални права, които още не са упражнени от работника, затова предварителен отказ от тях е недействителен. Правото да се оспорва съществуването/действителността на ТПО, както и правото да се оспорва прекратяването на ТПО са трудови права- чл. 357 КТ, които могат да бъдат упражнение единствено пред съд (извън случаите на чл. 74, ал. 2, предл. 2 КТ). Отказът от процесуално право, каквото в случая е правото на работника да оспори съществуването/действителността на ТПО или неговото прекратяване може да се осъществи единствено във висящ съдебен процес с адресат - съда. Не съществува колебание в практиката на ВКС, че предварителен отказ от субективни права е недействителен, доколкото е недопустим предварителен отказ от право на иск, тъй като по смисъла на чл. 233 ГПК отказът от иск е действие на разпореждане с правото при вече висящ процес, но не и преди това. Отказът от право на иск не поражда действие, ако е извършен преди и извън съдебния процес.

Съдебното решение, на което се позовава въззивният съд, както и цитираното в него решение № 578/19.10.2010 г. по гр. дело № 603/2009 г. на III ГО касаят извънсъдебни споразумения, сключени между работник и работодател за уреждане на имуществената отговорност, както на работодателя по чл. 200 КТ така и на работника по чл. 203 и сл. КТ. Действително, според тези решения законът не изключва споразуменията между работодател и служител по отношение на възникнали парични вземания, дори ги поощрява и установената съдебна практика зачита същите като валидна договореност. Поетите с тези споразумения задължения, както на работодателя в хипотезата на чл. 200 КТ, така и на работника в хипотезата на чл. 203, ал. 2 КТ са до размера, необходим за

обезщетяването на всички вредни последици в рамките на имуществената отговорност при непозволено увреждане. Страните могат да постигнат обвързваща уговорка по отношение на размера на обезщетенията и вида им, като за всеки конкретен случай подлежи на изясняване кои вреди са в обема на уговореното обезщетение. Очевидно клаузата на чл. 1. 5 от процесната спогодба не може да бъде отнесена към обсъжданите в цитираните решения споразумения. Разпоредбите, касаещи правото на работника или служителя да оспори по съдебен ред съществуването на трудовото правоотношение или неговото прекратяване са уредени с императивни правни норми. Страните по трудовото правоотношение не могат да ги дерогират с каквито и да е споразумения помежду си, а работодателят няма право да налага забрана на служителите си, след прекратяване на трудовото правоотношение да не оспорват пред съд съществуването или прекратяването на трудовото правоотношение. Предвид това, санкционната клауза на чл. 1. 5 от спогодбата, забраняваща на бившия служител да упражни свои процесуални права-да оспори съществуването или прекратяването на трудовото правоотношение, представлява предварителен отказ от права и е нищожна поради противоречие с чл. 8, ал. 4 КТ, поради което и не обвързва валидно страните, като нищожността на отделна клауза от процесната спогодба не води до нищожност на целия договор по аргумент на чл. 26, ал. 4 ЗЗД.

Искът на "Итал-Текс" ООД за присъждане/ връщане на платените по процесната спогодба суми, на основание чл. 1. 5 от нея, е неоснователен и като такъв следва да бъде отхвърлен.

16. При приключила първа фаза на производството с влязло в сила решение по допускане на делбата, съгласно чл. 344 ГПК, отказ от иска за делба е недопустим, тъй като всеки от съделителите има правото да иска прекратяване на съсобствеността върху общата вещ, признато му от закона – чл. 34 ЗС, чл. 69 ЗН. В тази хипотеза е недопустимо и оттеглянето на иска за делба, тъй като повторното му предявяване ще бъде недопустимо при наличието на влязло в сила решение по допускане на делбата. Същата следва да продължи по образуваното делбено производство, по което е постановено влязлото в сила решение по допускане на делбата, с което е приключила неговата първа фаза, но не е реализирано правото на съделителите на прекратяване на съсобствеността с извършване на делбата, предмет на втората фаза на това производство.

С оглед тази особеност на делбеното производство във втората му фаза, заявената обща воля на страните за прекратяването му поради оттегляне на иска за делба не обосновава прекратяване на делбеното производство.

Определението за прекратяване на производството поради оттегляне на иска за делба, макар и влязло в сила като необжалвано, не поражда сила на пресъдено нещо като правна последица на волеизявлението на страните, поради което и възобновеното производство по молба на един от съделителите възстановява висиящността на делбата във фазата по извършването ѝ, респ. произнасянето със съдебен акт с предмет предвидените в закона способи за това.

чл. 274, ал. 1, т. 1 ГПК

чл. 344 ГПК

чл. 34 ЗС

чл. 69 ЗН

Решение № 50103 от 20.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4560/2021 г., II г. о., докладчик председателят Снежанка Николова

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

С постановеното по реда на чл. 288 ГПК определение № 243 от 6.06.2022 г. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение № 896 от 14.05.2021 год. по в. гр. д. № 2079/2020 г. на ОС – Варна при наличие на основанията по чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК - очевидна неправилност, с оглед проверка на извода за недопустимост на произнасянето по извършване на делбата след прекратяване на производството във втората фаза поради оттегляне на иска в контекста на особеностите на делбеното исково производство.

Касаторката Т. В. Ж., чрез пълномощника ѝ адв. Г. Г., поддържа становище за неправилност на въззивното решение поради наличие на основанията по чл. 281, т. 3 ГПК. Счита, че съдът неправилно е приложил разпоредбите на чл. 119, ал. 1 ГПК (отм.), респ. чл. 274, ал. 1, т. 1 ГПК и чл. 34 ЗС, както и същото е необосновано. Искането е за отмяна на въззивното решение и вместо това бъде постановено друго, с което да се впише в диспозитива по извършване на делбата и приобретателя по разпоредителната сделка И. Д. М., да се извърши исканата поправка на очевидна фактическа грешка и се присъдят направените от касаторката разноски за въззивната и касационната инстанция.

Ответникът по касация Д. И. М., чрез адв. Т., в представения писмен отговор и в откритото съдебно заседание оспорва касационната жалба с искане въззивното решение да се остави в сила. Претендира присъждане на разноски.

Настоящият състав на ВКС, Второ отделение на Гражданската колегия, след преценка на изложените с касационната жалба основания за отмяна, и като взе предвид становищата на страните и съгласно правомощията си по чл. 290 и чл. 293 ГПК, намира следното:

С обжалваното въззивно решение са обезсилени първоинстанционните решения № 1 от 20.01.2020 г. и допълнителното с № 2 от 18.05.2020 г., и двете по гр. д. № 896/2002 г. на Варненския районен съд. С първото е постановено да бъде изнесен на публична продажба съсобствения между страните апартамент в [населено място] при посочената пазарна стойност в размер на 146 000 лв., като получената при продажбата сума се разпредели между съделителите съобразно техните квоти, на основание чл. 348 ГПК. С допълнителното решение същият съд е оставил без уважение молбата на настоящата касаторка за допълване на горното решение с отбелязване, че съделителят Д. М. участва като процесуален субституент на И. М., с оглед разпоредените между тях притежавани от първия идеални части в процесния имот, както и молба за поправка на допуснатата очевидна фактическа грешка в посочения съсед на избеното помещение на делбения имот.

Позовавайки се на служебното си задължение по чл. 269 ГПК за проверка на валидността и допустимостта на обжалваното пред него решение, въззивният съд приел, че постановените след прекратяване на производството решения на първоинстанционния съд са недопустими и като такива ги е обезсилит. Изводът е обоснован с направеното оттегляне на иска за делба от двамата съделители и изразеното им съгласие за прекратяване на делото, определението за което, постановено на 7.05.2008 г. по гр. д. № 896/2002 г. на Варненския районен съд не е обжалвано. С влизането му в сила е преустановена възможността делбеният съд да осъществява процесуални действия по движението на делото във връзка със спорното материално право. Въззивният съд се е позовал на последователната съдебна практика, съгласно която прекратяване на делото при наличие на влязло в сила решение по допускане на делбата е недопустимо, на основание оттегляне на иска или при липса на искане за възобновяване на делото, спряно по общо съгласие на страните, защото правото на съделителите да се делят остава нереализирано. Съдът е посочил, че определението по чл. 274, ал. 1, т. 1 ГПК е формален акт, обусловен от общата воля на страните да бъде преустановено разглеждането на делото. Подлежи на обжалване пред въззивната инстанция, която е компетентна да преценява допустимостта и законосъобразността му. Такова правомощие първоинстанционният съд няма. Нито страните, нито съдът, имат право да го игнорират с

оглед продължаване на съдопроизводствените действия, поради което и възобновяването на производството, както и постановяването на съдебен акт е процесуално недопустимо.

Касационното обжалване на въззивното решение е допуснато в приложното поле на чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК за проверка на направения извод. Настоящият състав счита, че е налице противоречие в мотивите на въззивното решение, изразяващо се в позоваване на съдебната практика относно недопустимост на прекратяване на делбеното производство при наличие на влязло в сила решение по допускане на делбата на основание оттегляне на иска, и съображението, поради което е прието от въззивния съд, че възобновяването на производството след направеното оттегляне и постановяването на съдебен акт са недопустими процесуални действия на първоинстанционния съд, поради което и е обезсилено постановеното от него решение по извършване на делбата, както и допълнителното такова. Като процесуална пречка за постановяване на допустимо решение по извършване на делбата е прието наличието на определение по чл. 274, ал. 1, т. 1 ГПК за прекратяване на производството по общата воля на страните, постановено в съдебното заседание на 7.05.2008 г. пред първоинстанционния съд, въз основа на представени писмени доказателства за разпоредителни действия с делбените имоти и споразумение между съделителите.

Настоящият състав на касационната инстанция намира извода на въззивния съд за неправилен поради следните съображения:

Делбеното производство е особено исково производство, подчинено на целта да се прекрати съсобствеността между съделителите върху общата вещ, респ. имот, по предвидените в закона ред, процедура и способи. При приключила първа фаза на производството с влязло в сила решение по допускане на делбата, съгласно чл. 344 ГПК, отказ от иска за делба е недопустим, тъй като всеки от съделителите има правото да иска прекратяване на съсобствеността върху общата вещ, признато му от закона – чл. 34 ЗС, чл. 69 ЗН. В тази хипотеза е недопустимо и оттеглянето на иска за делба, тъй като повторното му предявяване ще бъде недопустимо при наличието на влязло в сила решение по допускане на делбата. Същата следва да продължи по образуваното делбено производство, по което е постановено влязлото в сила решение по допускане на делбата, с което е приключила неговата първа фаза, но не е реализирано правото на съделителите на прекратяване на съсобствеността с извършване на делбата, предмет на втората фаза на това производство.

С оглед тази особеност на делбеното производство във втората му фаза, заявената обща воля на страните за прекратяването му поради оттегляне на иска за делба не обосновава прекратяване на делбеното производство. Постановеното определение на първоинстанционния съд от 7.05.2008 г., макар и влязло в сила поради необжалването му от страните, не погасява правото им да получат търсената с иска защита. Както е посочено в ТР № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС, т. 6 по повод приложението на отмяната като извънреден способ за съдебен контрол, преграждащите определения, включващи и определенията за прекратяване на производството, с изключение тези за прекратяване поради отказ от иска, не се включват в предмета на влезли в сила съдебни актове, които подлежат на отмяна по реда на Глава 24 ГПК. Посочено е, че същите се характеризират със стабилитет на правните последици, а именно неоттегляемост по смисъла на чл. 253 ГПК - актовете след влизането им в сила не могат да бъдат изменяни или отменяни от съда, който ги е постановил, вследствие изменение на обстоятелствата, грешка или пропуск. По прекратителните определения, след влизането им в сила, спорът за процесуалната недопустимост на съдебното производство не може да бъде пререшаван. Разяснено е още, че прекратителните определения, с изключение на тези по чл. 233 ГПК, имат и друг процесуалноправен резултат, който ги отличава от решенията като вид съдебни постановления. С влизането им в сила не се погасява правото на ищеца да получи търсената с иска защита. При прекратителните определения последният отново може да

заяви с иск същото спорното право, поради която особеност същите нямат за правна последица непререшаемост на спора, за разлика от определенията за прекратяване на производството поради отказ от иска - арт. от чл. 233, изр. 2 ГПК.

Поради тези съображения, изводът на въззивния съд за наличието на процесуална пречка за продължаване на производството по извършване на делбата, обосноваваща недопустимост на постановените съдебни решения, е неправилен. Определението за прекратяване на производството поради оттегляне на иска за делба, макар и влязло в сила като необжалвано, не поражда сила на пресъдено нещо като правна последица на волеизявлението на страните, поради което и възобновеното производство по молба на един от съделителите възстановява висиящността на делбата във фазата по извършването ѝ, респ. произнасянето със съдебен акт с предмет предвидените в закона способности за това.

С оглед на тези съображения въззивното решение е неправилно и следва да се отмени и тъй като се налага извършване на съдопроизводствени действия по произнасяне по същество на спора, предмет на въззивното обжалване, делото следва да се върне за ново разглеждане от друг състав, на основание чл. 293, ал. 3 ГПК.

17. Когато ищецът по иск за собственост по чл. 108 ЗС (макар и по повод оспорване възможността ответникът да придобие вещта по давност), е въвел с исковата молба в предмета на делото твърдение, че ответникът е само наемател на собствената на ищеца вещ, което наемно правоотношение не е прекратено, то съдът, ако приеме за установено ищеца да е собственик на вещта и установи наличието и на твърдяното наемно правоотношение между ищеца и ответника, което не е прекратено към приключване на устните прения (чл. 235, ал. 3 ГПК), е длъжен да отхвърли второто искане за защита - за предаване на владението на имота, дори и ответникът с отговора на исковата молба да не е направил такова възражение за основание да държи вещта по облигационен /наемен/ договор. Съответно в такава хипотеза и въззивният съд има задължението да съобрази съществуването на наемно правотношение между страните, ако приеме същото за установено по делото, и да отхвърли искането за предаване владението на вещта, когато с въззивната жалба на ответника е направено оплакване за порочност на първоинстанционното решение по искането за предаване на владението и са въведени с въззивната жалба правни доводи по неоснователността на това искане за предаване на вещта, въз основа на вече въведено от ищеца с исковата молба твърдение за съществуване на наемно правоотношение между страните.

чл. 108 ЗС

Решение № 50126 от 19.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 883/2022 г., II г. о., докладчик съдията Соня Найденова

Производството е по чл. 290 - чл. 293 ГПК.

Касационното производство е образувано по касационна жалба от ответника в производството "Еко клима 11" ЕООД, чрез пълномощник адв. И. Т., срещу въззивното решение № 111 от 12.11.2021 г., постановено по в. гр. д. № 346/2021 г. на Апелативен съд-Бургас. В касационната жалба се твърди, че въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост, с искане същото да бъде отменено и вместо това искът да бъде отхвърлен, евентуално да бъде отменено решението и делото върнато на въззивния съд за ново разглеждане. Претендира разноси за производство.

Ответната страна по касационната жалба - ищци в производството - К. Х. В., Х. Х. В., и Н. И. В. чрез пълномощник адв. Б. Х., оспорват жалбата с писмен отговор като

неоснователна. Претендират разноси за касационното производство.

С определение № 372 от 14.09.2022 г. по чл. 288 ГПК по настоящето дело, е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: За възможността за уважаване на иск по чл. 108 ЗС относно предаване на владението/държането на имота, когато е установено, че ответникът държи имота на валидно правно основание, произтичащо от сключен с ищеца облигационен договор, но без да има въведено от ответника защитно възражение в този смисъл, и следва ли съдът служебно да следи за отсъствието на тази отрицателна процесуална предпоставка по чл. 108 ЗС, изразяваща се в държане на имота от ответника на правно основание, противопоставимо на собственика ?

В проведеното открито съдебно заседание пред касационния съд, касаторът, чрез процесуалния си пълномощник адв. Т., поддържа жалбата си, за претендираните разноси се представя и списък по чл. 80 ГПК с доказателства за разноси.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение, за да се произнесе, взе предвид следното:

Ишците твърдят, че те са собственици на процесния търговски обект по наследяване от общия им наследодател Х. В. като негови деца и преживяла съпруга, като търговският обект е бил собственост на Х. В. по приращение, като построен през 1993 г. върху недвижим имот, индивидуална собственост на последния, по време на брака му с ищцата Н. И. В., а ответното дружество не е негов собственик, а само наемател по наемен договор от 1994 г. между наследодателя на ишците и праводателя на ответника ЕТ "Венус-11-Георги Иванов", наемната цена е заплащана редовно до м. 11.2019 г., поради което ответникът не е могъл да го придобие по давност, както е твърдял в образувано през 2020 г. административно дело, по което ишците са били конституирани като заинтересована страна. Ответното дружество противопоставя с отговора на исковата молба възражение за придобиване имота по давност, започнала да тече за ответника от 2007 г., като присъединява към него и владението на праводателя си ЕТ "Венус-11-Георги Иванов" от 1994 г., с твърдението, че още от построяването на спорната постройка и издаване на разрешението за ползването ѝ през 1994 г., същата е стопанисвана от ЕТ "Венус-11-Георги Иванов" – осъществил и построяването ѝ, със съзнанието на собственик, като такова отношение като собственик е имал и правоприменика му "Еко Клима 11" ЕООД от 2007 г. нататък.

С въззивното решение е потвърдено първоинстанционното решение № 160/13.05.21 г. по гр. д. № 2730/2020 г. на Окръжен съд-Бургас, с което е осъдено ответното дружество "Еко Клима 11" ЕООД да предаде на ишците К. Х. В., Х. Х. В., и Н. И. В. държането на търговски обект "Временен базар" с площ от 197 кв. м., с идентификатор ****, изграден в ПИ с идентификатор *** по КKKP на [населено място] с административен адрес [населено място], [улица], както и са определени и дължимите разноси в полза на ишците, и е указано на първоинстанционния съд, след връщане на делото, да осъществи процедура по поправка на очевидна фактическа грешка на решението си съгласно т. 2А от ТР № 4/2016 г. по т. д. № 4/2014 г. на ОСГК на ВКС за постановяване и на установителен диспозитив за правото на собственост на ишците.

Въззивното производство е образувано по подадена въззивна жалба от ответника "Еко Клима 11" ЕООД, с която въззивникът излага несъгласие с изводите на първоинстанционния съд, че ответникът е само държател на процесната сграда, защото той и неговият праводател са я ползвали като наематели по наемен договор със собственика, и че ответникът не е доказал да е демонстрирал към действителния собственик собственическото си отношение към сградата, като е изложил и оплаквания за допуснати процесуални нарушения при доклада на съда по чл. 146 ГПК и по допускането и събирането на доказателства. С въззивната жалба е направено и оплакване за необоснованост извода на съда, че ответникът държи имота без основание, доколкото

изводът е в противоречие с признание на самите ищци с исковата молба, че процесната постройка се ползва от ответника по наемен договор, който няма данни да е прекратен, и след като не е прието, че ответникът е придобил имота по давност, то е следвало съдът да отхвърли осъдителната част на иска по чл. 108 ЗС за предаване владението на вещта на ишците. Навел е и довод за придобиване собствеността върху процесната постройка от ответника по приращение.

С отговора на въззивната жалба ишците са оспорили жалбата, като са направили и изявление, че наемният договор за процесната постройка не е прекратен, защото те не са правили такова изявление за прекратяването му.

С определението си по чл. 267 ГПК въззивният съд е приел, че съществуващата нередовност на исковата молба относно неяснота по твърдението на ишците дали наемният договор за процесната постройка е бил вече прекратен или с подаването на исковата молба правят изявление за неговото прекратяване, е била отстранена с отговора им на въззивната жалба, с която са заявявали, че наемният договор продължава да действа. Препис от това определение е връчено на страните с призовките за откритото съдебно заседание пред въззивния съд, и до приключване на устните прения пред въззивния съд не е настъпила промяна в твърдението на ишците, че наемният договор с ответника продължава действието си.

Въззивният съд е приел с решаващите си мотиви, че ишците са доказали правото си на собственост върху процесния обект-постройка, като наследници на едноличния собственик на дворно място Х. В., върху което място през 1993 г. е построен този обект от трето лице ЕТ "Венус-11-Георги Иванов", на което трето лице не е била учредена съответна суперфиция, при което построенния обект е станал еднолична собственост на Х. В., респ. правото на собственост е преминало към законните му наследници - ищци в производството. Заявеното чрез възражение конкуриращо право на собственост на ответника, основано на придобивна давност, е счетено за неоснователно въз основа на преценка на доказателствата, от които е направен извод, че ответната страна е била само наемател на спорната постройка и съгласно мотивите на ТР № 1/6.08.2012 г. по т. д. № 1/2012 г. на ОСГК на ВКС като държател на постройката не се ползва от презумпцията на чл. 69 ЗС. Прието е, че съгласно чл. 154, ал. 1 ГПК ответникът носи доказателствената тежест да установи при условие на пълно и главно доказване, че наемният договор е само за част от имота /без спорната постройка/ или че е изменил наемателят намерението си от такова на държател за друг, в такова на владеец, считащ имота за свой, каквото доказване на промяна в намерението да се държи вещта като своя, демонстрирана към нейния действителен и известен собственик Х. В., не е установено по делото. Счетено е, че решението от 2020 г. по воденото друго дело по спор за собственост между ответника и трето за спора лице /по гр. д. № 1492/20 г. на ОС – Бургас, с което уважен иска на настоящия ответник срещу "Ди М Груп"ЕООД 2020 г. за собственост на основание придобивна давност на процесната сграда/ няма сила на присъдено нещо спрямо Х. В. или наследниците му като неучаствали в това друго съдебно дело, както и че снабдяването на ответното дружество с нотариален акт за собственост № 185, нот. д. № 478/20 г. от 26.10.2020 г. на Бургаски нотариус, въз основа на решението по горното дело, и демонстриране на този нотар. акт на наследниците на Х. В., е поставяло начало на завладяване на чуждата сграда от ответното дружество, но изтеклото време от издаване на този нотариален акт до завеждането на иска (24.11.2020 г.), е недостатъчно, за да превърне недобросъвестния владеец в собственик.

По отношение на спора за предмета на наемното правоотношение между ответника и Х. В., при липсата на спор за съществуването на неформално наемно отношение между Х. В. и праводателя на ответника, а в следствие и с ответника, въззивният съд е приел, че с оглед забраната на чл. 164, ал. 1, т. 3 ГПК е недопустимо със свидетелски показания да се доказва съдържанието на облигационното правоотношение по неформален договор с

месечна цена 1200 лв., и при липсата на писмени доказателства-счетоводни документи за плащане на наема на Х. В., е приел за недоказано възражението на ответника, че наемният договор с Х. В. е имал за предмет дворното място. За формиране на извода, че наемният договор се е отнасял за процесната постройка, въззивният съд се е позовал и на установено по делото извънсъдебно поведение на ответника по плащане на наем на покойния Х. В. и след като последният е прехвърлил на децата си през 2009 г. всичките си права върху терена, и защото, въпреки наличието на наемно отношение и към м. октомври 2020 г., дружеството е спряло плащането на наем поради снабдяването си с титул за собственост върху сградата-констативен нотариален акт, макар страните никога да не са спорили, че теренът под нея е съсобствен с ответното дружество (съсобствеността е приета за възникнала с решението поради прехвърляне от Х. В. на ответното дружество на 218, 304/303, 20 ид. ч. от правото на собственост на дворното място с нот. акт 142, т. VI, рег. № 7175, н. д. 1054 от 23.12.05 г. на Бургаски нотариус). Въззивният съд е приел, че едва във въззивното производство въззивникът-ответник е въвел възражение, че има правно основание да се намира в спорната постройка, защото сключеният с другата страна наемен договор продължавал действието си, както и възражение за деривативно придобивно основание на спорната постройка-чрез сделката, прехвърляща му през 2005 г. ид. части от терена, с което поради статута си на временна постройка и правната си несамостоятелност, в патримониума му е преминала и следващата собствеността на земята постройка, макар да не била описана в договора, за които нови възражения е сметено да е настъпила процесуална преклузия и въззивният съд няма задължението да ги обсъжда. Установил е още въззивния съд липса на установителен диспозитив, произнасящ се по принадлежността на спорното по делото право на собственост на ищците, което съгласно мотивите на т. 2А от ТР № 4/14.03.2016 г. по т. д. № 4/14 г. на ОСГК на ВКС представлява явна фактическа грешка, поправима по предвидения в чл. 247 от ГПК процесуален ред, за което е дал и указание с въззивното решение след връщане на делото в първата инстанция.

По въпроса, обусловил допускане на касационно обжалване, настоящият състав приема следното:

Предметът на делото се определя от заявленията от ищеца правопораждащи фактически твърдения, на които основава своето защитимо право и оспорва насрещното смущаване на това право от ответника, и от отправеното до съда искане, съответно и от въведените от ответника възражения и фактически твърдения. Когато даден факт или правоотношение е въведено в предмета на делото при спазване на предвидените процесуални срокове, и този факт/правоотношение има отношение към правилното решаване на спора, то независимо от коя страна по спора са посочени фактите/правоотношенията по делото и с чии процесуални усилия те са доказани, съдът следва да ги съобрази и да ги субсумира към приложимата правна норма в решението си, като израз на основните принципи на гражданския процес, задължаващи съда служебно да движи и приключва гражданския процес, като следи за допустимостта и за надлежното извършване на процесуалните действия на страните, да им съдейства за изясняване на делото от фактическа и правна страна (чл. 7 ГПК), да установи истината, за да може да даде защита срещу незаконосъобразното развитие на гражданските правоотношения и да възстанови тяхното законосъобразно състояние, (чл. 10 ГПК), като се отчитат и обективните ограничения за достигане на истината (преклузии за въвеждане на нови обстоятелства и нови доказателства в процеса; недопустимост на определени доказателствени средства), също и да прецени всички доказателства по делото и доводите на страните, по вътрешно убеждение, което почива на приложимия закон, логическите и житейски правила (чл. 12 ГПК).

Съдебната практика на ВКС по приложението на чл. 133 ГПК приема, че когато в установения срок по чл. 131, ал. 1 ГПК ответникът не подаде писмен отговор, не вземе

становище, не направи възражения, той губи възможността да направи това по-късно, освен ако пропускът се дължи на особени непредвидени обстоятелства, но дори и в такава хипотеза се запазва възможността на ответника да се брани чрез посочване на чисто правни съображения с въззивната си жалба срещу наведените от ищеца в исковата молба обстоятелства, без да сочи нови факти и доказателства, които не фигурират в исковата молба, респ. в доклада по чл. 146 ГПК и които са извън хипотезите в чл. 147 ГПК / решение № 12 от 10.04.2020 г. по гр. д. № 1873/2019 г., на ВКС, ГК, I г. о. /. Правораздавателната дейност на въззивната инстанция не се изчерпва само с контрол върху валидността, допустимостта и правилността на първоинстанционното решение, а е насочена към разрешаване на правния спор, аналогично на дейността на първата инстанция и за да се произнесе по спора, въззивният съд следва да извърши преценка на фактите и доказателствата по делото, да обсъди всички възражения и доводи на страните от значение за спорното право, да формира свои самостоятелни фактически и правни изводи и тези изводи да намерят отражения в мотивите на решението.

С т. 2. А. от ТР № 4 от 14.03.2016 г. по тълк. д. № 4/2014 г. на ВКС, ОСГК се прие, че при иск по чл. 108 ЗС, ако се установи, че ищецът е собственик на процесния имот, но ответникът не го владее или упражнява фактическата власт на противопоставимо на собственика правно основание, съдът следва да признае с установителен диспозитив, че ищецът е собственик на имота, а с отделен диспозитив да отхвърли второто искане за защита - за предаване на владението на имота.

Правно релевантните факти в предмета на делото по иск по чл. 108 ЗС са придобил ли е ищеца правото на собственост на дадена вещ, осъществява ли някоя от страните по делото фактическата власт върху тази вещ, и налице ли е основание да се държи вещта от неособственика-ответник, което да е противопоставимо на собственика-ищец. Когато ищецът по иск за собственост по чл. 108 ЗС (макар и по повод оспорване възможността ответникът да придобие вещта по давност), е въвел с исковата молба в предмета на делото твърдение, че ответникът е само наемател на собствената на ищеца вещ, което наемно правоотношение не е прекратено, то съдът, ако приеме за установено ищеца да е собственик на вещта и установи наличието и на твърдяното наемно правоотношение между ищеца и ответника, което не е прекратено към приключване на устните прения (чл. 235, ал. 3 ГПК), е длъжен да отхвърли второто искане за защита - за предаване на владението на имота, дори и ответникът с отговора на исковата молба да не е направил такова възражение за основание да държи вещта по облигационен/наемен/ договор. Съответно в такава хипотеза и въззивният съд има задължението да съобрази съществуването на наемно правотношение между страните, ако приеме същото за установено по делото, и да отхвърли искането за предаване владението на вещта, когато с въззивната жалба на ответника е направено оплакване за порочност на първоинстанционното решение по искането за предаване на владението и са въведени с въззивната жалба правни доводи по неоснователността на това искане за предаване на вещта, въз основа на вече въведено от ищеца с исковата молба твърдение за съществуване на наемно правоотношение между страните.

По оплакванията с касационната жалба:

Въззивният съд е приел, че ишците се легитимират като съсобственици изцяло на процесната постройка по наследяване от нейния собственик Х. В., а ответникът не доказал да е придобил същата постройка по давност, защото от построяването на същата през 1994 г. в имот на Х. В., тя е била държана от праводателя на ответника, респ. след това и от самия ответник, като наемател, поради което спрямо ответника не се прилага презумпцията по чл. 69 ЗС, и до м. 10.2020 г. нито от страна на праводателя на ответника, нито от самия ответник, е било демонстрирано собственическо отношение към постройката, което да е доведено до знанието на нейния действителен собственик, който е и бил известен на ответника, поради което установеното от ответника и неговия

праводател държане като наемател, не се е превърнало във владение, годно да го направи собственик с изтичане на период от 10 г.

Неоснователни са оплакванията на касатора за неправилност на решаващия извод на въззивния съд, че ответникът не е доказал да е придобил по давност процесната постройка. Същият е в съответствие със закона и трайната практика на ВКС, с доводите и възраженията на страните и с преценката на събраните по делото относими и допустими доказателства. Презумпцията на чл. 69 от ЗС, че владелецът държи вещта за себе си, е оборима. Въвеждането ѝ от законодателя е с оглед затрудненията при доказване на намерението за своене като психическо състояние. Съдът е длъжен, при установяване на обективния елемент – владение, да презумира субективния такъв-намерение за своене. Както е изяснено в практиката на ВКС - т. I. на ППВС № 6/27.12.1974 г. по гр. д. № 9/1974 г., ТР № 1/6.08.2012 г. по тълк. д. № 1/2012 г. на ОСГК на ВКС, и множество каузални решения, презумпцията по чл. 69 ЗС ползва лицето, което упражнява фактическа власт върху вещ, спрямо собственика на вещта, когато фактическата власт е установена по начин, който изключва държане на вещта за собственика, а сочи държане за себе си. В хипотеза, в която първоначалното установяване на фактическа власт върху имота показва държане за друго, а не владение за себе си, презумпцията по чл. 69 от ЗС се счита за оборена. Само в хипотеза, в която владението е започнало на основание, което изключва правата на собственика, то намерението за своене се предполага. В общия случай упражняването на фактическата власт продължава на основанията на което е започнала да се упражнява. В хипотеза, в която основанията за установяване на фактическата власт сочи държане (напр. по облигационен договор), то в тежест на лицето, упражняващо фактическата власт и позоваващо се на давностно владение, е да докаже, че е променил намерението, с което е държал първоначално чуждата вещ, като е започнал да свои същата. В последния случай, за да се придобие по давност чуждата вещ, то следва да се превърне с едностранни действия държането във владение, тези действия трябва явно и по недвусмислен начин да показват отричане на владението на собственика, и да са доведени до знанието на собственика, освен ако не установи, че това е било обективно невъзможно. В практиката на ВКС се приема, че преценката за наличие на намерение за своене и манифестирането му по отношение на собственика, следва да се извърши с оглед на конкретните действия, в които то се е изразило.

По настоящето дело от събраните доказателства не установява да е имало уговорка между наследодателя на ищите и праводателя на ответника за предаване /или установяване/ на фактическата власт върху процесната постройка след построяването ѝ, именно с цел ЕТ "Венус-11-Георги Иванов" да я държи като собственик, вместо да я държи за собственика Х. В., вписването на ЕТ "Венус-11-Георги Иванов" като собственик в разрешението за ползване на сградата, автор на който документ е трето лице, не е годно доказателство да установи подобно съглашение с Х. В. Съвкупната преценка на събраните по делото доказателства, в това число и свидетелските показания, налагат извод, че ЕТ "Венус-11-Георги Иванов", респ. правоприемникът му-ответника в процеса, е бил допуснат от Х. В. да ползва процесната постройка по договор за наем. Ползването на недвижимия имот на облигационно основание придава на ответника качеството на държател, поради което независимо от продължителността на времето, през което същият е упражнявал фактическа власт върху процесната постройка, той не може да придобие по давност право на собственост върху нея. Не се установява от преценка на събраните по делото доказателства така предоставената от собственика на праводателя на ответника фактическата власт по договор за наем, да е започнала в някакъв момент да се упражнява от наемателя извън рамките на държане на постройката за собственика, а за себе си. Както правилно е приел въззивния съд, фактът, че свид. Н. установява общо, че всички в града, т. е. трети лица, са знаели, че процесната постройка е собственост на ЕТ "Венус-11-Георги Иванов", респ. на ответното дружество, е без правно значение за прилагане презумпцията

на чл. 69 ЗС, защото не се установява такова собственическо отношение да е било демонстрирано към собственика Х. В., респ. към наследниците му, по време преди снабдяването на ответника с констативния нотариален акт през м. 10.2020 г. Не се установява да е налице процесуално нарушение от въззивния съд с отказа да се съберат нови доказателства за установяване промяна в намерението, с което се държи вещта от ответника/неговия праводател. В практиката на ВКС се приема, че задължението на съда да разпреди доказателствената тежест между страните и да укаже кои от твърдените от страните факти, за които те не сочат доказателства, се нуждаят от доказване, съществува само когато в спорния предмет е бил въведен факт, за чието осъществяване доказателства не са били ангажирани, като следва да бъдат отчитани и особеностите на всеки конкретен правен спор. В случая от страна на ответника с отговора на исковата молба е поискано, и съдът е допуснал на ответната страна, разпит на свидетели – общо двама, за установяване на твърдените от ответника с отговора обстоятелства, за които му е указано, че носи доказателствената тежест, респ. за опровергаване твърдението на ишците за съществуване на наемен договор за постройката, при което за въззивния съд не е имало задължението да дава нови указания или да допуска нови доказателства за установяване на същите твърдения на ответника, че е придобил спорната постройка по давност, и че не е бил неин наемател.

Насрещните твърдения на страните сочат на твърдения за съществуване на наемен договор, но с различен предмет - ишците твърдят той да е за процесната сграда, а ответника- за земята само, върху която е била построена процесната сграда, т. е. всяка страна твърди съществуването на различен наемен договор, при което в тежест на всяка страна е да установи съществуването на твърдения от нея наемен договор с конкретен предмет. Ответникът не оспорва, че е плащал на ишците наем. Приетия по делото писмен отговор от ответника от 30.12.2019 г. до ишците на изпратена от тях нотариална покана, води до извод, че наемното правотношение е възникнало именно за обекта – единствената постройка в имота на [улица], и за него ответникът е плащал наем на ишците / и приживе на техния наследодател/. Именно за този обект ответникът, с горепосоченото писмо-отговор, не е отрекъл правото на ишците-като наследници на Х. В., да предоговарят нови условия на наемния договор, но едва след изтичането на текущ наемен договор за обекта с трето лице, сключен още приживе и със знанието на наследодателя им Х. В., като последното обстоятелство също е твърдяно от ишците. Противно на оплакването с касационната жалба, изводът на въззивния съд за съществуването на наемно отношение с предмет процесната постройка, не се основава на преценка на свидетелски показания (ср. стр. 8 и 9 на въззивното решение). Твърдението на ответника за сключен наемен договор, но с друг предмет- за дворното място (земята), не е доказано по делото. В случая не става въпрос за установяване на отделни липсващи уговорки по наемния договор, и или за установяване на обстоятелствата, при които договорът е сключен, а за установяване съществуването на самия наемен договор с предмет земята, чрез установяване на съществен елемент от съществуването на такъв договор, а именно вещта, предмет на наемния договор (чл. 228 ЗЗД), при което не се установява да е допуснато процесуално нарушение от въззивния съд при прилагане на забраната по чл. 164, ал. 1, т. 3 ГПК в смисъла, вложен в посочената от касатора съдебна практика на ВКС. Установяването на вещта, предмет на наемния договор, като негов съществен елемент, със свидетели в случая се явява недопустимо с оглед забраната по чл. 164, ал. 1, т. 3 ГПК. Показанията на свидетеля на ответника-св. Л. -П. сочат наемната цена за наемен договор за земята да е била 1200 лв. на месец, и при липса на насрещно доказване от ишците за различна наемна цена, следва извод, че цената на такъв наемен договор би била над 5000 лв. с оглед размера наема за 1 година. В чл. 69, ал. 1, т. 5 ГПК се пояснява, че при договор за наем, цената се определя от наема за една година. В практиката по приложението на тази разпоредба, се приема, че стойността на договора е определяща за цената на иска, когато

негов предмет е установяване несъществуването на целия договор, следователно от сбора на наемите за 1 година се определя и цената на договора, а в случая тя надвишава 5 000 лв., при което са недопустими свидетелски показания аз установяване съществуването на самия договор за наем за земята.

С оглед дадения по-горе отговор на въпроса, по който е допуснато касационното обжалване, и констатациите относно извършените в хода на делото процесуални действия от страните и съда, настоящият касационен състав приема въззивното решение за валидно и допустимо, но частично неправилно поради нарушение на процесуалния закон по произнасянето по иска по чл. 108 ЗС в частта по искането за предаване на владението/държането на вещта. В нарушение на чл. 7, чл. 10, чл. 12 и чл. 235, ал. 3 ГПК, въззивният съд е игнорирал постигнатото във въззивното производство уточнение на твърденията на ишците относно липсата на изявление от тях за прекратяване на наемния договор за процесната постройка, пренебрегнал е и приетото за установено от самия въззивен съд за наличие на такъв наемен договор, неправилно е квалифицирал правните възражения на ответника-въззивник относно извода за първоинстанционния съд за липса на основание да държи имота (съществуването на което наемно отношение е било въведено от ищеца факт в предмета на делото), като преклудирало възражение по смисъла на чл. 133 ГПК. Така допуснатите процесуални нарушения са се отразили на постановения краен резултат по осъдителната част на иска по чл. 108 ЗС, поради което, съобразно и разясненията по т. 2. А от ТР № 4 от 14.03.2016 г. по тълк. д. № 4/2014 г. на ОСГК на ВКС, въззивният акт следва да бъде частично отменен в осъдителната част за предаване от ответника държането на процесния търговски обект.

Настоящият състав на ВКС намира, че не се налага повтарянето или извършването на нови процесуални действия, поради което следва да бъде постановено ново решение по съществото на спора, като се отмени въззивното решение в частта, в която е потвърден първоинстанционния акт в осъдителната му част, и се отхвърли искането за осъждане ответника да предаде държането на процесната постройка, защото се установи, че за ответника продължава да е налице правно основание да държи същата, а именно валиден наемен договор със съсобствениците, който не е прекратен.

В останалата част, в която правото на собственост на ишците върху процесния търговски обект, е прието за установено, решението следва да се потвърди, независимо от липсата на изричен установителен диспозитив, доколкото има мотиви за това. Както е посочил и въззивният съд, в съответствие с т. 2А от ТР № 4/14.03.2016 г. по т. д. № 4/14 г. на ОСГК на ВКС, липсата на изричен установителен диспозитив на съдебното решение, представлява явна фактическа грешка, поправима по предвидения в чл. 247 от ГПК, и след отстраняването ѝ, основното решение ще важи с поправеното съдържание, при това от деня на постановяването му, а не от деня на поправката.

18. Служебното начало и принципът за дирене на истината налагат изследване на предпоставките на чл. 266, ал. 3 ГПК и в случаите, когато страната е основала искането си за допускане на ангажирани пред първата инстанция доказателства на хипотезата на чл. 266, ал. 3 ГПК, но не е обосновала в достатъчна степен конкретните процесуални нарушения, препятствали тяхното събиране в производството пред първата инстанция. Липсата на достатъчна аргументация във въззивната жалба не освобождава въззивния съд от задължението да извърши самостоятелна преценка за относимостта и допустимостта на доказателствата и да се произнесе относно основанията на чл. 266, ал. 3 ГПК. Неизпълнението на посоченото задължение съставлява съществено нарушение на процесуалните правила за въззивното производство.

Настоящият състав на ВКС споделя тази практика и намира, че пропускът на съда да се произнесе с определението по чл. 267 ГПК /в закрито заседание или по

преценка на съда в първото заседание по делото/ може да бъде преодолян от въззивния съд с произнасяне по направените доказателствени искания в хода на въззивното производство, но при всички случаи такова произнасяне се дължи и при него се дължи преценката за относимостта и допустимостта на доказателствата, посочени пред въззивната инстанция.

чл. 266, ал. 3 ГПК

чл. 59 ЗЗД

чл. 86 ЗЗД

Решение № 50143 от 7.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 795/2022 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Музеен комплекс [населено място] против въззивно решение № 10365 от 12.05.2021 г., постановено по в. гр. д. № 3079/2017 г. по описа на Софийския апелативен съд, в частта му, с която е потвърдено решение № 4377 от 23.08.2016 г., постановено по гр. д. № 515/2011 г. по описа на Окръжен съд - Благоевград, поправено по реда на чл. 247 ГПК с решение № 2663 от 15.05.2017 г. на ОС - Благоевград по гр. д. № 515/2011 г., с което е признато за установено по отношение на Музеен комплекс [населено място], че Б. Н. В. е собственик на 1/4 ид. ч. от поземлен имот с идентификатор 02676.501.3242 по КKKP на [населено място] с площ от 406 кв. м. при съседни на поземления имот:.....,.....,....., с № по предходен план 914 кв. 67 парцел първи, ведно с построените в този имот сгради с идентификатори..... с площ на сградата от 130 кв. м. брой етажи - 2 и сграда с идентификатор..... с площ от 132 кв. м. брой етажи - 2, който поземлен имот е идентичен с имот пл. №..... кв. 67 по плана на [населено място] от 1958 г., на основание дарение, извършено с нот. акт № 2007 г. на Нотариус М. и е осъден Музеен комплекс [населено място] да предаде на Б. Н. В. фактическата власт върху целия имот, както и по касационна жалба на Б. Н. В. против същото решение в частта му, с която са отхвърлени предявените от него частични иски по чл. 59 ЗЗД и чл. 86 ЗЗД против Музеен комплекс [населено място] за заплащане на обезщетение за лишаване от ползите от описания имот в размер на 26 128 лв. главница и лихва по чл. 86 ЗЗД от 6 485 лв. за периода от 20.08.2003 г. до 20.08.2011 г.

Касационната жалба на Музеен комплекс [населено място] съдържа оплаквания за неправилност на въззивното решение поради постановяването му в нарушение на материалния закон, поради необоснованост и поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила- основания за касационно обжалване по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК. Поддържа се, че в нарушение на процесуалните правила въззивният съд не се е произнесъл по направеното оплакване относно отказа на първоинстанционния съд за привличане на трето лице помагач, както и по направените с въззивната жалба доказателствени искания, което според касатора е довело до постановяване на решение при неизяснена фактическа обстановка. Наведени са доводи, че въззивният съд се е произнесъл по съществото на иска в противоречие с разпоредбата на чл. 4, ал. 3 от Закона за закрила и развитие на културата. Поддържа се тезата, че спорният имот не подлежи на ревандикация, че по отношение на историческите недвижими паметници на културата е неприложим Законът за държавната собственост, че няма основание ответникът да бъде осъден да предаде владението върху целия имот.

В касационната жалба на Б. Н. В. са направени оплаквания за неправилност на въззивното решение, поради постановяването му при допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост - основание за касационно обжалване по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК. Изложени са доводи, че съдът неправилно е отхвърлил иска по

чл. 59 ЗЗД, приемайки, че не е доказан по размер.

В открито съдебно заседание Музеен комплекс [населено място], чрез процесуалния си представител адв. Д., поддържат касационната жалба и оспорва жалбата на насрещната страна. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

В проведеното открито съдебно заседание Б. Н. В., чрез процесуалния си представител адв. А., поддържа подадената от него касационна жалба, изразява становище за неоснователност на касационната жалба на Музеен комплекс [населено място] и претендира да му бъдат присъдени направените по делото разноски.

С определение № 272 от 17.06.2022 г. по касационната жалба на Музеен комплекс [населено място] касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК /поради противоречие с практиката на ВКС/ по правния въпрос за задължението на съда да се произнесе по направените с въззивната жалба доказателствени искания. Със същото определение по касационната жалба на Б. Н. В. е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по следния правен въпрос: "Как се определя размерът на обезщетението, когато искът е доказан по своето основание?".

По първия правен въпрос, по който е допуснато касационно обжалване:

В решение № 72/09.07.2012 г. по т. дело № 398/2011 г. на ВКС, II т. о. е прието, че при сезиране с искане във въззивната жалба за допускане на нови доказателства при условията на чл. 266, ал. 3 ГПК за въззивния съд възниква задължение да се произнесе с определение по чл. 267 ГПК за допускане или недопускане на доказателствата в зависимост от преценката дали са осъществени предпоставките на чл. 266, ал. 3 ГПК и дали исканите доказателства са допустими, относими и необходими за правилното решаване на спора. Служебното начало и принципът за дирене на истината налагат изследване на предпоставките на чл. 266, ал. 3 ГПК и в случаите, когато страната е основала искането си за допускане на ангажирани пред първата инстанция доказателства на хипотезата на чл. 266, ал. 3 ГПК, но не е обосновала в достатъчна степен конкретните процесуални нарушения, препятствали тяхното събиране в производството пред първата инстанция. Липсата на достатъчна аргументация във въззивната жалба не освобождава въззивния съд от задължението да извърши самостоятелна преценка за относимостта и допустимостта на доказателствата и да се произнесе относно основанието на чл. 266, ал. 3 ГПК. Неизпълнението на посоченото задължение съставлява съществено нарушение на процесуалните правила за въззивното производство.

Настоящият състав на ВКС споделя тази практика и намира, че пропускът на съда да се произнесе с определението по чл. 267 ГПК /в закрито заседание или по преценка на съда в първото заседание по делото/ може да бъде преодолян от въззивния съд с произнасяне по направените доказателствени искания в хода на въззивното производство, но при всички случаи такова произнасяне се дължи и при него се дължи преценката за относимостта и допустимостта на доказателствата, посочени пред въззивната инстанция.

По втория правен въпрос, свързан с приложението на чл. 162 ГПК в практиката на ВКС /решение № 91 от 1.06.2015 г. на ВКС по гр. д. № 5023/2014 г., III г. о.; решение № 175 от 6.06.2011 г. на ВКС по гр. д. № 1242/2010 г., III г. о., решение № 164 от 20.05.2014 г. на ВКС по гр. д. № 7672/2013 г., IV г. о. / се приема, че правилото на чл. 162 ГПК е императивно и съдът не може да отхвърли иск, който е доказан по своето основание с мотив, че няма доказателства за размера му, а следва да пристъпи към една от алтернативите на чл. 162 ГПК - или сам, по своя преценка да определи размера, или да допусне експертиза за определянето му. Кое от двете ще предприеме е въпрос на преценка на съда според това дали определянето на размера е в кръга на притежаваните от него познания и опит, или е твърде затруднително и непосилно за съда, което налага ползването на специалист с квалификация в конкретната област. Тази практика е трайна и последователна и изцяло се възприема от настоящия състав на ВКС.

По касационната жалба на Музеен комплекс [населено място]:

Неоснователен е доводът на касатора Музеен комплекс [населено място], че въззивното решение е постановено при допуснато от въззивния съд съществено нарушение на съдопроизводствените правила, изразяващо се в непроизнасяне по направеното във въззивната жалба оплакване срещу отказа на първоинстанционния съд за привличане на трето лице помагач.

От данните по делото се установява, че с отговора на исковата молба на Музеен комплекс [населено място] е направено искане по чл. 219 ГПК, по което първоинстанционният съд не се е произнесъл и в този смисъл са и въведените във въззивната жалба оплаквания. Липсата на произнасяне от въззивния съд конкретно по тези доводи не съставлява съществено процесуално нарушение, водещо до неправилност на постановеното решение, защото участието или не на трето- лице помагач на страната на ответника не е от значение за правилността на постановеното по делото решение. Третото лице няма качеството на главна страна в процеса и правоотношението между него и страната, на която помага, не е част от спора, с който съдът е сезиран и по който се дължи произнасяне, като пропускът на първоинстанционния съд да се произнесе по искането за привличане не може да бъде отстранен във въззивното производство.

Предвид отговора на първия правен въпрос въззивното решение в частта му за уважаване на иска по чл. 108 ЗС е неправилно като постановено в нарушение на процесуалните правила- отменително основание по чл. 281, т. 3, предл. второ ГПК по следните съображения:

Във въззивната жалба на Музеен комплекс [населено място] са изложени доводи, че делото е останало неизяснено от фактическа страна поради необоснован отказ на първоинстанционния съд да приеме доказателства, като е поискано те да бъдат приети и да се допусне съдебно- техническа експертиза. Като приложения към въззивната жалба са представени неприетите от първата инстанция доказателства. По тези искания въззивният съд изобщо не се е произнесъл /нито в разпоредително заседание, нито в проведеното открито заседание, вкл. и след като страната изрично е поддържала искането си/.

Разпоредбата на чл. 266, ал. 3 ГПК предвижда възможност във въззивното производство да бъдат допуснати доказателства, които са поискани от страната, но неправилно не са допуснати от първоинстанционния съд, както и доказателства, които не са били поискани от страната поради пропуск или грешка на съда при изготвяне на доклада по делото и именно при позоваване на първата хипотеза е било направено искането с въззивната жалба на Музеен комплекс [населено място]. Според чл. 267, ал. 1 ГПК въззивният съд в закрито заседание се произнася по допускане на посочените от страните нови доказателства, като това може да бъде сторено и в първото по делото заседание, ако съдът счете, че е необходимо да се изслушат и устните обяснения на страните. При всички случаи обаче съдът е длъжен да се произнесе по направените доказателствени искания и ако счете, че те са относими към правния спор и са допустими, следва да ги уважи, а в противен случай да откаже събирането им. Преценката за наличие на хипотезата на чл. 266, ал. 3 ГПК е изцяло в правомощията на инстанцията по същество, каквато е въззивната инстанция, което и налага на основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд от стадия на разпоредителното заседание по чл. 267 ГПК за произнасяне по доказателствените искания във въззивната жалба на Музеен комплекс [населено място] след проверка на предпоставките по чл. 266, ал. 3 ГПК.

По касационната жалба на Б. Н. В.:

За да отхвърли предявения от Б. В. иск с правно основание чл. 59 ЗЗД въззивният съд е приел, че фактическата власт върху имота се упражнява от Музеен комплекс [населено място], която фактическа власт е била без правно основание, че ответникът се е обогатил за сметка на ищеца и дължи обезщетение в размер на реалната средна пазарна наемна цена на имота. Имотът е ползван за музейна експозиция, а изготвените заключения от вещите

лица са за пазарен наем на имот, първият етаж от който би се ползвал за търговски цели, а вторият като жилищен. Другият вариант е целият имот да се ползва като жилищен. С оглед начина на ползване на имота не е установено какви разходи е спестил ответникът за заплащане на реалната средна цена, на която такъв имот се отдава под наем. Вещото лице е заявило, че не може да приложи метода на пазарния аналог, защото не е открило други имоти с подобно предназначение. В заключение съдът е направил извод, че искът следва да се отхвърли като недоказан.

При тези мотиви на въззивния съд и предвид отговора на втория правен въпрос, въззивното решение и в частта му по иска по чл. 59 ЗЗД е неправилно и следва да бъде отменено като постановено при съществено нарушение на съдопроизводствените правила - отменително основание по чл. 281, т. 3, предл. второ ГПК. На основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото подлежи на връщане за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, като при новото разглеждане съдът в съответствие с разпоредбата на чл. 162 ГПК следва да определи размера на дължимото се обезщетение. Съобразявайки обстоятелството, че в същото населено място няма имот със същото предназначение следва да се съберат доказателства, вкл. и чрез назначаване на съдебно - икономическа експертиза за наемната цена на подобни имоти в други населени места в областта, а при необходимост и извън нея. При невъзможност да се установи размерът на обезщетението по посочения начин, то обезщетението за лишаването от ползването му може да се определи, като се вземе предвид наемната цена и на други сгради / не само музеи/ с подобен правен статут.

19. В решение № 488 от 7.02.2012 г. на ВКС по гр. д. № 899/2010 г., IV г. о., е прието че общината дължи обезщетение, когато не предприеме предписано от закона действие или го предприеме, без да положи дължимата грижа и от това настъпят вреди. Ако предписаното от закона действие е предприето с дължимата грижа и въпреки това настъпят вреди, общината не дължи обезщетение.

Това разрешение следва да намери приложение и в хипотезата на настъпили вреди при извършване ремонт на улица, която е общинска собственост, защото отговорността на общината е обусловена от това във всеки един конкретен случай какви са действията, които е следвало да бъдат предприети и съответно дали в резултат на непредприетите такива или предприетите, без да е била положена дължимата се грижа, е настъпил вредоносният резултат.

чл. 167, ал. 1 ЗДП

чл. 49 ЗЗД

чл. 52 ЗЗД

Решение № 50159 от 4.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1272/2022 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на П. Н. П. срещу решение № 398 от 25.10.2021 г. на ОС - Бургас по в. гр. д. № 1137/2021 г., с което е потвърдено решение № 260487/18.03.2021 г., постановено по гр. д. № 2866/2020 г. по описа на РС - Бургас, с което е отхвърлен искът на П. Н. П. за осъждане на Община-Б. да му заплати сумата от 15000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди от болки и страдания, претърпени в резултат на подхлъзване и падане на 17.05.2020 г. в изкопната част на ремонтираща се [улица], в [населено място], довело до счупване на дясната мишнична кост, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на настъпване на увреждането до окончателното им изплащане.

Касационната жалба съдържа оплаквания за неправилност на въззивното решение,

поради постановяването му в нарушение на материалния закон, поради необоснованост и поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила- основания за касационно обжалване по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК.

В проведеното открито съдебно заседание пълномощникът на касатора поддържа касационната жалба. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

С писмен отговор [община] оспорва касационната жалба.

Не е постъпил отговор на касационната жалба от "ИНФРА ЕКСПЕРТ" АД - трето лице - помагач на страната на ответника по делото Община - Б..

С определение № 305 от 01.07.2022 г., касационното обжалване на решението е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния правен въпрос: "Какви са действията, които общината трябва да предприеме, за да не носи отговорност за вреди от непозволено увреждане, при извършване ремонт на улица, общинска собственост?".

По поставения правен въпрос, настоящият състав на ВКС, намира следното:

В решение № 488 от 7.02.2012 г. на ВКС по гр. д. № 899/2010 г., IV г. о., е прието че общината дължи обезщетение, когато не предприеме предписано от закона действие или го предприеме, без да положи дължимата грижа и от това настъпят вреди. Ако предписаното от закона действие е предприето с дължимата грижа и въпреки това настъпят вреди, общината не дължи обезщетение. Това разрешение следва да намери приложение и в хипотезата на настъпили вреди при извършване ремонт на улица, която е общинска собственост, защото отговорността на общината е обусловена от това във всеки един конкретен случай какви са действията, които е следвало да бъдат предприети и съответно дали в резултат на непредприетите такива или предприетите, без да е била положена дължимата се грижа, е настъпил вредоносният резултат.

По съществото на касационната жалба:

За да потвърди решението на първоинстанционния съд, с което е отхвърлен предявеният иск с правно основание чл. 49 ЗЗД за присъждане на обезщетение за претърпени от ищеца неимуществени вреди, въззивният съд е приел за установено, че при извършване ремонта на [улица], на която е настъпил инцидентът с ищеца, са били спазени всички строителни правила и норми: строежът е бил сигнализиран с предупредителни знаци и табели, бил е ограден по начин, показващ, че улицата е в ремонт, макар червено-бялата лента да била късана многократно, а колчетата, на които тя е била поставена, да са били изваждани. Въз основа на показанията на свидетеля С., съдът е приел за установено, че улицата била забранена за движение на автомобили и пешеходци, но не е могла да бъде преградена изцяло, тъй като там се налагало да влиза строителна техника. Съдът е изложил мотиви, че от показанията на свидетеля К., се установява, че улицата е била разкопана, имало е маршрут, по който ищецът можел да премине, но въпреки това и не за първи път той минавал по ремонтиращата се улица.

При така приетото за установено, съдът е направил извод, че липсва пряка причинна връзка между настъпилия за ищеца вредоносен резултат и някакво противоправно поведение на ответника, тъй като настъпилите вреди са в пряка причинно-следствена връзка с поведението на ищеца и със субективно възприемане от него на ремонтиращата се улица по начин, че е могъл безпрепятствено да премине през нея, независимо от това, че е виждал мащабите на ремонта, предупредителните табели и знаци, сигнализиращи ремонта.

Предвид отговора на поставения по делото правен въпрос, настоящият състав на ВКС намира, че въззивното решение в обжалваната му част е постановено при нарушения на материалния и процесуалния закон и е необосновано- основания за отмяна по чл. 281, т. 3 ГПК. Изводът на въззивния съд, че събраните доказателства не сочат, че на ищеца са причинени вреди поради противоправно поведение на ответника, е направен без цялостно обсъждане на доказателствата по делото и е необоснован. Формирайки извод, че на улицата, на която е настъпил инцидентът с ищеца, са били спазени всички строителни

правила и норми, съдът не е изложил мотиви какви са действията, които общината е следвало да предприеме и предприети ли са те с дължимата грижа към датата на инцидента.

Тъй като не се налага извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разрешен по същество от настоящия състав на ВКС.

Установено по делото е, че на 17.05.2020 г. ищецът е паднал в изкоп на [улица]в [населено място] и при падането е получил многофрагментно счупване на дясна раменна кост в горната ѝ част. При настъпване на увреждането ищецът е изпитвал силни болки, каквито е търпял и в периода след това. Не е спорно, че към датата на увреждането улицата е била в ремонт. Възложител на строителството е била [община], а изпълнител - "ИНФРА ЕКСПЕРТ" АД. Следователно фактът на увреждането на ищеца е установен, като спорно по делото е наличието на противоправно поведение на ответника, в причинна връзка с което да са настъпили вреди за ищеца.

Общината като собственик на пътя има задълженията чл. 167, ал. 1 ЗДП да го поддържа в изправно състояние, да сигнализира за препятствия и да ги отстранява във възможно най- кратък срок, а при дълготрайни СМР на пътя има и задълженията по чл. 4 от Наредба № 3 от 16.08.2010 г. за временната организация и безопасността на движението при извършване на строителни и монтажни работи по пътищата и улиците. В случая е установено, че [община] е изпълнила задължението си по чл. 4, ал. 1 от Наредба № 3 за изработване и съгласуване на проект за временната организация и безопасността на движението /ВОБД/, тъй като по делото е представен одобрен проект за ВОБД. Отговорност за поставянето и поддържането на сигнализацията в съответствие с проекта за ВОБД носят лицата, извършващи тези СМР – чл. 4, ал. 3, изр. 2 от Наредба № 3, а по силата на чл. 84 от същата Наредба, собственикът на пътя осъществява контрола по ВОБД. Въз основа на събраните доказателства не може да се приеме за доказано, че към датата на инцидента - 17.05.2020 г. строителните работи са били сигнализирани съобразно одобрения проект за ВОБД, тъй като свидетелят С. установява каква сигнализация е била поставена на 02.05.2020 г., на която дата строителят, след известно прекъсване, се е върнал наново на обекта и е започнал работа. Към този момент всички знаци са били поставени на предвидените за това места, били са залепени и табели, приканващи гражданите да не минават по улицата, но не е доказано какво е било състоянието към 17.05.2020 г. В тази връзка следва да се вземе предвид, че св. К. сочи, че част от сигнализацията е била премахвана нееднократно, което е налагало възстановяването ѝ, както и че в деня на инцидента не е имало такава, а е била поставена по- късно /св. Г./ и не е имало забрана за преминаване по улицата /св. К. и Г. /. Т. е. по делото не е доказано изпълнението на задължението за поддръжка на сигнализацията, както и това за контрол по ВОБД по чл. 84 от Наредба № 3 към релевантния за спора момент – 17.05.2020 г. Обстоятелството, че в предходен момент /02.05.2020 г. /, строителните работи са били надлежно сигнализирани, не сочи на пълно изпълнение на задължението за поддръжка на сигнализацията, защото поддръжката означава тази сигнализация да е постоянно налична във вида ѝ, залегнал в одобрения проект за ВОБД, тъй като само в този случай сигнализацията за въвеждане на ВОБД ще постигне целите, изброени в чл. 3 от Наредба № 3 - да информира участниците в пътното движение за особеностите и опасностите на пътния участък; да указва границите на пътния участък с изменени пътни условия и да въвежда режим на движение, осигуряващ безопасно преминаване през пътния участък.

Предвид установеното се налага извод, че са налице предпоставките на чл. 49 от ЗЗД за ангажиране отговорността на ответника в качеството му на възложител на извършване на ремонтните дейности поради противоправното му бездействие, изразяващо се в несигнализиране и небезопасяване на извършваните ремонтни дейности и в частност на изкопа, в който е паднал ищецът и в резултат на това на ищеца са причинени неимуществени вред. Отговорността по чл. 49 ЗЗД обхваща чуждо поведение и се носи

заради направения избор – възлагане на конкретното лице на дадената работа и недостатъчно добре упражнения контрол върху него.

По размера на обезщетението:

От заключението на приетата съдебно- медицинска експертиза се установява, че ищецът е получил многофрагментно счупване на дясна раменна кост в горната ѝ част /глава и шийка/. Първоначално е лекуван консервативно, след което е направена операция за частична смяна на раменната става. Към момента на прегледа, извършен от вещото лице, движенията в раменната става са силно затруднени и болезнени, състоянието ѝ се е влошило, което налага помощ от друго лице, както и има необходимост от допълнително лечение. В съдебно заседание вещото лице е уточнило, че след лечение е възможно възстановяване на 80 %.

Вземайки предвид характера и степента на увреждането на ищеца, обстоятелството, че същият не се е възстановил от травмата, а и че принципно пълно възстановяване е невъзможно, както и съобразявайки възрастта на ищеца, необходимостта от чужда помощ и в съответствие с принципа на справедливостта, визиран в чл. 52 от ЗЗД, настоящият състав намира, че размерът на дължимото се обезщетение за причинените на ищеца вреди следва да се определи на 15 000 лв.

Основателно е направеното от ответника възражение за съпричиняване от страна на ищеца. Последният сам в исковата молба сочи, че ремонтът е продължавал от няколко месеца, т. е. знаел е за него и след като, предвид липсата на забрана за това, е предприел преминаване по ремонтиращата се улица, то е бил длъжен да прояви по- голямо внимание при придвижването си, за да избегне инциденти. Съпричиняването следва да бъде определено в размер на 50 %, с колкото и трябва да се намали определеното обезщетение от 15 000 лв. или след приспадане на процента съпричиняване на ищеца се дължат 7 500 лв.

Във връзка с изложеното, въззивното решение следва да се отмени в частта му, с която искът по чл. 49 ЗЗД е отхвърлен до размера на сумата от 7 500 лв. и да се потвърди в частта му, с която претенцията е отхвърлена за разликата до пълния предявен размер от 15 000 лв. Върху главницата от 7 500 лв. следва да се присъди законната лихва, считано от датата на увреждането – 17.05.2020 г. до окончателното изплащане на сумата.

Предвид частичното уважаване на главния иск подлежи на разглеждане и предявеният обратен иск.

Не се спори по делото, а се и установява от представения по делото договор от 29.11.2019 г., че [община] е възложила на "ИНФРА ЕКСПЕРТ" АД изграждане на улици от градската улична мрежа, вкл. и реконструкция на [улица], на която е станал инцидентът с ищеца. Според чл. 4, ал. 16 от договора, изпълнителят се е задължил да обезопасява и сигнализира строителната площадка при спазване изискванията на Наредба № 16/23.07.2001 г. /последната към датата на сключване на договора е била отменена с пар. 3, ал. 3 от действащата към този момент Наредба № 3 от 16.08.2010 г. /. Имайки предвид, че по делото не е доказано, че към датата на инцидента е било изпълнено задължението за обезопасяване и сигнализация на ремонтирания се участък на [улица], то са налице предпоставките за ангажиране отговорността на дружеството - ответник по обратния иск. Същото, в качеството му на изпълнител на СМР, не е изпълнило произтичащото от чл. 4, ал. 16 от договора с [община] и от чл. 4, ал. 3 от Наредба № 3 задължение за поставянето и поддържането на сигнализацията в съответствие с проекта за ВОБД, поради което и на основание чл. 54 ЗЗД носи отговорност пред възложителя за причинените на трети лица вреди от това неизпълнение, ако възложителят плати дължимото се обезщетение в размер на 7 500 лв., ведно със законната лихва, считано от датата на увреждането до окончателното ѝ изплащане.

20. Въззивният съд може да дава нови указания за ангажиране на доказателства

само, ако изрично констатира допуснато от първоинстанционния съд процесуално нарушение, за което следва да уведоми страните. Факти, които не са включени в предмета на доказване от първоинстанционния съд с доклада по делото, не подлежат на установяване. Въззивният съд не може да приеме за недоказан факт от решаващо значение по делото, който първоинстанционния съд не е посочил като нуждаещ се от доказване и без преди това да е уведомил страните, че го счита за спорен по делото и че е включен в предмета на доказване.

чл. 124, ал. 1 ГПК

чл. 49, ал. 3 ПИКЕЕ

Решение № 50191 от 26.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2624/2021 г., IV г. о., докладчик председателят Зоя Атанасова

Производството по делото е по реда на чл. 290 от ГПК.

Образувано е по подадена касационна жалба от ответника "Електроразпределение Север" АД [населено място], чрез адв. Н. Б. срещу решение № 683/09.04.2021 г. по в. гр. дело № 183/2021 г. на Варненски окръжен съд, с което е потвърдено решение № 260066/24.11.2020 г. по гр. дело № 383/2020 г. на Районен съд Провадия, с което е прието за установено в отношенията между З. С. А. от [населено място] и "Електроразпределение Север" АД, че ищецът не дължи на ответника сума от 7274. 77 лв. начислена за извършена корекция за неправилно отчетена електрическа енергия за период 10.02.2017 г. – 30.03.2020 г. за обект, находящ се в [населено място], [улица]. В касационната жалба се поддържат основания за неправилност на въззивното решение, като постановено при допуснати нарушения на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост. Искането е да се отмени въззивното решение и се постанови друго, с което предявеният отрицателен установителен иск се отхвърли, като неоснователен.

Ответникът по жалбата З. А., чрез адв. Р. С. в писмен отговор е изразил мотивирано становище за неоснователност на касационната жалба.

С определение № 459/07.06.2022 г., постановено по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпросите: 1. подлежат ли на доказване факти, които не са включени в предмета на доказване от първоинстанционния съд с доклада по делото? 2. Въззивният съд може ли да приеме за недоказан факт от решаващо значение по делото, който първоинстанционния съд не е посочил като нуждаещ се от доказване и без преди това да е уведомил страните, че го счита за спорен по делото и, че е включен в предмета на доказване.

Върховният касационен съд като взе предвид доводите на страните и извърши проверка на обжалваното решение намира за установено следното:

Касационната жалба е подадена в срока по чл. 283 ГПК, от надлежна страна в процеса срещу възивно решение, подлежащо на касационно обжалване и са процесуално допустими.

Предявеният иск от З. С. А. е отрицателен установителен по чл. 124, ал. 1 ГПК за признаване за установено по отношение на ответника "Електроразпределение Север" АД, че ищецът не дължи на ответника сумата 7274. 77 лв., начислена под формата на корекция от ответното дружество за обект, находящ се в [населено място], [улица] за периода 10.02.2017 г. до 30.03.2020 г.

От фактическа страна въззивният съд е приел за установено следното:

На 30.03.2020 г е била извършена проверка от служителите на "ЕРП Север" АД на монтирания електромер за отчитане на ел. енергия, намиращ се в обект на адрес [населено място], [улица], № с кл. № и аб. №, за което е съставен КП № 5300308/30.03.2020 г. От

съдържанието на същия е видна констатацията, че СТИ отчита с грешка - 0, 12% и че СТИ с фабр. № 7150179 е било демонтирано за експертиза в БИМ; затова е заменено с ново. Демонтираният електромер е бил запечатан с пломба № 523932. КП е бил подписан от собственика на обекта и ищец З. А.

На 07.05.2020 г е извършена метрологична експертиза от БИМ, ГД "МИУ", РО-Р. на процесния електромер и съставен КП, като било констатирано, че при софтуерно четене била установена външна намеса в тарифната схема на електромера, съответно наличие на преминала енергия в тарифа 1.8.3 от 38585, 570 кВтч, която не била визуализирана на дисплея. Електромерът съответствал на метрологичните характеристики и отговарял на изискванията за точност при измерване на ел. енергия. Метрологичната експертиза била извършена въз основа на заявление № АУ-000029 № 16080/08.04.2020 г от ответното дружество.

Въз основа на съставения КП от БИМ ответникът е изготвил становище за начислена ел. енергия относно за 38585 кВтч за периода 10.02.2017-30.03.2020 г.

На 13.05.2020 г ответното дружество е издало ф-ра № 13.05.2020 г; Приложение А към ф-ра № 13.05.2020 г, с което е определена цената на ел. енергия по проведената корекционна процедура за 38585 кВтч за периода 10.02.2017 г до 30.03.2020 г, а именно 7274, 77 лв с ДДС.

Прието е за установено от писмо с изх. № 58176 КП5300308_2/13.05.2020 г и известие за доставяне от 15.05.2020 г., че ищецът е бил уведомен за извършената корекционна процедура и за подмяната на електромера му с писмо, получено на 15.06.2020 г лично от него.

От Протокол за монтаж/демонтаж на електромер № М 1193454/09.02.2017 г. е прието за установено, че процесния електромер с фабричен № 7150179 е монтиран в обекта на отчитане на ищеца на 09.02.2017 г., като е бил с показатели 17313 квч. за нощна тарифа, 63720 квч. за дневна тарифа и без показатели за върхова тарифа. Прието е, че според Протокол за последваща метрологична проверка на СИ, извършен от "Еллаб България" ООД, към заявка № 151/30.11.2016 г на 22.12.2016 г. на процесното СТИ е била извършена последваща периодична проверка за метрологична годност, която е установила, че съответства на метрологичните изисквания.

Съдът е приел за установено от показанията на свидетеля П. Д. /един от служителите на отв. дружество, съставил КП/, че е участвал при извършването на проверката на процесното СТИ. Проверката протекла на 3 етапа - оглед на електромера, проверка с еталонен уред и софтуерна проверка. При софтуерната проверка се установило, че електромерът не можел да се прочете, поради което бил демонтиран и изпратен в БИМ за проверка.

От заключението на вещото лице по допуснатата СЕЛТЕ е прието за установено, че процесното СТИ било метрологично годно да измерва ел. енергия към момента на извършване на проверката. По делото нямало категорични данни за неправомерно вмешателство в измервателната схема /шунт или върху СТИ/, а имало данни за натрупани киловати в т. нар. "скрит" регистър, което било възможно да се дължи на дефекти във СТИ, а можело да се дължи на натрупано количество и отпреди монтажа на електромера на адреса на ищеца. Натрупаната ел. енергия в скрития регистър на процесния СТИ е възможно да е преминала през електромера, но това не можело да се твърди със сигурност. Електромерът имал натрупани показатели в регистрите по дневна и нощна тарифа преди монтажа си на адреса на потребителя. Математическите изчисления по корекционната сметка били аритметично точни. Измервателната система на ел. енергия за процесния обект е присъединена към мрежа за ниско напрежение, с предоставена мощност до 100 кВт.

Прието е за безспорно, че обектът, намиращ се на посочения адрес е собственост на ищеца и че последният е присъединен към електроразпределителната мрежа, собственост

на ответното дружество "Електроразпределение Север" АД. Приел е, че по силата на ОУД за пренос на ел. енергия между ищеца и ответното дружество е възникнало облигационно правоотношение за пренос на ел. енергия през ЕРПМ, собственост на ответника.

Въззивният съд е приел, че в случая са приложими разпоредбите на ПИКЕЕ, обнародвани в ДВ бр. 35/30.04.2019 г., в сила от 04.05.2019 г. Прието е, че разпоредбите в Раздел IX от ПИКЕЕ, уреждащи реда и начина за преизчисляване количеството ел. енергия са императивни и са установени с цел защита потребителите от незаконосъобразна корекция на сметките за потребление и поради това не могат да бъдат тълкувани разширително. Според съда предвидените в раздела срокове не са инструктивни и посочените изисквания не са препоръчителни практики, а са задължителни за оператора на мрежата и неизпълнението дори и на едно изискване води до незаконосъобразност на процедурата по корекция. Посочено е, че това е така, защото същата цели защита на потребителите и при неспазването им последиците се търпят от икономически по-силната страна в правоотношението.

По отношение процедурата по съставянето, подписването и връчването на КП на крайния клиент-потребител на ел. енергия е прието, че в случая са били спазени изискванията на чл. 49, ал. 3 ПИКЕЕ – същият е бил подписан от самия ищец, от което следва, че процедурата е била спазена.

Съдът се е позовал на чл. 49, ал. 5 ПИКЕЕ, според който е предвидено, че когато се установи несъответствие на метрологичните и/или техническите характеристики на СТИ с нормираните, нарушения в целостта и/или функционалността на СТИ, съмнения за добавяне на чужд за СТИ елемент, тогава СТИ може да бъде демонтирано, поставено в безшевна торба с пломба с уникален номер и изпратено в БИМ за експертиза в срок до 14 дни от датата на проверката. Прието е, че от съдържанието на настоящия КП се установява, че в него са вписани само констатации за показанията по различните тарифи, без да са отразени констатации за нарушения, даващи основание за демонтирането и подмяната на СТИ, посочени в хипотезата на ал. 5 на чл. 49 от ПИКЕЕ, т. е. не се съдържат констатации за някакво въздействие върху СТИ. Посочено е само, че СТИ отчитало с грешка - 0,12% и че е демонтиран за експертиза от БИМ. Според съда сам по себе си фактът на демонтаж на СТИ и изпращането на БИМ не налага извод за несъответствие при измерването. Приел е, че въз основа данните от КП не може да се направи извод към коя от хипотезите на чл. 49, ал. 5, чл. 49, ал. 8 или чл. 55 от ПИКЕЕ би могло да бъде подведено несъответствието. Установеното впоследствие и доста по-късно от БИМ софтуерна намеса не може да замести основанието, щом като липсва отбелязване за установени отклонения. С оглед на това е формиран извод, че само на сочените основания процесната сума се явява недължима.

Прието е, че ответникът се позовава на основанието за едностранната корекцията – чл. 55 ПИКЕЕ. Приел е, че в случая корекцията на сметката е за период от три години. Според съда съгласно КП, предходната проверка на СТИ е била извършена през 2017 г, когато е бил монтиран СТИ и няма данни дали показанията по всички тарифи са били нулеви, вкл. и за скрития регистър. Посочил е, че според становището на вещото лице натрупаното в скрития регистър е възможно да се дължи на дефекти в самото СТИ; можело да се дължи на натрупано количество отпреди монтажа на СТИ на адреса на ищеца. Освен това, е възможно да е преминала през електромера, но не можело да се твърди със сигурност; електромерът имал натрупани показатели и в регистрите по дневна и нощна тарифа отпреди монтажа си на адреса на потребителя.

Съдът е приел, че според твърденията на ответното дружество, при ежемесечно отчитане на количеството ел. енергия нямало как да се установи натрупване на ел. енергия в невизуализиран регистър, тъй като това ставало само със специализиран софтуер, с който инкасаторите не разполагали. От това според съда може да се направи извод, че с такъв разполага дружеството като собственик на СТИ, а дори и да не разполага, не може

да се направи и обратният извод, че с такъв софтуер е разполага ищецът. При положение, че се касае за неправомерно софтуерно въздействие върху СТИ, без да е установено от кого, то рискът остава за собственика на вещта, който в случая е дружеството-ответник. При тези съображения съдът е извел извод за неосъществен фактическият състав на чл. 55 ПИКЕЕ поради неспазване изискванията на чл. 49 ПИКЕЕ и поради неуспешно проведеното от ответника главно и пълно доказване на фактите, от които черпи правата си. Формиран е и извод за неправомерно извършена корекция на сметката на ищеца.

Съдът е изложил мотиви по повод наведения от ищеца довод, че към датата на проверката ответното дружество "ЕРП Север"АД не е разполагало с нормативно регламентирана възможност да извършва едностранна корекция за минал период от време. Приел е, че в чл. 56 от сега действащите ПИКЕЕ е посочено, че операторът на ЕРПМрежа, който, след като извърши проверката, издава фактура за допълнителната реално консумирана, но неотчетена от визуалните регистри на СТИ ел. енергия. Издава и справка за преизчислените количества ел. енергия, както и информация за дължимата сума за мрежови услуги. В ал. 2 е посочено, че ползвателят на мрежата заплаща на оператора на съответната мрежа дължимата сума, определена от оператора на съответната мрежа по реда на ал. 1. С оглед на тази разпоредба съдът е направил сравнение между отменените ПИКЕЕ и действащите от 2.05.2019 г. Прието е, че както по старите Правила, така и по новите ПИКЕЕ, "Енерго Про Мрежи"АД /респ. "ЕРП Север"АД/ като собственик на ЕРП Мрежа и на измервателните устройства има правото на извършва периодичните проверки в обектите на крайните клиенти. Прието е, че при действието на отменените Правила резултатите от проверката, извършената от "Енерго Про Мрежи"АД /"ЕРП Север"АД/ и документацията се предоставят на крайния снабдител в лицето на "Енерго Про Продажби"АД, който издава фактурата, справката, и изпраща покана до клиента. Според съда това е така защото страни по облигационното правоотношение за доставка и продажба на ЕЕ, съгласно ОУ, са крайният снабдител и крайният битов/небитов клиент. Затова и крайният снабдител се явява титуляр на вземането, както за цената на стоката ел. енергия при редовен месечен отчет, така и при заместващата го специална процедура, т. нар. "корекция на сметки". Посочил е, че това е в съответствие с указаното и в нормата на чл. 98а ЗЕ, че крайният снабдител - доставчик на ЕЕ, следва да уведоми клиента за коригираната сметка и последният му дължи посочената сума.

Съдът е приел, че систематическото и граматическо тълкуването на разпоредбата на чл. 56 от новите ПИКЕЕ налага извод, че по силата на същата, наред с основното правоотношение по договора за доставка и продажба на ЕЕ м/у крайния снабдител /"Енерго Про Продажби"АД/ и крайния клиент, се създава възможност за възникването на второ облигационно правоотношение между крайния клиент и оператора на ЕРП Мрежа /"ЕРП Север"АД/, касаещо само корекцията на сметки, че това се извежда от съдържанието на посочената норма, че операторът на мрежата издава фактура за преизчисленото количество, а ползвателят на мрежата заплаща посочената сума, което предполага облигационна обвързаност между двете страни. Фактурата като първичен счетоводен документ следва да обективира съществените елементи от съдържанието на договора – страните, вещта и цената; а изпълнението на задължението за заплащане се удостоверява чрез издаването на фискален бон. Според съда така се поставя въпросът дали и доколко разпоредбата на чл. 56 ПИКЕЕ е в противоречие с нормата на чл. 104а ЗЕ.

Приел е, че нормата на чл. 98а ЗЕ визира, че крайният снабдител продава ел. енергия при публично известни общи условия, като с ал. 2, т. 6 от същия член /нова от 2012 г, действаща и понастоящем/ е въведено изискване ОУ на договорите за продажба на ЕЕ да съдържат ред за уведомяването на клиента от страна на крайния снабдител при извършването на корекция по сметка, съгласно правилата на чл. 83, ал. 1, т. 6 ЗЕ. Прието е, че отношенията между крайния снабдител и оператора на ЕРПМ във връзка със снабдяването с ЕЕ на крайните клиенти, присъединени към ЕРПМрежи, се уреждат с

Правилата за търговия с ел. енергия /ПТЕЕ/, съгл. чл. 98в ЗЕ. Посочил е, че в чл. 104а ЗЕ е указано, че крайните клиенти използват съответната ЕРПМ, към която са присъединени, при публично известни ОУ, които задължително следва да съдържат: 1. информация, предоставена от оператора на съответната ЕРПМ; 2. условията за прекратяване или прекъсване на снабдяването; 3. условията за качество и надеждност на снабдяването; 4. отговорността на оператора при нерегламентирано прекъсване и некачествено снабдяване; 5. ред за уведомяване при извършване на корекция на сметка съгласно правилата по чл. 83, ал. 1, т. 6 в полза на крайния снабдител и в полза на клиента за потребена ел. енергия в случаите на неизмерена, неправилно и/или неточно измерена ел. енергия поради неправомерно присъединяване, промяна в схемата на свързване или неправомерно въздействие върху уреди, съоръжения или устройства по чл. 120, ал. 3. Позовал се е на чл. 83, т. 6 ЗЕ /в редакцията от 17.07.2012, ДВ бр 54/2012/, според който устройството и експлоатацията на електроенергийната система се осъществява съгласно норми, предвидени в правила за измерване на количеството електрическа енергия /ПИКЕЕ/, регламентиращи принципите на измерване, начините и местата за измерване, условията и реда за тяхното обслужване, включително за установяване случаите на неизмерена, неправилно и/или неточно измерена електрическа енергия, както и създаването, поддържането и достъпа до база данни с регистрацията от СТИ. Посочено е, че с новата редакция на чл. 83, т. 6 ЗЕ, приета с Д. в. бр. 41/2019 г, в сила от 21.05.2019 г, няма въведена промяна по отношение кръга от субекти – адресати на ПИКЕЕ. Нормата е от общите разпоредби на ЗЕ и съдържа указания, че устройството и експлоатацията на електроенергийната система се осъществяват съгласно норми, предвидени в различни подзаконови нормативни актове от ранга на наредби, изрично посочени в т. 1 - т. 5, както и с ПИКЕЕ /посочени в т. 6/, регламентиращи принципите на измерване, начините и местата за измерване, включително реда и начините за преизчисляване на количеството ел. енергия при установяване на неизмерена, неправилно и/или неточно измерена ел. енергия или за която има измерени показания в невизуализиран регистър на СТИ, както и създаването, поддържането и достъпа до регистрираните от тези средства база данни. Формиран е извод, че в Закона за енергетиката не е предвидена възможност операторът на ЕРПМ да разполага с правомощия да събира дължимата от крайния клиент сума, получена в хипотезите на т. нар. "корекция на сметка". Прието е, че последната по своята същност се явява разновидност на начина на определяне продажната цена на ел. енергия, доставена от крайния снабдител на крайния клиент съобразно ОУД за доставка и продажба на ЕЕ, за което разполага със съответния лиценз, какъвто е предоставен на друг правен субект, различен от настоящото въззивно дружество "ЕРП Север"АД. Посочено е, че последното е лицензирано да осигурява само пренос на ел. енергия, за което се дължи отделна такса, формирана по различен начин. За нея, в случай на неизпълнение, ответното дружество би имало право на вземане. Поради това според съда нормата на чл. 56 ПИКЕЕ като по-ниска по ранг и противоречаща на установеното със законовите разпоредби не следва да бъде прилагана.

Съдът е посочил, че дори да се приеме, че разпоредбата на чл. 56 ПИКЕЕ е приложима и въз основа на нея се създава ново правоотношение между крайния клиент и оператора на ЕРПМрежа по повод "корекцията на сметка" се поставя въпросът от кой момент най-рано може да възникне това ново облигационно правоотношение. Прието е, че нормата е материално правна и по-нова и има действие само занаяпред. Не може да се ползва с обратно действие, тъй като, съгл. чл. 14, ал. 1 ЗНА, такова може да има по изключение и при това да е оповестено с изрична разпоредба. Прието е също, че настоящият случай не е такъв. Посочено е, че не е била приета и в хипотезата на чл. 51 ЗНА, т. е. няма и тълкувателен характер. Изведен е извод, че правоотношението между оператора на ЕРПМрежа и крайния клиент може да възникне само за в бъдеще, т. е. за времето след влизане в сила на новите ПИКЕЕ от 4.05.2019 г. Прието е, че нормата е

неприложима спрямо заварени правоотношения, възникнали до посочената дата 4.05.2019 г между други правни субекти – крайният снабдител /в лицето на "Енерго Про Продажи"АД/ и крайния клиент.

Въззивният съд е формирал мотиви и по въпроса: в резултат на проверката, извършената от оператора на мрежата, обхващаща период от време отпреди 4.05.2019 /в случая от 2017/, дали същият има правото на вземане срещу крайния клиент за паричната сума, явяваща се еквивалент на консумирана и неотчетена ЕЕ, получена в резултат на проведената "корекция на сметка". Прието е, че следва да се прави разграничение между правото на ЕРП Север"АД като собственик на ЕРПМ и измервателните устройства да извършва регулярно проверки на СТИ и това дали за дружеството възниква правото на вземане за парична сума, изчислена на базата на извършената проверка. Прието е, че "корекцията на сметка" не се явява самостоятелно основание за вземане, а представлява начин за парично остойностяване на отделено количество ЕЕ, когато то е било доставено, но не е могло да бъде измерено в хипотезите, изрично посочени в р-л IX от ПИКЕЕ. Така за времето до 4.05.2019 г извършените от оператора на мрежата /"ЕРП Мрежи"АД/ действия по проверката и по корекционната процедура са били в полза на друг правен субект - крайния снабдител /в лицето на "Енерго Про Продажи"АД/, който се явява и титуляр на вземането. За оператора на ЕРПМрежа такава възможност възниква едва с новосъздадената разпоредба на чл. 56 ПИКЕЕ. При липсата на изрично предвидено обратно действие на посочената норма, съдът е приел, че дори "ЕРП Север"АД да е извършил проверка, обхващаща период от време преди 4.05.2019 /в случая от 2017 до 4.05.2019/, то за този отрязък от време дружеството не е носител на правото за парично вземане, произтичащо от "корекция на сметка", което е принадлежало на друг правен субект - "Енерго Про Продажи"АД. До посочената дата и по силата на ЗЕ облигационното правоотношение за вземане за продажната цена на тока съществува само между крайния клиент и крайния снабдител, но не и с оператора на мрежата. С последния съществува друго правоотношение по силата на договора при ОУ само за пренос на ЕЕ. Според съда цената за пренос е отделна и е формирана по различен начин от цената за продажбата на доставена и потребена от крайния клиент ел. енергия. С оглед на посоченото е прието, че дружество-ответник не се явява титуляр на вземането за времето от 2017 до 4.05.2019 г. Поради това според съда е неоснователно да претендира сума по "корекция на сметка" за този период.

При тези съображения съдът е формирал извод, че за част от периода на извършената проверка, т. е. за времето от 2017 г до 4.05.2019 г /влизането в сила на новите ПИКЕЕ/ за отв. дружество "ЕРП Север"АД липсва законово основание да има вземане към крайния клиент, произтичащо от корекция на сметка. Приел е, че такова основание евентуално би могло да бъде налице само за времето след 4.05.2019 г до датата на проверката. Според въззивния съд дори да се приеме за спазена процедурата, то за периода от 4.05.2019 до датата на проверката през 2020 г претенцията не може да се приеме за установена по размер. Прието е, че това е така, след като не би могло да бъде установено през кой точно момент какво количество ел. енергия е било преминало и същото не е било отчетено. Приел е, че поради това задължението се явява неделимо; посоченото количество ел. енергия и неговата парична равностойност се отнасят за целия период. Съдът е приел, че в случая не става въпрос за редовен месечен отчет, при който би могло да се направи подневно изчисление. Прието е, че с оглед на това не може да се направи извод и за частична основателност на претенцията, изчислена на база остатъка от периода от 4.05.2019 до датата на извършената проверка през м. 03. 2020 г.

Като е взел предвид изложените съображения съдът е направил извод, че ответникът не е доказал при условията на пълно и главно доказване основанието на дължимата от ищеца сума и затова отрицателният установителен иск като основателен следва да бъде уважен. Първоинстанционното решение, с което искът е уважен е потвърдено.

По правните въпроси:

С решение № 129/29.06.2015 г. по гр. дело № 7040/2014 г. на ВКС, III г. о. по чл. 290 ГПК е прието, че една от характерните особености на въззивното производство е ограничената възможност за попълване на делото с нови факти и доказателства. Ответникът, съгласно чл. 131, ал. 2, т. 5 ГПК е длъжен в отговора на исковата молба да посочи всички свои възражения срещу иска и обстоятелствата, на които той се основава. След този срок той губи правото да прави възражения, основани на факти, съществуващи и известни му към този момент. По силата на концентрационното начало, след този срок страната не може да поправи пропуските, които е допуснала поради собствената си небрежност /вж. т. 4 от ТР № 1 от 9.12.2013 г. по т. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС/. Пред въззивния съд страните не могат да твърдят нови факти, да правят нови възражения и да представят нови доказателства, които са могли да посочат и представят в срок в хода на първоинстанционното производство, независимо дали са релевантни и относими. Съгласно чл. 146 ГПК първоинстанционният съд е този, който в изготвения от него доклад по делото посочва – с оглед предмета на спорното право, изразените становища и направените възражения - как се разпределя доказателствената тежест за твърдяните факти, за кои от тях не следва да се сочат доказателства и за кои страните следва да предприемат действия по доказване. Въззивният съд може да дава нови указания за ангажиране на доказателства само, ако изрично констатира допуснато от първоинстанционния съд процесуално нарушение, за което следва да уведоми страните. Факти, които не са включени в предмета на доказване от първоинстанционния съд с доклада по делото, не подлежат на установяване. Въззивният съд не може да приеме за недоказан факт от решаващо значение по делото, който първоинстанционния съд не е посочил като нуждаещ се от доказване и без преди това да е уведомил страните, че го счита за спорен по делото и че е включен в предмета на доказване.

Настоящият съдебен състав възприема тази практика на ВКС.

Като взема предвид отговора на правните въпроси, по които е допуснато касационно обжалване съдът преценява, че въззивното решение е неправилно. В нарушение на процесуалния закон са формирани решаващите правни изводи за основателност на предявения иск.

Установено е по делото, че ищецът З. С. А. е страна по договор за доставка на електрическа енергия в процесния обект, находящ се в [населено място], [улица] който е бил монтирано СТИ – електромер в срока на метрологична годност. На 30.03.2020 г. е извършена проверка от служители на ответното дружество на монтирания електромер и е съставен констативен протокол № 5300308/30.03.2020 г. Според съставения протокол електромерът с фабричен № 7150179 е демонтиран за експертиза в БИМ и заменен с нов. Съгласно съставения констативен протокол от метрологична експертиза на електромер № 398/07.05.2020 г. при извършената проверка на техническите изисквания е установено отсъствие на механични дефекти на кутията, на клемите и на клемния блок на електромера. При софтуерно четена е установена външна намеса в тарифната схема на електромера. Отчетено е наличие на преминала енергия на тарифа 3 – 38585. 570 Квт. ч., която не е визуализирана на дисплея. Дадено е заключение, че електромерът съответства на метрологичните характеристики и отговаря на изискванията за точност при измерването на електрическата енергия.

От протокол № 1193454 от 09.02.2017 г. за първоначален монтаж на процесното СТИ се установява, че същото е било с показатели отпреди монтажа както следва: нощна тарифа 17313 Квт. ч. и дневна тарифа 63720 квт. ч. Според протокола на "Еллаб България" ООД № 10079р-С-5/22.12.2016 г. за проверка на електромер с фабричен № 7150179 се установява, че отразените данни в тарифите са: тарифа 1 начални показания 17312. 232, крайни показания 17313. 233 квт. ч., - грешка -0. 45%, допустима грешка 2%, тарифа 2 – начални показания 63719. 685, крайни показания 63720. 684, грешка -0. 63%, допустима

грешка 2%. Според посочения протокол процесния електромер съответства на метрологичните изследвания.

Според заключението на вещото лице процесното СТИ е минало през проверка 2016 г. и към датата на проверката е било сертифицирано техническо средство за измерване на ел. енергия, съответно е в техническа годност. Становището на вещото лице е, че ел. енергията в регистрите, които не са били визуализирани на дисплея е възможно да е преминала през електромера, но със сигурност не може да се твърди този факт. Посочено е, че по делото е налице протокол за първоначален монтаж на електромера от 09.02.2017 г. според който електромера има натрупани показания по нощна тарифа 17 313 КВт. ч. и по дневна 63 720 КВт. ч., т. е. същият има натрупани по регистрите показания преди монтажа на този адрес на потреблениа. Изразено е становище, че по делото няма категорични данни за неправомерно вмешателство в измервателната схема/шунт или друго или върху СТИ, че има данни за натрупани киловати в скрит регистър, което е възможно да се дължи на дефект на СТИ, както и, че е възможно да са натрупани показания преди монтажа на този адрес. В съдебно заседание пред първоинстанционния съд вещото лице е посочило, че след като електромерът е монтиран, след като е имал проверка пред лаборатория няма как да има натрупани показания на скритите тарифи, освен тези които са първа и втора на битовите абонати – дневна и нощна 1.8.1 и 1.8.2.

С оглед на така установените факти по делото е неправилен решаващият правен извод на въззивния съд, че предявеният отрицателен установителен иск е основателен, тъй като ответникът не е доказал по делото, че процесното количество е доставено след монтажа на СТИ през 2017 г., съответно не е доказано, че електромерът е бил с нулеви показания по скрития регистър в деня на монтажа, както и периода от време на натрупване на начисленото количество електрическа енергия в скрития регистър. В настоящият случай фактът за нулевите показания по скрития регистър на процесното СТИ към момента на монтажа не е бил обявен като спорен в изготвения от първоинстанционния съд доклад по делото и по отношение на него доказателствената тежест не е разпределяна. Първоинстанционният съд не е уведомил страните, че този факт е част от предмета на доказване. Въззивният съд в нарушение на процесуалните правила е приел за недоказан факт от решаващо значение по делото, който първоинстанционния съд не е посочил като нуждаещ се от доказване и без преди това да е уведомил страните, че го счита за спорен по делото и че е включен в предмета на доказване. Освен това съдът е възприел заключение на СТИ, което е непълно и недостатъчно аргументирано. Поради това е необоснован изводът за недоказаност на реалното предоставяне и потребление на процесното количество електрическа енергия.

Неправилно е прието от въззивния съд, че разпоредби на ПИКЕЕ – чл. 56 противоречат на разпоредби на ЗЕ - чл. 104а ЗЕ и че титуляр на процесното парично вземане е крайният снабдител.

По материалноправния въпрос: при преизчисляване на количеството електрическа енергия, измерено чрез показания в невизуализиран /скрит/ регистър на СТИ, кой има право да получи от крайния битов клиент начислената в резултат на корекцията сума – крайният снабдител или операторът на електроразпределителната мрежа е установена практика на ВКС – решение № 85/27.06.2022 г. по гр. дело № 2528/2021 г. на ВКС, IV г. о. по чл. 290 ГПК, която съдът възприема. Според тази практика в случаите на преизчисляване на количеството електрическа енергия, измерено чрез показания в невизуализиран/скрит/ регистър на СТИ, право да получи от крайния битов клиент, начислената в резултат на корекцията сума има операторът на електроразпределителната мрежа, а не крайният снабдител /доставчикът/ на електрическа енергия. Приема се още, че разрешението на материалноправния въпрос се съдържа в чл. 55 и чл. 56, ал. 1 и ал. 2 от ПИКЕЕ. Съгласно чл. 55 от ПИКЕЕ, в случаите, в които се установи, че са налице измерени количества електрическа енергия в невизуализирани регистри на средството за

търговско измерване (СТИ), операторът на съответната мрежа начислява измереното след монтажа на СТИ количество електрическа енергия в тези регистри, като преизчисляването на количеството електрическа енергия се извършва въз основа на метрологична проверка и констативен протокол, съставен по реда на чл. 49 от ПИКЕЕ. Съгласно чл. 56, ал. 1 и ал. 2 от ПИКЕЕ, в случаите на преизчисляване на количества електрическа енергия по реда на раздел IX от ПИКЕЕ (в който се намират и разпоредбите на чл. 55 и чл. 56) операторът на електроразпределителната мрежа предоставя на ползвателя на мрежата (каквото е и крайният битов клиент) фактура и справка за преизчислените количества електрическа енергия, както и информация за дължимата сума за мрежови услуги (с изключение на цена за достъп до електроразпределителната мрежа, формирана на база на предоставена мощност) и за "задължения към обществото"; а ползвателят на мрежата (респ. – крайният битов клиент) заплаща на оператора на съответната мрежа тази дължима сума, определена от оператора на съответната мрежа.

Освен това според цитираната практика на ВКС, както и решение № 77/30.05.2022 г. по гр. д. № 2708/2021 г., решение № 60269/27.05.2022 г. по гр. д. № 1054/2021 г. и решение № 61/02.06.2022 г. по гр. д. № 1898/2021 г. на III-то гр. отд., решение № 55/30.05.2022 г. по гр. д. № 1421/2021 г. на IV-то гр. отд. е прието, че уредбата, обективирана в нормите на чл. 55 и чл. 56 от ПИКЕЕ, е в рамките на законовата делегация и не противоречи на нормативен акт от по-висока степен, включително не противоречи на общото правило, че за доставена на потребителя електроенергия се заплаща цена (чл. 183, чл. 200 от ЗЗД), която съгласно действащия ЗЕ е регулирана от държавен орган. Налице е подзаконово възлагане на вземането, легитимиращо оператора на мрежата, вместо доставчика, да го начисли и получи, и това възлагане също не противоречи на нормативен акт от по-висока степен. Касае за специални норми, които дерогират общите такива. В подкрепа на извода за липса на противоречие между законов и подзаконов нормативен акт, освен специалният характер на последния, е и начинът, по който са приети самите ПИКЕЕ – по предложение на доставчика (крайния снабдител) и на разпределителя на електрическа енергия (оператора на електроразпределителната мрежа).

Неправилен е решаващият извод на въззивния съд, че за част от периода на извършената проверка – за времето от 2017 г. до 04.05.2019 г., когато са влезли в сила новите ПИКЕЕ за ответното дружество "ЕРП Север" АД липсва законово основание да има вземане към крайния клиент, произтичащо от корекция на сметка. Изводът противоречи на установената практика на ВКС- решение № 50247/21.12.2022 г. по гр. дело № 3572/2021 г. на ВКС, III г. о. по чл. 290 ГПК, която съдът възприема. Според цитираната практика съгласно пар. 2 ПЗР на ПИКЕЕ от 2019 г. процедурите по преизчисляване на количеството електрическа енергия, уведомяване, фактуриране и уреждане на финансовите отношения с клиентите, започнали въз основа на констативни протоколи, съставени до влизане в сила на тези правила, се довършват по реда, действал към датата на съставяне на констативния протокол, като в случаи на съставени след 01.07.2018 г. констативни протоколи се взема предвид и действащата прогнозна пазарна цена на електрическата енергия за покриване на технологичния разход на операторите на съответните мрежи, определена от КЕВР. С цитираната правна норма изрично е посочено, че случаите на корекции на начислени стойности на електроенергия за минал период, констатирани с изискуемия двустранен констативен протокол между електроразпределителното дружество и потребителя отпреди приемането на новите ПИКЕЕ от 2019 г., по които все още не са приключили финансовите отношения с потребителите, като заварени случаи се уреждат от действащите правила към момента на съставяне на констативния протокол. Следователно законодателят в ПИКЕЕ от 2019 г. е посочил като правнозначим момента на съставяне на констативния протокол, установяващ основанията за корекцията на електроенергия за минало време, при определяне на приложимата правна уредба. Ето защо по аргумент от пар. 2 ПЗР на ПИКЕЕ от 2019 г.,

когато констативният протокол е съставен по време на действието на новите ПИКЕЕ, правоотношението по заплащане на неправилно отчетената, потребена, електроенергия се подчинява на уредбата в тези нови ПИКЕЕ. Дори да не съществуваше пар. 2 ПЗР на ПИКЕЕ от 2019 г., това принципно положение произтича от действието на гражданскоправните норми във времето, които по правило действат за в бъдеще /ex tunc/ - уреждат юридически факти, които са се проявили след влизането им в сила, както и заварените граждански правоотношения, а само по изключение и то при изрично посочване от законодателя могат да имат обратно действие /ex tunc/ като преуреждат настъпил в минал момент факт с новите правни последици. Поради изложеното по процесното правоотношение, доколкото основанието за преизчисляване на потребената енергия е установено с констативен протокол от 30.03.2020 г. /по време на действие на ПИКЕЕ от 2019 г. /, приложими към него са чл. 49 и чл. 55 ПИКЕЕ от 2019 г., съдържащи уредба за реда за извършване на корекцията и за периода, за който се начислява неотчетената натрупана в невизуализиран регистър на СТИ енергия.

Освен посоченото по делото е останал неизяснен основният въпрос – от кого, по какъв начин, с каква цел е осъществено констатираното софтуерно въздействие. Възможно ли е то да се дължи на техническа грешка без намеса на човешко поведение или е в резултат на целенасочено поведение. Какви са възможните причини за наличие на показания в регистър 1.8.3 и как се е стигнало до констатираната в протокола на БИМ външна намеса в тарифната схема на СТИ. Не е изяснено дали "Електроразпределение Север" АД разполага със софтуерна програма, с която може да променя показанията в тарифите на СТИ или само с такава, която чете данните в него, както и при съобразяване на техническите параметри и характеристики на СТИ и инсталираните мощности на обекта, в който е монтирано дали е възможно през СТИ да е преминало отчетеното количество електрическа енергия в регистър 1.8.3 за процесния период.

Като взема предвид извода за допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила при постановяване на обжалваното решение, съответно нарушение на материалния закон и необоснованост на решаващите правни изводи на въззивния съд настоящият съдебен състав намира, че същото следва да се отмени. Делото следва да се върне на въззивния съд при условията на чл. 293, ал. 3 ГПК. Съдът следва да изслуша комплексна електротехническа и софтуерна експертиза, която след като извърши софтуерен прочит на паметта на СТИ следва да даде отговор на въпросите: по какъв начин е осъществено констатираното софтуерно въздействие; възможно ли е то да се дължи на техническа грешка без намеса на човешко поведение или е в резултат на целенасочено поведение; какви са възможните причини за наличие на показания в регистър 1.8.3 и как се е стигнало до констатираната в протокола на БИМ външна намеса в тарифната схема на СТИ; разполага ли "Електроразпределение Север" АД със софтуерна програма, с която може да променя показанията в тарифите на СТИ или само с такава, която чете данните в него; как процесното СТИ отчита преминаващата през него електроенергия през различните часове от денонощието и преминава ли в този случай електроенергия през тарифа 3 и ако да в кой времеви период, като проверката на вещите лица следва да се документира, чрез посочване на начина на отчитане на електроенергията; вещите лица след като вземат предвид предназначението на електроснабдения обект на З. С. А. в [населено място], [улица], № и инсталираните в него мощности към момента на проверката на "Електроразпределение Север" АД – 30.03.2020 г. /при наличие на данни за това/ да дадат заключение за какъв период от време, считано назад от датата на проверката е възможно да бъде потребено отчетеното в тарифа 3 на електромера количество електроенергия от 38585 Квт. ч. с оглед на тези мощности, а при липса на данни за инсталираните мощности да даде втори вариант с оглед обичайното потребление за обекти с такова предназначение, като ако само част от електроенергията е могла да бъде потребена от 10.02.2017 г. до 30.03.2020 г. да посочи каква е тази част и определят

нейната стойност, като вземат предвид действащите за съответния период цени за преизчисляване на задължението, както и да посочат възможно ли е преминаването на отчетените в трите тарифи количество електроенергия за процесния период с оглед начина на свързване и техническите характеристики на мрежата. Вещите лица следва да изготвят заключение и по въпроси, поставени от страните. Освен това въззивният съд следва да обяви на страните, че спорен по делото е факта за нулевите показания на скрития регистър 1.8.3 на процесното СТИ към момента на монтажа на 09.02.2017 г. и да даде указания за ангажиране на доказателства за установяване на този факт.

21. Разпоредбите на Глава Четиридесет и трета ГПК гарантират именно осъществяването на фактическия състав на публичната продан като способ за принудително изпълнение и правото на купувача да придобие собствеността върху продавания недвижим имот след плащане на цената и влизане в сила на постановлението за възлагане, т. е. едновременно и като способ за придобиване на правото на собственост. Поради това изискваната от закона увереност за съдебния изпълнител касателно собствеността на имот, който изнася на публична продан, следва да е налице включително при извършване на проданта, до който момент всяко узнаване от частния съдебен изпълнител на факти, които обективно изключват нейната законосъобразност, водят до задължение за въздържане от изпълнителни действия в реализация на този изпълнителен способ, а в случай че публичната продан вече е изрешена, пораждаят задължение за съдебния изпълнител да съобрази своите по-нататъшни действия с действителното правно положение.

Не възниква задължение за съдебния изпълнител да преустанови и откаже проданта на недвижим имот при вписана след възбраната, вкл. след регистриране на обявлението по реда на чл. 487 ГПК искова молба, вписването на която има оповестително действие. Не засвидетелства пропуск при проверката по чл. 483 ГПК предявена от длъжника искова молба по установителен иск срещу трети лица, оспорващи правото му на собственост върху имота поради предприети от тях разпореждания с идеални части, противопоставими на неговия титул за собственост, когато последният е проверен надлежно. За недвижимите имоти, проверката на собствеността по чл. 483 ГПК обема наличието на надлежни, действителни от външна страна актове, с които законът скрепва възникването или придобиването на правото на собственост и неговото носителство в полза на длъжника. Като резултат на специално уредено от закона производство за проверка и признаване съществуването на правото на собственост, нотариалният акт притежава обвързваща доказателствена сила за третите лица и за съда като ги задължава да приемат, че посоченото в акта лице е собственик на имота. Правният извод на нотариуса се счита за верен до доказване на противното с влязло в сила решение, както е разяснено в Тълкувателно решение от 21 март 2013 г. по т. д. № 11/2012 ОСГК. На това правило се подчинява в дейността си и съдебният изпълнител, поради легитимиращото действие на нотариалния акт относно принадлежността на правото на собственост. Съгласно чл. 483 ГПК, дължима е проверка на собствеността чрез справка в нотариалните книги, която обаче не изчерпва проверката от съдържателна страна. Налични като титул за собственост и надлежно проверени, доколкото не е вписана отмяната им, или са налице други достъпни за справка удостоверявания, които пряко засвидетелстват основание за незачитането им, за съдебния изпълнител тези актове са основание за насочване на принудително изпълнение върху посочения от вискателя имот, чрез публична продан. Изградена въз основа на тях увереност в рамките на проверката по чл. 483 ГПК, основана на вписването им и на проверката на нотариуса, след като е скрепена и с проверка от съдебния изпълнител относно изискванията на закона и факта на владението, не е

основание за търсене на отговорност от него за вредите, причинени на купувача при извършена публична продажба на недвижим имот, оказал се собственост на трето лице. Описването и изнасянето на чужд имот на публична продажба не е извън санкцията на закона, но при изискванията към дейността на съдебните изпълнители в изложената насока се съобразява разликата между процесуална и материална законосъобразност на принудителното изпълнение, вземат се предвид и обстоятелствата изключващи вината, тъй като отговорността на съдебния изпълнител е за негови виновни действия и бездействия. Разпоредбата на чл. 35, ал. 1 ЗС обаче предвижда специална форма за действителност на договор за доброволна делба на недвижими имоти, при която нотариусът не извършва проверка на собствеността по чл. 586 ГПК. Затова преди пристъпване към публична продажба, необходимо е проверката по чл. 483 ГПК за имот, получен от длъжника в дял съгласно заверен по този ред договор, да включва произхода на съсобствеността и дали са налице особените изисквания на закона.

Постановеното с влязло в сила съдебно решение по отношение на длъжника, че не е собственик на имота поради нищожност на прието от съдебния изпълнител придобивно основание договор за делба, респ. че не съществува урегулиран имот, на който длъжникът е собственик, е от значение за правното положение на купувача от публична продажба на същата вещь поради деривативния характер на способа. Установява се правото му да получи обратно цената и всички разноски. Насрещното задължение по тази облигация, изрично уредена в чл. 499 ГПК, възниква по правило в тежест на страните по изпълнителното дело, получили облага въз основа на осребреното имущество, но поради специалния характер на отговорността на съдебния изпълнител за вреди, насрещно задължение за съдебния изпълнител да обезщети всеки вредител ще възникне, ако е допуснал процесуално незаконосъобразни действия или бездействия, с които е причинил противоправния за купувача вредоносен резултат и доколкото не се установят обстоятелства, изключващи вината. Същевременно, предвид условията в чл. 499, ал. 1 ГПК и доколкото не е установено в чия чужда собственост съдебният изпълнител противоправно е извършил въведа след приключване на публичната продажба с възлагателното постановление, положението на платилия цената купувач, въведен във владение, разкрива една особеност. Към купувача, независимо че още не е съдебно отстранен от действителния собственик, съдебният изпълнител продължава да има задължението да нареди връщането на неправомерно събраната от него парична сума, представлявала платената цена (чл. 499, ал. 2 предл. последно ГПК), защото тя изначално е събрана в нарушение на закона. Съдебният изпълнител ще дължи и разноските, които неправомерно е събрал. Не е нужен изпълнителен лист, нито влязло в сила съдебно решение по смисъла на чл. 499, ал. 1 ГПК затова. Не е необходима и покана, или друго уведомление от страна на увредения купувач. Съдебният изпълнител има задължение да преведе сумата на правоимащия. Не се освобождава и от отговорност, дори ако вече е осъществил превеждане на сумата за погашение на задължението към вискателя, нито заради това, че е превел остатъка на длъжника. В първия случай поради своето нарушение ангажиращо професионалната му отговорност за вреди от незаконно предприета публична продажба, а при извършено плащане във втория случай и поради недобросъвестността на длъжника по изпълнението, който не е правоимащ да получи остатъка от сумата, след като е знаел за порока на своето придобивно основание, формално легитимиращо него като собственик.

Когато са засегнати материални права на участващи в процеса по принудително изпълнение лица, за установяването на правонарушението като елемент от състава на търсената професионална отговорност от съдебния изпълнител е от значение

механизма на прилагане на правилата с процесуален характер, като норми от публично-правно естество (чл. 441 ГПК). Отговорността за вреди при бездействие ще възникне за съдебния изпълнител, ако е нарушил задължение да предприеме предписани от нормата действия, или отговорност ще възникне за действия, за които е предписано да се въздържа, но ги е предприел. Съдебният изпълнител поначало отговаря за вреди при установена противоправност на свои действия или бездействия, която се свежда до процесуалната незаконосъобразност. Тя е налице, когато императивни материални предпоставки на законосъобразното принудително изпълнение намират израз при регламентиране на процесуални правила. [...] Принципът на законоустановеност намира проявление както за защита правата на участниците в процеса, така и на съдебният изпълнител, който няма да носи имуществена отговорност ако действията му съответстват на хипотезата, който ги обуславя според съдържанието на нормата, която е длъжен да приложи.

чл. 441 ГПК

чл. 483 ГПК

чл. 499 ГПК

чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ, вр.

чл. 45 ЗЗД

Решение № 50266 от 6.04.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4250/2021 г., III г. о., докладчик председателят Емил Томов

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК.

Разглежда се на касационна жалба на И. Т. Ч., подадена чрез пълномощник адв. С. Т. от САК срещу решение № 10283 от 01.04.2021 г по в. гр. дело № 4518/2017 г. на Софийски апелативен съд, с което след отмяна на решение № 3276 от 12.05.2017 г. по гр. дело № 12538/2013. на СГС, е уважен предявеният от "АВИВА" ООД срещу ЧСИ И. Т. Ч. иск с правно основание чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ, вр. чл. 45 ЗЗД. На ищеца е присъдена сумата от 771295, 83 лв. като обезщетение за причинени имуществени вреди от проведена публична продан на недвижим имот по изпълнително дело № 20077830400179, съставляваща заплатена продажна цена на недвижим имот от дружеството като купувач, ведно със следващата се законова лихва от датата на завеждане на исковата молба. Искът е уважен и за сумата от 32 900,08 лв., съставляваща сбор от разходите направени от "АВИВА" ООД във връзка с публичната продан.

Въззивният съд е приел, че не са спорни обстоятелствата по образуването и провеждането на изпълнителното производство по изп. дело № 20077830400179. С възлагателно постановление от 23.09.2008 г., влязло в сила на 15.10.2010, недвижим имот в [населено място], описан като 1/2 ид част от поземлен имот, парцел XVIII(осемнадесети), отреден за склад, автосервиз, работилница, магазини и офиси, находящ се в кв. 1 по плана на [населено място] е бил възложен на ищцовото дружество "АВИВА"ООД. Ищецът е участвал в публична продан като наддавач, предложил най-висока цена от 771 295, 83 лв, изцяло внесена от купувача на 20.09.2008 г. съгласно заключение на приета по делото експертиза. За да уважи иска въззивният съд е приел, че ответникът ЧСИ И. Т. Ч. противоправно и виновно не е съобразил изцяло действията си с разпоредбата на чл. 483 от ГПК, изнасяйки на публична продан и обявявайки ищеца за купувач на имот, който не е собственост на длъжника по изпълнителното дело Д. Б.. Макар че след влизане в сила на постановлението за възлагане(на датата 15.10.2010 г) и към датата 25.01.2013 г. дружеството купувач уведомява ЧСИ, че изнесеният на публична продан имот не е бил собственост на длъжника с оглед приетото в решение по гр. д. № 7859/2013 г. на II-и В с-в и решение по гр. дело № 2853/2008 по описа на СГС, ГО, 7-и с-в,

съдебният изпълнител превежда част от сумата на вискателя, а остатък от 464 445, 77 лв. превежда по сметка на длъжника Д. Б., с което уврежда ищеца в размер на исковата сума.

Твърденията на ищеца, че не е станал собственик, с което е имуществено увреден поради противоправност в действията на ЧСИ, са оспорени от ответника, който счита за изпълнени всички вменени от закона процесуални действия по уточняване и изясняване на собствеността върху продавания недвижим имот съгласно чл. 483 ГПК към датата на налагане на възбраната 03.07.2007 г. Тогава не е имало вписани иски молби, по които впоследствие са постановени изтъкваните от ищеца съдебни решения. Приетото в тези съдебни решения не следва да е определящо за отговорността на съдебния изпълнител към купувача, след като същите са постановени след вписването на възбраната. Изтъква съображението, че след влизане в сила на разпределението няма основание ЧСИ да задържа по своята сметка и по искане на купувача суми, които е длъжен да преведе на вискателите, а остатъка – на длъжника. Не е произтекла и вреда, тъй като купувачът не е съдебно отстранен, същият е във владение на имота и извлича облаги, като го отдава под наем. Освен това по силата на правилото в чл. 496, ал. 2 ГПК същият е придобил притежаваните от длъжника права към момента на възбраната.

От приложеното в цялост гр. д. № 2563/08 г по описа на СГС въззивният съд е приел за изяснено, че е бил предявен инцидентен установителен иск в оспорване действителността на придобивното основание за длъжника Д. Б., като по този иск е прогласено, че договор за доброволна делба от 14.08.2000 г. е нищожен на основание чл. 26, ал. 1 и 2 ЗЗД. Делото е приключило с решение, влязло в сила на 24.03.2015 г. Според въззивния съд признато е за установено по отношение на длъжника, че договор за доброволна делба от 14.08.2000 г. е нищожен на осн. чл. 75, ал. 2 от ЗН във вр. с чл. 34, ал. 2 от ЗС (по гр. дело № 5376/2003 г. по описа на СРС, Второ ГО, 58 с-в с и по иск, вписан на 04.03.2010 г,). При проверката частният съдебен изпълнител е приел легитимация на длъжника като собственик въз основа на този нищожен договор. Исковата молба, дала основание за образуване на съдебно производство по което е предявен инцидентно иска за нищожност, също е била вписана към момента на публичната продан. Изтъкнато е, че проверката за собствеността на имота по чл. 483 от ГПК ЧСИ е бил длъжен да извърши към датата на налагане на възбрана при пристъпване към опис на възбранения имот (в който смисъл е и цитираната от първоинстанционния съд съдебна практика - Решение № 128/02.08.2000 г. по гр. д. № 35/2016 г. на ВКС, ГК, Четвърто г. о.), т. е към датата 03.07.2007 г., но настъпилите и след тази дата обстоятелства, водещи до промени в собствеността на имота, според въззивния съд е следвало да бъдат взети предвид от ЧСИ и съответно надлежно проверени от него, още повече, че са му били съобщени от купувача и понастоящем ищец. Въззивният съд не е отдал значение на обстоятелството към кой момент купувача е изтъкнал пред съдебния изпълнител спорните факти. Всяко бездействие или небрежност от ЧСИ, които водят до неизясняване на правото на собственост върху продавания недвижим имот се квалифицират като неправомерни действия и бездействия, т. к. засягат пряко правната сфера на купувача. Публичната продан е деривативно основание за придобиване на собственост. Спрямо действителния собственик на имота, публичната продан е недействителна и не може да му се противопостави. След като купувачът не е могъл да стане собственик на недвижимия имот или на част от него, но е заплатил цената на публична продан, той е претърпял имуществена вреда в размер на платената цена. По отношение на вредата въззивният съд е приел, че тя е установена, доколкото не е необходимо купувачът да бъде съдебно отстранен от имота за да се приеме, че той търпи вреда в размер на заплатената продажна цена. Като установена практика на ВКС в този смисъл е изтъкнато Решение № 3/23.01.2018 г. по гр. д. № 953/2017 г. на ВКС, Трето г. о. По отношение на причинната връзка е изтъкната практика на ВКС, съгласно която ЧСИ дължи обезщетение за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането (Решение №

264/08.04.2010 г. по гр. д. № 474/2009 г. на ВКС, ГК, Четвърто г. о., Решение № 139/31.05.2011 г. по гр. д. № 1445/2009 г. на ВКС, ГК, Четвърто г. о., Решение № 184/21.09.2011 г. по гр. д. № 1124/2010 г. на ВКС, ГК, Трето г. о.) Решаващо е изтъкнато, че вреда в случая е причинена от небрежността на частния съдебен изпълнител, който не е извършил надлежна проверка на собствеността, както повелява чл. 483 от ГПК, т. к. към датата на издаване на постовлението за възлагане (23.09.2008 г.) вече били вписани две иски молби за нищожност на договора за доброволна делба и тези обстоятелства са били надлежно съобщени на ЧСИ от купувача. Ако беше проведена надлежна и щателна проверка на собствеността на имота, към който е насочена публичната продажна, купувачът не би претърпял процесните вреди. Поради това фактическият състав на чл. 74, ал. 1 от ЗЧСИ е приет за осъществен от въззивния съд, предявеният иск за основателен и доказан до пълния предявен размер, включващ заплатената продажна цена и сторените разходи в изпълнителното производство, включително разноските след датата на постановлението за възлагане.

Тези изводи на въззивния съд се оспорват от касатора като незаконосъобразни и необосновани. Изтъква се хронологията на фактите, която кореспондира с писмените доказателства и не е съобразена от въззивния съд, погрешно възприел и отразил определени обстоятелства, както и последиците им. В действителност, ЧСИ И. Ч. е наложил възбрана върху имота на 03.07.2007 г, като на 30.07.2008 г (а не на 02.06.2008 г) е била вписана искова молба по установителен иск, предявен от длъжника Д. Б. и нейния съпруг Л. Б. за да брани нейното право на собственост върху придобития по договора за делба дял. Едва на 12.05.2010 г, след като публичната продажна е извършена, е вписана друга искова молба по отношение на процесния имот, в която се твърди основание за нищожност на договора на осн. чл. 75, ал. 2 от ЗН във вр. с чл. 34, ал. 2 от ЗС. Това дело е висящо, ответникът оспорва значението на съдебно решение по него за търсената отговорност за вреди, както и значението на съдебното решение от 24.03.2015 г с което е прогласена нищожност на договора за делба. Съдебният изпълнител е орган, който провежда принудително изпълнение, а не такъв който установява граждански права. Съдът не е посочил в какво се изразява нарушението на закона и на какво основание ЧСИ би могъл към 2013 г да задържи сумата по своята сметка, на база твърденията на купувача за спорни права. На следващо място, купувачът придобива всички права които длъжникът е имал съгласно чл. 496, ал. 2 ГПК, а в случая длъжника Д. Б. е притежавала ако не целия имот по силата на извършена действителна делба, то идеална част от него. Касационната жалба съдържа искане за отмяна на решението като постановено в нарушение на материалния закон относно режима на търсената отговорност за вреди от частен съдебен изпълнител и нейния фактически състав. Оспорват се изводите на Софийски апелативен съд относно дължимите в случая действия на ЧСИ както по време на проверката съгласно чл. 483 ГПК, така и и след влизане в сила на възлагателното постановление, относно наличието на противоправност и причинна връзка. Подробни съображения са развити от пълномощника адв. С. Т. Претендират се разноски по списък.

Третото лице помагач на ответника и застраховател ЗАД "Армеец" в депозиран отговор се присъединява към доводите и оплакванията на касатора.

Ответникът по касационната жалба АВИВА ООД е депозирал отговор чрез пълномощника си адв. Г. от САК. Оспорват се като неоснователни оплакванията на касатора, който не е извършил прецизна проверка по чл. 483 ГПК, което влече за него както дисциплинарна, така и имуществена отговорност. Грижата дължима от съдебния изпълнител, на когото държавата възлага важни функции, предполага в дейността си да не допуска противоправно увреждане на права и законни интереси, да избягва причиняването на вреди и ако все пак му стане известно, че е причинил такива, да се постарее да ги минимализира. Нелогично е да се приеме, че законът ограничава проверката за срок до налагане на възбраната, затова проверка в имотния регистър следва

да се извършва и към датата на постановлението за възлагане, и към датата на разпределението на сумите. В защита по същество ищецът доразвива изложените съображения като насока за отговор на поставените от касатора правни въпроси. Претендират се разноски.

С определение № 600 от 01.07.2022 г., постановено в производство по чл. 288 ГПК е допусната до разглеждане по същество касационната жалба на И. Т. Ч. на основание критерия по чл. 280, ал. 1, т. 3 от ГПК, по формулираните в изложението четири въпроса, първите три от които свързано поставени по прилагането на чл. 483 ГПК: 1) Длъжен ли е съдебният изпълнител след датата на описа на имота, за който се е уверил по реда на чл. 483 ГПК, че към деня на налагане на възбраната е бил собственост на длъжника, да извършва последваща проверка на собствеността; 2) Длъжен ли е съдебният изпълнител са спре/прекрати изпълнението върху недвижим имот, за който след надлежна проверка по чл. 483 ГПК е извършил опис и е насрочил публична продажба, ако непосредствено преди продажбата бъде вписана искова молба по спор за собственост; 3) Следва ли при вписана след възбраната искова молба с която се оспорва собствеността, съдебният изпълнител да извърши допълнителна проверка или да предприеме други действия за уточняване собствеността; 4) Ако след извършена публична продажба на недвижим имот съдебният изпълнител бъде уведомен за възникнал спор относно правото на собственост на длъжника, как следва да се разпорежи със сумата, получена от продажбата и при какви обстоятелства има право да я задължи по сметката си.

Въпросите засягат предпоставките за професионалната отговорност по чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ, изискването за процесуална законосъобразност при служебния обем действия на частния съдебен изпълнител, изнесъл на публична продажба недвижим имот и възложил този имот на купувач, която дейност е предпоставена от проверка по чл. 483 ГПК и изискване съдебният изпълнител да се увери, че имотът е собственост на длъжника. В тази връзка и с оглед предпоставките в чл. 499, ал. 1, ал. 2 предл. последно ГПК, когато след извършване на публичната продажба внесена от купувача цена е по сметка на съдебния изпълнител и следва да бъде разпоредена от последния, е прието да се отговори на въпроса какво е значението на обстоятелството, че след извършване на публичната продажба съдебният изпълнител е уведомен от купувача за развитието на спор относно правото на собственост.

Въззивният съд е дал разрешение в насока ангажиране отговорността на частния съдебен изпълнител за вреди на основание чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ.

В отговор на поставените правни въпроси, Върховен касационен съд III г. о намира следното:

Принудителното съдебно изпълнение е регламентирано като подчинена на процесуални правила дейност и процесуалното естество на регламентацията не противостои, а обема и изразява законосъобразността на самата дейност, що се отнася до основанията или последиците от предприети или не действия на съдебен изпълнител при извършване публична продажба, в израз на публична власт. От процесуалното естество на регламента следва съдържанието на изискваната в случая законосъобразност-съдебният изпълнител основава дейността си на установени пред него правопораждащи, правоотлагателни, или правизключващи за изпълнителя процес факти. Самата установеност от формално-юридическа страна е резултатна от служебните действия на съдебен изпълнител, предписани като дължими по установяване на фактите (например, относно владението) или по отношение принадлежността на едно право, установено с легитимиращ акт (съдебен, нотариален, или установено по друг обвързващ начин), за наличието на който съдебният изпълнител проверява. Нормата на чл. 483 ГПК изисква от съдебния изпълнител неговата увереност, че недвижимият имот е бил собственост на длъжника към момента на налагане на възбраната, която увереност се основава на проверка. При налагане на възбраната съдебният изпълнител няма задължение за

извършване на проверка дали имотът е собственост на длъжника. Тя е дължима с пристъпване към опис на възбранения имот. Обемът и насоката на действията по дължимата проверка законът не изрежда изчерпателно, те следват от характеристиката на имота, който се описва, от посоченото в чл. 484, ал. 1, т. 3 ГПК съдържание на опис и от режима, на който е подчинено правото на собственост. Указание за момента, до който проверката следва да обоснове изискваната увереност относно принадлежността на правото, също не се съдържа изрично в закона, но следва от действието на вписаната възбрана, тъй като други вписвания, предхождащи или последващи спрямо наложената от съдебния изпълнител възбрана имат значението, което законът им придава. Законът посочва и задължителна съдебна практика на ВКС изяснява кои права на трети лица, съответно в кои случаи могат да бъдат противопоставени на купувача при вписана от съдебния изпълнител възбрана.

Публичната продан е едностранен акт на принудително изпълнение с характеристиката на принудителна продажба. В рамките на избрания изпълнителен способ принудителното изпълнение е единен процес. Предвидените в ГПК действия на съдебния изпълнител по възбрана и опис на недвижимия имот при насочено върху него принудително изпълнение подготвят условията за следващите действия и актове. Процесуалноправната същност на публичната продан, произтичаща от регламентираната в ГПК поредица от процесуални действия, насочени към индивидуализация на имота предмет на принудителното изпълнение, определя и отговорностите на съдебния изпълнител при нарушаването им. Разпоредбите на Глава Четиридесет и трета ГПК гарантират именно осъществяването на фактическия състав на публичната продан като способ за принудително изпълнение и правото на купувача да придобие собствеността върху продавания недвижим имот след плащане на цената и влизане в сила на постановлението за възлагане, т. е. едновременно и като способ за придобиване на правото на собственост. Поради това изискваната от закона увереност за съдебния изпълнител касателно собствеността на имот, който изнася на публична продан, следва да е налице включително при извършване на проданта, до който момент всяко узнаване от частния съдебен изпълнител на факти, които обективно изключват нейната законосъобразност, водят до задължение за въздържане от изпълнителни действия в реализация на този изпълнителен способ, а в случай че публичната продан вече е изрешена, поражда задължение за съдебния изпълнител да съобрази своите понататъшни действия с действителното правно положение.

Не възниква задължение за съдебния изпълнител да преустанови и откаже проданта на недвижим имот при вписана след възбраната, вкл. след регистриране на обявлението по реда на чл. 487 ГПК искова молба, вписването на която има оповестително действие. Не засвидетелства пропуск при проверката по чл. 483 ГПК предявена от длъжника искова молба по установителен иск срещу трети лица, оспорващи правото му на собственост върху имота поради предприети от тях разпореждания с идеални части, противопоставими на неговия титул за собственост, когато последният е проверен надлежно. За недвижимите имоти, проверката на собствеността по чл. 483 ГПК обема наличието на надлежни, действителни от външна страна актове, с които законът скрепва възникването или придобиването на правото на собственост и неговото носителство в полза на длъжника. Като резултат на специално уредено от закона производство за проверка и признаване съществуването на правото на собственост, нотариалният акт притежава обвързваща доказателствена сила за третите лица и за съда като ги задължава да приемат, че посоченото в акта лице е собственик на имота. Правният извод на нотариуса се счита за верен до доказване на противното с влязло в сила решение, както е разяснено в Тълкувателно решение от 21 март 2013 г. по т. д № 11/2012 ОСГК. На това правило се подчинява в дейността си и съдебният изпълнител, поради легитимиращото действие на нотариалния акт относно принадлежността на правото на собственост. Съгласно чл. 483

ГПК, дължима е проверка на собствеността чрез справка в нотариалните книги, която обаче не изчерпва проверката от съдържателна страна. Налични като титул за собственост и надлежно проверени, доколкото не е вписана отмяната им, или са налице други достъпни за справка удостоверявания които пряко засвидетелстват основание за незачитането им, за съдебния изпълнител тези актове са основание за насочване на принудително изпълнение върху посочения от вискателя имот, чрез публична продан. Изградена въз основа на тях увереност в рамките на проверката по чл. 483 ГПК, основана на вписването им и на проверката на нотариуса, след като е скрепена и с проверка от съдебния изпълнител относно изискванията на закона и факта на владението, не е основание за търсене на отговорност от него за вредите, причинени на купувача при извършена публична продан на недвижим имот, оказал се собственост на трето лице. Описването и изнасянето на чужд имот на публична продан не е извън санкцията на закона, но при изискванията към дейността на съдебните изпълнители в изложената насока се съобразява разликата между процесуална и материална законосъобразност на принудителното изпълнение, вземат се предвид и обстоятелствата изключващи вината, тъй като отговорността на съдебния изпълнител е за неговите виновни действия и бездействия. Разпоредбата на чл. 35, ал. 1 ЗС обаче предвижда специална форма за действителност на договор за доброволна делба на недвижими имоти, при която нотариусът не извършва проверка на собствеността по чл. 586 ГПК. Затова преди пристъпване към публична продан, необходимо е проверката по чл. 483 ГПК за имот, получен от длъжника в дял съгласно заверен по този ред договор, да включва произхода на съсобствеността и дали са налице особените изисквания на закона. Съдебният изпълнител следи за императивните изисквания, за легитимацията на лицата участвали в делбата и правата им в съсобствеността, за индивидуализацията на недвижимия имот като допустим предмет на граждански оборот с неговите юридически признаци като вещ, годна за притежание и прехвърляне, включително идентификацията на урегулирани поземлени имоти и регулационния им статут при публична продан в частния случай, когато е необходимо одобрение и нанасяне на нов имот в действащия регулационен план, обособен като дял при делба. Съдебният изпълнител трябва да следи включително за разрешението или одобрението на административен орган, когато предметът на прехвърляне е подчинен на специални нормативни изисквания. При липсата на предписаните административни елементи от фактическия състав, за разлика сделките, при които извън този елемент има съгласие, в случай на публична продан се засяга редовността на посочения от вискателя (чл. 426, ал. 2 ГПК) или на избора от съдебния изпълнител (по възлагане, чл. 18 ЗЧСИ, чл. 426, ал. 4 ГПК) изпълнителен способ. За неговата редовност се следи служебно както преди да се пристъпи към изпълнение, така и в хода изпълнителните действия, с които съответният способ се осъществява (чл. 129 ГПК). Върху дължимата първоначална служебна проверка налице ли е годна вещ като обект на собственост (фактически и правно), се надгражда проверката по чл. 483 ГПК за принадлежността на вещното право и неговите тежести. Проверката по чл. 483 ГПК не е надлежно извършена, ако отсъства първото условие. Постановлението за възлагане и в този случай не е годен придобивен способ по смисъла на чл. 77 ЗС, не е в състояние да прехвърли вещни права в полза на лицето, на което е възложен от съдебния изпълнител имот, който не съществува, или ако съществува, за него не се установява придобивно основание в полза на длъжника.

Постановеното с влязло в сила съдебно решение по отношение на длъжника, че не е собственик на имота поради нищожност на прието от съдебния изпълнител придобивно основание договор за делба, респ. че не съществува урегулиран имот, на който длъжникът е собственик, е от значение за правното положение на купувача от публична продан на същата вещ поради деривативния характер на способа. Установява се правото му да получи обратно цената и всички разноски. Насрещното задължение по тази облигация, изрично уредена в чл. 499 ГПК, възниква по правило в тежест на страните по

изпълнителното дело, получили облага въз основа на осребреното имущество, но поради специалния характер на отговорността на съдебния изпълнител за вреди, насрещно задължение за съдебния изпълнител да обезщети всеки вреди ще възникне, ако е допуснал процесуално незаконосъобразни действия или бездействия, с които е причинил противоправния за купувача вредоносен резултат и доколкото не се установят обстоятелства, изключващи вината. Същевременно, предвид условията в чл. 499, ал. 1 ГПК и доколкото не е установено в чия чужда собственост съдебният изпълнител противоправно е извършил въвода след приключване на публичната продажба с възлагателното постановление, положението на платилия цената купувач, въведен във владение, разкрива една особеност. Към купувача, независимо че още не е съдебно отстранен от действителния собственик, съдебният изпълнител продължава да има задължението да нареди връщането на неправомерно събраната от него парична сума, представлявала платената цена (чл. 499, ал. 2 предп. последно ГПК), защото тя изначално е събрана в нарушение на закона. Съдебният изпълнител ще дължи и разносните, които неправомерно е събрал. Не е нужен изпълнителен лист, нито влязло в сила съдебно решение по смисъла на чл. 499, ал. 1 ГПК затова. Не е необходима и покана, или друго уведомление от страна на увредения купувач. Съдебният изпълнител има задължение да преведе сумата на правоимащия. Не се освобождава и от отговорност, дори ако вече е осъществил превеждане на сумата за погашение на задължението към вискателя, нито заради това, че е превел остатъка на длъжника. В първия случай поради своето нарушение ангажиращо професионалната му отговорност за вреди от незаконно предприета публична продажба, а при извършено плащане във втория случай и поради недобросъвестността на длъжника по изпълнението, който не е правоимащ да получи остатъка от сумата, след като е знаел за порока на своето придобивно основание, формално легитимиращо него като собственик.

Когато са засегнати материални права на участващи в процеса по принудително изпълнение лица, за установяването на правонарушението като елемент от състава на търсената професионална отговорност от съдебния изпълнител е от значение механизма на прилагане на правилата с процесуален характер, като норми от публично-правно естество (чл. 441 ГПК). Отговорността за вреди при бездействие ще възникне за съдебния изпълнител, ако е нарушил задължение да предприеме предписани от нормата действия, или отговорност ще възникне за действия, за които е предписано да се въздържа, но ги е предприел. Съдебният изпълнител поначало отговаря за вреди при установена противоправност на свои действия или бездействия, която се свежда до процесуалната незаконосъобразност. Тя е налице, когато императивни материални предпоставки на законосъобразното принудително изпълнение намират израз при регламентиране на процесуални правила. Този е характерът на регламента и при относимите към настоящия спор действия на ЧСИ, в рамките на изискванията на чл. 483 и чл. 499 ГПК. Принципът на законоустановеност намира проявление както за защита правата на участниците в процеса, така и на съдебният изпълнител, който няма да носи имуществена отговорност ако действията му съответстват на хипотезата, който ги обуславя според съдържанието на нормата, която е длъжен да приложи.

При така дадения отговор на поставените въпроси, касационната жалба е неоснователна.

Между страните не е имало спор, че по образуваното изп. дело № 179/2007 г по описа на ЧСИ И. Ч., последният е насочил принудително изпълнение върху недвижим имот, приет след проверка за собственост на длъжника Д. Б. в СНО с Л. Б. и за който недвижим имот съдебният изпълнител е приел, че представлява дял първи съгласно извършена с договора от 14.08.2000 г делба. При наложената от ЧСИ И. Ч. възбрана, вписана на 03.07.2007 г описанието буквално възпроизвежда посоченото в дял първи от този договор - парцел XVIII. (осемнадесети) парцел XIX (деветнадесети) и парцел XX (двадесети) в кв.

1 по плана на [населено място], м. Гара Искър, всеки един парцел индивидуализиран отделно по съседни, всички парцели с обща площ 4082 кв. м, заедно с подобренията в тях, заедно с път между дял първи и дял втори от 300 кв. м, съгласно договора за доброволна делба от 14.08.2000 г. Страните не са ангажирали доказателства за съдържанието на описа и на изготвеното от ЧСИ И. Ч. обявление на проданта по чл. 487 ГПК в частта описваща имота. Видно от възлагателното постановление обаче, , на публична продан е бил изнесен имот с различно описание по площ и граници от възбранения. На ищеца като купувач е възложен имот, представящ 1/2 ид част от парцел XVIII -за склад, автосервиз, работилница, магазини и офиси от кв. 1 по плана на [населено място], м. "Продължение на трамвай № 4 НПЗ Искър- север с площ по графични данни 5184 кв. м., в това число 1395 кв. м придаващи се по регулация, с неуредени сметки. Описанието по съседни не кореспондира с това на имотите по възбраната. Между страните по настоящето дело не имало спор, че описания по възлагателното постановление недвижим имот съдебният изпълнител е свързал с обособения дал при делбата от 14.08.2000 г, именно по отношение на него ищите поддържат, че не е извършена надлежна проверка относно собствеността. Видно от приложеното в цялост гр. д № 2563/2008 г на СГС, при постановяване на решение № 2878 от 17.05.2011 г., влязло в сила на 24.03.2015 г е изяснено, че посочените в договора за делба три УПИ: XVIII, XIX и XX с обща площ 4082 кв. м. не са били одобрени от органите на общинската администрация по реда на действащия тогава чл. 61, ал. 2 ЗТСУ, по представена скица-предложение. Към момента за завеждане на исковата молба по гр. д № 2563/2008 г на СГС, т. е към датата 02.06.2008 г по регулация съществува УПИ XVIII в кв. 1 с площ 5233 кв. м, който УПИ обаче не е идентичен с описаните като дял първи при делбата три парцела. Не е прието да е произведен от тях. По разгледания инцидентен установителен иск, договорът за делба от 14.08.2000 г изрично е прогласен за нищожен поради противоречие със закона, както и на основание чл. 26, ал. 2 ЗЗД–поради невъзможен предмет. Отхвърлен е предявеният първоначално иск на Д. Й. Б. и Л. Б. за установяване право им на собственост върху УПИ –парцел XVIII. (осемнадесети) за склад, автосервиз, работилница, магазини и офиси от кв. 1 по плана на [населено място], м. "Продължение на трамвай № 4 НПЗ Искър-север", включително за правото им на собственост на имота, описан в дял първи по договора на делба.

Ищецът се позовава на вече установеното с влязло в сила решение, че длъжникът Д. Б. (и нейния съпруг Л. Б.) не са били собственици в режим на СИО на възложения при публичната продан недвижим имот, а именно 1/2 ид. част от парцел XVIII (осемнадесети) за склад, автосервиз, работилница, магазини и офиси от кв. 1 по плана на [населено място], м. "Продължение на трамвай № 4 НПЗ Искър- север. Макар по искиви молби, вписани след възбраната, дори решенията по предявените искове да не са влезли в сила към момента на предявяване на настоящия иск за вреди, изясняват се две основания за нищожност на делбата, които ЧСИ виновно и противоправно е пренебрегнал при проверката: не са участвали всички съсобственици и на следващо място разделянето на мястото на отделни УПИ, означени като дялове, не е било одобрено според действащия към онзи момент ЗТСУ и ППЗТСУ. Тези твърдения са отразени в доклада като спорен предмет. Производството по делото е спряно, съответно възобновено след влизане в сила на решението, съгласно което второто от сочените с настоящата исковата молба основания за нищожност е съдебно установено. При последвалата след възобновяване на делото размяната на книжа, в писмен отговор ответникът И. Т. Ч. е оспорил вменяваните му нарушения. Ангажирал е доказателствата, свидетелстващи за извършената проверка по чл. 483 ГПК при заявена от защитата му изчерпателност на документите, на които същата е основана Представени са събраните данни от Агенция по вписванията и данъчните партии, които ЧСИ е взел предвид. Като проверени се изтъкват описаните в договора за делба нотариални актове относно прехвърлянето на идеалните части. Нотариалните актове ответникът е изискал за справка от службата по вписванията, за да се увери в произхода

на собствеността, но при така установените обстоятелства проверените документи не засвидетелстват придобивно основание за собственост на длъжника.

Макар неточно да е възприел определени факти, като някои от изводите по предмета на заведените дела са необосновани, правилен е крайният решаващ извод на въззивната инстанция, че извършената в установения по настоящето дело обем проверка от съдебния изпълнител по чл. 483 ГПК е непълна и затова – ненадлежна.

Ответникът, в чиято доказателствена тежест е ангажирането на доказателства за осъществена проверка по чл. 483 ГПК, на първо място не установява предпоставките за направения от него извод при идентификацията на имота, изнесен на публична продан, като собственост на длъжника. Нито един представен по делото документ, посочен от ответника като проверен, не сочи Д. Б. да е собственик и не засвидетелства нейно придобивно основание конкретно за имота, описан във възлагателното постановление. От приетите по настоящето дело доказателства не може да се направи извод за това, че възбранената ид. част от трите описани при делбата парцели и път, на база проверката е идентичен с изнесения на публична продан "парцел". В нито един от документите, сочени като проверени във връзка със собствеността не се съдържа и даденото описание, нито е налице приложение или скица, сочещо на възприетата идентичност. Обратното, т. е липса на идентичност, е установена с решението на Софийски районен съд влязло в сила. По делото ответникът И. Ч. не установява имотът, описан в издадения на купувача титул за собственост, да представлява сочения дял първи от договора за делба, сключен на 14.08.2000 г между длъжника Д. Б., нейния съпруг и пълномощика на останалите съсобственици. Освен това с влязло в сила решение е прогласено, че този договор, легитимирал длъжника е в противоречие със закон и няма допустим от закона предмет. Установено е, че съсобствениците, общо 65 на брой физически лица като колектив от работници и служители по чл. 31 ЗППДОБП, са придобили по договор за приватизация от 03.12.1993 г общособена част от предприятие – Автосервиз "Дружба", описано в приватизационния договор и представляващо дворно място с обща площ 12 100 кв. м нах. се в кв. 1, парцел V /пети/, м. Гара Искър по плана на [населено място], административна сграда с обща площ 4400 кв. м., машини, съоръжения, инвентар и др. вещи по опис. От значение в случая е проверката на недвижимата собственост, без режима на сградите в имота, след като постройки не са възлагани на купувача с публична продан. През периода 1999-2000 г длъжникът Д. Б. и нейния съпруг Л. Б. са изкупували ид. части от останалите съсобственици с възмездни договори, за които са били съставени вписаните нотариални актове, които ответникът И. Ч. на основание чл. 15, ал. 1 ЗЧСИ е изискал от Службата по вписванията в преписи и е проверил. Към отговора на исковата молба са приложени н. а № 131/1999 г, н. а 100/2000 г, н. а № 172/1999 г, н. а № 86/1999 г, н. а № 87/1999 г на нотариус А. Ч. и н. а № 173/1999 г на нотариус Е. К.. От тези актове не се установява придобиване от двамата на общо на 31% ид части за имота по приватизационния договор с площ 12100 кв. м. При посочената квота между Д. и Л. Б. и 46 съсобственици, всички представлявани от пълномощник Р. М., действал и за себе си, е сключен договора за делба от 14.08.2000 г. заверен от нотариус Е. К. и понастоящем прогласен за нищожен.

Гореизложеното е достатъчно за да се приеме, че при извършената публична продан ответникът не е извършил дължимата проверка относно собствеността на длъжника, като допуснатите нарушения са от процесуално естество.

Проверката дали при нотариално заверен в облекчената форма по чл. 35, ал. 1 ЗС договор за делба са участвали всички съсобственици е в тежест на съдебния изпълнител, когато на публична продан се изнася придобит съгласно договора дял на съсобственик. Това следва императивното изискване на чл. 75, ал. 2 от ЗН във вр. с чл. 34, ал. 2 от ЗС, във вр. чл. 483 ГПК. Придобивното основание за съсобствениците е възмездно и е следвало при делбата да участват и съпрузите (чл. 19, ал. 1 СК, отн). В случая Частият съдебен изпълнител И. Ч. не е проверил обстоятелствата, свързани с императивни

изисквания на закона, така не е положил дължимата грижа за изясняване на собствеността (чл. 483 ГПК). По приложения н. а. № 172/1999 г например, не се установява продавачът Л. Н. да е прехвърлил изцяло притежаваните ид. части, същевременно не е участвал в делбата. Аналогичен извод налага и отразеното в н. а. № 87/1999 г с продавачи К. и Р. К.. Никакви данни и доказателства не обективират проверка, довела съдебния изпълнител до изводи за идентичност на имота по дял първи от договора, с описания по възлагателното постановление УПИ. Титул за собственост на длъжника по отношение на този имот нито е проверяван, нито е налице. След вписването на възбраната, предявен е бил установителен иск на длъжника за признаване правото на собственост върху него. Последвало е предявяване на иск за нищожност на делбата. Повдигнатият съдебен спор по гр. д № 2563/2008 г по описа на СГС, а в следствие и по заведеното гр. д 5376/2003 г по описа на СГС дават единствено видимост на пропуските на съдебния изпълнител при проверката по чл. 483 ГПК и сочат явния характер на неговото нарушение. В този случай нарушението на съдебния изпълнител към момента на провеждането на публичната продажба не се изразява в несъобразяване с вписани иски молби, както бе разяснено в отговора на правните въпроси. След като в обявлението с което съдебният изпълнител дава гласност за насрочената публична продажба, задължително се посочва и чия собственост е имота, съответно какви са вписаните тежести, за вписаните след обявлението иски молби с които се дава гласност на съдебен спор, кандидат-купувачите и други заинтересовани следят сами преди да встъпят в имущественото правоотношение. Затова съществува публичен регистър. Предмет на конкретна преценка е дали знанието за евентуални права на трети лица ще изключи добросъвестността на кандидат-купувачите, дали ще прекъсне причинно-следствената връзка между понесени от тях вреди и действията или бездействията на съдебния изпълнител. Във всички случаи обаче съдебният изпълнител е длъжен да се увери, че имотът е собственост на длъжника, след проверка на неговото продобивно основание. Изискваната увереност има своите конкретни фактически и юридически предпоставки, а в случая те са нарушени от съдебния изпълнител още при идентификацията на имота, като предмет на собственост. Понастоящем, по отношение на длъжника Д. Б. с влязло в сила решение е установено, че не е собственик на имота, продаден от съдебния изпълнител на търг като нейна собственост и възложен на ищеца като купувач, като причините за прогласената недействителност са все обстоятелства, подлежащи на проверка и съобразяване от ответника, тъй като са предмет на официално засвидетелстване. Както е изтъкнато при отговора на четвъртия въпрос, обусловил допускане на касационно обжалване, следвало е съдебният изпълнител да съобрази действителното правно положение не само при проверката по чл. 483 ГПК, но и при последващите разплащания, които е наредил с осребреното имущество. Процесуалният характер на задължението следва от уредбата в чл. 499 ГПК. Неизпълнението му влече последиците, предвидени в 441 ГПК, чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ и чл. 45 ЗЗД. Превеждането на сумите от осребреното имущество (платената цена) на лица, които нямат право да ги получат, уврежда купувача който в случая е единственият правоимащ да ги получи обратно. Тъй като публичната продажба не е договор и уредбата за едностранно разваляне поради неизпълнение в чл. 87, ал. 3 ЗЗД не е приложима, аналогични на евикцията последици са законодателно са уредени в чл. 499 ГПК. При липса на транслативен ефект купувачът има вземане за цената и разноските си срещу лицата, в полза на които сумите са били разпоредени. Вземането по своята правна природа е кондикционно, не произтича от деликт. Ако обаче се установи допускането от съдебния изпълнител процесуално нарушение при разпореждането на сумата, налице е неправомерно засягане на имуществото на купувача и вреда за него. Следва да се изтъкне, че в случая фактическият състав на увреждането е завършен именно с превеждането на все още наличната по сметката на съдебния изпълнител сума в полза на лица, които нямат право да я получат. Възниква възможността да бъде потърсено пълно обезщетение за

всички вреди от съдебния изпълнител при условията на професионалната отговорност по чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ, във вр. чл. 45 ЗЗД

Възражението на ответника И. Ч., че платената от купувача цена не следва да се разглежда като имуществена вреда за ищеца е неоснователно. Не са установени обстоятелства, които изключват настъпилата вреда в исковия размер, представляваща имуществен пасив. Ответникът неоснователно се позовава на изтекла след завеждане на иска кратка придобивна давност в полза на купувача, въведен във владение през 2012 г и все още неотстранен. Не са ангажирани доказателства в кой имот ищецът е въведен във владение от съдебния изпълнител, но това обстоятелство не е от решаващо значение. Придобивната давност не се прилага служебно нито от съда, нито от частния съдебен изпълнител. Неоснователно при възраженията си касаторът се позовава на установеност, която съдът да приеме относно правата на ищеца-купувач предвид чл. 496, ал. 2 ГПК, като придобил идеалните части притежавани от длъжника Д. Б. в съсобствеността преди оформянето на нищожия договор за делба. Инцидентен извод в тази насока, в пределите на настоящия спор съдът не би могъл да формира без надлежни положителни твърдения и без проведено доказване, независимо че по иска за вреди съдът следва да установи на кого принадлежи неправомерно разпореденото от съдебния изпълнител право на собственост, без да е необходимо предварително съдебно решение по чл. 440 ГПК. В случая, обемът на правата в съсобствеността са предмет на висящ съдебен спор по допускане на делба (гр. д № 3576/2003 г по описа на СРС, 53 състав) и друг съд не следва да ги определя инцидентно, същевременно тези права не са от решаващо значение за правата на ищеца по настоящия иск и неговото успешно провеждане. В случая е от решаващо значение, че на публичния търг не са възлагани ид. части от недвижим имот с площ 12 100 кв. м. в която съсобственост длъжника Д. Б. евентуално продължава да има участие, нито се касае за изнесена на публична продан принадлежност към вещ на длъжника. На публична продан е бил изнесен конкретен имот, който не е собственост на длъжника Д. Б., по който въпрос има влязло в сила съдебно решение, обвързващо последната. Съдебно установеното в решението е противопоставимо на купувача, защото е противопоставимо и на взыскателите, по чието искане способът е противоправно осъществен. Противопоставимостта спрямо купувача следва и от придобивния способ за него, като деривативен. От обуславящо значение е липсата на прехвърлителен ефект конкретно върху тези изключителни права, които публичната продан очертава. Определянето на притежавана ид. част като действително право положение при съсобственост, в която Д. Б. и нейния съпруг евентуално участват с множество трети лица, не е от обуславящо значение за настоящия спор, по отношение размера на вредата включително. Поради това (и то по жалба на ответника И. Ч.), с определение № 407 от 13.11.2018 г по ч гр. д № 3966/2018 г състав на ВКС е отменил постановеното от въззивната инстанция спиране на настоящето дело поради висящността на в. гр. д № 7859/2013 г на Софийски градски съд, предмет на което е предявен иск на нищожност на договора за доброволна делба на основания, различни от тези, вече довели до прогласена нищожност на същия договор по гр. д № 2563/2008 г на СГС, наред с иск за делба на съсобствени имоти (решение от 13.06.2011 г по гр. д № 3576/2003 г на СРС). Настоящият състав на ВКС споделя изцяло и съображенията, изложени в определението касателно последиците в чл. 496, ал. 2 ГПК и възможността те да бъдат противопоставяни на купувача, ищец в настоящия процес.

Следва да бъдат изцяло споделени изводите на въззивният съд, обосновал наличието на пряка причинна връзка между действията на ответника и настъпилата вреда. Ако бе съобразил действителното правно положение на правоимащите при вече извършената от него в нарушение на закона публична продан на имот, който не е бил собственост на длъжника, съдебният изпълнител не би причинил и вредата, чието обезщетяване се претендира с настоящия иск. Не са установени и обстоятелства, които да изключат вината за допуснатите от ответника процесуални нарушения.

Въззивното решение следва да бъде потвърдено по отношение на ангажираната в случая деликтна отговорност на частен съдебен изпълнител по иска с правно основание 74, ал. 1 от ЗЧСИ вр. чл. 45 от ЗЗД. Размерът на вредата е установен от представените писмени доказателства, обсъдени и взети предвид от въззивния съд при постановяване на обжалваното решение.

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

22. Длъжникът не може да противопостави на фактора възражение за разваляне на сключения между него и доставчика договор, от който произтича прехвърленото вземане, след като е изразил изрично писмено съгласие с прехвърлянето.

чл. 2, ал. 2, т. 12 Закон за кредитните институции

чл. 318, ал. 1 ТЗ

чл. 79 ЗЗД

чл. 99 ЗЗД

Решение № 50029 от 6.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 2409/2021 г., I т. о., докладчик съдията Кристияна Генковска

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Подадена е касационна жалба от "ОББ Факторинг" ЕООД срещу решение № 208/04.08.2021 г. по в. т. д. № 30/2021 г. на Великотърновски апелативен съд, с което е потвърдено решение № 260035/09.11.2020 г. по т. д. № 72/2020 г. на Плевенски окръжен съд, ТО в частта, с която е отхвърлен предявеният от настоящия касатор против "Есмос" АД иск с правно основание чл. 2, ал. 2, т. 12 ЗКИ, чл. 318, ал. 1 ТЗ вр. чл. 79, чл. 99 и чл. 103, ал. 3 ЗЗД за разликата над присъдените 38 150,23 лв. до пълния предявен размер от 272 445,58 лв., представляваща вземания по фактури № 392/01.11.2017 г., № 393/01.11.2017 г., № 394/01.11.2017 г. и № 395/01.11.2017 г. за доставка на стоки от "МКМ БГ" ЕООД и въз основа на договор за факторинг № А00196/17.05.2016 г.

В касационната жалба се поддържа становище за неправилност на въззивното решение, поради нарушение на материалния закон, допуснати съществени нарушения на процесуалния закон и необоснованост. Касаторът счита, че длъжникът и цедентът не могат да внасят промяна по отношение на прехвърленото вече вземане, с което длъжникът се е съгласил. Представени са доказателства за изрично задължаване на длъжника да не внася промяна в правните отношения, пораждащи цедираните вземания, без изрично съгласие на касатора, каквото съгласие не е било дадено. В противоречие с доказателствата по делото въззивният съд е приел, че само с изявлението на длъжника е възможно отпадане на задължението му, без да се иска съгласието на фактора. Оспорва извода на ПАС, че липсата на осчетоводяване на фактурите в счетоводството на длъжника е достатъчно да обоснове заключение за липса на доставка на стоката. Иск се отменя на въззивното решение и постановяване на друго за уважаване на иска. В открито съдебно заседание пълномощникът на касатора поддържа касационната жалба.

Ответникът по касационната жалба "Есмос" АД в писмения отговор оспорва основателността на същата. В съдебно заседание процесуалният представител поддържа становище, че изпълнението по процесните фактури е било некачествено и стоката е била върната в складовете на цедента, поради което и цената ѝ не се дължи.

С определение № 50663/13.12.2022 г. по т. д. № 2409/2021 г. на ВКС, I т. о. е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпроса: относно възможността длъжникът да противопостави на фактора възражение за разваляне на сключения между него и цедента договор след изразено изрично писмено съгласие с

прехвърлянето на вземането, за проверка съответствието на въззивното решение с практиката на ВКС.

Като взе предвид становищата на страните и по реда на чл. 290, ал. 2 ГПК извърши проверка по заявените основания за касиране на въззивния акт, ВКС - Търговска колегия, състав на I т. о. приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че на 17.05.2016 г. е бил сключен договор за факторинг, по силата на който доставчикът "МКМ БГ" ЕООД е прехвърлил на фактора "ОББ Факторинг" ЕООД вземанията си към редица дружества, към които в последствие е добавено и "Есмос" АД – длъжник по договори за доставка на стоки, оформени с пет фактури: № 314/14.06.2017 г., № 392/01.11.2017 г., № 393/01.11.2017 г., № 394/01.11.2017 г. и № 395/01.11.2017 г., на обща стойност 272 445,58 лв. На 25.05.2016 г. доставчикът е изпратил уведомление до ответника за извършеното прехвърляне на вземания в полза на "ОББ Факторинг" ЕООД. На същата дата "Есмос" АД е изпратил на фактора уведомление, че се съгласява и приема прехвърлянето, като декларира, че върху вземанията не са наложени тежести, не са учредени обезпечения и се задължава да го уведоми при промяна в тези обстоятелства. С две писма от 14.06.2017 г. "МКМ БГ" ЕООД е уведомило "ОББ Факторинг" ЕООД по кои фактури му е прехвърлил вземанията си към "Есмос" АД и какъв е техният размер. Такива уведомления на същата дата доставчикът е изпратил и на "Есмос" АД с уточняване кои вземания са прехвърлени на ищеца. На 14.06.2017 г. с писмо до фактора "Есмос" АД е уведомило, че е съгласно с прехвърлянето. По спорния въпрос относно наличието на вземания по фактури № 392/01.11.2017 г., № 393/01.11.2017 г., № 394/01.11.2017 г. и № 395/01.11.2017 г. въззивният съд е съобразил заключението на приетата съдебно – икономическа експертиза, според което по същите фактури не са били извършени плащания, като вещото лице е отчело, че в счетоводствата на "Есмос" АД и "МКМ БГ" ЕООД са били осчетоводени кредитни известия, че доставените стоки са били върнати обратно от ответника на доставчика поради това, че са били с лошо качество, което означавало според страните по договора за доставка на стоки, че тези договори са развалени, стоките са върнати на доставчика и купувачът не дължи плащане по тях. В счетоводството на фактора не са били осчетоводени кредитните известия. Въззивният съд е съобразил, че не са ангажирани доказателства за изпратено писмено уведомление, с което "Есмос" АД да е съобщил на "ОББ Факторинг" ЕООД за лошото изпълнение на доставките от "МКМ БГ" ЕООД, за това, че е развалил договорите за доставка поради лошо изпълнение, както и за предоставени на ищеца кредитни известия. Решаващият съд е приел, че развалянето на договорите за доставка се установява с осчетоводяването на кредитните известия в счетоводството на ответника като отписани материали по вид и количество и осчетоводяването в "МКМ БГ" ЕООД като връщане на същите стоки по вид, количество и единична цена, както и тъй като тези стоки в момента са налични при доставчика. С оглед на тези съображения, ВТАС е приел, че доставчикът няма вземане към ответника по процесните фактури, респ. за фактора също не съществува прехвърлено вземане по тях от доставчика срещу ответника. Длъжникът не дължи да заплати стоки, които е върнал по развален договор за доставка, поради което не дължи тяхната цена както на продавача, така и на фактора – при него няма доставени стоки по посочените фактури.

По правния въпрос настоящият състав на ВКС намира следното:

В решение № 114/10.10.2019 г. по т. д. № 2704/2018 г. на ВКС, II т. о. е прието, че макар в резултат на цесията цесионерът да не придобива качеството на правоприменик /универсален или частен/ на цедента, длъжникът има право да противопостави на цесионера възражения във връзка с валидността на договора, от който произтича прехвърленото вземане. Предвиденото в чл. 103, ал. 3 ЗЗД правило, според което длъжникът може да прихване задължението си срещу свое вземане към цедента, освен при изразено изрично писмено съгласие с цесията, е приложимо по аналогия и за други

възражения на длъжника, основани на договорното правоотношение с цедента, от което произтича прехвърленото вземане – напр. правопогасяващи или правоотлагащи възражения. Посочените възражения не биха могли да се противопоставят на цесионера /самостоятелно или инцидентно/ само ако е налице приемане на цесията от длъжника, съобразно предвидените в чл. 103, ал. 3 ЗЗД предпоставки.

В хода на настоящето производство е било постановено решение № 50151/01.12.2022 г. по т. д. № 344/2022 г. на ВКС, I т. о., с което е дадено разрешение, че разпоредбата на чл. 103, ал. 3 ЗЗД е приложима и по отношение на направеното на цесионера възражение на длъжника за разваляне на договора с цедента, от който произтича прехвърленото вземане. Разрешението е прието за приложимо и по отношение на направеното на фактора възражение от длъжника за разваляне на договора с цедента, от който произтича прехвърленото вземане, тъй като договорът за факторинг съдържа съществени общи признаци с договора за цесия, уреден в ЗЗД, поради което при празнина в закона, относно правните последици на договора за факторинг, съгласно чл. 46, ал. 2, предл. първо ЗНА, следва да се приложат по аналогия на закона правните норми уреждащи цесията по общото гражданско право (решение № 94/10.07.2014 г. по т. д. № 3643/2013 г., II т. о.).

Следователно се налага следният отговор на поставения правен въпрос: длъжникът не може да противопостави на фактора възражение за разваляне на сключения между него и доставчика договор, от който произтича прехвърленото вземане, след като е изразил изрично писмено съгласие с прехвърлянето.

По основателността на касационната жалба:

Изложеният по-горе отговор обуславя извод за основателност на оплакванията за допуснати от въззивния съд съществени нарушения на процесуалния закон и за нарушения на материалния закон.

След като правилно е установил сключването на договор за факторинг между касатора и доставчика "МКМ БГ" ЕООД, включващ в предмета си и вземания на последния спрямо "Есмос" АД, въззивният съд не е обсъдил изпратеното на 01.11.2017 г. от "Есмос" АД уведомление до "ОББ Факторинг" ЕООД за получено от "МКМ БГ" ЕООД съобщение за прехвърлени с договор за факторинг вземания. Видно от същото длъжникът изрично е изразил своето съгласие и приемане и е декларирал, че е получил съобщение от доставчика "МКМ БГ" ЕООД за прехвърляне на конкретно изброени и възникнали вземания по процесните фактури: № 314/14.06.2017 г., № 392/01.11.2017 г., № 393/01.11.2017 г., № 394/01.11.2017 г. и № 395/01.11.2017 г., с посочване на стойност по всяка фактура. Освен това е декларирал, че доставките по изброените фактури са редовно извършени от доставчика, няма възражения относно дължимостта им и е съгласен да извърши плащането по посочената сметка на фактора.

Допуснатото процесуално нарушение е съществено, защото при обсъждане на горното писмо от 01.11.2017 г. и при правилно прилагане на нормата на чл. 103, ал. 3 ЗЗД апелативният съд би достигнал до други правни изводи. Изразяването на писмено съгласие с извършеното прехвърляне на вземанията по четирите посочени фактури, препятства длъжника да противопостави на фактора възраженията си, произтичащи от договора му с доставчика, включително и възражението за разваляне на договора.

Изложеното налага на основание чл. 293, ал. 2 ГПК отмяна на атакуваното решение и постановяване на друго за уважаване на иска за сумата от 234295,35 лв.

23. Има правно значение за прекъсване на давността, считано от момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, съгласно чл. 422, ал. 1 ГПК, бездействието на кредитора за предприемане на изпълнение незабавно, респективно в разумен срок от издаването, респективно получаването, на заповедта за изпълнение по чл. 417 ГПК и изпълнителния лист, независимо от спазването на срока по чл. 415 ГПК за предявяване на иска по чл. 422 ГПК.

чл. 422, ал. 1 ГПК

Решение № 50047 от 26.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1927/2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаукова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадената чрез адв. И. М. касационна жалба на ответника И. Б. Б. срещу решение № 7/7.01.2022 г. по възз. т. д. № 772/2021 г. на АС - Пловдив. С него е отменено изцяло решение № 260268/17.06.2021 г. по т. д. № 652/2020 г. на ОС - Пловдив и вместо него е постановено друго, с което по предявения по реда на чл. 422 ГПК иск на Е. Б. С. се признава за установено оспореното вземане на Е. Б. С. по отношение на И. Б. Б., произтичащо от запис на заповед от 4.11.2010 г., за сумата 83 000 лв., ведно със законната лихва върху тази сума, считано от подаване на заявлението на 28.03.2017 г. до окончателното изплащане на сумата, за което са издадени заповед за изпълнение и изпълнителен лист в заповедното производство по чл. 417 ГПК по ч. гр. д. № 4468/2017 г. на РС - Пловдив.

В касационната жалба са релевирани доводи за материална и процесуална незаконосъобразност и необоснованост на обжалваното въззивно решение - основания за касационно обжалване по чл. 281, т. 3 ГПК. Касаторът оспорва изводите на въззивния съд, че за прилагането на законовата фикция на чл. 422, ал. 1 ГПК, съгласно която искът по чл. 422 ГПК се смята за предявен от датата на подаване на заявлението, е достатъчно само да е спазен срокът по чл. 415, ал. 4 ГПК за предявяване на иска по чл. 422 ГПК, като е без правно значение бездействието на кредитора в периода след получаване на изпълнителния титул до неговото привеждане в изпълнение - 3 години и 5 месеца. Поддържа, че тези изводи на въззивния съд са извършени в противоречие с решение № 118/12.12.2019 г. по т. д. № 2288/2018 г., II т. о. Касаторът оспорва и изводите на въззивния съд за невъвеждане на каузални отношения, предвид въведените от ищеца твърдения в ДИМ, че основанийто за издаване на процесния запис на заповед е новирането на стари задължения по предходни менителници, и изводите на първоинстанционния съд за издаване на процесния запис на заповед с цел обезпечаване на неформален договор за заем за сумата 83 000 лв. Искането е за отмяна на обжалваното решение и за постановяване на друго за отхвърляне на иска и за присъждане на разноски.

С постановеното по делото определение № 50070/2.02.2023 г. въззивното решение е допуснато до касационно обжалване на основаниято по т. 1, предл. 2 на чл. 280, ал. 1 ГПК за преценка на съответствието на даденото от въззивния съд разрешение с постановеното по чл. 290 ГПК решение № 118/12.12.2019 г. по т. д. № 2288/2018 г., II т. о., по следния правен въпрос:

При спазен срок по чл. 415 ГПК за предявяване на иска по чл. 422 ГПК, бездействието на кредитора за предприемане на изпълнение незабавно, респективно в разумен срок от издаването, респективно получаването, на заповедта за изпълнение по чл. 417 ГПК и изпълнителния лист има ли правно значение за прекъсване на давността, считано от момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, съгласно чл. 422, ал. 1 ГПК?

В подадения чрез адв. Я. Р. писмен отговор ответникът по касация Е. Б. С. оспорва касационната жалба. Претендира за присъждане на разноски. В откритото съдебно заседание пълномощникът му адв. Б. Д. релевира довод, че давността за процесното вземане е прекъсната с предявяване на иска по чл. 135 ЗЗД, по който е образувано гр. д. № 1758/2017 г. на ОС - Пловдив, и давността е спряла да тече по време на процеса, в който е постановено и е влязло в сила решение, с което искът по чл. 135 ЗЗД е уважен.

Съставът на I т. о., в изпълнение на правомощията в производството по чл. 290 ГПК,

въз основа на доводите на страните и данните по делото, приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е счел за незаконосъобразни, като противоречащи на императивните правни норми на чл. 422, ал. 1 от ГПК и чл. 116, б. "б" и чл. 115, б. "ж" от ЗЗД, решаващите правни изводи на първоинстанционния съд за погасяване по давност на процесното вземане. Приел е, че за прилагане на законната фикция на чл. 422, ал. 1 от ГПК, съгласно която искът се смята за предявен от датата на подаване на заявлението за издаване заповед за изпълнение, е достатъчно искът по чл. 422 ГПК да е предявен в срока по чл. 415, ал. 4 от ГПК, което изискване в случая е спазено. Счел е, че при заповедно производство по чл. 417 ГПК е без правно значение за приложението на чл. 422, ал. 1 ГПК периодът от време, изтекъл между подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение и предявяване на исковата молба. В тази връзка въззивният съд е приел, че нормата на чл. 422, ал. 1 от ГПК, както и нормите на ЗЗД относно прекъсване и спиране на давността са императивни и следва да бъдат прилагани в точния им смисъл, като те не съдържат предпоставки, даващи основание да се тълкуват във връзка с това дали искът е предявен в разумен срок. Посочил е, че понятието "разумен срок" е от субективен характер, а материалноправните последици от предявяването на иск, каквато последица е и прекъсването на давността, са законово установени и зачитането им не може да бъде предопределено от субективни преценки, каквито не са заложили в закона. Отчел е постановеното по чл. 290 ГПК решение № 118/12.12.2019 г. по т. д. № 2288/2018 г., II т. о., но е приел, че то не представлява задължителна съдебна практика. Изведени са решаващи мотиви, че погасителната давност за оспореното вземане в заповедното производство е прекъсната, на осн. чл. 422, ал. 1 ГПК, на датата на подаване на заявлението за издаване заповед за изпълнение по чл. 417 ГПК- 28.03.2017 г., и давността е спряла да тече по време на висящността на производството по чл. 422 ГПК. Въззивният съд е споделил изводите на първоинстанционния съд, че процесният запис на заповед е редовен от външна страна и съдържа реквизитите, посочени в чл. 535 ТЗ. Изложил е съображения, че той не е опорочен от попълването от ищеца чрез полагане на мокър печат на реквизитите "място на плащане" и "място на издаване", тъй като законът не въвежда ограничения по отношение изписването на реквизитите на записа на заповед (ръкописно, печатно, чрез печат и т. н.). Счел е за недоказано възражението, че записът на заповед не е подписан от ответника, с оглед установеното от заключението на графологичната експертиза по делото, че подписът след издател е положен от ответника, който е изписал и ръкописната част на документа, както и, че няма реквизити, написани от ищеца. Наред с това, е приел, че няма законова пречка ръкописният текст на записа на заповед да е изписан от друго лице, различно от неговия издател. За недоказано е прието и възражението, че ответникът е подписал бланков запис на заповед, в който не е отразена сума за плащане, с оглед установеното от заключението на графологичната експертиза, че сумата 83 000 лв. е ръкописно изписана от самия ответник цифром и словом, като това се отнася и за датата на издаване, имената на поемателя и датата на падежа на задължението. По отношение на годината в датата на падежа въззивният съд е приел въз основа на заключението на графологичната експертиза, че тя е изписана от ответника в момента на изписването на целия ръкописен текст и подписването на документа. По отношение на изписаните чрез мокър печат реквизити "място на издаване" и "място на плащане" решаващият състав е установил, че те са положени в момента на подписване на документа, като е приел, че печатът е бил изготвен и използван с цел да се спести време. За да приеме, че е недължимо изследване и произнасяне по въпроса дали са каузални правоотношения, обезпечени с процесния запис на заповед, въззивният съд е приел, че нито ищецът, нито ответникът са въвели твърдения или възражения за конкретна каузална сделка, като са твърде общи както направените твърдения в т. 3 от ДИМ за издаване на процесния запис на заповед за новиране на неплатени задължения по издадени от ответника в предишни години по-стари

записи на заповед с настъпили падежи, така и релевираното възражение в отговора на исковата молба за непосочване от ищеца на каузална сделка, обезпечена с издаването на процесния запис на заповед.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Отговорът му произтича от решение № 118/12.12.2019 г. на ВКС по т. д. № 2288/2018 г., II т. о., което се споделя напълно от настоящия състав. В него се приема, че при спазен едномесечен срок по чл. 415 ГПК за предявяване на иска по чл. 422 ГПК, прекъсването на давността от момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение по чл. 417 ГПК възниква само, ако изпълнението е предприето действително незабавно, респективно в разумен срок и при липса на бездействие от страна на кредитора.

Ето защо, следва да бъде даден следният отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване: Има правно значение за прекъсване на давността, считано от момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, съгласно чл. 422, ал. 1 ГПК, бездействието на кредитора за предприемане на изпълнение незабавно, респективно в разумен срок от издаването, респективно получаването, на заповедта за изпълнение по чл. 417 ГПК и изпълнителния лист, независимо от спазването на срока по чл. 415 ГПК за предявяване на иска по чл. 422 ГПК.

По същество:

По делото е установено от фактическа страна, че ищецът е подал на 28.03.2017 г. заявление за издаване на заповед за изпълнение по чл. 417 ГПК против ответника за парично вземане за сумата 83 000 лв., произтичащо от издадения от ответника на 14.11.2010 г. запис на заповед, с падеж 30.03.2014 г. Установено е, че по подаденото от ищеца заявление по чл. 417 ГПК е образувано ч. гр. д. № 4468/2017 г. на ПРС и на 30.03.2017 г. е издаден изпълнителен лист, който е получен от ищеца на 6.04.2017 г., но е представен с молба от 21.08.2020 г. (л. 358 по изп. д. № 1050/2019 г. на ЧСИ П. И.), с правно основание чл. 426 ГПК, с искане за присъединяване по изп. д. № 1050/2019 г. на ЧСИ П. И. или 3 години 4 месеца и 15 дни след получаването му. По делото е установено, че поканата за доброволно изпълнение, ведно с копие от издадения изпълнителен лист въз основа на заповедта за изпълнение по чл. 417 ГПК по ч. гр. д. № 4468/2017 г. на ПРС, са връчени на ответника на 31.08.2020 г. (л. 375 по изп. д.), който е подал възражение по чл. 414 ГПК на 14.09.2020 г. (л. 17 по ч. гр. д. № 4468/2017 г. на ПРС), исковата молба, с която е предявен искът по чл. 422 ГПК, е подадена на 9.10.2020 г., а в подадения в срока по чл. 367 ГПК отговор на ИМ е релевирано от ответника възражение за погасителна давност.

При тези данни настоящият състав намира, че е налице бездействие на ищеца-кредитор за предприемане на изпълнение в разумен срок – в продължение на 3 години 4 месеца и 15 дни или в срок, който е дори по-продължителен от срока за погасяване по давност на процесното вземане, произтичащо от запис на заповед, за което не се твърдят и установяват извинителни причини.

С оглед на отговора на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, изводът на въззивния съд за неоснователност на релевираното възражение за погасителна давност е неправилен. Бездействието на ищеца за предприемане на изпълнение в разумен срок след издаване на изпълнителния лист е факт с правно значение, който следва да бъде съобразен. Съобразяването на този правно-релевантен факт обосновава извод, че заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК не е прекъснало тригодишната, съгласно чл. 531, ал. 1 ТЗ, погасителна давност относно произтичащото от издадения от ответника запис на заповед. Налага се извод, че давността за вземането е изтекла на 30.03.2017 г., преди предявяване на иска по чл. 422 ГПК, което обуславя основателността на релевираното възражение за погасителна давност.

Релевираният за първи път в касационното производство от ответника по касация довод за прекъсване на давността с предявяване на иска по чл. 135 ЗЗД против ответника е

преквалифициран. Дори и да беше своевременно въведен, доводът е неоснователен. В мотивите към т. 1 на ТР № е прието, че правоотношението, легитимиращо ищеца като кредитор, става предмет на производството по чл. 135 ЗЗД единствено, когато Павловият иск е обективно съединен с иск за вземането. Тъй като в случая не се твърди и от данните по делото не се установява, че предявеният от касатора против ответника иск, с правно основание чл. 135 ЗЗД, по който е образувано гр. д. № 1758/2017 г., е обективно съединен с иск за процесното вземане, същото не е в предмета на воденото между страните производство по чл. 135 ЗЗД. Ето защо, предявяването и успешното провеждане на предявения от ищеца против ответника иск по чл. 135 ЗЗД не е прекъснало давността за процесното вземане.

С оглед изложеното, обжалваното решение е неправилно, като постановено в нарушение на закона и необосновано, и следва да бъде отменено, вкл. в частта за разностите.

Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови процесуални действия, по същество следва да бъде постановено отхвърляне на иска.

24. В случаите, при които пострадалият е пътувал в лек автомобил, без да ползва предпазен колан, това обстоятелство не обуславя само по себе си приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Намаляване на обезщетението за вреди ще е допустимо само при наличието на категорични доказателства, че вредите не биха били настъпили, ако по време на произшествието пострадалият е ползвал предпазен колан.

чл. 432, ал. 1 КЗ

чл. 51, ал. 2 ЗЗД

Решение № 50138 от 11.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1773/2021 г., I т. о., докладчик съдията Мадлена Желева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Т. Д. Т. срещу решение № 212 от 15.12.2020 г. по в. т. д. № 297/2020 г. на Великотърновски апелативен съд в частта, с която след частични отмяна и потвърждаване на решение № 59 от 26.02.2020 г. по т. д. № 22/2019 г. на Габровски окръжен съд е отхвърлен предявеният от касационната жалбоподателка срещу "Застрахователно акционерно дружество "ДаллБогг: Живот и Здраве" АД, [населено място] иск по чл. 432, ал. 1 КЗ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в резултат на ПТП на 29.09.2018 г. за разликата над 72 000 лв. до 160 000 лв. Касационната жалбоподателка поддържа, че въззивното решение е неправилно поради нарушения на материалния и процесуалния закон и необоснованост. Излага оплаквания за неправилно приложение на нормата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, доколкото по делото не са доказани действия или бездействия от страна на пострадалата, които да са способствали и/или допринесли за настъпване на вредоносния резултат. Сочи, че неправилно начинът на получаване на уврежданията при съобразяване на механизма на процесното ПТП не е изследван от комплексна експертиза, включваща вещи лица медик и машинен инженер. Позовава се на допуснати от въззивния съд нарушения на процесуалните правила, доколкото в атакуваното въззивно решение са обсъдени само част от приетите по делото доказателства във връзка с възражението за принос на пострадалата за вредите, а други са изцяло игнорирани. Оспорва като необосновано завишен определения от въззивния съд принос на пострадалата за вредите в размер на 40 %. Твърди, че размерът на обезщетението за неимуществени вреди е определен в нарушение на принципа за справедливост по чл. 52 ЗЗД и е необосновано занижен, тъй като решаващият състав не е съобразил характера на уврежданията на ищцата, интензивните ѝ болки и страдания,

възстановителния период, усложненията и остатъчните последици от всяко едно увреждане, някои от които с пожизнен характер, както и икономическата конюнктура в страната. Моли обжалваното решение да бъде отменено.

Ответникът "Застрахователно акционерно дружество "ДаллБогг: Живот и Здраве"" АД, [населено място] оспорва жалбата. Поддържа, че обжалваното решение е постановено при правилно изяснена фактическа обстановка. Твърди, че изводите на съда са формирани коректно съгласно установените факти и при законосъобразна преценка на доказателствата, ангажирани в хода на производството. Счита, че при определяне на справедливото обезщетение въззивният съд е взел предвид всички установени факти и обстоятелства, като е съобразил, че пострадалата е допринесла значително за настъпване на вредоносния резултат с оглед доказаното неизползване на предпазен колан и получаване на уврежданията от съприкосновение с твърда повърхност при изхвърлянето ѝ от купето на автомобила.

С определение № 463 от 28.07.2022 г., постановено по настоящото дело, е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК касационно обжалване на въззивното решение в обжалваната част по значимия за изхода на спора въпрос относно предпоставките по чл. 51, ал. 2 ЗЗД за намаляване на претендираното с иска по чл. 432, ал. 1 КЗ обезщетение за вреди.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Първо отделение, като разгледа касационната жалба, прецени данните по делото с оглед заявените касационни основания и съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

За да постанови обжалваното въззивно решение, Велкотърновски апелативен съд е приел, че на 29.09.2018 г. при управление на лек автомобил "Л. Ровер Фриландер" с ДК [рег. номер на МПС] Д. Т., чиято гражданска отговорност е била застрахована при ответния застраховател, е нарушил правилото на чл. 20, ал. 1 ЗДвП, задължаващо го да контролира непрекъснато МПС, в резултат на което настъпило ПТП, при което посоченият автомобил, движещ се със скорост от около 100 км/ч, загубил устойчивостта си на движение и напуснал надясно платното за движение, при което били причинени увреждания на пътуващата на задната седалка зад шофьора ищца Т. Т.. Счел е, че са налице предпоставките на чл. 432, ал. 1 КЗ за ангажиране отговорността на ответното застрахователно дружество.

Въззивният съд е направил извод, че обезщетение в размер на 120 000 лв. би репарирало неимуществените вреди на ищцата във връзка с телесните ѝ увреждания при ПТП. Преценката за този размер на справедливото по смисъла на чл. 52 ЗЗД обезщетение е мотивирана от решаващия състав с вида и тежестта на получените от ищцата травми, проведеното ѝ лечение, включително оперативно, периода на възстановяване, търпените от нея болки, страдания и неудобства, обусловени от уврежданията, прогнозата за здравословното ѝ състояние, както и с възрастта на ищцата и социално-икономическите условия в страната към момента на увреждането.

След обсъждане на заключенията на съдебната-автотехническа и на съдебномедицинските експертизи, приети в първоинстанционното производство, в решението на въззивния съд е формиран извод, че е налице основанието по чл. 51, ал. 2 ЗЗД за намаляване на определеното обезщетение за неимуществени вреди с 40 %, съответно за присъждане на такова в размер на 72 000 лв., доколкото е налице съпричиняване на вредите от страна на пострадалата ищца, тъй като е пътувала на задната седалка вляво на автомобила при настъпване на ПТП без поставен предпазен колан в нарушение на правилото на чл. 137а, ал. 1 ЗДвП. Решаващият състав е изтъкнал, че съгласно заключението и обясненията на вещото лице д-р К. по повторната съдебномедицинска експертиза уврежданията на ищцата са причинени основно от обекти извън купето на автомобила – при изхвърлянето от него, което е настъпило при първото, най-късно при второто обръщане на лекия автомобил, когато инерцията е била голяма и

вероятността за изпадане на пътник без обезопасителен колан е била по-голяма.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване на въззивното решение:

Съгласно задължителната практика на ВС и ВКС, намерила израз в ППВС № 17/1963 г. и Тълкувателно решение № 1 от 23.12.2015 г. по тълк. д. № 1/2014 г. на ОСТК на ВКС, както и постоянната практика на ВКС, обективирана в решение № 206 от 12.03.2010 г. по т. д. № 35/09 г. на ВКС, II т. о., решение № 98 от 24.06.2013 г. по т. д. № 596/12 г. на ВКС, II т. о., решение № 151 от 12.11.2010 г. по т. д. № 1140/11 г. на ВКС, II т. о., решение № 169 от 02.10.2013 г. по т. д. № 1643/12 г. на ВКС, ТК, II т. о., решение № 16 от 04.02.2014 г. по т. д. № 1858/13 г. на ВКС, I т. о., решение № 92 от 24.07.2013 г. по т. д. № 540/12 г. на ВКС, I т. о., решение № 117 от 8.07.2014 г. по т. д. № 3540/2013 г. на ВКС, I т. о., решение № 118 от 27.06.2014 г. по т. д. № 3871/2013 г., I т. о., решение № 15 от 19.02.2020 г. по т. д. № 146/2019 г., II т. о. и др., за да бъде намалено на основание чл. 51, ал. 2 ЗЗД дължимото обезщетение, приносът на пострадалия следва да бъде надлежно релевиран от застрахователя чрез защитно възражение пред първоинстанционния съд и да бъде доказан по категоричен начин при условията на пълно и главно доказване от страната, която го е въвела. Изводът за наличие на съпричиняване по смисъла на чл. 51, ал. 2 ЗЗД следва да се основава на доказани по несъмнен начин конкретни действия или бездействия на пострадалия, с които той обективно е способствал за вредоносния резултат, като е създавал условия или е улеснил неговото настъпване. В случаите, при които пострадалият е пътувал в лек автомобил, без да ползва предпазен колан, това обстоятелство не обуславя само по себе си приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Намаляване на обезщетението за вреди ще е допустимо само при наличието на категорични доказателства, че вредите не биха били настъпили, ако по време на произшествието пострадалият е ползвал предпазен колан. Определянето на степента на съпричиняване предполага съпоставяне на поведението на увредения с това на делинквента и отчитане тежестта на допуснатите от всеки нарушения, довели до настъпване на вредоносния резултат, за да бъде установен действителният обем, в който всеки от тях е допринесъл за настъпването на вредите.

По същество на касационната жалба:

Въззивното решение в обжалваната част е постановено в отклонение от практиката на ВС и ВКС по значимия за спора правен въпрос и е частично неправилно поради нарушение на материалния закон и необоснованост.

Неоснователни са касационните доводи, че изводите на решаващата въззивна инстанция за принос на пострадалата за увреждането поради неизползването на обезопасителен колан в съответствие с изискването на чл. 137а, ал. 1 ЗДвП са неправилни поради допуснато нарушение на нормата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост. Въз основа на събраните по делото доказателства - автотехнически и медицински експертизи и показания на свидетелите Тонкови, родители на ищцата, пътували в същия самокатастрофирал автомобил, по време на реализирането на ПТП пострадалата Т. Д. Т., пътник на задното ляво място в автомобила, е била без поставен обезопасителен колан, независимо от фабричното оборудване на моторното превозно средство с такъв. Настоящият състав споделя извода на въззивния съд, че така установеното нарушение на правилата за движение по пътищата от увреденото лице / чл. 137а, ал. 1 ЗДвП/ - пътуване без поставен предпазен колан е в причинна връзка с настъпилия вредоносен резултат, поради което се явява основателно възражението на ответното застрахователно дружество за принос на пострадалата за настъпване на вредите. Изследваният от вещото лице по автотехническата експертиза механизъм на ПТП сочи, че произшествието е настъпило на прав пътен участък, при нормална видимост, слънчево време и суха пътна настилка, като управляваният от застрахования водач лек автомобил поради резки движения върху волана напуска пътното платно вдясно спрямо посоката си на движение с висока скорост от 102 км/ч, при което започва да се преобръща наляво с преминаване през таван и окончателно се установява на

колелата в крайпътния банкет със задната си част перпендикулярно на пътното платно. Автоекспертът поддържа, че при преобръщане използваният обезопасителния колан на задната седалка на катастрофиралия автомобил се заключва и придържа тялото на пътника, като не може да се опъва и разтяга, съответно предпазва от излитане от купето на автомобила. Съгласно показанията на свидетеля Т., водач на катастрофиралия автомобил, при преобръщането на МПС тялото на ищцата е излетяло от купето и след удара се е намирало на 10 м. от автомобила. От заключенията на съдебномедицинските експертизи, приети в първоинстанционното производство, е установено, че при ПТП пострадалата Т. Т. е получила открита черепно-мозъчна травма със счупване на множество кости в областта на главата и счупвания на костите на таза. Вещото лице д-р Я. К. е изяснило, че се касае до увреждания, причинени при удари и притискане на главата и тялото – основно удар/удари вдясно странично и лицево на главата и удар/притискане на таза. Предвид възпроизведените фактически констатации въззивният съд правилно е съобразил и възприел заключението на посоченото вещо лице, че уврежданията на пострадалата са причинени от обекти извън купето на автомобила – при изхвърлянето от него, което е настъпило при първото, най-късно при второто обръщане на лекия автомобил, когато инерцията е била голяма и вероятността за изпадане на пътник без обезопасителен колан е била по-голяма, както и че с оглед наличната предпазна дъга на тавана на автомобила /конструкция, предпазваща от травми при преобръщане/ рискът от травми в автомобила би бил по-малък. Експертното мнение на посоченото вещо лице следва да се кредитира, доколкото се базира на механизма на ПТП /преобръщане на купето/, движението на тялото на пострадалата по време на произшествието с оглед местоположението ѝ /зад водача на задната седалка на автомобила/, местонахождението на тялото след ПТП /на 10 м. извън МПС/ и получените телесни увреждания /основно в областта на главата, в частност в лицевата и дясната странична част/. Останалите вещи лица по първоначалната медицинска експертиза и комплексната медицинска експертиза, допусната за изясняване на неврологичния и УНГ статус на ищцата към момента на депозиране на заключението, също не изключват възможността част от травмите на ищцата да са получени извън купето на автомобила. В обясненията си при приемането на заключението на първоначалната медицинска експертиза вещото лице д-р Р. заявява, че не изключва част от травмите на ищцата да са причинени от удари с твърди предмети след излитането ѝ от автомобила. В заключението на комплексната медицинска експертиза, изготвена от вещите лица д-р Д. и д-р В., е посочено, че всеки удар с твърд предмет може допълнително да "обогати" травмите на главата. Въз основа на събраните допълващи се доказателства следва да бъде изведено заключение, че поставеният колан би фиксирал тялото на Т. Т. в рамките на купето и би предотвратил съприкосновението му с твърди предмети извън автомобила, от което е произтекла тежката открита черепно-мозъчна травма.

Настоящият състав намира, че въззивният съд не се е отклонил от процесуалното правило на чл. 195 ГПК, като не е допуснал служебно комплексна автотехническа и медицинска експертиза във връзка с доказването на възражението на ответника за съпричиняване на уврежданията от страна на пострадалата ищца поради неизползването на обезопасителен колан. С оглед така релевираното допустимо възражение на ответника експертизата следва да даде заключение дали при съобразяване механизма на настъпване на процесното ПТП, движението на тялото на пострадалата по време на произшествието, местонахождението му след произшествието и настъпилите телесни увреждания, пострадалата е била с поставен предпазен колан и ако не е била с такъв, дали при правилно поставен предпазен колан, би се избегнало настъпването на получените от нея травматични увреждания или същите биха били по-малки по обем. Отговорът на тези въпроси действително изисква специални знания в различни области на науката и техниката. В първоинстанционното производство във връзка със защитното възражение на

ответника по искания на страните са били поставени задачи на допуснатите автотехническа и съдебномедицински експертизи, които са изпълнени от вещи лица с необходимите специални знания /автоексперт и лекари – патолог, съдебен медик, невролог и УНГ специалист/ и са приети от съда. Ето защо в касационната жалба неоснователно се поддържа, че изводите относно приложението на чл. 51, ал. 2 ЗЗД не биха могли да бъдат основани на посочените заключения, които в съответствие с изискванията на процесуалния закон въззивният съд е обсъдил заедно с останалите събрани по делото доказателства.

Основателен е обаче касационният довод за неправилно определяне на приноса на пострадалата за настъпването на вредоносния резултат. Решаващият състав на Великотърновски апелативен съд не е съобразил конкретните обстоятелства, при които е настъпило произшествието, като не е извършил необходимата съпоставка и оценка на поведението на виновния за ПТП водач от една страна и това на ищцата, возеща се на задната седалка на самокатастрофиралия автомобил. Съгласно заключението на автотехническата експертиза причините за настъпване на ПТП са неправилно боравене с волана от водача и напускане с висока скорост/102 км/ч/ на пътното платно. При съпоставяне на поведението на пострадалата ищца, която се е возила в лек автомобил на задната седалка без поставен предпазен колан, съответно не е изпълнила задължението си по чл. 137а, ал. 1 ЗДВП, и на водача на лекия автомобил - нарушаване на правилата за движение по пътищата по чл. 20, ал. 1 ЗДВП и чл. 21, ал. 1 ЗДВП с оглед неосъществено непрекъснато контролиране на управляваното МПС и движението със скорост, превишаваща установената в закона максимална скорост от 90 км/ч /102 км/ч/, се налага извод за съществен принос на водача за настъпване на самото произшествие, а оттам и за причинените на ищцата увреждания. Приносът на пострадалата за настъпилите вследствие на процесното ПТП вреди е значително по-малък от приетия от въззивната инстанция и следва да бъде определен на 20 %, а не на 40 %.

Основателни са и оплакванията на касационната жалбоподателка, че при определяне на справедливото по смисъла на чл. 52 ЗЗД обезщетение за причинените ѝ неимуществени вреди при ПТП решаващият състав не е оценил в достатъчна степен установените по делото релевантни обстоятелства, което е довело до необосновано занижаване на присъденото обезщетение. Въззивният съд се е съобразил с указания в ППВС № 4/1968 г. и постоянната практика на ВКС критерии за справедливост по чл. 52 ЗЗД при определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди, но не е отчел в пълнота надлежно установените по делото релевантни обстоятелства. При определяне на справедливото обезщетение за причинените на ищцата неимуществени вреди не е взето предвид, че ищцата е получила многобройни увреждания, като част от тях са били с голяма тежест. Съгласно заключенията на съдебномедицинските експертизи в случая се касае до открита черепно-мозъчна травма с голямо счупване на челната и теменна кост на черепа, счупване напречно на костите на черепната основа, счупване на ръба на дясната орбитална кост, счупване на дясната скула, на етмоидалната и сфеноидалната кост, на задната стена на десния максиларен синус на горната челюст и на костната пирамида на вътрешното ухо вляво, с промени в слуха, с кръвоизливи в носните кухини, кръвоизлив от ушите, кръвоизливи над твърдите мозъчни обвивки двустранно в челните зони, с въздух в черепната кухина, травматично увреждане на очния нерв вдясно с падане на клепача, разширена зеница, травматично увреждане на лицевия нерв вляво с лицева осиметрия, хематоми в меките тъкани на лицето вдясно и в челно-теменната област, разместено счупване на лявата сакро-илиачна става /кръстцово-хълбочна/ на таза с костен откъс вътреставно и костен откъс от долната част на кръстцовата кост вляво, разместено счупване на рамото на срамната кост на таза вдясно и счупване на седалищната кост на таза вдясно. Необосновано въззивният съд не е придал значение и на проведеното на ищцата лечение около 4-5 месеца, включващо неврохирургична операция за отваряне на

черепната кухина и отстраняване на нарастващия вътречерепен кръвоизлив, притискащ мозъка, и за затваряне на костния дефект на черепа с метален имплант /титаниева мрежа/, както и на установеното от експертите, че останалият дефект на черепа, макар и покрит с имплант, нарушава пожизнено нормалните черепна конструкция, здравина и пропускливост за инфекции. Не са съобразени в достатъчна степен и фактите, че вследствие травмите ищцата е търпяла интензивни болки и страдания, трудности в храненето, придвижването, неудобства и нужда от чужда помощ и помощни средства за придвижване, както и установените по делото остатъчните последици от уврежданията - белези, нарушаващи естетиката на лицето, намаляване на слуха и постоянен субективен шум в ушите, пожизнен посттравматичен церебрастен синдром, свързан с главоболие, световъртеж, прилошаване, емоционални и паметови нарушения. Във въззивното решение не са оценени и установените с гласни доказателства обстоятелства, че уврежданията на ищцата, причинени ѝ на възраст 18 години, са се отразили на емоционалното и психичното ѝ състояние, довели са до затруднения със справянето с материала в училище в особено важния момент на завършване на средното ѝ образование и до значима негативна промяна в живота ѝ. Съобразявайки гореизложените обстоятелства и нормативно посочените нива на застрахователно покритие за неимуществени вреди, причинени от застрахования на трети лица /чл. 492, т. 1 КЗ в редакцията, ДВ, бр. 102/2015 г., в сила от 1.01.2016 г. /, съставляващи отражение на обществено-икономическите условия в страната към момента на настъпване на процесното ПТП – 29.09.2018 г., настоящият състав приема, че към датата на увреждането справедливото по смисъла на чл. 52 ЗЗД обезщетение е в размер на сумата от 140 000 лв.

По тези съображения при приетото съотношение на съпричиняване на вредоносния резултат от пострадалата и определеното обезщетение за неимуществени вреди от 140 000 лв., дължимото обезщетение следва да бъде намалено на основание чл. 51, ал. 2 ЗЗД с размера на приетото съпричиняване - 20 % или искът се явява основателен за сумата от 112 000 лв. Върху обезщетението за неимуществени вреди, следва да се присъди законната лихва за забава, считано от 21.11.2018 г. – датата на заявяване на претенцията на ищцата пред застрахователя.

Поради изложеното въззивното решение е частично неправилно. С оглед правомощията на касационната инстанция по чл. 293, ал. 2 ГПК въззивното решение следва да бъде отменено в частта, с която след частична отмяна на първоинстанционното решение искът по чл. 432, ал. 1 КЗ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди вследствие ПТП е отхвърлен за разликата над 72 000 лв. до 112 000 лв., и ВКС следва да постанови решение по същество, с което ответникът да бъде осъден да заплати на ищцата допълнително обезщетение за неимуществени вреди в размер на 40 000 лв., ведно със законната лихва за забава, считано от 21.11.2018 г. до окончателното му изплащане. В останалата му обжалвана част, с която искът за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди е отхвърлен за разликата над 112 000 лв. до 160 000 лв., решението е правилно и следва да се остави в сила.

25. Параграф 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ /обн. ДВ, бр. 101/2018 г. в сила от 07.12.2018 г./ не намира приложение по отношение на факти, осъществени преди влизане в сила на разпоредбата, тъй като законодателят не е предвидил тя да има обратно действие.

чл. 226 КЗ

чл. 52 ЗЗД

§ 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ

Решение № 50171 от 12.04.2023 г. на ВКС по т. д. № 1948/2021 г., I т. о., докладчик съдията Десислава Добрева

Производство по чл. 290 ГПК.

Образувано е по съвместна касационна жалба на В. и П. С. срещу решение № 492/14.05.2021 г. по в. гр. д. № 3519/2020 г. на Апелативен съд София, с което е потвърдено решение № 3345/04.06.2020 г. по гр. д. № 10482/2018 г. на Софийски градски съд за осъждане на "ЗД "Бул Инс" АД да заплати на С. обезщетение в размер на по 5 000 лв. за причинените им неимуществени вреди от смъртта на техния внук П. М. Т., настъпила при ПТП, реализирано на 20.11.2015 г., и са отхвърлени иските им за горницата до 140 000 лв.

В подадената съвместна жалба сочат касационни основания по смисъла на чл. 281, т. 3 ГПК – нарушение на материалния закон, съдопроизводствените правила, както и необоснованост. Твърдят, че обжалваното решение е постановено без да бъдат обсъдени всички оплаквания във въззивната жалба и при наличие на предубеденост на докладчика, който е постановил решение и по в. гр. д. № 2245/2019 г., ищец по което е дъщерята на загиналия Т.. В мотивите на въззивното решение са изтъкнати основания за съпричиняване, които не са били наведени по делото от никоя от страните. Касаторите навеждат доводи, че неправилно е приложен § 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ, който не урежда осъществилите се по делото факти. Отделно, решението е в противоречие с чл. 9 от Директива № 2009/103/ЕО. Нарушен е и материалният закон и прогласеният в чл. 52 ЗЗД принцип за справедливост.

Касаторите заявяват искане за постановяване на акт, с който атакуваното решение бъде отменено в обжалваната част съобразно правомощията на ВКС, регламентирани в чл. 293, ал. 1 ГПК, като бъде присъдено обезщетение в претендирания размер, т. е. на всеки от ищите да бъдат присъдени по още 135 000 лв., ведно с лихвата за забава от датата на деликта, както и сторените разноски, включително възнаграждение по реда на чл. 38 от Закона за адвокатурата.

Ответникът по касация "ЗД"Бул Инс"АД не подава отговор.

В проведеното открито съдебно заседание касаторите, чрез своя процесуален представител, поддържат жалбата. Ответникът по касация не изпраща представител.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на първо търговско отделение, като взе в предвид изложените доводи и провери данните по делото съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, намира следното:

Исковото производство е образувано по претенции на В. и П. С. с правно основание чл. 226 КЗ (отм.) срещу "ЗД"Бул Инс" АД за заплащане на обезщетения в размер на по 200 000 лв., които да репарират претърпените от тях вреди от смъртта на внука им П. Т. Петитумът е за присъждане на обезщетение от 140 000 лв. за всеки с отчетено съпричиняване на починалия в обем 30% поради знанието му, че водачът на автомобила, виновен за причиняване на ПТП, е бил под въздействие на алкохол. От ответника е противопоставено възражение за съпричиняване с отговора на исквата молба.

С първоинстанционното решение е било прието, че ищите попадат в изключителната хипотеза, разяснена с ТР № 1/21.06.2018 г. по т. д. 1/2016 г. на ОСНГТК на ВКС, поради което са материалноправно легитимирани по предявените иски. Отричайки наличието на съпричиняване, първостепенният съд е определил обезщетения в приложение на § 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ в максимален размер от по 5 000 лв. за всеки от ищите.

При подадени и от двете страни по спора въззивни жалби, съсредоточени върху наличието на материалноправна легитимация в полза на ищите и приложението на § 96 ПЗР на ЗИДКЗ /обн. ДВ, бр. 101/2018 г. /, въззивният съд е потвърдил решението на Софийски градски съд. В мотивите на решението съставът на Апелативен съд София е

приел, че внукът на ишците П. М. Т., като пътник, е починал в резултат на ПТП, реализирано на 20.11.2015 г. по вина на водача на лек автомобил "Фолксваген", модел "Голф", рег. [рег. номер на МПС] Е. А. М., чиято гражданска отговорност е била застрахована от ответника. П. Т. е бил роден от брака на Н. П. С. и М. Т. П., разтрогнат с решение на Районен съд Тетевен, влязло в сила на 23.09.1991 г. След този момент П. е живял до смъртта си в едно домакинство със своите баба и дядо. От събраните по делото доказателства съдът е установил, че между ишците и починалия е имало особено близка връзка, която по интензитет надхвърля обичайната взаимна обич, морална подкрепа, духовна и емоционална близост, както и, че ишците действително са претърпели вреди от неговата смърт в по-голям обем, различен от обичайния. Позовал се е на решение № 92/2020 г. по гр. д. № 1275/2019 г. на ТК, II ТО. Препращайки към мотивите на първоинстанционното решение и неотричайки приложението на § 96 ПЗР на ЗИДКЗ, въззивният съд е постановил своето решение. В допълнение е посочил, че на съдебния състав е известно решението по в. гр. д. № 2245/2019 г., с което е било прието, че пострадалият и водачът са употребявали алкохол в продължение на няколко часа преди да потеглят на път и е било признато съпричиняване в обем 50%, каквото действително е налице.

Решението на въззивния съд е влязло в сила по отношение на присъденото обезщетение от 5 000 лв. за всеки от ишците с постановяване на определение № 445/19.07.2022 г. по настоящото делото. С него решението в обжалваната от "ЗД "Бул Инс" АД част не е допуснато до касация.

С цитираното определение № 445/19.07.2022 г. е допуснато касационно обжалване за проверка на въззивното решение в частта, с която е потвърдено решението на СГС за отхвърляне на предявените от касаторите С. искове за горницата над 5 000 лв. до заявените 140 000 лв. Предмет на касационна проверка е съответствието на решаващите мотиви със служебно известните на състава решение № 57/25.07.2019 г. по т. д. № 1218/2018 г. на II ТО и решение № 71/16.06.2022 г. по т. д. № 1004/2021 г. на II ТО на ВКС по въпроса: Какво е темпоралното действие на § 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ /обн. ДВ, бр. 101/2018 г. /?

В сочената практика, формирана по реда на чл. 290 ГПК, е прието, че § 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ /обн. ДВ, бр. 101/2018 г. в сила от 07.12.2018 г. / не намира приложение по отношение на факти, осъществени преди влизане в сила на разпоредбата, тъй като законодателят не е предвидил тя да има обратно действие. Теза, която напълно се споделя и от настоящия състав.

Тъй като предмет на касационното производство е разрешаване на спора по отношение отхвърления размер на заявените от касаторите искови претенции за горницата над 5 000 лв. до 140 000 лв., то за установени със сила на пресъдено нещо следва да се приемат правопораждащите факти, съответно наличието на активна материалноправна легитимация в полза на ишците. Предявените от тях искове са отхвърлени единствено поради приложение на ограничението, регламентирано от § 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ. Застрахователното събитие е реализирано на 20.11.2015 г. преди приемане на ЗИДКЗ, поради което § 96, ал. 1 ПЗР на ЗИДКЗ се явява неприложима материалноправна разпоредба. Като е процедирал в обратен смисъл въззивният съд е приложил неправилно закона.

Установената от предходните инстанции фактическа обстановка мотивира настоящия състав да приеме, че адекватният размер на обезщетението, което всеки един от касаторите ишци следва да получи, е в размер на 80 000 лв. Починалият П. след ранния развод на родителите си е бил отгледан в дома на С., които са полагали грижи за него, заместващи майчините. Поради тежко заболяване тяхната дъщеря Н. е била в невъзможност да отглежда сама своя син П. Ишците са подкрепяли не само неговото физическо и емоционално израстване, но са го осигурявали и финансово. Привързаността

между загиналия и неговите баба и дядо е била толкова силна, че той самият е създал свое семейство в техния дом и в него е отглеждал своите деца до деня на смъртта си. Настоящият състав счита, че обезщетения в посочения размер адекватно биха репарирали причинените на ищците касатори неимуществени вреди от загубата на техния любим внук П.

Недопустимо обсъжданият в мотивите на въззивното решение размер на съпричиняване от 50% при липса на жалба срещу решението на Софийски градски съд частта, с която е отхвърлено противопоставеното от ответното дружество правонамаляващо възражение, не се е отразил на крайния извод, поради което въззивното решение не се явява недопустимо. Решението на Апелативен съд София в обжалваната част е валидно и допустимо, но частично неправилно поради наличие на основанията по чл. 281, т. 3, предл. 1 ГПК.

Тъй като в случая не се налага извършване на нови съдопроизводствени действия или повтаряне на извършените такива от въззивния съд, следва спорът да бъде решен по същество от касационната инстанция в приложение на чл. 293, ал. 2, във вр. с ал. 1 ГПК и предявените иски да бъдат уважени в размер на по 80 000 лв. или присъдени суми в размер на още 75 000 лв.